

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 259, Παρασκευή 27 Απριλίου 1984

Δρχ. 50.

Η ανεργία στην Ελλάδα

• Τα άνθη του κακού γούστου

• Η ένταξη στην ΕΟΚ και τα προβλήματά της

• Τρελά ωράρια

• Η Τουρκία σήμερα

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
σε εξαιρετικά φροντισμένη
έκδοση το λεύκωμα του
Σ. Β. ΣΚΟΠΕΛΙΤΗ το ΓΚΑΖΙ

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ · ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΤΗΛ. 3610589-3600398**

Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΦΑΚΕΛΩΝ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713—72.32.819

Περίοδος Β' • Χρόνος 11ος • Τεύχος 259

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δ. Κ. Δέψης	
Εφ' όλης της ύλης και της αντιύλης —	10
Ρεπόρτερ	
Ο Πρόεδρος κάνει το Συνέδριό του —	12
Ρούλα Ελευθερίου	
ΠΑΣΟΚ: Μακρύ οδοιπορικό για το Συ- νέδριο —	14
Β. Χωραφάς	
Το πρόβλημα της ανεργίας είναι πρό- βλημα κοινωνικού μετασχηματισμού —	18
Π. Βήτας	
Η Ελλάδα στην ΕΟΚ: Σχόλια πάνω σε ε- πτά ισχυρισμούς —	21
Άντεια Φραντζή-Ρούλα Ελευθερίου	
Ξημερώνει και βραδυνάει πάντα στον ί- διο το σκοπό —	24
Α. Αιολίδης	
Πώς καλλιεργούνται τα άνθη του κακού (γούστου) —	27
Sinan Oktay	
Τουρκία: Ο ανανεωμένος αυταρχισμός —	32
Μάριον Σαράφη	
Τα αρχεία του Συνδέσμου για τη Δημο- κρατία στην Ελλάδα στο King's College του Λονδίνου —	36
Χ. Βακαλόπουλος	
Από την εσωστρέφεια στην κωμωδία —	40
Γ. Χάρης	
Μια απ' τα ίδια —	43

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ	
Το Πάσχα πέρασε. Τα προβλήματα μέ- νουν —	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ —	6
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	
Ν. Μάργαρης: Οι κατά κεφαλήν γού- νες —	16
Δ. Λίβας: Ο Δράκος και ο γάμος —	16

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Αγγλία-Γαλλία: Απεργιακές κινητοποι- ήσεις —	30
Νότια Αφρική: Απελευθερωτικός αγώ- νας —	30

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γ. Ιωάννου —	5
Γιάννης Καλαϊτζής —	9
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ —	38
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
Αγγελική Worning: «Το σύνδρομο της σταχτοπούτας» της Κολέτ Ντόουλινγκ —	45
Χανς Ρίχτερ: «Το ελληνικό κομμουνι- στικό κόμμα 1940-1944» του Γιάννη Λούλη —	46
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ —	48
ΔΙΑΛΟΓΟΣ —	50

Εξώφυλλο: Γ. Σεργάκης

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ότι οι σελίδες αυτού του τεύχους του ΑΝΤΙ θα καταυγάζονται από το κάψιμο του φακέλου του περιοδικού, του εκδότη, των συνεργατών του και της πλειοψηφίας των αναγνωστών του.

ΠΑΡΟΛΟ που οι κάθε είδους πυρές και μάλιστα ενώπιον των Αρχών δεν συνδέονται καταρχήν με ευχάριστες μνήμες, υποθέτουμε ότι αυτή τη φορά επιλέχθηκε η πυρά ως εξαγνιστική δύναμη, ως συμβολισμός κάθαρσης ενός ολόκληρου λαού από το άγος του διαχωρισμού στους «καθαρούς» και τους «μιαρούς», στους «εθνικόφρονες» και τους «άλλους».

ΘΑ συμφωνήσουμε λοιπόν με την πυρά παρόλο που πίσω από τους καπνούς της θα διακρίνεται ολοκάθαρα το ορόσημο των ευρωεκλογών.

ΘΑ συμφωνήσουμε με μια ιστορική κυβερνητική απόφαση διαφωνώντας ριζικά με τη μεθόδευσή της. Διότι, για άλλη μια φορά το ΠΑΣΟΚ δεν καταφέρνει να δώσει νόημα και βάθος σε ενέργειές του που πράγματι είναι ρηξικέλευθες και σημαντικές για το λαϊκό κίνημα.

ΕΔΩ και δυόμισι χρόνια κυριαρχεί η διάχυτη βεβαιότητα ότι δεν έχουν υπάρξει ουσιαστικές μεταβολές στο καθεστώς αστυνόμευσης απ' ό,τι επί «Ν.Δ.». Σε δίκες ακούγεται συχνά το «εκ πληροφοριών της υπηρεσίας μας» σε έγγραφα αποκαλύπτεται η συστηματική παρακολούθηση των ελλήνων πολιτών και σταματούν απλώς οι «ένεργου τύπου» αστυνομικές επεμβάσεις ως προς το φρόνημα και τη δραστηριότητα των πολιτών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ απλό: το ΠΑΣΟΚ, έχοντας μια αίσθηση μονιμότητας στην εξουσία, δεν διαταράσσει τις παραδοσιακές λειτουργίες του κράτους, πιστεύοντας ότι τώρα θα τις αξιοποιήσει προς όφελός του. Στην πορεία του χρόνου όμως ανακαλύπτει έκπληκτο (ιδέ και περίπτωση Αγρινίου) ότι οι μηχανισμοί της αστυνόμευσης έχουν προβλεφθεί λειτουργικά με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι αυτόνομοι από την εκάστοτε πολιτική εξουσία. Έτσι, διατηρώντας τους το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση σήμερα φθείρεται εξαιτίας τους (και απ' αυτούς), ως αντιπολίτευση αύριο θα «κλαδευτεί» από τις δυνάμεις που έθρεψε στους ιδίους τους κόλπους της.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: αποφασίζεται η καταστροφή των φακέλων (και πιστεύουμε πως η κυβερνητική πρόθεση εδώ είναι λυσιτελής). Αναμενόμενα ωφέλη: πρώτον η επανασύνδεση της εμπιστοσύνης του δημοκρατικού κόσμου και δεύτερον η απορρύθμιση για μακρό διάστημα της Δεξιάς εάν επανέλθει στην εξουσία.

ΟΤΙ παρόμοια κριτήρια επικράτησαν φαίνεται από την επιλογή της πυράς. Διότι αν υπήρχε η αίσθηση της ήρεμης κατοχύρωσης, οι φάκελοι θα μετατρέπονταν σε ιστορικό κειμήλιο αίσχους. Η ανάγκη της άμεσης καταστροφής αντίθετα, παραπέμπει σε κίνηση όχι μόνο θεαματική (εδώ γράφε ευρωεκλογές) αλλά και άμεσης πρακτικής απόδοσης.

ΘΑ θέλαμε εδώ λοιπόν να σημειώσουμε, πως τη μάχη της Δημοκρατίας θα την κερδίσει το ΠΑΣΟΚ όταν αποφασίσει μια συνεπή και εφ' όλης της ύλης προάσπιση όλων των δημοκρατικών δικαιωμάτων και ελευθεριών που προάγουν την ισοτιμία, την ισονομία, την αξιοπρέπεια των πολιτών.

ΑΥΤΗ η πολιτική δεν παίζεται μόνο σε επίπεδο μηχανισμών, ή, ακριβέστερα, επικυρώνεται με ασφάλεια και μέσα στους μηχανισμούς, όταν κερδηθεί πρώτα στο σύνολο των διαδικασιών της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

ΣΤΙΣ στάχτες λοιπόν των φακέλων ας οικοδομηθεί μια νέα ποιότητα της δημόσιας ζωής ώστε ποτέ κανείς ακόμα κι αν το θελήσει να μην μπορέσει να ξαναζωντανέψει τέτοιες πρακτικές αισχύνες και διχασμού.

αντί

Το Πάσχα πέρασε —τα προβλήματα μένουν...

ΜΕ ΠΟΛΛΟΥΣ οβελίες και με τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου να κινείται «από στρατοπέδου εις στρατόπεδον» —στην Κηφισιά, στο Μαρούσι, στη Δεκέλεια, στο Χαϊδάρι, στον Ασπρόπυργο ή στο αρχηγείο του Στόλου, στη Σαλαμίνα— κύλησε και το φετινό Πάσχα. Όσο για τις ίδιες τις πρωθυπουργικές δηλώσεις («η πορεία του κυπριακού δεν είναι ενθαρρυντική» —«υπάρχουν ορατές απειλές κατά της ακεραιότητας της χώρας μας»— «οι διεκδικήσεις της Τουρκίας δεν έχουν μειωθεί», κ.ά.), δεν ανέκοψαν το κέφι της γιορτής και, ειδικότερα, τους «αθάνατους ελληνικούς χορούς», που χόρεψαν, με πολύ μπρίο, ο πρωθυπουργός και τα μέλη της συνοδείας του.

ΤΟ ΦΕΤΙΝΟ Πάσχα έμελλε να συμπέσει (η διαφορά ήταν μόλις μια μέρα) με τη μαύρη επέτειο της 21ης Απριλίου. Και ό μεν πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κ. Καραμανλής, αισθάνθηκε την ανάγκη να υπομνήσει ότι «τα ίδια σφάλματα, οδηγούν πάντα στα ίδια αποτελέσματα». Για τον πρόεδρο, όμως, και το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ, όλα πήγαν και θα πάνε καλά, αφού «η κυβέρνηση της Αλλαγής, κάνει, σήμερα, πράξη, τα οράματα που ενέπνεαν τον αγώνα του λαού ενάντια στη χούντα». Ειδικότερα η απόφαση του πρωθυπουργού «για τους περιβόητους φακέλους και τα βασανιστήρια» —αναφέρει η σχετικώς ανακοίνωση— «κορυφώνουν την πορεία της χώρας για την ισονομία, την ισοπολιτεία, την πολυφωνία, την ελεύθερη διακίνηση ιδεών και την εθνική ομοψυχία».

ΜΕΧΡΙ τη στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές, δεν είναι γνωστό πόσες πυρές —πόσες δημόσιες πυρές— θα οργανωθούν σ' ολόκληρη τη χώρα, για την καταστροφή των περιβόητων αυτών φακέλων. Το μόνο που ανακοινώθηκε είναι ότι ο ίδιος ο πρωθυπουργός θα παραστεί στην «κεντρική πυρά» (που θα είναι η υψικάμινος της Χαλυβουργικής) και ότι στη «σεμνή αυτή τελετή» θα παραστούν «εκπρόσωποι όλων των κομμάτων που έχουν αντιπροσωπευθεί στη Βουλή μετά το 1974» —εκπρόσωποι, δηλαδή, και των κομμάτων εκείνων (ΚΚΕ εσωτερικού, ΚΟΔΗΣΟ, ΕΔΗΚ), που απαγορεύεται, σήμερα, να έχουν φωνή στην «πολυφωνική» ΕΡΤ!

ΚΑΙ ΑΥΤΑ, ως προς τα πρωτότυπα (originals) των φακέλων των πολιτών —των πολιτών που η δεξιά χώριζε σε «εθνικόφρονες» και «μιάσματα»... Τι πρόκειται να γίνει, όμως, και με τα λογής α ν τ ι γ ρ α φ α των φακέλων, που η κάθε υπηρεσία ασφαλείας κρατούσε —και κρατεί— χωριστά; Θα καταστραφούν και αυτοί; Και εάν ναι, τι πρόκειται να γίνει με τα άκρως απόρρητα «Δελτία Πληροφοριών» της «σοσιαλιστικής» ΚΥΠ και που αφορούν τη δραστηριότητα —πολιτική ή πολιτιστική— κομμάτων, οργανώσεων, εφημερίδων ή και περιοδικών; (Θυμάστε το κατάπτυστο εκείνο «Δελτίο Πληροφοριών» της ΚΥΠ, Δεκέμβριος του '83, όπου κάποιος υπάλληλός της «πληροφορούσε» τους προϊσταμένους του ότι το περιοδικό ΑΝΤΙ «ενισχύεται οικονομικά από την πρεσβεία της Κούβας, στην Αθήνα;»).

ΟΣΟ για το νομοσχέδιο, για το οποίο θα τιμωρούνται, σκληρά οι περιπτώσεις βασανιστηρίων (ακόμα και οι μορφές παράνομης βίας, συγκαλυμμένης ή όχι), δεν υπάρχει ελεύθερος άνθρωπος που να μη δέχτηκε την πρωθυπουργική εξαγγελία με βαθύτατη ικανοποίηση.

Η ΑΝΑΠΑΥΛΑ του Πάσχα, δεν ανέστειλε, φυσικά, τη δραστηριότητα των πολιτικών κομμάτων που, αμέσως μετά το εορταστικό τριήμερο, επανήλθαν στα ίδια. Για τη Δεξιά, έτσι το «πρόβλημα» που αντιμετωπίζει τώρα ο πρωθυπουργός, είναι η «εξέγερση των μελών του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ, ύστερα από τη μυστική συμφωνία Παπανδρέου-Μαύρου, για το ρόλο του δεύτερου στις αμέσως προσεχής πολιτικές εξελίξεις» —διάβαζε ύστερα από την απόφαση του πρωθυπουργού «να

προσφέρει στον κ. Γ. Μαύρο, την ηγεσία του ευρωψηφοδελτίου του ΠΑΣΟΚ». Και, βέβαια, δεν είναι η πρώτη φορά που αναγράφονται πληροφορίες του είδους αυτού, σε ό,τι αφορά τον άλλοτε πρόεδρο της Παράταξης Κέντρου (ΠΑΡΚΕ). Το «πρόβλημα», ωστόσο, που φαίνεται ν' απασχολεί την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, είναι κατά πόσο ο κ. Γ. Μαύρος διαθέτει, σήμερα, την ελκτική εκείνη δύναμη που θα συσπειρώνε, γύρω από το ευρωψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ, κεντρώους και άλλους ταλαντευόμενους ψηφοφόρους, οι οποίοι, αν και δυσανεστήμενοι με τα έργα και τις ημέρες του κυβερνητικού κόμματος, δεν θα ήθελαν, από την άλλη, να ψηφίσουν το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας.

ΠΕΡΑΝ ΑΠΟ την ενδεχόμενη «χρησιμοποίηση» του κ. Γ. Μαύρου, το ΠΑΣΟΚ δεν έπαυσε να επικαλείται την «εθνική λαϊκή ενότητα» και να θέτει, τους οπαδούς και ψηφοφόρους των δύο ΚΚΕ, μπρος σε «διλημματικές» καταστάσεις, όπως: 'Όποιος δεν είναι με το ΠΑΣΟΚ, ενθαρρύνει, εκ των πραγμάτων, την επάνοδο της Δεξιάς στην εξουσία. Άλλωστε, και η χρονική στιγμή που επέλεξε η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, για να εξαγγείλει την καταστροφή των φακέλων και την κατάθεση του νομοσχεδίου για τα βασανιστήρια, δεν θεωρείται άσχετη με την προσπάθειά της να κερδίσει ψηφοφόρους από τα άλλα κόμματα της Αριστεράς.

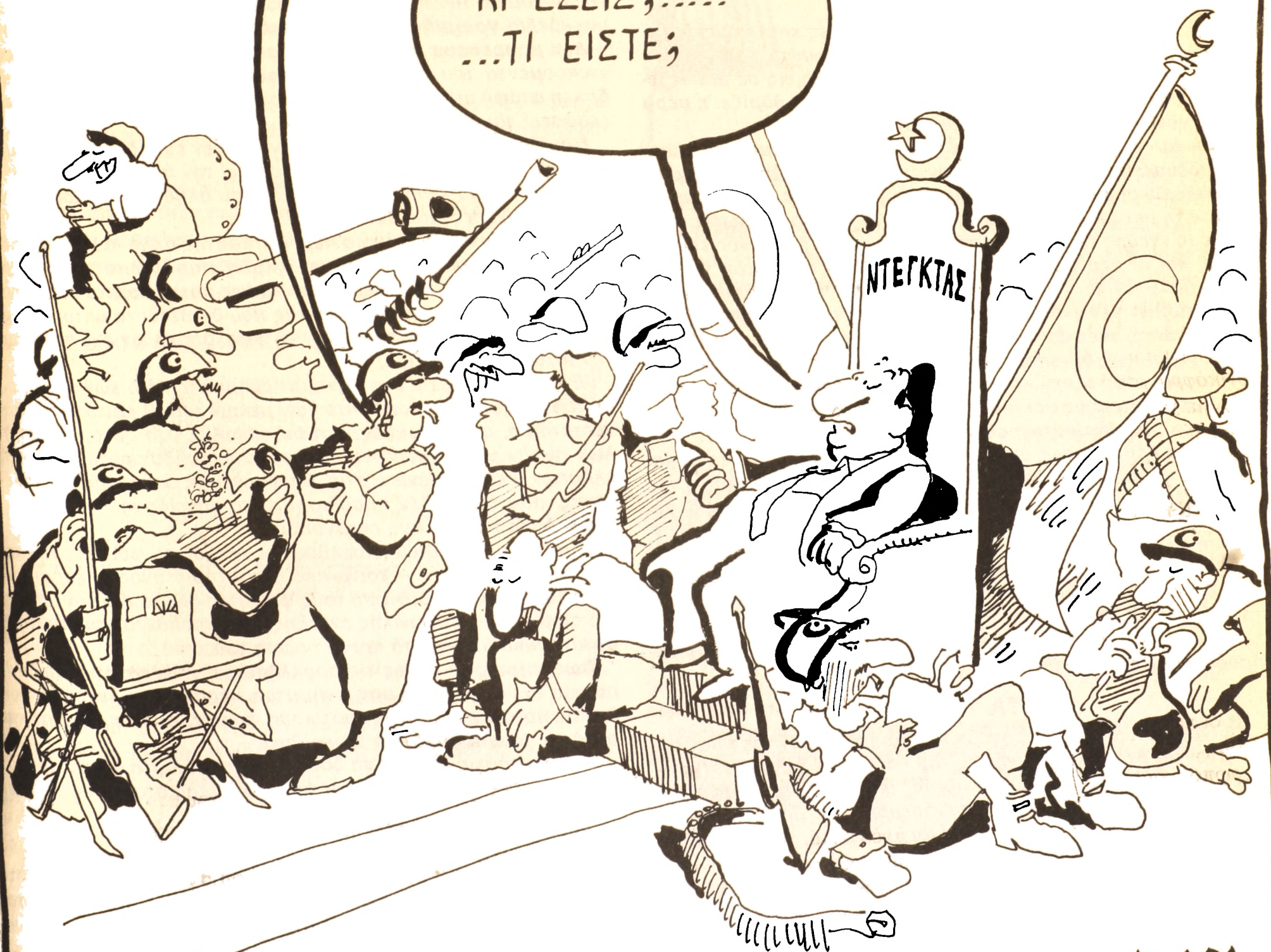
ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, μέσα σε εξαιρετικά κρίσιμες ώρες για το κυπριακό, άρχισαν χτες —και συνεχίζονται σήμερα— οι συνομιλίες του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου με τον πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, Σπ. Κυπριανού. Ο νέος κύκλος των συνομιλιών, ξεκίνησε χωρίς, πλέον ψευδαισθήσεις. Ακόμη και η γνωστή πρόταση των Αμερικανών για «αμμοχωστοποίηση του Κυπριακού» («σας δίνουμε ένα τμήμα της Αμμοχώστου και όλα τα άλλα μένουν ως έχουν»), έχει, φαίνεται αποσυρθεί, καθώς ο Ραούφ Ντενκτάς ετοιμάζεται να πάει στα Ηνωμένα Έθνη, για να θέσει το ερώτημα: «Έχει η Αμμόχωστος μεγαλύτερη αξία από τη ζωή —και την τιμή— των Τουρκοκυπρίων;». Και, φυσικά, οι Αμερικανοί φρόντισαν ν' απαντήσουν προκαταβολικά, προειδοποιώντας, από τώρα, την κυπριακή κυβέρνηση ότι είναι αντίθετοι σε οποιαδήποτε νέα προσφυγή της στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Αν μάλιστα οι σχετικές πληροφορίες από την έδρα των Ηνωμένων Εθνών, είναι ακριβείς, οι Αμερικανοί, μαζί με τους Βρετανούς, θ' ασκήσουν το δικαίωμα του βέτου, για ν' αποτρέψουν οποιοδήποτε ψήφισμα καταδικαστικό της Άγκυρας!

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η Άγκυρα είναι έτοιμη να επανέλθει με νέες προτάσεις, για τη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Στις σχέσεις αυτές, δήλωσε ο Τούρκος πρωθυπουργός Τ Οζάλ, παρεμβάλλονται ορισμένα «δυσεπίλυτα προβλήματα» —όπως είναι το Αιγαίο, το Κυπριακό, κ.ά. Τα προβλήματα αυτά, με αμοιβαία καλή θέληση, μπορεί να «παγώσουν» —για να μη δηλητηριάζουν τις σχέσεις μας. Υπάρχουν, όμως, και άλλα προβλήματα —όπως η ανάπτυξη του εμπορίου ή του τουρισμού...— που μπορεί να επιλυθούν και να δώσουν μια νέα, «θετική διάσταση» στις ελληνοτουρκικές σχέσεις...

ΑΥΤΕΣ θα είναι και οι «προτάσεις» που θα υποβάλει ο Ναζμ Ακιμάν, ο νέος Τούρκος πρέσβης, με την έλευσή του στην Αθήνα. Όλα τα ηχηρά άλλα, περί Οζάλ πρόθυμου να προσκαλέσει τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου στην Άγκυρα ή περί υπογραφής «συμφώνου μη επιθέσεως» ή περί θετικών προτάσεων στο κυπριακό (που θα είναι, μάλιστα, μια «ευχάριστη έκπληξη» για τους Ελληνοκύπριους), εγκαταλείπονται, για τη ώρα, κάτω από το γνωστό παιχνίδι της Άγκυρας που λέγεται «ζεστό-κρύο-ζεστό»!

Ε... ΠΡΟΕΔΡΕ...
Η ΑΓΚΥΡΑ ΣΟΥ ΣΤΕΛΝΕΙ
ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ!

.... ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ;!!
ΚΙ ΕΣΕΙΣ;.....
...ΤΙ ΕΙΣΤΕ;

του Γιάννη Ιωάννου

18.4.84
ΙΩΑΝΝΟΥ

1η Μαΐου

Είναι πραγματικά δύσκολο να τιμάς μεγάλες επετείους. Γιατί, ή βρίσκεσαι με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στο ύψος του γεγονότος ή των ιδεών που τιμούνται, ή αλλιώς μετέχεις σε μια τελετουργία που από μόνη της διαψεύδει όσα υψηλά θυμίζει η μέρα ή το γεγονός στο οποίο η επέτειος αναφέρεται.

Έτσι και με την πρωτομαγιά, έχουμε τις περιόδους της. Κάποτε συνδέθηκε με αίμα, άλλοτε ήταν μια παλαική εκδήλωση για τα εργατικά δικαιώματα και τις λαϊκές ελευθερίες και διεκδικήσεις.

Μετά τη μεταπολίτευση όμως και επί 10 χρόνια, η πρωτομαγιά έχασε το «νεύρο της». Είτε γιατί υπήρξε αυτός ο έντονος κομματισμός και οι περίφημοι διπλοί «εορτασμοί», είτε διότι όταν ο γιορτασμός έγινε «ενωτικός» το «πιλάφι» των πολυποικίλων συμβιβασμών δεν ενθουσίαζε και τόσο τον εργαζόμενο κόσμο.

Ίσως τέλος και ο Διόνυσος να παίζει το ρόλο του, μιας και είναι φανερό, πως όχι μόνο οι «μικροαστοί» αλλά και οι εργάτες ξεχύνονται στην εξοχή και στην αναγεννώμενη φύση σε εντυπωσιακά μεγαλύτερους αριθμούς απ' ό,τι οι πιστοί των συγκεντρώσεων στα «μεγάλα αστικά κέντρα».

Είμαστε βέβαιοι, πως όποτε τα πράγματα «σφίξουν» για τα καλά, η επέτειος θα ξαναβρεί στη λαϊκή συνείδηση την αιχμηρή της διάσταση και οι δρόμοι και οι πλατείες θα γεμίσουν από τη δύναμη και την αποφασιστικότητα των εργαζόμενων που αγωνίζονται για τα δικά τους.

Μέχρι τότε, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων, που κυρίως αποτελούν το δυναμικό των επετειακών συγκεντρώσεων ας έχουν τουλάχιστον συνείδηση και της δικής τους ευθύνης για την προτίμηση της φύσης αυτών των ημερών. Άλλωστε στα χέρια εκπροσώπων παραχωρείς μόνο την απουσία σου...

ΜΕΤΑ 163 ΕΤΗ...

Φαίνεται ότι μπορεί να αργούν τα πράγματα στον τόπο μας αλλά γίνονται στο τέλος, συνήθως την παραμονή εκλογών. Πράγματι, δυο πολύ ενδιαφέροντα μέτρα, όπως η καταστροφή των φακέλων και η νομοθετική απαγόρευση των βασανιστηρίων, χρειάστηκε να κυοφορηθούν δυόμισι χρόνια και μόνο ο εμβρυολικός των ευρωεκλογών τα έφερε στο φως!

Έστω και έτσι λοιπόν, η συνταγματική επιταγή που είχε προβλεφθεί ήδη από την εθνοσυνέλευση της Επιδάουρου το 1821 τείνει να γίνει πράξη το 1984.

Θα μας συγχωρήσει ο κ. Μαγκάκης διότι θα επιφυλαχθούμε για τους τελικούς επαίνους που θα τους απονείμουμε (αν υπάρχει λόγος ακόμα) αμέσως μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου στη Βουλή.

Η επιφύλαξη μας δεν αναφέρεται στις προθέσεις του υπουργού αλλά στις αντιστάσεις της κυβερνητικής πολιτικής στις πιέσεις των «ενδιαφερομένων» (και φυσικά δεν αναφερόμαστε στους υποψήφιους προς βασανισμό) να εξαιρεθούν από το νομοσχέδιο, «τουλάχιστον» τα περί «ψυχολογικού» βασανισμού κτλ.

Να το πούμε καθαρά. Το νομοσχέδιο ως έχει είναι πράγματι προβλεπτικό —και απαγορευτικό— ως προς το σύνολο των περιπτώσεων βασανισμού τους οποίους όπως έδειξε η πείρα χρησιμοποιούν όσοι βασανίζουν.

Αν αρχίσουν οι εκπτώσεις και διαμορφωθούν τα περίφημα «παραθυράκια» τότε τίποτε δεν θα αλλάξει ως προς την πραγματικότητα που αντιμετωπίζει ο ανακρινόμενος πολίτης στα κρατικά καταστήματα.

Και είναι καλύτερα τελικά να σε δέρνουν παράνομα, παρά συννόμως. Αυτό διδάσκει κ. Μαγκάκη η ψυχολογία του βασανιζόμενου. Κάτι ξέρετε και σεις απ' αυτά και αντισταθείτε υπερασπιζόμενος την πρώτη μορφή του νομοσχεδίου σας και στη Βουλή.

Κάθε αλλαγή εκ του πονηρού εστί... στην περίπτωση μας.

ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Αν καταλάβαμε καλά το αποτέλεσμα των φοιτητικών εκλογών, το Πανσπουδαστικό Συνέδριο που παρακολουθήσαμε είναι το προτελευταίο όπου υπερέχουν τόσο χαρακτηριστικά οι «δημοκρατικές δυνάμεις». Η υπεροχή της Δεξιάς στα δυο πρώτα έτη, ο συνδυασμός αυτής της υπεροχής με τον τρόπο εισαγωγής στα ΑΕΙ καθώς και το γενικότερο κλίμα στο Πανεπιστήμιο, δείχνουν πως είναι πολύ πιθανό να αυξήσει ακόμα περισσότερο η Δεξιά τις δυνάμεις της ή —πράγμα που είναι το ίδιο— να επιβληθεί μια «δεξιά γραμμή» στον φοιτητικό χώρο.

Δεν μπορέσαμε να καταλάβουμε από τα πολυσέλιδα τελικά ντοκουμέντα του πανσπουδαστικού πώς απασχόλησε το Συνέδριο η επαφή αυτή με τα τωρινά προβλήματα και τις μελλοντικές εκβάσεις τους.

Νομίζουμε πως το φοιτητικό κίνημα δεν έχει διαφύγει ακόμα από την τραγική αυταπάτη ότι αποτελεί την πρωτοπορία του ευρύτερου λαϊκού κινήματος, πράγμα που αλήθευε εν μέρει ως το βράδυ της 23 Ιουλίου 1974.

Βέβαια δεν πρόκειται πια περί αυταπάτης αλλά περί αντιστροφής. Οι φοιτητικές παρατάξεις δηλαδή, παραρτήματα καθώς είναι των κομμάτων, συμπεριφέρονται ως πρωτοπορεία κατά προέκταση της πρωτοπόρου ιδιότητας που διαθέτει το μητρικό κόμμα στην κοινωνία και την πολιτική γενικότερα, αν όχι στην ίδια την ιστορία κατευθείαν!

Έτσι συγκροτείται ένα «κίνημα» ερήμην των ειδικών όρων που προσδιορίζουν την κοινότητα των μελών του. Η κριτική στο Πανεπιστήμιο, στις σπουδές, στη διδασκαλία, στη συνάρθρωση όλων αυτών με την κοινωνία, αποτελεί ένα είδος ρητορικών επικλήσεων εκφωνημένων στις διαφορετικές κομματικές διαλέκτους, που όμως, δεν προσδιορίζει τη συνείδηση των σπουδαστών, δηλαδή δεν τους ενεργοποιεί.

Σ' αυτό το κενό θα υπεισέλθουν οι «γαλάζιοι νέοι» και θα κραδαίνουν ένα πτυχίο —κοινωνικό διαβατήριο ανόδου και επιτυχίας και θα στερήσουν από τους φοιτητές ακόμα και μια τετραετία αμφίβολης κοινωνικής ένταξης, μετατρέποντας τον φοιτητή σε κανονικό μικροαστό πριν την ώρα του...

Πώς απαντά σ' αυτές τις προκλήσεις η επαναστατική πρωτοπορεία του φοιτητικού μας κινήματος, πέρα από τα σεντόνια των διεκδικήσεων προς τους κρατικούς φορείς, όπου πράγματι και αυτό το πανσπουδαστικό διακρίθηκε;

Οι απαντήσεις επείγει να δοθούν —και μάλιστα όχι σε αρθρογραφίες και δηλώσεις αλλά σε πρακτική μέσα στο πανεπιστήμιο.

Πες' τα όλα Γκουεγιάρ!

Ειλικρινά δεν μπορούμε κάποιες φορές να παρακολουθήσουμε τη σκοπιμότητα ορισμένων πρωθυπουργικών εξάρσεων. Δεν γνωρίζουμε μάλιστα αν υπάγονται σε κάποια σχεδιασμένα βήματα μιας επιλεγμένης τακτικής, ή αν αποτελούν, εμπνεύσεις στηριγμένες σε ένα συγκινησιακό γεγονός ή σε μια αστραπιαία ευρύτερη σύλληψη ενός σημαντικού προβλήματος.

Το σίγουρο είναι ότι ο πρωθυπουργός μ' αυτές του τις ενέρ-

γειες συνήθως αιφνιδιάζει και «κλέβει την παράσταση» μιας και εμφανίζεται σαν να διατηρεί διαρκώς την πρωτοβουλία των κινήσεων.

Μια παρόμοια —και εκ πρώτης όψεως ανεξήγητη ενέργεια του πρωθυπουργού— είχαμε στις γιορτές της Εξόδου του Μεσολογγίου, όπου ο κ. Παπανδρέου ζήτησε από το μπαλκόνι της συγκέντρωσης και από το τραπέζι της συνεστίασης από τον Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ κ. Γκουεγιάρ να καταγγείλει στην παγκόσμια κοινή γνώμη ποιοι εμποδίζουν τη λύση του Κυπριακού!

Η πρωθυπουργική ενέργεια μυκτηρίστηκε από τον Τύπο της Δεξιάς με τον πιο μικρόχαρο και πράγματι εθνικά υποτελή τρόπο: ότι δεν πρέπει ο πρωθυπουργός μιας μικρής χώρας «να τα βάζει» με τον Γεν.Γραμ. του σημαντικότερου διεθνούς οργανισμού κτλ.

Αντίθετα, εμείς φρονούμε ότι ο πρωθυπουργός «μιας μικρής χώρας» προκειμένου να διαφυλάξει τα δικαιώματά της ενδέχεται κυρίως να πρέπει «να τα βάζει» με τους «μεγάλους» του κόσμου τούτου!

Η ένστασή μας βρίσκεται αλλού. Στο ότι δηλαδή ο κ. Παπανδρέου γνωρίζει πολύ καλά πως αυτό που ο ίδιος θεωρεί ως χρέος του κ. Γκουεγιάρ είναι στην πραγματικότητα πρωταρχική δική του υποχρέωση απέναντι στον ελληνικό λαό.

Ο ελληνικός λαός δεν θέλει ενημέρωση από έναν ανώτατο διεθνή υπάλληλο, αλλά από τον υπεύθυνο πρωθυπουργό του, που ένας από τους λόγους για τον οποίο τον εξέλεξε ήταν ακριβώς το τέλος της μυστικής διπλωματίας και τη σθεναρή και ανοιχτή στήριξη των εθνικών συμφερόντων.

Έχουμε όμως την υποψία ότι για τους ίδιους λόγους που δεν «θα τα πει» ο κ. Γκουεγιάρ, δεν «τα λέει» και ο κ. Παπανδρέου.

Αφού λοιπόν «εμείς», ή η υπεύθυνη ελληνική κυβέρνηση δεν παίρνει το βάρος της ενημέρωσης του ελληνικού λαού ποια λογική έχει να καλείται ο κ. Γκουεγιάρ να το πράξει; Ή μήπως η επίκληση του κ. Γκουεγιάρ είναι ο δρόμος προς την εθνική σιωπή από Μεσολόγγι προς όλη την Ελλάδα, μέσω ΟΗΕ;

Προσωπολατρίας κατάληξη

Η ελληνική πολιτική ιστορία βρίθκει —δυστυχώς— από την παρέλαση μεγάλων ανδρών. Ως γνωστόν μόνο οι κουτόφραγκοι προτιμούν τις αθόρυβες και αποτελεσματικές ρυθμίσεις μιας συλλογικής διακυβέρνησης. Στην Ελλάδα, αριστερά και δεξιά αποζητούν πάντα τον ένα, τον αρχηγό, στον οποίο εναποτίθενται όλα: ιδεολογία, θεωρία οργάνωση —και αν τύχει— διακυβέρνηση.

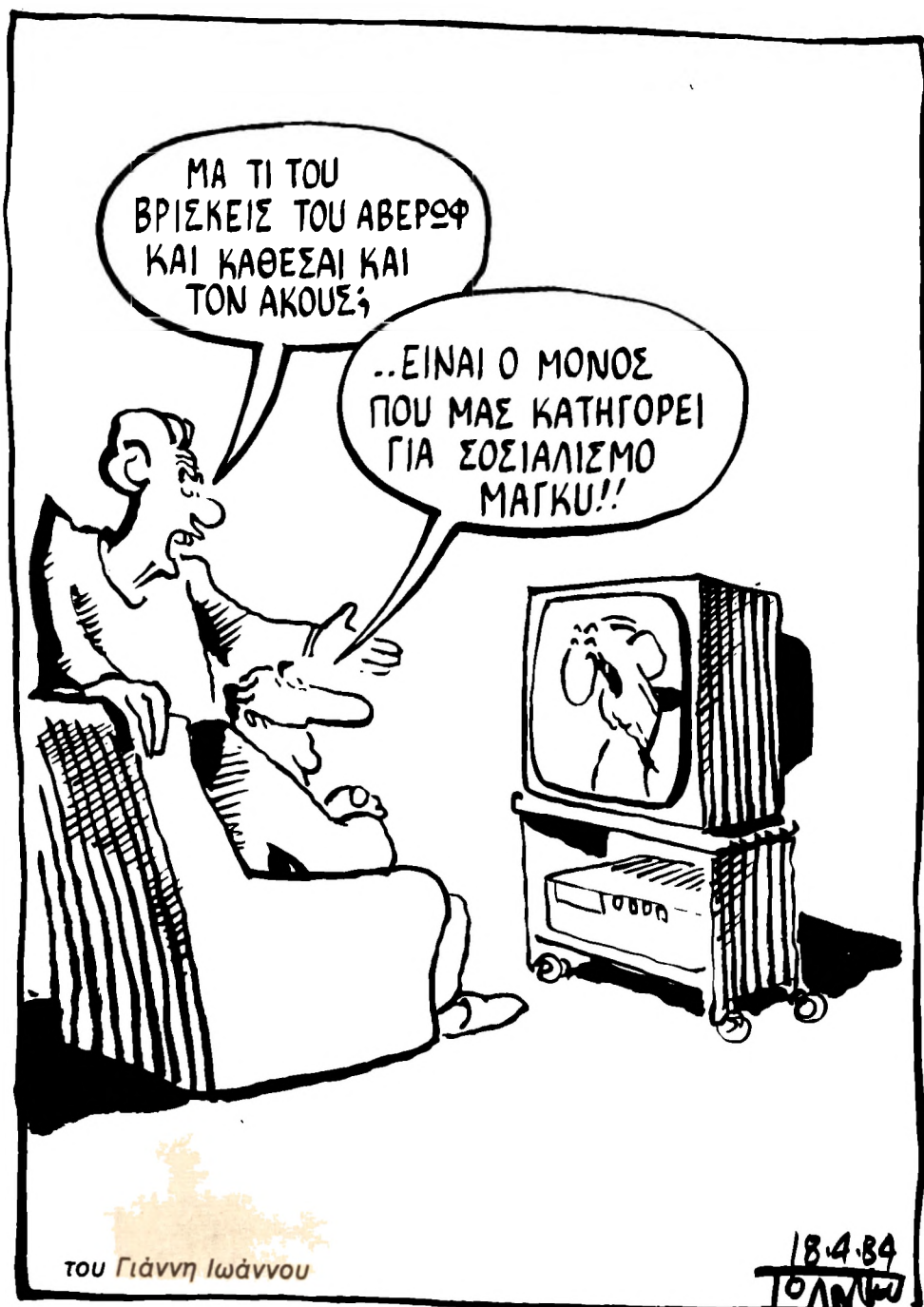
Αυτή είναι λοιπόν η ελληνική πραγματικότητα, και αφού μας λένε ότι δεν μπορούμε να την αλλάξουμε, ας μην την κάνουμε χειρότερη κιόλας.

Αναφερόμαστε συγκεκριμένα στην προσωπολατρία που περισιγγει τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ η οποία, πέρα από τις άλλες επιπτώσεις της, όπως είναι φυσικό και αναπόφευκτο, απειλεί άμεσα την ίδια του την πολιτική σοβαρότητα.

Έτσι, στην περίφημη συγκέντρωση στο Μεσολλόγγι είδαμε το εκπληκτικά γελοίο πανό, που, αν δεν κάνουμε λάθος το υπέγραφε η Τ.Ο. ΠΑΣΟΚ Κόνιτσας με το αμίμητο: «Α ν δ ρ έ α ς ο π ρ ώ τ ο ς μ ε τ ά Χ ρ ι σ τ ό ν Π ρ ο φ ή τ η ς»!

Αν η «Ν.Δ.» ήθελε να πάρει «στο ψιλό» τον πρωθυπουργό, τέτοια πανό θα σκόρπαγε στις συγκεντρώσεις του ΠΑΣΟΚ. Μας ανησυχεί λοιπόν το γεγονός ότι ούτε ένα οργανωτικό ή πολιτικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ που ακολουθούσαν τον πρωθυπουργό δεν σκέφθηκε ή δεν τόλμησε να πάει να το «κατεβάσει» αμέσως, ώστε να μη διασύρει την πρωθυπουργική σοβαρότητα.

Φοβούμαστε ότι αυτό αποτελεί την ένδειξη μιας «αυλικής»

νοοτροπίας, όπου όλα τα πολιτικά κριτήρια υποχωρούν, προκειμένου να μη θεωρηθεί κάποιος «μη πιστός στον Αρχηγό».

Χρειάζεται μήπως, για να κατανοηθεί η σοβαρότητα αυτού του φαινομενικά ασήμαντου περιστατικού να θυμίσουμε την πλήρη λαϊκή ρήση: «Πας μετά Χριστόν προφήτης γάινδαρος».

● Κύριε Παπανδρέου, χρειάζεστε επείγοντως διαδικασίες αλήθειας στο περιβάλλον σας...

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ

Λήγει φαίνεται με το νέο νομοσχέδιο του κ. Μαγκάκη μια σπάνια προνομία της ελληνικής διοίκησης, δηλαδή να παρανομεί εξακολουθητικά, χωρίς τη δυνατότητα κάποιων πρακτικών μέτρων απέναντι στην αυθαιρεσία της.

Αναφερόμαστε, όπως είναι φανερό, στο νομοσχέδιο που μετατρέπει σε υποχρεωτικές για τη διοίκηση τις αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας. Μαζί με τις υπόλοιπες ρυθμίσεις του νομοσχεδίου, που διαμορφώνουν ένα πλαίσιο αποτελεσματικότητας, ρυθμίζονται οριστικά μια σειρά εκκρεμότητες σε θέματα της δημόσιας διοίκησης τα οποία δρούσαν καταλυτικά ως προς το κύρος των θεσμών.

Πρόκειται για ένα θετικό μέτρο εκσυγχρονισμού, που αν συνοδευτεί με τις αναγκαίες μεταβολές στην όλη δομή και νοοτροπία της δημόσιας διοίκησης μπορεί να καταστήσει περιττή την πάντα επίκαιρη ρήση του Ροΐδη, ότι στην Ελλάδα χρειάζεται ένας μόνον νόμος, αυτός που θα καθιστά υποχρεωτική την τήρηση των άλλων νόμων...

Η ΥΠΑΚΟΗ ΚΑΙ Η ΥΠΟΤΑΓΗ

Ο νέος στρατιωτικός κανονισμός υπεγράφη τελικά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και μάλιστα νωρίτερα απ' ό, τι υποθέσαμε στο προπερασμένο τεύχος μας. Φοβούμαστε βέβαια ότι το σχόλιό μας εκείνου του τεύχους δικαιώνεται αναδρομικά, μιας και ο νέος στρατιωτικός κανονισμός δεν αποτελεί κάποια «επαναστατική» καινοτομία όπως ισχυρίστηκε ο Υπ. Άμυνας κ. Δρο-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Γιάννη Καλαϊτζή
ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Μια επεισοδιακή αφήγηση στη γλώσσα των κόμικς.
Το πρώτο ραντεβού ενός ζευγαριού στη σύγχρονη
Αθήνα.

Ένας μισοπάλαβος από την απομόνωση αντιστασιακός,
μια εργάτρια της νυχτερινής βάρδιας, ένα σωματείο-
σφραγίδα, διαδηλωτές, μπάτσοι, τουρίστες,
μπουζουξήδες, μπαρόβιοι, πατημένα σκυλιά,
μπερδεύονται στα πόδια τους, ώσπου κυνηγημένοι
ανανεώνουν το ραντεβού τους για την επομένη.

Αίσθημα συγχρονικό: η ζωή στη μεταπολιτευτική
Αθήνα, όταν πια έπεσαν οι ενθουσιασμοί του «πρώτου
καιρού» και όλα αναζητούσαν πια ένα ρυθμό, που όμως
δεν κατάφερνε να είναι ποτέ «κανονικός».

Ο Γιάννης Καλαϊτζής δημοσιεύει σκίτσα του απ' το 1961
στην «Αυγή», την «Πανσπουδαστική» και τους
«Δρόμους της Ειρήνης». Έχει φτιάξει μακέτες
συσκευασίας και διαφημιστικών εντύπων,
εικονογραφήσεις παιδικών αναγνωσμάτων, εξώφυλλα
βιβλίων, κινούμενα σχέδια, σκηνικά και κοστούμια για
τον κινηματογράφο, ιδιαίτερα τον καιρό της δικτατορίας
που δεν εργαζόταν στον Τύπο. Είναι μόνιμος συνεργάτης
των περιοδικών «Αντί» και «Ντέφι» και της εφημερίδας
«Ελευθεροτυπία».

Η «Τσιγγανική ορχήστρα» είναι το πρώτο του βιβλίο,
του οποίου ένα τμήμα έχει δημοσιευθεί στην «Βαβέλ».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ», Μαυρομιχάλη 9 •
τηλ. 36.07.744, 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» •
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

σογιάννης. Αποτελεί μάλλον μια ήπια μεταβολή «επί το λειτουργικότερον» του 20-1, νομιμοποιώντας στα άρθρα του όσα οι στρατιώτες είχαν ήδη κερδίσει στους στρατώνες τους...

Φυσικά ο στρατός είναι πάντα μια περίπλοκη και δύσκολη πραγματικότητα. Είναι μάλιστα ένα από τα λίγα σημεία του κράτους όπου «μετράνε» ακόμα και οι λέξεις. Ίσως γι' αυτό το ΠΑΣΟΚ δεν μπόρεσε να πλειοδοτήσει εδώ με τη γνωστή του φραστική ευκολία, αλλά αναγκάστηκε να πορευτεί με «σωφροσύνη» που ενισχύονταν μάλιστα από τα υπερβόρεια ρεύματα του Προεδρικού Μεγάρου. (Άλλωστε ο «Ριζοσπάστης» έγραφε ότι μια σειρά θετικές διατυπώσεις του νέου στρατιωτικού κανονισμού «χάθηκαν στο δρόμο» μεταξύ του Υπ. Εθν. Άμυνας και της οδού Ηρώδου Αττικού).

Έτσι την «υποταγή» που απαιτούσε ο παλιός στρατιωτικός κανονισμός την επιβάλλει ως «υπακοή» ο καινούργιος. Υπονοείται δηλαδή ότι στη μια περίπτωση έχουμε συντριβή της προσωπικότητας ενώ στην άλλη μια σχέση συνειδητής πειθαρχίας. Αλλά όταν ο διοικητής διατηρεί το δικαίωμα της «φυλακής», τότε ποια η πρακτική διαφορά από τη διατύπωση στις πραγματικές σχέσεις εξουσίας; Μάλλον καμιά.

Θα λέγαμε μάλιστα ότι οι θετικές πλευρές του νέου στρατιωτικού κανονισμού βρισκόταν κυρίως στο ότι επιτρέπουν ανάπτυξη του κινήματος των στρατιωτών από καλύτερες θέσεις, μιας και οι νέες διατυπώσεις διευκολύνουν τις «ερμηνευτικές» διεκδικήσεις.

Από κει και πέρα, οι θετικές διατάξεις κυρίως όσον αφορά την ευθύνη στην περίπτωση πραξικοπήματος δείχνουν πως όπου η κυβέρνηση θέλησε να αποσαφηνίσει τα πράγματα, το επιδίωξε και το επέβαλε και στις διατυπώσεις.

Αλλά αυτή η σαφήνεια κάποιων άρθρων μέσα στη γενική ασάφεια είναι αυτό που φανερώνει την έλλειψη μιας συγκροτημένης πολιτικής για τον εκδημοκρατισμό του στρατού εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ.

Και είναι αυτή η έλλειψη που διακυβεύει τα θετικά και ενισχύει τα αρνητικά σημεία του νέου στρατιωτικού κανονισμού, πέρα από τις όποιες καλές προθέσεις (που δεν αρκούν) της περίφημης πια «πολιτικής βούλησης» της κυβέρνησης...

ΤΟ ΙΔΙΟ ΠΑΝΤΑ ΕΡΓΟ...

Η Ελλάδα είναι μια από τις λίγες χώρες της Ευρώπης που έχει το «προνόμιο» να γνωρίζει με άμεσο τρόπο τον κυνισμό και τη χυδαιότητα της αμερικάνικης πολιτικής. Οι υπόλοιποι ευρωπαίοι έχουν σχέσεις άλλου επιπέδου με τις ΗΠΑ. Γκρινιάζουν για τα επιτόκια για τις «πονηριές» των ΗΠΑ στα ενεργειακά, τους εξοπλισμούς κτλ.

Εμείς όμως ξέρουμε από τα «χτυπήματα κάτω απ' τη ζώνη», από την εσκεμμένη κτηνωδία και περιφρόνηση κάθε αρχής του Γιάνκη όταν πρόκειται για τις μπίζνες του.

Το ίδιο έργο είδαμε πρόσφατα στη Νικαράγουα, όπου η μεθόδευση έγινε τόσο «χοντρά», ώστε άνθρωποι σαν τον Μπάρρυ Γκολγουόκερ που κατά τα άλλα θα τον ζήλευε και ο κ. Μπάλκος ως «κομμουνιστοφάγο», πρωτοστάτησαν στην καταδίκη στη Γερουσία της πολιτικής του Ρήγκαν στην περιοχή.

Υπενθυμίζουμε εν τάχει, ότι κατ' εντολήν του Ρήγκαν η CIA σχεδίασε τον αποκλεισμό με νάρκες της Νικαράγουα, ότι ο κ. Ουάϊνμπεργκερ ψεύστηκε κανονικότατα στις αρχές Απρίλη ως προς το θέμα, για να γίνει παραδεκτό αμέσως μετά, όταν ήταν αδύνατο να αποκρυβούν τα σχετικά στοιχεία από τη Γερουσία.

Πρόκειται για έναν τερατώδη και απόλυτα παράνομο τυχοδιωκτισμό, που αποδείχνει ότι η θλιβερή μορφή του κ. Ρήγκαν δεν βρίσκεται καθόλου τυχαία στο Λευκό Οίκο, μια και μέσω αυτής μπορούν να κυβερνούν οι πιο αδίστακτες, οι πιο χυδαία ιμπεριαλιστικές δυνάμεις των Ην. Πολιτειών.

«Μόνη παρηγοριά» και ελπίδα απέναντι σε όλα αυτά, είναι η νικηφόρα αντιμετώπιση από τους Σαντινίστας των συνδυασμένων επιθέσεων από Βορρά και Νότο, και το κίνημα διεθνούς συμπαράστασης που αναζωπυρώθηκε μπρος στην αμερικάνικη επιθετικότητα.

Μια ήττα του Ρήγκαν στην Νικαράγουα θα είναι μια νίκη των λαών όλου του κόσμου...

ΠΕΡΠΑΤΩ ΕΙΣ
ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΟΤΑΝ
Ο ΛΥΚΟΣ ΔΕΝ
ΕΙΝΑΙ ΔΕ!
ΛΥΚΕ ΛΥΚΕ...

Ο
ΘΕΕ ΜΟΥ
ΝΑΤΟΣ

ΓΚΙΝ
ΓΚΙΝ
ΓΚΙΝ

ΠΟΛΥ ΚΑΛΗΜΕΡΑ ΣΑΣ...
ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΠΑΜΕ
ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΒΟΛΤΑ
ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ
ΘΕΣΠΟΙΜΕ ΧΙΟΝΑΤΗ;

ΧΙΟΝΑΤΗ;
ΠΟΙΑ ΧΙΟΝΑΤΗ;

Ω ΣΥΓΝΙΜΗ... ΠΡΟΣΕΤΙΜΗΝ
ΣΑΣ ΠΕΤΑΞΑ ΓΙΑ ΑΛΛΟΝ
ΚΥΡΙΕ ΑΛΛΑΝΤΙΝ

ΜΑ ΚΑΠΟΙΟ
ΛΑΘΟΣ ΔΕΝ
ΚΑΝΕΙΣ;

Ω ΜΑ ΒΕ ΒΑΙΑ

ΒΑΣΤΑ ΝΑ
ΘΥΜΗΘΩ ΕΙΣΑΙ... Η...
ΚΡΙΤΣ ΚΡΙΤΣ

ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΚΟΥ ΦΙΤΣΑ
ΕΙΣΑΙ Η
ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΚΟΥ ΦΙΤΣΑ

ΑΠΟΡΩ ΠΙΣ
ΔΕ ΜΕ
ΘΥΜΗΘΗΚΑΤΕ;

ΜΑ ΚΑΛΑ
ΔΕΝ ΕΜΑΘΕΣ
ΠΙΣ ΕΧΟΥΝΕ
ΚΑΕΙ ΟΙ
ΦΑΚΕΛΟΙ;

Ε... ΝΑΙ
ΤΩΡΑ ΠΙΑ
ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ
ΔΕΞΙΟΙ
ΚΙ ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ
ΔΙΚΕ ΜΟΥ

ΤΙ ΘΑ
ΕΛΕΓΕΣ
ΓΙΑ ΜΙΑ
ΜΙΚΡΗ
ΒΟΛΤΑ;

ΣΥΜΦΕΡΝΑ
ΓΙΑ ΓΙΑ

... ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ
ΕΧΕΙΣ ΤΟΣΟ
ΜΕΓΑΛΑ
ΜΑΤΙΑ;

Εφ' όλης της ύλης και της αντιύλης

του Δ.Κ. Δέψη

Το σκηνικό ήταν πράγματι καλοστημένο: Εμφανίστηκε έξαλλος κι αγωνιστικός ο κ. Αβέρωφ να ζητά «εδώ και τώρα απαλλαγή» και να αναδεικνύει τις ευρωεκλογές σε συνολική αντιπαράθεση με την κυβέρνηση. Η τελευταία —κι ιδιαίτερα ο πρωθυπουργός— υποτίθεται πως δίσταζαν ν' ακολουθήσουν τον κ. Αβέρωφ στο μονοπάτι του πολέμου. Τελικά όμως, μπρος στην επίθεση που αντιμετώπιζαν, δέχθηκαν οι εκλογές να είναι «εφ' όλης της ύλης» —ή σχεδόν: γιατί ουσιωδέστερο τμήμα της ύλης (ποιοι θα κυβερνούν την επομένη των ευρωεκλογών) δεν μπαίνει μέσα στο παιχνίδι.

Ουδείς βέβαια στοιχειωδώς ευφυής πολιτικός πίστεψε ποτέ πως το αντικείμενο των ευρωεκλογών θα περιοριζόταν στο ποιοι θα εκπροσωπούν τη χώρα στις συνεδριάσεις του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου. Όταν οι εκλογές στους γιατρούς, στους δικηγόρους, στους φοιτητές παίρνουν το χαρακτήρα συνολικής αντιπαράθεσης των κομμάτων, όταν στις κατακερματισμένες δημοτικές εκλογές εμφανίζεται το ίδιο φαινόμενο, ήταν δυνατό η αντιπαράθεση στις εκλογές του Ιουνίου να περιοριστεί στα «ευρωπαϊκά θέματα;» Ποιος τα μαθαίνει και ποιος ενδιαφέρεται γι' αυτά. Και στο κάτω-κάτω τα ουσιώδη —πόσα θα πάρουμε, πόσα θα δώσουμε— αποφασίζονται στο Συμβούλιο και την Επιτροπή κι ας λέει το Κοινοβούλιο ό,τι θέλει.

Οι γλυκοί καρποί της όξυνσης

Βολεύει λοιπόν και τη Νέα Δημοκρατία και το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα η συνολική αναμέτρηση στις ευρωεκλογές; Η ΝΔ μάλλον θα προτιμούσε να την αποφύγει: και σαφέστερη γραμμή για τα ευρωπαϊκά έχει και πρέπει να καταλαβαίνει πως δεν ήρθε ακόμη η ώρα να επανέλθουν οι κοψοχέρηδες στην αρχική τους εστία. (Αν πίστευε το αντίθετο, θα ζητούσε παραίτηση της κυβέρνησης και εκλογές —κάτι που δεν τόλμησε ως τώρα). Γνωρίζει όμως πολύ καλά (όπως και το ίδιο το ΠΑΣΟΚ) πως το ΠΑΣΟΚ δεν έχει άλλη λύση απ' αυτήν της συνολικής αντιπαράθεσης αν θέλει να ξαναμαζέψει τις ετερόκλητες ψήφους του '81. Και όχι όλες βέβαια. Ως αντιπολίτευση όμως, σε μια κλιμάκωση του ύφους και του αντικειμένου των εκλογών δεν θα μπορούσε παρά ν' ακολουθήσει. Και προκειμένου ν' ακολουθεί κανείς, είναι προτιμότερο να δίνει τον τόνο.

Από τη μεριά της η κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να διαλέξει ι-δανικότερο αντίπαλο από τον κ. Αβέρωφ. Γιατί ο φόβος ότι μπορεί ν' ανοίξει ο δρόμος που θα οδηγήσει στον πρωθυπουργικό θώκο τον πρώην γεφυροποιό και νυν μαθητευόμενο χαρισματικό ηγέτη θα πειθαναγκάσει πολλούς κεντρώους κι αριστερούς να ξαναψηφίσουν ΠΑΣΟΚ. Ιδιαίτερα όταν η αναμέτρηση είναι «εφ' όλης της ύλης», όταν το κλίμα είναι πολωτικό, όταν κυριαρχεί το δίλημμα άσπρο ή μαύρο.

Μ' αυτή τη συλλογιστική είναι φανερό πως η όξυνση, οι συγκρούσεις, τα γεγονότα τύπου Αγρινίου ή Θεσσαλονίκης εξυπηρετούν ξανά το ΠΑΣΟΚ κι όχι τη ΝΔ. Καμιά αντιπολίτευση —εκτός απ' αυτές που ετοιμάζονταν να κατακτήσουν μ' επανάσταση την εξουσία— δεν ευνοήθηκε ποτέ από τέτοιο κλίμα σύγκρουσης. Είτε λοιπόν η ΝΔ δεν συνειδητοποίησε ακόμη πως είναι αντιπολίτευση, είτε έπεσε σε παγίδες που της έστησε η κυβέρνηση —γιατί είναι λίγο απίθανο να ετοιμάζεται για βίαιη αναρρίχηση στην εξουσία.

Εκεί που είσαι, ήμουν...

Τα συμβαίνοντα αντιστρέφουν κάποιους ρόλους που είχαμε συνηθίσει ως τώρα: το μεν ΠΑΣΟΚ ήσυχα, επίσημα και σοβαρά προετοιμάζει το συνέδριό του —το βήμα δηλαδή για να έρθουν οι ρήτορες να πούνε τα δικά τους— η δε ΝΔ αλωνίζει οργίλη την

ύπαιθρο χώρα υπερασπιζόμενη τα συμφέροντα εργατιάς, αγροτιάς και λοιπών αναξιοπαθών από την πασοκική νομενκλατούρα, όπως θα έλεγε κι η εγκυροφανής «Καθημερινή». Αν ο κ. Αβέρωφ φορούσε και ζιβάγκο, θα έλεγε κανείς με βάση την ιστορική εμπειρία πως η ΝΔ βρήκε το δρόμο που μέσα σε μίαν επταετία (κι αφού ξεκαθαρίσει τους κόλπους της από διάφορα ασυνεπή στοιχεία) θα την οδηγήσει στην εξουσία. Από την άλλη μεριά ο κ. Μένιος Κουτσόγιωργας (που ισχυρίζεται ο ίδιος κι έχει καταφέρει να πείσει όλους όσοι έχει σημασία να το πιστεύουν πως έχει απήχηση στη λαϊκή βάση του ΠΑΣΟΚ) θα πρέπει να διαισθάνεται πως θα παίξει στο μέλλον τον άχαρο, ως τώρα, ρόλο που έπαιζε ο κ. Αβέρωφ: του τρίτου τη τάξει που πιστεύει ότι είναι δεύτερος κι όταν τελικά γίνεται πρώτος είναι πολύ αργά. Μπορούμε να βρούμε αντιστοιχούς ρόλους για τον κ. Αρσένη, τον κ. Αλευρά, άλλους δελφίνους και υποδελφίνους και, βεβαίως, για τον κ. Παπανδρέου. Όμως για όλα αυτά οι ευρωεκλογές και το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ θα είναι καθοριστικής σημασίας γιατί θα δρομολογήσουν τις παραπέρα εξελίξεις, για να δείξουν ποιος έχει πράγματι γερά χαρτιά και ποιος μπλοφάρει, γιατί θ' αναδείξουν κάποια άλλα.

Έχουμε λοιπόν πολλά να δούμε και ν' ακούσουμε ακόμη ως τον Ιούνιο. Γιατί, πέρα από τις τύχες προσώπων, θα κριθούν κι άλλα σημαντικότερα: η συνοχή των μεγάλων κομμάτων, η επιβίωση άλλων, η επόμενη κυβέρνηση. Θα αποτελούν ουσιαστικά τις προκριματικές των εθνικών, που πολύ θα βόλευαν την κυβέρνηση να γίνουν τώρα, μαζί με τις ευρωεκλογές, γιατί τίποτα δεν δείχνει πως τ' αποτελέσματα του Ιουνίου θα τη διευκολύνουν στην πρόθεσή της να εξαντλήσει την τετραετία. Για να γίνουν όμως πρόωρες εκλογές, χρειαζόταν κι η συναίνεση του Προέδρου, που δεν φαινόταν διατεθειμένος να τις επισπεύσει τόσο πολύ.

Διδακτέα κι εξεταστέα ύλη

Όμως, το πρόβλημα δεν είναι τα μικρά ή μεγάλα τεχνάσματα που θα επηρεάσουν οριακούς ψηφοφόρους την τελευταία στιγμή. Το πρόβλημα είναι γιατί το ΠΑΣΟΚ έφθασε τόσο νωρίς σ' αυτό το σημείο. Δυόμισι μόνο χρόνια μετά τις εκλογές που της έδωσαν την πλειοψηφία, η κυβέρνηση διαθέτει μόνο ένα πειστικό επιχείρημα: αν φύγουμε εμείς θα έρθει ξανά η Δεξιά. Ψηφίστε ΠΑΣΟΚ για να μη βγει η ΝΔ.

Κι η Αλλαγή τι απέγινε; Ο σοσιαλισμός που βρίσκεται; Εκείνα τα περίφημα «για πρώτη φορά ...», που ακούγαμε τους πρώτους μήνες, πού πήγαν; Καταχωνιάστηκαν κάπου βαθιά στα αρχεία των υπουργείων κι οι υπουργοί ρίχτηκαν με τα μούτρα στην πεπατημένη της διαχείρισης των τρεχουσών υποθέσεων. Οι γραφειοκράτες ήσαν εκεί για να βοηθήσουν με την πολύτιμη πείρα τους το ίδιο και οι σύμβουλοι, για να βοηθήσουν τον υπουργό να μεγιστοποιήσει τα προσωπικά πολιτικά του οφέλη.

Τι απέμεινε από τα μεγάλα θεσμικά μέτρα; Σίγουρα η αναγνώριση της εθνικής αντίστασης, ο πολιτικός γάμος, οι νομοθετικές ρυθμίσεις (επιβεβλημένες από το Σύνταγμα) για την ισότητα των δύο φύλων. Κάποια στοιχεία από τα νομοσχέδια για τα εργατικά

σώματα, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τους αγροτικούς συλλόγους —όπου πράγματι το παιχνίδι έγινε πιο δημοκρατικό. Προσθέστε σ' αυτά και τις αρχικές, των πρώτων ημερών, παροχές προς τα κατώτερα εισοδηματικά στρώματα και ιδού το κυβερνητικό έργο.

Από τις υπόλοιπες μεταρρυθμιστικές προθέσεις, όσες δεν εγκαταλείφθηκαν οριστικά, καρκινοβατούν. Δυόμισι χρόνια μετά την εξαγγελία του το ΕΣΥ παραδέρνει κι ο αρμόδιος υπουργός διαπιστώνει, λες και προέρχεται από άλλο πλανήτη, πως η κατάσταση στα νοσοκομεία είναι άθλια. Ο νόμος-πλαίσιο για την ανώτατη εκπαίδευση (ή ό,τι απομείνει απ' αυτόν μετά το Συμβούλιο Επικρατείας) θεσμοποίησε τον ήδη εκ των πραγμάτων υπαρκτό κομματικό ανταγωνισμό κι έδωσε στις κομματικές νεολαίες επίσημα το δικαίωμα λόγου για τα πανεπιστημιακά πράγματα. Το Πανεπιστήμιο όμως εξακολουθεί να παράγει ημιμαθείς ανειδίκευτους ανέργους. Ο νόμος για τις κοινωνικοποιήσεις παραμένει πάντα νόμος για την απαγόρευση των απεργιών —οι διατάξεις του για τη συμμετοχή παραμένουν πάντα ανενεργές. Το πενταετές '83-'87 ακόμα να το δούμε μεσούντος του '84, τα φάρμακα παραμένουν ακόμη στα χέρια των πολυεθνικών, οι αγροτοβιομηχανικοί συνεταιρισμοί αποτελούν πάντα ευγενές όραμα, οι χονδρέμποροι και οι μεσάζοντες λαιδωρούν τους διάφορους υπουργούς Εμπορίου, οι φοροφυγάδες τους υπουργούς Οικονομικών, οι προβληματικές βιομηχανίες αργούν ν' ανακάμψουν, ο πληθωρισμός μειώθηκε στα προ του '81 επίπεδα για ν' ανέβει η ανεργία, τα κρατικά ραδιοτηλεοπτικά μέσα αποτελούν πάντα κυβερνητικό μονοπώλιο.

Θα μπορούσε κανείς πολλά να πει και να προσθέσει. Θα τ' ακούσουμε όμως από επίσημα χείλη με την ευκαιρία του συνεδρίου κι όσο κι αν καλλωπισθούν ή αναποδογυριστούν θα ηχούν ως συνθήματα εκφωνούμενα από εγγαστρίμυθους που τα κατάπιαν. Αξίζει όμως να επιμείνουμε σε δυο πράγματα: την κατάργηση του σταυρού προτίμησης και τα εθνικά θέματα.

Η κατάργηση των βουλευτών

Μόλις τώρα άρχισε να γίνεται αντιληπτό από τους ενθουσιώδεις οπαδούς του εκσυγχρονισμού των πολιτικών ηθών και εθίμων πως κατάργηση του σταυρού προτίμησης ισοδυναμεί με κατάργηση του βουλευτή: Το πολιτικό παιχνίδι γίνεται πιο θαμπό, τα κέντρα των αποφάσεων μετατοπίζονται προς τους αδιαφανείς κομματικούς μηχανισμούς —που υπόκεινται σε πολύ μικρότερο έλεγχο από τον πολίτη σε σχέση με τον έλεγχο που υφίστανται οι βουλευτές. Βέβαια, για την κομμουνιστική αριστερά αυτά είναι «ψιλά γράμματα» μια που η ίδια, πρώτη διδάξασα, έχει καταργήσει εδώ και δεκαετίες το σταυρό. Για τους υπόλοιπους αριστερούς όμως θα έπρεπε να είναι σαφές πως όσο διαβλητή κι αν είναι η σταυροθηρία των υποψηφίων είναι προτιμότερη από την ευνοιοθηρία τους προς τα κομματικά κέντρα εξουσίας. Ιδιαίτερα για το ΠΑΣΟΚ, στο οποίο —αντίθετα μ' ό,τι συμβαίνει στη ΝΔ— ελάχιστοι είναι οι βουλευτές με προσωπική πολιτική πελατεία, το φαινόμενο της εξάρτησης των βουλευτών από τη διάθεση της κομματικής ηγεσίας τείνει να προσλάβει διαστάσεις καταστροφικές: η λαϊκή θέληση εκφράζεται απ' ευθείας στο πρόσωπο του κ. Παπανδρέου ο οποίος έχει το δικαίωμα να την κατανέμει «selon son bon plaisir» σε βουλευτές και υπουργούς. Αυτό είν' το νόημα του «στρατιώτη της αλλαγής» που ακούστηκε έντονα στις τελευταίες υπουργικές καντρίλιες. Οι στρατιώτες αγωνίζονται και πεθαίνουν εκεί που αποφασίζουν οι στρατηγοί. Αν είν' υπάκουοι και τηρούν τους όρους τού εις την δημοτικήν συντεταγμένου νέου —αλλά με γνωστή γεύση— στρατιωτικού κανονισμού του κ. Δροσογιάννη μπορεί και να βρεθούν κοντά στο επιτελείο και να λουφάουν. Αν μάλιστα «γλύφουν» κιόλας, δεν αποκλείεται ούτε η προαγωγή. Αυτό εξηγεί και γιατί τόσοι πολλοί εξωκοινοβουλευτικοί υπουργοί στην κυβέρνηση: με την κατάργηση του σταυρού η διάκριση εξωκοινοβουλευτικός-κοινοβουλευτικός παύει να έχει σημασία. Η κοινοβουλευτικότης του κ. Αρσένη (ή όποιου άλλου) δεν θα είναι αποτέλεσμα λαϊκής θέλησης αλλά απόφασης των ανωτέρων. Τι σημασία έχει αν αυτή η απόφαση θα παρθεί πριν, στη διάρκεια ή μετά τις εκλογές; Μ' αυτά τα δεδομένα ποιος υπουργός θα τολμήσει να πάρει πρωτοβουλίες που δεν είναι βέβαιος ότι οι «από πάνω» τις εγκρίνουν; Η αποτελμάτωση κι η πεπατημένη

είναι η μόνη σοφή οδός που εξασφαλίζει την επιβίωση κάθε σώφρονος πολιτικού —και την ακύρωση κάθε αλλαγής.

Οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι

Όλα αυτά θα ήταν ίσως χωρίς σημασία και θα ενοχλούσαν μόνο εκείνους που πίστεψαν πως το ΠΑΣΟΚ άνοιγε το δρόμο για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό. Στο κάτω κάτω στις σημερινές συνθήκες μια κυβέρνηση της ΝΔ θα ήταν χειρότερη από αυτήν του ΠΑΣΟΚ. Τα μόνα ίσως που θα είχαμε γλυτώσει θα ήταν η κατάργηση του σταυρού και οι αβροφροσύνες προς τη χούντα του Γιαρουζέλσκι και τους Σοβιετικούς —τα υπόλοιπα θα ήσαν ίδια και χειρότερα. Η κυβέρνηση της αλλαγής λοιπόν θα ήταν απλώς μια ακόμη κυβέρνηση κόμματος που κατάπιε τα συνθήματά του —αν δεν υπήρχε το πρόβλημα Κύπρου-Αιγαίου, το πρόβλημα δηλαδή της τουρκικής επεκτατικότητας κι επιθετικότητας.

Εδώ τα πράγματα είναι σοβαρά. Και 5% και 10% απώλειες αντέχει το καλάθι της νοικοκυράς, και παραπάνω. Τα πνευμόνια των Αθηναίων αντέχουν ακόμη το νέφος, τα πολιτικά μας ήθη αντέχουν και δεύτερο και τρίτο Μένιο Κουτσόγιωργα, η υπομονή μας επιτρέπει ν' αφήνουμε να περνούν αδιαμαρτύρητα τα 20ήμερα για την ΠΥΡΚΑΛ, η ηθική μας αντέχει κι άλλον κ. Πώπωτα. Γενεές Ελλήνων έχουν εθιστεί σε παρόμοια φαινόμενα. Απώλεια της Κύπρου ή νησιών του Αιγαίου η ρωμιοσύνη δεν την αντέχει. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε πως η διπλωματική επικύρωση της στρατιωτικής ήττας του '74 ή νέα στρατιωτική ήττα θα πυροδοτήσουν αυταρχικές (αν όχι φασιστικές) διαδικασίες στο εσωτερικό και θα οδηγήσουν σε παραπέρα συρρίκνωση μακροπρόθεσμα. Βρίθουν γύρω μας τα παραδείγματα που πείθουν πως τα σύνορα δεν είναι καθόλου σταθερά στις μέρες μας. Το κρίσιμο λοιπόν ερώτημα σχετίζεται με την ικανότητα της κυβέρνησης ν' αντιμετωπίσει την κρίση. Κι όταν αναλογιστεί κανείς το επεισόδιο με τον «Πάνθηρα» ή το άλλο για τις «δηλώσεις Κυπριανού» στο Δελχί, τον πιάνουν μαύρες σκέψεις. Και για να μην απελπιστεί προσπαθεί να πείσει τον εαυτό του πως αυτά που ως κοινό μάθαμε δεν ήταν παρά η επιφάνεια των γεγονότων. Κάπου στο βάθος τους υπάρχει ένας αριστοτεχνικός ελιγμός, αδιανόητος από μας, που προώθησε τις ελληνικές θέσεις. Γιατί αν αυτό δεν συμβαίνει και τα γεγονότα εξαντλούνται σ' αυτά που μάθαμε, θα έπρεπε να ζητάμε εμείς την παραίτηση της κυβέρνησης —ανεξάρτητα από το τι κάνει ο κ. Αβέρωφ.

Επιμύθιον

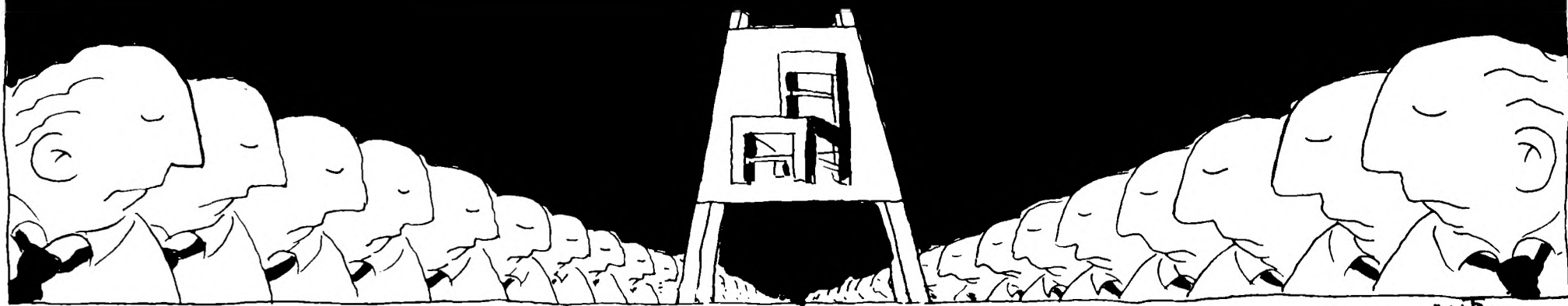
Είναι κρίμα κι άδικο να αμαυρώνει κανείς τις γιορτινές μέρες του επί τόνον καιρό αναμενόμενου συνεδρίου με τέτοιες μαύρες σκέψεις και προτάσεις, και λάθος ν' αδυνατίζει το μέτωπο απέναντι στη δεξιά με τέτοιου είδους κριτική. Ένας συνοδοιπόρος του ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε να επιμείνει στις ευχάριστες πλευρές. Για παράδειγμα, πως η εναλλαγή κομμάτων στην εξουσία είναι κατ' αρχήν θετικό γεγονός σε σχέση με τη μόνιμη διαχείρισή της από ένα μόνο κόμμα. Πως, σίγουρα, οι επί τόσες γενιές κατατρεγμένοι αριστεροί αισθάνονται ανακούφιση τώρα. Δεν φοβούνται επισκεψη του χωροφύλακα, βλέπουν τους αγώνες τους ν' αναγνωρίζονται από το επίσημο κράτος, πήραν και κάποια πόστα. Κι ως προς τα εθνικά θέματα, μήπως θα ήταν προτιμότερος (για να προσωποποιήσουμε τη διαφορά) ο κ. Μητσοτάκης από τον κ. Καψή; Και στο κάτω κάτω, οποιαδήποτε στιγμή θα μπορούσε να μας αποστομώσει το ΠΑΣΟΚ κραυγάζοντας: *Εικόνα σου είμαι κοινωνία και σου μοιάζω*.

Το τελευταίο επιχείρημα απορρίπτεται όχι μόνο γιατί είν' αδύνατο να παραδεχθεί το ΠΑΣΟΚ κάτι τέτοιο (θα επρόκειτο για άλλο εντελώς κόμμα σ' αυτήν την περίπτωση) αλλά και γιατί ο αριστερός μας βολονταρισμός αποκλείεται να συμβιβαστεί με την ιδέα πως ζούμε στον καλύτερο δυνατό κόσμο. Παραμένοντας λοιπόν αριστεροί έχουμε υποχρέωση ν' απορρίψουμε το δίλημμα ΝΔ-ΠΑΣΟΚ και ν' αναζητήσουμε λύσεις. Ο φόβος της δεξιάς δεν επιτρέπεται πια να στομώνει την κριτική μας· ο φόβος του πολέμου, ίσως.

Πού όμως θ' αναζητηθούν οι λύσεις; Ποιες κοινωνικές δυνάμεις θα τις στηρίξουν, ποιες πολιτικές θα τις προωθήσουν; Η αυτεπάγγελτος απομυθοποίηση του ΠΑΣΟΚ ξαναθέτει ξεχασμένα ερωτήματα.

□

Ο Πρόεδρος κάνει το συνέδριό του

του Ρέπορτερ

Δέκα περίπου χρόνια από την ίδρυσή του και τρία αφότου ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας, το ΠΑΣΟΚ πραγματοποιεί το πρώτο του Συνέδριο, 10-13 Μαΐου.

Η συνείδηση που διαμορφώνει το ΠΑΣΟΚ σαν κυβερνητικό κόμμα, ο τρόπος με τον οποίο η ηγεσία του καθορίζει επιλογές, διαδικασίες και κατευθύνσεις, δεν αποτελούν ένα κλειστό εσωτερικό του πρόβλημα. Συνδέονται άμεσα με τη διαπαιδαγώγηση των μελών του με τον δημοκρατικό διάλογο της Κυβέρνησης και Λαού και με την ίδια την ποιότητα των θεσμικών αλλαγών.

Οι εσωκομματικές διαδικασίες του ΠΑΣΟΚ —όπως αποκορυφώνονται είτε στο επίπεδο κορυφής είτε σε επίπεδο της οργανωμένης λαϊκής του βάσης, συνδέονται άμεσα με την πάλη για την Αλλαγή, που σημαίνει πρώτα και κύρια ρήξη με τις δεξιές αντιλήψεις εξουσίας.

Οι υπεύθυνοι του προσυνεδριακού διαλόγου, που ετεροχρονίστηκε μάλιστα —πριν ακόμα διατυπωθούν οι προσυνεδριακές θέσεις στις 10 Μαρτίου 1984— διαβεβαιώνουν πως «υπάρχει πλούσιος και γόνιμος προβληματισμός σε όλα τα θέματα».

Συσσωρεύονται, όμως, από καιρό αποδείξεις ότι ο κομματικός μηχανισμός (όσο και αν αναβαθμισθεί φραστικά ο ρόλος του στο Συνέδριο και λόγω Ευρωεκλογών) έχει μετατραπεί σε απλό μηχανισμό στήριξης και προπαγάνδισης του κυβερνητικού έργου.

Ο ανασχηματισμός του περασμένου Ιανουαρίου απέδειξε το «λυκόφως του Εκτελεστικού» (από το οποίο δεν έχει απομείνει παρά μια άτυπη τριμελής Γραμματεία με τους Τσοχατζόπουλο-Γεννηματά-Λαλιώτη), ενώ ιδεολογικό-πολιτικές θέσεις, όπως η τύχη του Συντάγματος, ο ρόλος του Κ. Καραμανλή ως πρόεδρου της Δημοκρατίας και η ανανέωση της θητείας του από την «κοινοβουλευτική εκπροσώπηση» του Κινήματος, έχουν παραμείνει έξω από τους συνεδριακούς προβληματισμούς. Στεγανό επίσης και αποκλειστικό προνόμιο του Προέδρου του Κινήματος, που έχει μετεξελιχθεί σ' ένα είδος αυτόνομου καθοδηγητικού κέντρου και οργάνου, έχουν μείνει τα θέματα της ΕΟΚ με τις τοποθετήσεις «περί νέας Μεσσήνας», «να ξεπερασθεί η τελωνειακή ένωση για να επιβιώσει η Ευρώπη των Κοινοτήτων...», η σκόπιμη επαναφορά της γνωστής τριτοκοσμικής αντίληψης για την προτεραιότητα του «αγώνα για εθνική ανεξαρτησία» σε σχέση με τις παλιότερες προτεραιότητες για την ανάπτυξη της δημοκρατίας επίσης ο δεσμευτικός τετράλογος της ΚΕ για τα όρια της αυτοκριτικής, η εμμονή στην ιδεολογική «συνέχεια και συνέπεια» από το 1974 μέχρι σήμερα, χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς, αναβαθμίσεις και ωριμάνσεις κτλ.

Αυτές και άλλες εκ των άνω οριοθετήσεις είναι που έχουν προκαλέσει έντονους προβληματισμούς στις κλειστές συζητήσεις του προσυνεδριακού διαλόγου (νομαρχιακές Αθηνών, Σερρών, Μυτιλήνης, Κορίνθου, Καρδίτσας, Θεσσαλονίκης, Κομοτινής, Έβρου, Πέλλης κτλ.) που έχουν φτάσει ως την απόρριψη του συνόλου ή του μεγαλύτερου μέρους των προσυνεδριακών «Θέσεων» της ΚΕ. Από την άλλη μεριά, ο προσυνε-

δριακός διάλογος, συνοδεύεται από διαγραφές μελών και στελεχών τόσο στην περιοχή της Αττικής (Ν.Ε. Βορειοδυτικής Αθήνας, Ανατολικής Αττικής) όσο και στην επαρχία (Ξάνθη, Ναύπλιο, Άρτα, σπουδάζουσα Θεσσαλονίκης, Φλώρινα).

Ίσως τίποτα δεν αντικατοπτρίζει καλύτερα το χαλαρό προσυνεδριακό ενδιαφέρον, όσο δύο δεδομένα. Το γεγονός ότι ένας αριθμός 400 περίπου συνέδρων —με αποφασιστικό ρόλο στην προετοιμασία και τη διεξαγωγή του Συνεδρίου— είναι διορισμένος και στο ότι το ειδικό τεύχος της «Εξόρμησης» με τις προσυνεδριακές θέσεις —17 Μαρτίου 1984— πούλησε συνολικά 42.000 φύλλα (έναντι τιράζ 250.000) και μελών στα χαρτιά, που λέγεται ότι ξεπερνούν τις 200.000.

Ο χαρακτήρας του Συνεδρίου, που καθορίστηκε ως «ενωτικός» εν όψει των Ευρωεκλογών προδιαγράφει το γενικό πολιτικό κλίμα μέσα στο οποίο οι συνέδροι θα μπορέσουν να ασκήσουν «εποικοδομητική κριτική».

Με ποια εσωτερική εικόνα διοργανώνει το ΠΑΣΟΚ το Συνέδριό του; Κατ' αρχήν υπάρχει το Εκτελεστικό Γραφείο (του οποίου οι θέσεις αυξήθηκαν από 9 σε 11 και με τρεις αναπληρωματικούς) και στο οποίο ζητούν να προσχωρήσουν στελέχη από τον κυβερνητικό μηχανισμό, όπως οι Αγ. Κουτσόγιωργας, Γεράσιμος Αρσένης (το περιβάλλον του υποστηρίζει ότι «του προτείνεται κάτι τέτοιο αλλά το σκέφτεται!»), Γιάννης Σκουλαρικής και ορισμένοι φιλόδοξοι από τη διορισμένη Εκτελεστική Γραμματεία.

Η είσοδος —μετά από «γραμμητζιδικές» μεθόδους —στο Εκτελεστικό Γραφείο ορισμένων από τους πιστούς «κοινοβουλευτικούς» ή «τεχνοκράτες» θα επιφέρει την αλλοίωση της παλιάς του σύνθεσης, τον παραγκωνισμό της «τρίοικας» Γεννηματά-Τσοχατζόπουλου-Λαλιώτη (με μόνο επιδέξιο περί τις εσωκομματικές του «ανελιξεις» τον υπουργό Δημ. Έργων).

Μια τέτοια εξέλιξη δεν είναι καθόλου απίθανη, αν σκεφθεί κανείς ότι το Εκτελεστικό Γραφείο θα αποτελέσει «πολύτιμο εργαλείο» στα χέρια του Προέδρου του Κινήματος την προεκλογική περίοδο και ιδιαίτερα στη φάση της επιλογής των υποψηφίων βουλευτών, με «συλλογικές» διαδικασίες.

Στη διορισμένη το Νοέμβριο του 1983 Εκτελεστική Γραμματεία, οι προσωπικές φιλοδοξίες για κομματική ανέλιξη, διευκολύνουν τους χειρισμούς για τη ρυμούλκηση των μελών της, ενώ παράλληλα υπάρχουν και πολλά διαφορετικά φαινόμενα. Είναι γνωστό λ.χ. το μέτωπο Βάσως Παπανδρέου-Γιάννη Σουλαδάκη, ο παραγκωνισμός (λόγω ΠΥΡΚΑΛ) του Δ. Σωτηρή, η αντίθεση Χρ. Παπουτσή-Στ. Τζουμάκα, η απομάκρυνση του Γ. Κίσσονα, η συμμόρφωση προς τις άνωθεν υποδείξεις των Γ. Κορωναίου και Γ. Δασκαλάκη.

Σε επίπεδο Κεντρικής Επιτροπής —στην οποία εξακολουθούν να εκπροσωπούνται οι βουλευτές απ' όσους είχαν εκλεγεί σχετικά το 1977, (!) με συνέπεια να υπάρχουν εκπρόσωποι μη βουλευτές πλέον, όπως οι Κυρατσούς και Παπασπύρου τα πράγματα είναι ευκολότερα.

Εξωστρακίστηκαν σταδιακά οι Βλ. Παύλου, Ανδρέας Χριστοδουλίδης (που δεν τοποθετήθηκε ούτε μέλος της Οργανωτι-

κής Επιτροπής) Νικ. Καργόπουλος, Λευτ. Τζιόλας και παραμένει μόνος ενοχλητικός ο κ. Μιχ. Χαραλαμπίδης, ίσως για λόγους άλλοθι.

Οι πειθαρχικές συνεδριάσεις της ΚΕ του τελευταίου καιρού (Ιούλιος 1983, Μάρτιος 1984) απέδειξαν ότι η σύνδεση κομματικής και κυβερνητικής ιδιότητας έχει εξαιρετικά αποτελέσματα από πλευράς «κομματικής πειθαρχίας». Χωρίς να αναφερθούν ονόματα στο προκείμενο, είναι σαφής μια «εκλογίκευση» σε σχέση με παλιότερες αιρετικές τους θέσεις δύο γενικών γραμματέων, από τους οποίους ο ένας έχασε τη θέση του και ο άλλος κινδύνευσε να τη χάσει.

Η φιλοδοξία της επανεκλογής των περισσότερων (και μάλιστα στην 120μελή νέα ΚΕ) για να έχει πιθανότητες πρέπει να εναρμονισθεί με το γενικότερο «κλίμα του Συνεδρίου», που θα είναι τόσο «ενωτικό» όσο και «αινετικό» προς τον αποκλειστικό φορέα της ιδεολογικής και πολιτικής ορθοδοξίας.

Η αρχή αυτή ισχύει ιδιαίτερα για κυβερνητικά στελέχη, με πεσμένες τις μετοχές τους, όπως οι Πεπονής, Ρόκκος, Κωστόπουλος, Αλεξανδρής, Δρεττάκης, Δωρής, Γιώτας κτλ., ενώ για μια σειρά λόγους αβέβαιη θεωρείται η επανεκλογή των Νικαίνα, Γαϊτανίδη, Χρα, Γκολφινόπουλου, Λυμπεράκη, Φλώρου. Οι λόγοι αυτοί κυμαίνονται από τη σύγκρουσή τους με ισχυρούς της κυβέρνησης έως τις εμπλοκές με «δυσλειτουργίες» διοικητικών μηχανισμών.

Διορισμένη είναι ακόμα η εκπροσώπηση τόσο του Πειθαρχικού Συμβουλίου όσο και των επιτροπών εργασίας του Εκτελεστικού Γραφείου. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι τοποθετημένοι σε κυβερνητικές θέσεις ή βουλευτές με «θεμιτές φιλοδοξίες». Δεν είναι αυτόνομα κομματικά στελέχη, γιατί τέτοια σχεδόν δεν υπάρχουν στα ανώτερα κλιμάκια. (Γείτονας, Γιαμπουράνης, Κουτσοδημήτρης, Παπασταύρου, Κυριόπουλος, Μανίκας, Μαντέλης, Μπριστογιάννης, Παπαδογιαννάκης, Παπουτσης, Παπασταύρου, Πραξιάδου, Σπυρόπουλος, Σφάγγος, Χατζηνάκης).

Επιλεκτικές επίσης τοποθετήσεις στην Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου αφορούσαν τους γραμματείς των νομαρχιακών και τομεακών επιτροπών και των τομεακών επιτροπών συνδικαλιστικού, εργατοϋπαλλήλων και επιστημόνων καλλιτεχνών και των νομαρχιακών επιτροπών.

Η επιλεκτική επιλογή τους και «εξ οφίτσιο» συμμετοχή τους στο Συνέδριο υποδηλώνει την πρόθεση μιας αλλοίωσης της αντιπροσώπευσης που θα προέκυπτε από προσυνεδριακές εκλογές.

Εκεί όμως, που σημειώθηκε αληθινός παραγοντισμός — με τον διορισμό ως στελεχών της Οργανωτικής Επιτροπής και τη «ντε φάκτο» συμμετοχή στο Συνέδριο — είναι σε μια άλλη κατηγορία, που στεγάστηκε κάτω από τον ετερόκλητο τίτλο «Στελέχη από την Κυβέρνηση, τους Μαζικούς Χώρους και τις Επιτροπές του Κινήματος».

Όσο και αν προσπαθήσει κανείς, δεν μπορεί να βρει για την επιλογή των στελεχών αυτών κάποιο αντικειμενικό ή απλώς σταθερό κριτήριο, μάλιστα ορισμένοι από αυτούς δεν είναι καν μέλη του ΠΑΣΟΚ.

Έτσι, επιλεκτικά από την «Κυβέρνηση» τοποθετήθηκαν χωρίς να είναι ακριβώς κυβερνητικά στελέχη όλοι οι συνεργάτες του Πρωθυπουργού (Κοκκόλα, Λιβάνης, Στρατής, Καρατσης, Κίσσονας), άνθρωποι του στενού οικογενειακού του περιβάλλοντος (Κατσιφάρας, Λιάνης, Δροσογιάννης, Καφίρης, Τσίμας αλλά όχι και ο Γ. Καψής). Υπουργοί όπως οι Ν. Ακριτίδης αλλά και ο Γερ. Αρσένης, τρεις υφυπουργοί (Τσοβόλας, Περράκη, Πάγκαλος) ορισμένοι γενικοί γραμματείς — αλλά όχι το πρώην μέλος της ΚΕ Χρ. Παπαθανασίου, γενικός γραμματέας στο υπουργείο Γεωργίας. Επίσης οι διοικητές της «Ολυμπιακής», του ΟΤΕ και του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας. Με ποιο κοινό κριτήριο άραγε;

Ανάλογα κριτήρια, προσωπικών επιλογών αλλά και κάποιας εξισορρόπησης επικράτησαν στην εκπροσώπηση στο Συνέδριο των «μαζικών χώρων», τους οποίους εκπροσωπούν (χωρίς βέβαια να εκλεγούν από κανένα) ο Στ. Καρράς μέλος του διοικητικού συμβουλίου της ΠΥΡΚΑΛ, ο οικογενειακός φίλος των Παπανδρέου καθηγητής κ. Κ. Στεφανής, ο γενικός γραμματέας της Λαϊκής Επιμόρφωσης Φ. Πετσάλνικος ο δήμαρχος Αθηνών αλλά και Καλαμάτας κ.ά.

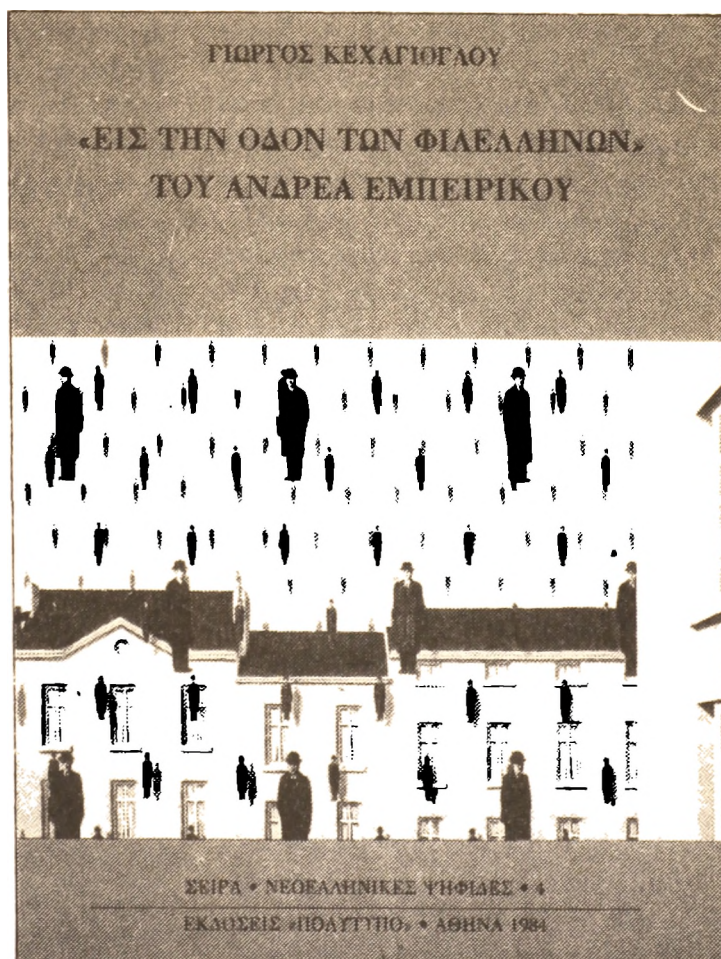
Ίσως εκεί, που έχει θριαμβεύσει ο παραγοντισμός και η επιλεκτική επιλογή είναι η κατηγορία των «εξ οφίτσιο» μελών του Συνεδρίου κάτω από την ταμπέλα «στελέχη από επιτροπές του Κινήματος». Οι περισσότεροι δεν είναι παρά ιδιαίτεροι υπουργών και διορισμένοι σύμβουλοι και συνεργάτες σε δημόσιες υπηρεσίες, υπουργών μελών του ΕΓ και της ΚΕ. Αρκετοί από αυτούς — όπως από τα υπουργεία Παιδείας, Πολιτισμού, Προεδρίας, Οικονομικών και Εθν. Οικονομίας — θεωρούνται ως κατεξοχήν εκπρόσωποι του «πνεύματος αλαζονίας» στη διοίκηση, με πολλές δημόσιες καταγγελίες για τον φατριασμό και τον παραγοντισμό τους. Και οι δοτοί της κατηγορίας αυτής, λοιπόν, θα οδηγήσουν ΠΑΣΟΚ και κυβέρνηση στην «αναβάπτιση» τους τις ερχόμενες ημέρες.

□

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Σειρά: «Νεοελληνικές Ψηφίδες»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ: «ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ» ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ ΜΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Μια φιλολογική και κριτική ανάγνωση που προσεγγίζει το θέμα της μετάβασης από την απλή μορφή αφήγησης στην αφηγηματική λογοτεχνία. Το παράδειγμα του ποιήματος του Ανδρέα Εμπειρικού «Εις την οδόν των Φιλελλήνων» αξιοποιείται πολλαπλά και γίνεται έτσι ευδιάκριτη η σχέση του ποιήματος με την αυτοβιογραφική μαρτυρία, αλλά και με το δημοσιογραφικό «αξιοσημείωτο».

... Να εύχεται να 'ναι μακρύς ο δρόμος

Δέκα χρόνια έχει κιόλας στην πλάτη του το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα. Σ' αυτά τα δέκα χρόνια περιπλάνησης, το Συνέδριο αποτέλεσε το σταθερό τόπο και χρόνο αναφοράς, που θα καθιστούσε δυνατή την επίλυση όλων των ανεπίλυτων, μέσα από τις καθημερινές ψυχοφθόρες διαδικασίες, προβλημάτων. Σε κάθε κρίσιμη, για την εσωτερική εξέλιξη του Κινήματος, καμπή, η ηγεσία του δεν παρέλειπε να υπενθυμίσει ότι όχι μόνο το Συνέδριο, *θα γί ν ε ι*, αλλά θα αναιρέσει και τα κακώς κείμενα του παρόντος.

Έτσι, όταν τον Μάρτιο του 1975, ο Άκης Τσοχατζόπουλος παρουσίασε στο Προσυνέδριο ένα οργανωτικό σχήμα που παρείχε κάποιες υπερεξουσίες στον Πρόεδρο, αισθάνθηκε την ανάγκη να διευκρινίσει:

«Ο συγκεντρωτισμός αυτός, που δεν ικανοποιεί αν τον δούμε με βάση τον τελικό μας στόχο είναι όμως απαραίτητος για να πετύχουμε τον οργανωτικό μας σκοπό, ένα κίνημα βασισμένο σε δημοκρατικές διαδικασίες. Αλλιώς υπάρχει κίνδυνος να καθυστερήσουμε υπερβολικά, να αποτελματωθούν οι προσπάθειές μας και να εξαντληθούμε σε άκαρπες συζητήσεις. Ακριβώς σ' αυτόν τον υπολογισμό στηρίζονται οι παρακάτω σκέψεις. Αφορούν την μεταβατική φάση και δεν προκαθορίζουν την *τελική οργανωτική μορφή του Κινήματος που θα καθοριστεί από το Α' Συνέδριο*».

Αλλά και ο Πρόεδρος του Κινήματος, όταν διέλυσε την εκλεγμένη από το Προσυνέδριο Κ.Ε., αισθάνθηκε και αυτός την ανάγκη να διευκρινίσει με εγκύκλιό του στις 16.6.1975, ότι: «Το έργο της νέας Κ.Ε. θα είναι αποφασιστικό για την πορεία του Κινήματος, θα διαμορφώσει το ουσιαστικό οργανωτικό σχήμα και θα θέσει σε κίνηση τις διαδικασίες που θα οδηγήσουν στο Πρώτο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ».

Όταν το Κίνημα έκανε την πρώτη του Πανελλαδική Συνδιάσκεψη το 1977, κρίθηκε ότι η ψήφιση ενός Καταστατικού, άρθρο προς άρθρο δεν μπορούσε παρά να αποτελεί το αντικείμενο ενός Συνεδρίου. Ανάμεσα στις αποφάσεις της Συνδιάσκεψης βρίσκουμε και την εξής:

«Η πολιτική εισήγηση για το Καταστατικό βρήκε την αποδοχή και την έγκριση του συνόλου της οργανωμένης βάσης του Κινήματος, χωρίς ουσιαστικές παρατηρήσεις, όπως αυτό εκφράστηκε μέσα από όλες τις Νομαρχιακές Συνελεύσεις. Υπάρχουν όμως πολλές κριτικές παρατηρήσεις, προσθήκες, προτάσεις για αφαίρεση ή τροπολογία πάνω στα άρθρα του Καταστατικού. Όλο αυτό το υλικό —καρπός ζύμωσης και συλλογικής δουλειάς— είναι χρήσιμη συμβολή της Βάσης και απαραίτητα θα αξιοποιηθεί από την εκλεγμένη Κ.Ε. για την πιο εμπεριστατωμένη μελέτη και ανάλυση των ελλείψεων και των αδυναμιών και για την διαμόρφωση του Καταστατικού σχεδίου της για το Α' Συνέδριο».

Πέρασαν τέσσερα χρόνια από τότε. Το ΠΑΣΟΚ βρέθηκε στην κυβέρνηση, τα μέλη του διπλασιάστηκαν, αλλά το Συνέδριο δεν ξεχάσθηκε. Στην απόφαση της 9ης Συνόδου

ΠΑΣΟΚ: Μακρύ οδοιπορικό

της Κ.Ε. το Μάρτη του 1982 βρίσκουμε μια περισσότερο εκτεταμένη αναφορά στο Συνέδριο —τρεις παράγραφοι— όπου μεταξύ άλλων διευκρινίζεται:

«Το Συνέδριο —χρονικά προσδιορίζεται στα μέσα του 1983— θα είναι το *επίσημο 8 χρόνων ζωής και ανάπτυξης*. Σαν κορυφαίο γεγονός θα αποθέσει τη σφραγίδα του στην ιδεολογικοπολιτική φυσιογνωμία, στην αποκρυστάλλωση της στρατηγικής μας και στην ανανέωση και την προσαρμογή της δομής του Κινήματός μας. Το Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ θα είναι ένα Συνέδριο *ΕΝΟΤΗΤΑΣ* και *ΝΙΚΗΣ* που δεν θα κηρυχθεί και θα εξαντληθεί μέσα από εσωστρεφείς συζητήσεις στους 4 τοίχους των Γραφείων μας».

Αν φτωχική την βρεις, η Ιθάκη δε σε γέλασε...

Αλλά και τα μέλη της «Βάσης» του ΠΑΣΟΚ, παρά το γεγονός ότι έζησαν τέσσερις τουλάχιστον επίσημες αναβολές του Συνεδρίου δεν έχασαν την πίστη τους. Είχαν βαθιά κρυμμένη μέσα τους τη βεβαιότητα ότι το Συνέδριο είναι ένα αναπόφευκτο γεγονός —όπως άλλωστε και ο Σοσιαλισμός (ποιο από τα δύο θα ερχόταν πρώτο δεν ήταν απόλυτα ορατό). Κρατούσαν λοιπόν τις απορίες τους για κάποιες αποκλίσεις μεταξύ θεωρητικών διακηρύξεων και καθημερινής πρακτικής, για τα μέσα κι έξω από το ΝΑΤΟ, για την ΕΟΚ των λαών ή των μονοπωλίων, για τον «Πρόεδρο όλων των Ελλήνων» και των μη προνομιούχων συμπεριλαμβανομένων, για την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ακόμη και για αυτά τα περί δευτέρας Διεθνούς —που καθόλου δεν την είχαν πάρει από καλό μάτι— για να τις εκφράσουν στο κορυφαίο κομματικό γεγονός, το Συνέδριο.

Όσπου, έφθασε το πλήρωμα του χρόνου. Στα τέλη Ιουνίου του 1983, η Κ.Ε. μαζεύτηκε για 10η φορά και ο Πρόεδρος το είπε ξεκάθαρα: «Θα ήθελα να κλείσω λέγοντας, ότι η πρότασή μας είναι το Συνέδριο του Κόμματος να γίνει στις αρχές του 1984. Πρέπει να γίνει νωρίτερα από τις ευρωεκλογές, οι οποίες είναι το Ιούνιο του 1984. Το Συνέδριο, αν οργανωθεί σωστά, και αλλοιμόνό μας αν δεν το οργανώσουμε σωστά, θα συμβάλει στην αποκρυστάλλωση της στρατηγικής μας. Το Συνέδριο θα είναι το *επίσημο 10 χρόνων ζωής, ανάπτυξης και ανάπτυξης*».

Ακολούθησε ένα εξάμηνο σιωπής και περισυλλογής. Τον Ιανουάριο του 1984 σε πείσμα του μακαρίτη Όργουελ και κάθε κακόπιστη φήμης που ήθελε το Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ να αναβάλλεται για μια ακόμη φορά, έγινα γνωστές οι λεπτομέρειες για τη σύγκλησή του. Στις 6 Ιανουαρίου και ενώ έκοβε την πίτα του ΠΑΣΟΚ, ο Πρόεδρος του Κινήματος ανακοίνωσε την ημερομηνία διεξαγωγής του Συνεδρίου, που «είχε αποφασισθεί σε κοινή συνεδρίαση του Εκτελεστικού Γραφείου και του Προέδρου» το προηγούμενο απόγευμα.

Δέκα πέντε μέρες αργότερα ανακοινώθηκε ο κατάλογος των 316 διορισμένων μελών της ΟΕΣ (Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου). Τότε έμαθαν και τα μέλη της «Βάσης» του Κινήματος ότι άρχιζε επιτέλους η «Β' Φάση» της προσυνεδριακής δουλειάς. Η «Α' Φάση», όπως πληροφορήθηκαν, είχε αρχίσει με τις Συνδιασκέψεις της Νεολαίας, των Συνδικαλιστικών στελεχών κτλ. όπου είχαν την δυνατότητα «να τα πουν» όλοι, εφόλης της ύλης, χωρίς βέβαια να παρθούν αποφάσεις. Στις 16 Μαρτίου δημοσιεύθηκαν στην «Εξόρμηση», οι θέσεις της Κ.Ε. για το Συνέδριο. Η Κεντρική Επιτροπή, τις είχε επεξεργαστεί, σε *ολοήμερη* συνεδρίασή της.

Έτσι σοφός που έγινες με τόση πείρα...

Ας δούμε όμως πως έζησε αυτή την τελευταία φάση της προσυνεδριακής δουλειάς, μια Τοπική Οργάνωση της Δυτικής Αθήνας (Νομαρχιακή Β3). Αν επιλέξαμε αυτήν ειδικά την οργάνωση είναι γιατί θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «τυπική» για τον Πασοκικό οργανωμένο χώρο: Ούτε πολύ «άτακτη», ούτε πολύ «κυβερνητική». Κοινωνική σύνθεση, αντιπροσωπευτική της περιοχής: Εργάτες, μικροβιοτέχνες και μικρέμποροι, φοιτητές, εργαζόμενοι νέοι. Όπως και οι περισσότερες Τοπικές Οργανώσεις των αστικών κέντρων είχε περάσει και αυτή την κρίση της. Κάποιες διαγραφές, κάποιες κατηγορίες για φράζια, μια μεγάλη περίοδος αδράνειας. Προεκλογικά η οργάνωση ξανάρχισε να λειτουργεί, με καινούργια, στην πλειοψηφία τους, μέλη. Τα δυο χρόνια που μεσολάβησαν από τις εκλογές μέχρι την προσυνεδριακή περίοδο, ήταν μάλλον ήρεμα. Κάθε μήνα γινόταν η Γενική Συνέλευση, μαζευόντουσαν τα μισά από τα 65 «εγγεγραμμένα» μέλη και συζητούσαν για τα προβλήματα της περιοχής. Έκαναν τις τακτικές αφισοκολλήσεις, κάλυπταν τα οικονομικά τους πλάνα, συμμετείχαν ενεργά στις δημοτικές εκλογές και στις εκλογές για τα συνοικιακά συμβούλια και έκαναν, ότι, τέλος πάντων αρμόζει σε μια κομματική οργάνωση βάσης. Ζητήματα γενικότερης πολι-

ικής δεν πολυσυζητιόταν και οι λιγοστοί άτακτοι «που έβαζαν τις αντιθέσεις ανοικτά» δεν δημιουργούσαν ιδιαίτερα προβλήματα στη ζωή της οργάνωσης. Τις θέσεις της Κ.Ε. να το Συνέδριο τις έμαθαν, όπως είπαμε, τα μέλη αυτής της Τ.Ο., από την «Εξόρμηση» του κυκλοφόρησε στις 16 Μαρτίου.

Είχαν λοιπόν στη διάθεσή τους 12 ολόκληρες μέρες για να προετοιμαστούν για την πρώτη Γενική Συνέλευση που έγινε στις 28 Μαρτίου με θέμα την «ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΗΣ Ο.Ε.Σ.». Παρόντες, όπως συνήθως καμιά τριανταπενταριά, παρά το γεγονός ότι η πρόσκληση το διευκρινίζει ρητά: «Όποιος δεν παραστεί στις γενικές συνελεύσεις που έχουν προγραμματιστεί για το Συνέδριο, δεν θα έχει δικαίωμα ψήφου». Γύρω στις οκτώ άρχισε η Γενική Συνέλευση. Ο «υπεύθυνος» της Νομαρχιακής Επιτροπής υπενθύμισε ότι «οι αντιεισηγήσεις απαγορεύονται». Η προσυνεδριακή διαδικασία επιτρέπει μόνον τροποποιήσεις και προσθήκες (η διαδικασία αυτή έγινε δεκτή από όλες σχεδόν τις οργανώσεις, παρά τις αντιρρήσεις που εκφράστηκαν από την πλειοψηφία των μελών. Από ότι ξέρουμε, μέχρι στιγμής μόνον η Τοπική Οργάνωση Νέας Σμύρνης κατέβασε «αντιεισηγήσεις»). Η συζήτηση σιγά σιγά άναψε. Καθένας είχε κάτι να πει. Για την κυβερνητική πολιτική σε σχέση με το συνδικαλιστικό κίνημα, για το μνημόνιο της ΕΟΚ, για τις διαδικασίες του Συνεδρίου που «είναι πολύ συμπιεσμένες». Στο «Συνταγματικό» υπήρξαν κάποιες διαφωνίες. Άλλοι πρότειναν να ανακηρυχθεί συντακτική εθνοσυνέλευση η Βουλή που θα προκύψει από τις επόμενες εκλογές, άλλοι θεωρούσαν πιο ρεαλιστικό να φανεί πρώτα το αποτέλεσμα των εκλογών και να κριθεί μετά η πορεία. Όταν η συζήτηση έφθασε στο τέλος της είχαν μαζευτεί αρκετές προτάσεις που ήταν αντίθετες τόσο με την εισήγηση, όσο και μεταξύ τους. Ο «υπεύθυνος» της Νομαρχιακής Επιτροπής, που είχε αφομοιώσει καλά τις διαδικασίες της Α' Πανελλαδικής Συνδιάσκεψης πρότεινε τότε να μην γίνει ψηφοφορία, αλλά να «ενσωματωθούν» όλες οι προτάσεις στην κεντρική εισήγηση και να μεταφερθούν σαν προβληματισμοί στην Νομαρχιακή Επιτροπή που θα τις «ομαδοποιούσε». Ήταν αργά, είχαν απομείνει και λιγοστοί, η πρόταση έγινε δεκτή, με ελάχιστες αντιρρήσεις.

Σε μια βδομάδα ακριβώς, έγινε η δεύτερη συνέλευση, για το ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ. Όπως ήταν αναμενόμενο —στο ΠΑΣΟΚ το Καταστατικό υπήρξε πάντοτε ένα είδος Ανατολικού ζητήματος— η συζήτηση ήταν πιο ζωνρή αυτή τη φορά και ο νέος «υπεύθυνος» της Νομαρχιακής δεν ήξερε τα «περί ενσωμάτωσης» όλων των προτάσεων στην κεντρική εισήγηση. Έτσι έγινε η ψηφοφορία. Στην απόφαση που βγήκε, απορρίφθηκαν στην πλειοψηφία τους οι αλλαγές που επιχειρούνται με το νέο Καταστατικό, με το σκεπτικό ότι «με-

τατρέπουν την οργάνωση σε απολογητή του Κυβερνητικού έργου». Καταψηφίστηκε μάλιστα και ομόφωνα η μεταβατική διάταξη σύμφωνα με την οποία ο Πρόεδρος θα αποφασίσει τη σειρά των βουλευτών στις επόμενες βουλευτικές εκλογές.

Η τρίτη Γενική Συνέλευση που έγινε σε μια βδομάδα και είχε θέμα «ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ» άρχισε εντελώς παράδοξα στις 6.30 ακριβώς, όπως όριζε η πρόσκληση. Όλοι βιάστηκαν να τοποθετηθούν. Συζητήθηκαν τα «κλασικά» περί ρεμάτων, δρόμων, αποχετεύσεων, αλλά και ζητήματα περισσότερο «θεωρητικά»: Η σημασία της λαϊκής συμμετοχής, ο ρόλος των συνοικιακών συμβουλίων, η ίδρυση Δημοτικής Τράπεζας. Η συζήτηση κέρδισε σε ποιότητα, αλλά έχασε σε ποσότητα: Στις 9.30 είχαν μείνει 18 άτομα. Σε πέντε λεπτά άρχισε ο αγώνας Γιουβέντους-Μάντσεστερ στην τηλεόραση.

Την Κυριακή, 15 Απριλίου, έγιναν οι εκλογές για την ανάδειξη αντιπροσώπων για την Νομαρχιακή Συνέλευση, εκλέχθηκε η νέα Συντονιστική Επιτροπή και έκλεισε έτσι ο κύκλος της προσυνεδριακής δουλειάς για τα μέλη αυτής της Τοπικής Οργάνωσης.

Ήδη θα το κατάλαβες...

Σε ένα μεγάλο αριθμό Τοπικών Οργανώσεων οι θέσεις της ΚΕ καταψηφίζονται. Αποτελεί όμως η αρνητική αυτή ψήφος μια συνειδητή αντιπαράθεση με την ηγεσία; Διαφέρει σε τελευταία ανάλυση από την υπερψήφιση της Δεξιάς από πρώην ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ, στους γιατρούς ή τους δικηγόρους; Στις γενικές συνελεύσεις ασκείται κριτική στο σύνολο της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Η κριτική όμως αυτή παραμένει στις περισσότερες περιπτώσεις σ' ένα εμβρυακό επίπεδο: «Ας τα πούμε τώρα, γιατί τότε θα ξαναβρούμε την ευκαιρία;» Η αφέλεια των περισσότερων προτάσεων που κινούνται στα πλαίσια της έκφρασης κάποιων γενικών πόθων και σε καμιά περίπτωση δεν αρθρώνονται σε συγκεκριμένο πολιτικό λόγο, δεν είναι βέβαια άσχετη με την έλλειψη ουσιαστικής πληροφόρησης, αλλά και ιδεολογικοπολιτικής ζύμωσης στους κόλπους του οργανωμένου ΠΑΣΟΚ για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα.

Και φυσικά τα κενά της καθημερινής ζωής μιας οργάνωσης, δεν καλύπτονται ως δια μαγείας μέσα σε ενάμισι μήνα. Γι' αυτό και οι αναλαμπές σβήνουν το ίδιο ξαφνικά όπως ήρθαν. Η λειτουργία των συνοικιακών συμβουλίων υποχωρεί μπροστά στη σημασία του ποδοσφαιρικού αγώνα. Ίσως γιατί κατά βάθος όλοι ξέρουν ότι το Συνέδριο δεν μπορεί να επιλύσει καμιά αντίθεση. Η «Βάση» του ΠΑΣΟΚ δεν έχει τη δυνατότητα να εκφραστεί αυθεντικά (είναι χαρακτηριστικό ότι ο τρόπος εκλογής της Κεντρικής Επιτροπής είναι τέτοιος που μια μικρή μειοψηφία μπορεί να βγάλει ολόκληρη της σύνθεσή της), αλλά ούτε έχει πλέον και τη διάθεση να αγωνιστεί γι' αυτό. Η ανεύρεση των λύσεων έχει ανατεθεί στην ηγεσία. Η οργάνωση το πολύ πολύ να ασκεί τότε τότε κριτική εκ των υστέρων.

Παρά τις εμφανείς αδυναμίες της οργάνωσης του ΠΑΣΟΚ να παίζει ουσιαστικό ρόλο

στον προσδιορισμό της λειτουργίας του, παρά τις εκατοντάδες διαγραφές και διορισμούς, τις διοικητικές παρεμβάσεις στις οργανώσεις βάσης, παρά τη μετατροπή τους σε υπαλληλικούς μηχανισμούς, είναι παράξενο, αλλά η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ αισθάνεται ακόμη ανασφάλεια απέναντι στη βάση της. Τόση ανασφάλεια ώστε να αναγκάζεται να καθορίσει με τον πιο ασφυκτικό τρόπο τις διαδικασίες αυτού του Συνεδρίου.

... Οι Ιθάκες τι σημαίνουν

(όπως και τα Συνέδρια άλλωστε)

Το Συνέδριο παρόλ' αυτά έχει συγκεκριμένες λειτουργίες να επιτελέσει. Να νομιμοποιήσει την μέχρι τώρα πρακτική της ηγεσίας του Κινήματος, να επικυρώσει ένα κομμένο και ραμμένο στην κυβερνητική «στιγμή» του ΠΑΣΟΚ, Καταστατικό και τέλος να συσπειρώσει όλη την οργανωμένη βάση του τόσο βραχυπρόθεσμα, για τις ευρωεκλογές, όσο και μακροπρόθεσμα. Η πόλωση με τη Δεξιά δεν μπορεί από μόνη της να αποτελέσει ψυχολογικό κίνητρο ικανό να κινητοποιήσει την οργάνωση σ' αυτή τη μακροπρόθεσμη βάση. Χρειάζεται αναβάπτιση της ελπίδας, ένας θετικός στόχος. Το τρίπτυχο Εθνική Ανεξαρτησία - Λαϊκή Κυριαρχία - Κοινωνική Απελευθέρωση έχει αρχίσει να παλιώνει. Ακούγεται δέκα χρόνια τώρα και συντμήθηκε: Ε.Α.-Λ.Κ.-Κ.Α. Ένα καινούργιο τρίπτυχο φαίνεται στον ορίζοντα: Κοινωνικοποίηση - Αυτοδιαχείριση - Αποκέντρωση. Η οργανωμένη βάση θα κινηθεί μέσω του «ιδεατού». Για τους ψηφοφόρους υπάρχει πάντοτε η πεπατημένη του «εφικτού»: Προεκλογικές αναγγελίες «μέτρων» ποικίλων μορφών, για την Υγεία, την Ανεργία κτλ. Η πορεία είναι λίγο πολύ προδιαγραμμένη. Εκτός αν... Ο Πασοκικός χώρος επιφυλάσσει πάντοτε εκπλήξεις. □

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΔΗΜ. ΤΣΙΜΠΟΥΚΙΔΗ

**ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΥ
ΚΟΣΜΟΥ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ίπποκράτους 8 ΤΗΛ. 36 27 318 ΑΘΗΝΑ

Οι κατά κεφαλήν γούνες

Τις απόκριες βρέθηκα σ' ένα χορό εκπαιδευτικών όπου διαπίστωσα ότι οι τέσσερεις στις πέντε κυρίως φορούσαν γούνα. Τα πρωινά στη Θεσσαλονίκη —και εφόσον η θερμοκρασία είναι μικρότερη των 30 βαθμών— η γούνα είναι συνηθισμένο εξάρτημα ένδυσης σ' όσες ξεκινούν για ψώνια ή για τη λαϊκή, όπως το μπλου-τζιν για τις φοιτήτριες. Τον Ιανουάριο έλαβα μέρος σ' ένα οικολογικό διήμερο όπου η Νομάρχης της περιοχής φορούσε άλλη γούνα το πρωί άλλη το απόγευμα εκφράζοντας με πράξεις (...στα λόγια άλλα έλεγε) την οικολογική της ευαισθησία.

Όταν οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι αναφέρουν τα επιτεύγματά τους στον οικονομικό τομέα συνήθως χρησιμοποιούν όρους και εκφράσεις που σχετίζονται με τη μείωση του ελλείμματος των εξωτερικών πληρωμών, την αύξηση του εισοδήματος των αγροτών και των μικρομικρών, την άνοδο των καταθέσεων και άλλα αντίστοιχα. Δυστυχώς τους έχει διαφύγει ένα σοβαρότατο επιχείρημα, που ίσως κρατούν για τις Ευρωεκλογές. Παρέλαβαν τις ελληνίδες χωρίς γούνες, ενώ σήμερα σχεδόν όλες τους απέκτησαν τουλάχιστο από μία!

Συχνά έγραφα ότι είναι ανοησία να κυνηγούμε τις αλεπούδες γιατί κύρια τροφή τους είναι τα ποντίκια και όχι οι κότες. Μάλιστα κάπου χρησιμοποίησα την έκφραση ότι το μόνο που πραγματικά προστατεύεται στη χώρα μας είναι τα κοτέτσια. Βλέποντας, όμως, τριγύρω μου τόσες «κότες» να κυκλοφορούν με γούνες από αλεπούδες άρχισα να ξανασκέπτομαι την όλη ιστορία με περισσότερη προσοχή. Όταν όλες οι Ελληνίδες

επιθυμούν διακαώς να φορέσουν γούνα, πως ήταν δυνατόν αυτό το σημείο να ξεφύγει από τους οικονομικούς εγκέφαλους; Που κάθε τους απόφαση βγαίνει με βάση τις ανάγκες του λαού; Έχοντας, λοιπόν, σαν στόχο τη μείωση της εξάρτησης από ξένα μονοπωλιακά κέντρα αποφάσεων σκέφθηκαν ν' αντιδράσουν περήφανα και ν' αξιοποιήσουν τους ντόπιους φυσικούς πόρους. Έτσι, ξεχύθηκαν με πάθος στις αλεπούδες, τους λύκους και τα τσακάλια όχι γιατί τα θεωρούν επιβλαβή θηράματα, αλλά επειδή λύνουν το πρόβλημα της γούνας στην ελληνική οικογένεια. Όταν όλες οι ελληνίδες αποκτήσουν γούνα θα πάνε να γκρινιάζουν για τη γούνα της διπλανής κι έτσι η ηρεμία που θα έχουν οι σύζυγοι και οι ίδιες (...αν είναι εργαζόμενες) θα δράσει καταλυτικά στην αύξηση της παραγωγικότητας, για την οποία συνεχώς προβληματίζονται και συζητούν στο αεροδρόμιο, όταν αποχαιρετούν ή υποδέχονται τον Πρωθυπουργό, όλοι οι Υπουργοί, Υφυπουργοί, Γενικοί Γραμματείς και Διοικητές των Οργανισμών.

Πριν ένα χρόνο είχε δημιουργηθεί διεθνές σκάνδαλο με τη χρησιμοποίηση από γουνέμπορους του Hong-Kong και της Άπω Ανατολής τομαριών ποντικών, γατιών και σκυλιών. Πρόσφατα στην Αθήνα αποκαλύφθηκε ότι κυκλοφορούσαν γούνες από γατιά. Προσωπικά είμαι βέβαιος ότι πολλές από τις γούνες που κοσμούν τις πλάτες των ελληνίδων προέρχονται από γάτο, ποντικό, και σκυλο-τόμαρα.

Το παραπάνω γεγονός δεν πέρασε, φυσικά, απαρατήρητο από τους αρμόδιους. Έτσι σκέφτηκαν ότι αν σκοτώσουμε τις αλεπούδες και τ' άλλα ζώα που τρώνε ποντικούς και αρουραίους, οι τελευταίοι θ' αυξηθούν κατακόρυφα. Η έξυπνη αυτή ιδέα έδρασε κι έτσι τα καταφέραμε, και οι ποντικοί γέμισαν τη χώρα μας. Υποθέτω ότι τώρα θα υπάρχουν στα σκαριά πλάνα για το σταμάτημα της απώλειας πολύτιμου συναλλάγματος για την εισαγωγή ποντικογουνών και τη δημιουργία ειδικού εξαγωγικού φορέα σύλληψης και επεξεργασίας ποντικών. Έχουμε τόσα πολλά ποντίκια που μπορούμε να θεωρηθούμε ως η πρώτη χώρα εκτροφής γουνοφόρων ζώων στον κόσμο.

Δεν είναι, όμως, μόνο τα ποντίκια που με τον πανέξυπνο τρόπο διαχείρισης που ακολουθήσαμε δημιούργησαν ένα ζηλευτό εθνικό κεφάλαιο με την πληθυσμιακή τους έκρηξη. Η τοπική αυτοδιοίκηση ήταν αδύνατο να μην έχει ζωντανή συμμετοχή σ' αυτή την προσπάθεια. Γι' αυτό όλοι οι Δήμοι δεν μαζεύουν τα σκουπίδια. Η πρωτοποριακή σύλληψη στηρίζεται στην αύξηση των αδέσποτων

γάτων και σκύλων, που τρώνε τα παρατημένα σ' όλους τους δρόμους σκουπίδια. Ο αριθμός τους αυξήθηκε σημαντικά και είμαι βέβαιος ότι μπορούν να υπάρξουν βιώσιμες Δημοσυνεταιριστικές επιχειρήσεις αξιοποίησής τους. Στο σημείο αυτό χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή γιατί ανοίγονται καινούριοι ορίζοντες και δυνατότητες σε παραδοσιακά επαγγέλματα που έφθιναν, όπως αυτό του μπόγια. Εδώ θα χρειαστεί σφαιρική αντιμετώπιση και έντονη προσπάθεια και όλοι όσοι μπορούν να προσφέρουν με γνώση πρέπει να προσκληθούν. Το ΕΛΚΕΠΑ, για παράδειγμα, μπορεί ν' αναλάβει με ταχύρυθμο σεμινάριο την εκπαίδευση γατοκυνηγών. Ο Διοικητής του Ναυστάθμου της Σαλαμίνας, που είχε δημιουργήσει ειδικά αποσπάσματα με επιλεκτούς σκοπευτές που κινηγούσαν τους αδέσποτους σκύλους πρέπει να κληθεί να διδάξει. Αν προσπαθήσουμε όλοι μπορούμε, τώρα που υπάρχει κρίση στη ναυτιλία, να διεκδικήσουμε τα παγκόσμια πρωτεία στην παραγωγή γούνας. Θα είναι κρίμα να ξαναχάσουμε το τραίνο της ανάπτυξης τώρα που όλοι οι άνεμοι είναι ούριοι.

Ν.Α. Μάργαρης

Ο Δράκος και ο γάμος

Ο Δράκος, η Μήδεια, ο νέος Δράκος, η νέα Μήδεια, ο συζυγοκτόνος, ο πατροκτόνος, ο μητροκτόνος, ο αδερφοκτόνος, ο παιδοκτόνος, ο δ ο λ ο φ ό ν ο ς .

Το έ γ κ λ η μ α , καθημερινά στις εφημερίδες
Στις πρώτες σελίδες ή στις μεσαίες, με φωτογραφίες μικρές ή μεγάλες, με περιγραφές έτσι ή αλλιώς κατά πως συμφέρει το κάθε φύλλο.

Το έγκλημα, που ο αναγνώστης είτε πιστεύει πως γίνεται πάντα κάπου «αλλού» είτε φοβάται πως θα γίνει σ' αυτόν από κάποιον «άλλο». Ο αναγνώστης που γνωρίζει σα φονικό όργανο το μαχαίρι ή τη σφαίρα αλλά αγνοεί ή θέλει να αγνοεί τη φονική φωνή, τη φονική γλώσσα, το φονικό βλέμμα, τη φονική σκέψη.

Το έγκλημα: η αποτυχία της «αγάπης» η αποτυχία της «ανθρώπινης σχέσης», της σχέσης άνθρωπος-άνθρωπος, της σχέσης Κοινωνία-άνθρωπος. Η αποτυχία του «ΓΑΜΟΥ», δηλαδή της αμοιβαίας αναγνώρισης, της αμοιβαίας δεύσμευσης και ελευθερίας.

Από το βιβλίο του Γιώργου Χειμώνα «Ο ΓΑΜΟΣ», η αρχή και το τέλος.

Η αρχή:
Ο ΓΑΜΟΣ. Άγιος Γεώργιος. Στο κέντρο οι δύο άγιοι ενώνονται αργά. Οι άγιοι αργά ο ένας άγιος σκοτώνει τον άλλον. Φέγγουν με μιαν ευγένεια μέσα από το αιώνιο σκοτάδι του σκοταδιού. Ο άγιος κάθεται επάνω σ' έναν άθλιο άνθρωπο. Αυτός εκεί ο άνθρωπος που προκαλεί ένα έλεος όπως οι κακούργοι. Ο άγιος αδιαφορεί για τον εξευτελισμό αυτού του ανθρώπου και με απαλό σκύψιμο. Βοηθά σκυβει επίσημα. Μπήγει την λόγχη μέσα στον πεσμένο άγιο.

Και το τέλος:
Από κάτω η ζωή του σα ν' άνοιξαν σπηλαία κάτω από την ζωή. Ενώ ήταν σ' αυτή την έσχατη κατάσταση. Τότε συμβαίνει εμπρός του μια άγνωστη λειτουργία. Μια ξένη τελετή και σαν από κάποια σκοτεινή υποβολή είπε πως είναι γάμος. Αφού μάλλον μια συνάντηση που έρπει επάνω σε μιαν ακατοίκητη επιφάνεια και μοχθηρή γνωριμία σαν συντέλεια. Ποιοι είναι αυτοί οι άνθρωποι που εκτυλίσσονται μπροστά του κι από που που ήρθαν. Κανείς δεν θα αποκριθεί.

Έθρυβε και σιγά σιγά αφανιζόταν λες και το φως της ημέρας να έτρωγε σιγά σιγά εκείνο το υπερφυσικό κι υπέροχο ανθρώπινο ικρίωμα μούμια του ήλιου και ήρθαν και σταμάτησαν ο λυπημένος αυτός κι απαθής ο ένας απέναντι στον άλλο αλλά σε αρκετή απόσταση ως εκατό μέτρα και σταμάτησαν. Αυτός είναι ο γάμος. Ανάμεσα τους ο αέρας σα να έρρεε από τους αχνούς της ζεστής ξερής γης.

Ο ΓΑΜΟΣ λοιπόν που αρχίζει με μια δολοφονία. Ένα φόνο, που είναι προϋπόθεση, είναι συνέπεια, ή μόνιμος συνοδός;

Ο Δράκος, ο δράκος κατ' αρχήν που σκοτώνει, ο δολοφόνος, αλλά και ο Δράκος που πρέπει να σκοτωθεί (αυτός που κρατά αιχμάλωτη την κόρη του μύθου, αιχμάλωτο το αντικείμενο της επιθυμίας μας, αιχμάλωτη την επιθυμία) ο Δράκος που είναι και αυτός «άγιος», μέρος της ίδιας ουσίας, της ουσίας του «ανθρώπου» του άγιου ήρωα της καθημερινότητας, του «ήρωα» της ανθρώπινης σχέσης.

Αυτός ο Δράκος —ο έξω και ο μέσα μας. Αυτός ο Φόβος μας— ο φόβος του κακού πατέρα και της κακίας μητέρας (που έτσι βιώθηκαν ή έτσι ήσαν), ο φόβος του φονικού βλέμματος, της φονικής φωνής και γλώσσας, της φονικής οικογένειας και κοινωνίας, που μπήκαν μέσα μας και τώρα το είδωλό τους προβάλλεται αδιάκοπα «απέναντι». Αυτή η Επιθετικότητα —που γέννησε «ο απροσπέλαστος» των πρώτων μας χρόνων που τώρα γίνεται «ο απροσπέλαστος Άλλος», που θα προσπαθήσουμε να τον «ανοίξουμε» με κάθε τρόπο (ή όπλο) μας έμαθαν.

ο Δράκος.
Ο φοβισμένος Εγώ-Εσύ
Ο απροσπέλαστος Εγώ-Εσύ
Ο επιθετικός Εγώ-Εσύ
Ο άγνωστος

Ο Δράκος έξω μας και μέσα μας, μέσα στον αιώνιο φαύλο του κύκλου. Όσο μένει ζωντανός τον «γάμο» θα συνοδεύει ο «φόνος» και ανάμεσα στον άνθρωπο και τον άνθρωπο, ανάμεσα στην Κοινωνία και τον άνθρωπο εκατό μέτρα αέρας. Και ο αέρας στην πρώτη περίπτωση μπορεί να χωρίζει κάποτε δυο «λυπημένους». Στη δεύτερη στη μια μεριά στέκεται πάντα «ο απαθής».

Δημήτρης Γ. Λίβας

Προς τους φίλους του «ΑΝΤΙ»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία των τευχών του περιοδικού μας σας πληροφορούμε ότι:

● Τα παραδιδόμενα για βιβλιοδεσία τεύχη θα πρέπει ν' αντιστοιχούν προς τους ζητούμενους τόμους, δηλαδή ο αναγνώστης μας που θέλει ν' ανταλλάξει τα τεύχη του με τον Α' τόμο π.χ., θα πρέπει να μας φέρνει τα τεύχη από 1-9.

Για τον Β' τόμο τεύχη από 10-22

Γ'	23-35
Δ'	36-48
Ε'	49-61
ΣΤ'	62-74
Ζ'	75-89
Η'	90-102
Θ'	103-115
Ι'	116-128
ΙΑ'	129-141
ΙΒ'	142-154
ΙΓ'	155-167
ΙΔ'	168-180
ΙΕ'	181-195
ΙΣΤ'	196-208
ΙΖ'	209-221
ΙΗ'	222-235
ΙΘ'	236-250

● Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γραψίματα, σχισίματα, κτλ.), όπως είναι και οι παραδιδόμενοι τόμοι. Θεωρήσαμε απαραίτητη αυτή την ενημέρωση των φίλων αναγνωστών μας, ελπίζοντας στην κατανόηση και την αγάπη τους για το «ΑΝΤΙ», γιατί ήδη αντιμετωπίζουμε πρόβλημα επάρκειας των παλαιών τευχών.

● Θα πρέπει, επίσης, να ξέρουν οι αναγνώστες μας ότι οι τρεις πρώτοι τόμοι έχουν εξαντληθεί

● ΤΙΜΗ ΤΟΜΩΝ:
Δ,Ε,Η,Θ,Ι,ΙΑ,ΙΒ,ΙΓ,ΙΔ,
ΙΣΤ,ΙΖ,ΙΗ 700 δρχ.

● ΤΙΜΗ ΤΟΜΩΝ:
Ζ' και ΙΕ' ΙΘ' 750 δρχ.

● ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ
(με παράδοση των αντίστοιχων τευχών): 350 δρχ.

ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ
ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ 100 δρχ.

● Για αλλαγή των τευχών με τόμους συνενοηθείτε απ' ευθείας με το περιοδικό:

Δημοχάρους 60 (Τ.Τ. 601)
Τηλ: 72.32.713 και 72.32.819

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ είναι πρόβλημα κοινωνικού μετασχηματισμού

του Βαγγέλη Χωραφά

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ της ανεργίας στην Ελλάδα δεν εμφανίζεται πάντα με την ίδια μορφή.

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1950-1970, όταν η αναγκαιότητα συσσώρευσης του κεφαλαίου επέβαλλε τη συρρίκνωση του αγροτικού τομέα, η ανεργία και η υποαπασχόληση αντιμετωπίστηκαν, κατά κύριο λόγο, με την εξωτερική μετανάστευση στη Δ. Ευρώπη και την εσωτερική μετανάστευση στα μεγάλα αστικά κέντρα.

ΣΗΜΕΡΑ η ανεργία εμφανίζεται σαν μια πλευρά του εξορθολογισμού του ελληνικού καπιταλισμού μέσα στα πλαίσια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Αν και η διαδικασία υποκατάστασης των εργατών από μηχανές δεν μπορεί να θεωρηθεί σαν καθολικό φαινόμενο για την ελληνική οικονομία, έχει εμφανισθεί σταδιακά μια σχετική αυτοματοποίηση σε μερικούς βιομηχανικούς κλάδους και στις υπηρεσίες.

Η ΣΧΕΣΗ της ανεργίας με την κρίση και την τεχνολογική εξέλιξη έχουν μέχρι τώρα αναλυθεί με διάφορους τρόπους από την ελληνική αριστερά, τρόπους που αναμφίβολα συνδέονται με τις ιδεολογικές και θεωρητικές επιλογές της μέσα στα πλαίσια της πολυδιάσπασής της.

Οι διαστάσεις της ανεργίας στην Ελλάδα

ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ προσδιορισμό των ανέργων υπάρχει ένας πραγματικός λαβύρινθος αφού και η κυβέρνηση δεν φαίνεται να έχει ενιαία εκτίμηση για την ανεργία. Σύμφωνα με δηλώσεις του πρωθυπουργού τον Ιούνιο του 1983 η ανεργία πρέπει να φθάνει το 10% του εργατικού δυναμικού ενώ σύμφωνα με δηλώσεις του διοικητή του ΟΑΕΔ το ποσοστό ανεργίας στα αστικά κέντρα πρέπει να κυμαίνεται από 9-11% του εργατικού δυναμικού. Σύμφωνα με την ετήσια οικονομική έκθεση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που δημοσιεύτηκε τον Νοέμβριο 1983, το ποσοστό ανεργίας στην ΕΟΚ διαμορφώνεται ως εξής:

	1971-80	1981	1982	1983	1984 (πρόβλεψη)
Βέλγιο	5.8	10.7	12.6	14.4	15.3
Δανία	3.8	8.3	9.7	10.7	11.8
Δ. Γερμανία	2.8	4.7	6.8	8.6	8.7
Ελλάδα	—	4.1	6.1	7.8	8.7
Γαλλία	3.8	7.8	8.7	8.9	9.7
Ιρλανδία	7.4	10.2	11.7	14.6	16.6
Ιταλία	6.0	8.8	8.7	9.0	9.4
Λουξεμβούργο	0.3	1.0	1.2	1.8	2.4
Ολλανδία	3.4	7.1	12.7	15.6	17.6
Αγγλία	4.4	9.6	11.1	11.7	11.9
Σύνολο ΕΟΚ	4.2	7.8	9.5	10.3	10.9

ΣΥΜΦΩΝΑ με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ οι παραμένοντες άνεργοι (μέσος όρος) ήταν 1980: 37.200, 1981: 42.507, 1982: 50.643, 1983: 61.646 με αντίστοιχα ποσοστά αύξησης 1980/1981: 14,3%, 1981/1982: 19,1% και 1982/1983: 21,7%. Η επίσημη μέτρηση της ανεργίας από την πλευρά της ΕΣΥΕ δίνει περίπου για το 1981: 148.500 ανέργους (ποσοστό 4% επί του ενεργού πληθυσμού) και για το 1982: 215.000 ανέργους ή ποσοστό 5,8%. Με δεδομένο το ποσοστό ανεργίας 10% που ανακοίνωσε ο πρωθυπουργός, οι άνεργοι το 1983 πρέπει να υπερβαίνουν τις 350.000. Οι απολύσεις την τελευταία τριετία παρ' όλη την ψήφιση του νόμου 1387/83 «Περί ελέγχου των ομαδικών απολύσεων» ανέρχονταν το 1981 σε 191.200 άτομα, το 1982 σε 212.000 ενώ το πρώτο εξάμηνο του 1983 στις 79.137 με τάσεις ανόδου στο δεύτερο εξάμηνο. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ η διάρθρωση της ανεργίας στη χώρα (σε

σχέση με το εργατικό δυναμικό) διαμορφώθηκε ως εξής:

ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ έξαρση παρουσιάζει η ανεργία στους νέους. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ οι άνεργοι νέοι (ηλικίες μέχρι 25 χρόνων) αποτελούσαν το 1981 το 43,4% και το 1982 το 41,9% του συνόλου των ανέργων ενώ σαν ποσοστό του εργατικού δυναμικού της ίδιας ηλικίας έφταναν το 1981 το 13,8% και το 1982 το 19,1%. Υπολογίζεται ότι περίπου 160.000 νέοι είναι άνεργοι μια και η ανεργία των νέων της ηλικίας 15-19 χρόνων αυξήθηκε την περίοδο 1975-1981 κατά 107,6% για τα αγόρια και 404,5% για τα κορίτσια, ενώ στο ίδιο χρονικό διάστημα η ανεργία των νέων ηλικίας 15-24 χρόνων αυξήθηκε κατά 253%. Θα πρέπει να προσθέσουμε ότι ιδιαίτερα στη βιομηχανία η απασχόληση των μισθωτών κυμάνθηκε σύμφωνα με την ΕΣΥΕ ως εξής:

	1981	1982		1981	1982
Αστικές περιοχές	6.0	8.0	Λοιπές αστικές	4.3	6.6
Πρωτεύουσα	6.6	8.0	Ημιαστικές	2.9	5.1
Θεσσαλονίκη	7.9	11.1	Αγροτικές	1.2	3.2
1974	1976	1979	1980	1981	1982
331.213	357.051	367.940	360.283	355.829	348.069
	+ 7.8%	+ 3.04%	-1.9%	-1.21%	-2.2%

ΤΟ ΠΑΣΟΚ απάντησε στην όξυνση της ανεργίας με εξαγγελίες προγραμμάτων δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Έτσι το πενταετές προβλέπει τη δημιουργία 270.000 θέσεων. Στις αρχές του 1983 ανακοινώθηκαν 70.000 νέες θέσεις, το Μάη 30.000, στις αρχές Ιουλίου 25.000 και το φθινόπωρο εξαγγέλθηκε έκτατο πρόγραμμα επενδύσεων 10 δις για εκτέλεση έργων στα οποία θα μπορούσαν να εργασθούν 15.000 άτομα. Τα περισσότερα από αυτά θα παραμείνουν στο επίπεδο των διακηρύξεων, μια και η αδυναμία υλοποίησής τους συνδέεται με τον τρόπο που η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προσπαθεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της ανεργίας, δηλαδή μέσα στα πλαίσια μιας αστικής αναπτυξιακής πολιτικής, όπως θα δούμε παρακάτω.

Οι απόψεις του ΠΑΣΟΚ για την ανεργία

ΣΥΜΦΩΝΑ με τις αναλύσεις που έχουν παρουσιαστεί μέχρι τώρα από το ΠΑΣΟΚ το πρόβλημα της ανεργίας έχει δύο διαστάσεις: Την κυκλική και τη διαρθρωτική.

Η ΚΥΚΛΙΚΗ διάσταση συνδέεται με το ύψος της οικονομικής δραστηριότητας σε αντίθεση με τη διαρθρωτική που αναφέρεται σε ανισοροπίες ζήτησης διαφορετικών ειδών εργασίας και επαγγελματικού σχεδιασμού σε συνδυασμό με τη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας.

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΟΚ, αλλά και για την υπόλοιπη αριστερά, το πρόβλημα της ανεργίας δεν αντιμετωπίστηκε ποτέ μέχρι τώρα στην Ελλάδα, με τρόπο ικανοποιητικό. Μέχρι την δεκαετία του 1970, εκτός από την εξωτερική μετανάστευση 1,4 εκατ. ατόμων στη Δ. Ευρώπη οι λύσεις αναζητήθηκαν στην απορρόφηση των ανέργων από τον κρατικό μηχανισμό (με αποτέλεσμα την υπερδιόγκωση της γραφειοκρατίας) και στην ετεροαπασχόληση ή ενασχόληση στο κύκλωμα της παραοικονομίας.

Η ΑΝΑΛΥΣΗ του μοντέλου της οικονομικής ανάπτυξης που ακολούθησε η Δεξιά δικαιώνει μια σειρά από παρόμοιες επισημάνσεις, όπως και το γεγονός ότι οι προηγούμενες κυβερνήσεις για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, χρησιμοποίησαν διάφορες στατιστικές μεθόδους για την απόκρυψη των διαστάσεων της ανεργίας που εμφανίζονταν σε ποσοστό κάτω του 3%.

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ του ΠΑΣΟΚ για το μοντέλο ανάπτυξης ήταν και είναι διαφορετική από αυτήν που προωθούσε η Δεξιά. Δεν παύει όμως να κινείται μέσα στα πλαίσια της οικονομικής ανάπτυξης και τον εξορθολογισμό του ελληνικού καπιταλισμού. Τα πλαίσια αυτά οριοθετούν και τις δυνατότητες άσκησης οικονομικής πολιτικής από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Έτσι η κεϋνσιανή πολιτική του 1982 αντικαταστάθηκε από την πολιτική λιτότητας το 1983 που θα συνεχιστεί όπως φαίνεται και μέχρι το 1985. Με αυτές τις συγκεκριμένες πολιτικές προσπαθεί το ΠΑΣΟΚ να απαντήσει στα προβλήματα της ανεργίας διαρθρώνοντας την στρατηγική του γύρω από το πενταετές πρόγραμμα 1983-1987 όπως και σε μια σειρά άλλα μέτρα.

Η ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ που δίδεται στο πρόβλημα της ανεργίας έχει πολλές φορές επισημανθεί από τον Πρωθυπουργό και ολόκληρο το 5ετές είναι ένα πρόγραμμα για την καταπολέμησή της. Σύμφωνα με τα δεδομένα του προγράμματος πρέπει το ΑΕΠ να αυξάνει σε σταθερές τιμές κατά 4% πράγμα που προϋποθέτει ετήσια αύξηση των επενδύσεων κατά 8,5-9%. Βέβαια το πρόβλημα της ανεργίας δεν πρόκειται να λυθεί οριστικά, αλλά θα μειωθεί σημαντικά το ποσοστό της. Έτσι λοιπόν η οικονομική ανάκαμψη θεωρείται σαν ο καθοριστικός παράγοντας καταπολέμησης της ανεργίας. Η οικονομική ανάκαμψη όμως μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Για να επιτευχθούν όμως αυτά χρειάζεται και μια σειρά θεσμικών μέτρων που θα εξασφαλίζουν τη συναίνεση των εργαζομένων και που μπορούν να συνοψισθούν, στα εξής:

- στη συμμετοχή των εργαζομένων στη λήψη αποφάσεων, και
- στην προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης μέσα από αντιμονοπωλιακή πολιτική, πάταξη της φοροδιαφυγής, και αύξηση του κοινωνικού μισθού.

ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ της προσπάθειας μείωσης της ανεργίας θα πρέπει να αναφερθούμε και στην πολιτική του ΟΑΕΔ που προωθεί μια σειρά βραχυπρόθεσμων μέτρων που περιλαμβάνουν την επιδότηση περίπου 32.000 θέσεων ανέργων, όπως και την αναδιάρθρωση και βελτίωση της λειτουργικής αποδοτικότητας του Οργανισμού.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ του ΠΑΣΟΚ όμως επηρεάζεται και διαμορφώνεται και από τις στρατηγικές επιλογές της ΕΟΚ. Σύμφωνα με τις τελευταίες, απαραίτητος όρος για την ανάκαμψη και την έξοδο από την κρίση είναι η αύξηση της παραγωγής κατά 3-3,5%. Παράλληλα προτείνονται μία σειρά μέτρα που αφορούν στην άμεση καταπολέμηση της ανεργίας, όπως: (1) Μείωση του συνολικού ετήσιου χρόνου εργασίας, (2) Αύξηση του συνολικού ετήσιου χρόνου αδείας, (3) Προαιρετική αποχώρηση από τη δουλειά και μειωμένη συνταξιοδότηση, (4) Εφαρμογή του συστήματος της πρόσκαιρης εργασίας (5) Δυνατότητα μερικής απασχόλησης με παράλληλη εντατικοποίηση της εργασίας.

ΤΑ ΜΕΤΡΑ αυτά θα πρέπει να συνοδεύονται με αύξηση των δημοσίων επενδύσεων που βοηθούν στη μείωση της ανεργίας και ταυτόχρονα στην εφαρμογή μιας πολιτικής «κοινωνικής εγγύησης», που στοχεύει στην παροχή εξειδικευμένων γνώσεων σε νέους για να εντάσσονται πιο εύκολα στην παραγωγική διαδικασία.

ΟΙ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ των εταίρων σε επιμέρους ζητήματα δεν αναίρουν ένα γενικό κλίμα αποδοχής των μέτρων αυτών και πιθανόν επιτρέπουν την όποια διατύπωση διαφορετικών απόψεων των σοσιαλιστών της ΕΟΚ, που όμως δεν φαίνεται να επιθυμούν μια συνολική διαφοροποίηση από τα μέτρα που σκοπεύουν:

- στη μείωση του κόστους των επιχειρήσεων για να επιτευχθεί αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών προϊόντων,
- στην κατοχύρωση της «ισότητας στην ανεργία» που σημαίνει για τους εργαζόμενους, όχι μόνο απασχόληση αλλά και συντήρηση των ανέργων και για τους συνταξιοδοτούμενους ουσιαστικά μείωση του εισοδήματός τους, και
- στη δυνατότητα διαχείρισης από τη μεριά του κράτους όχι μόνο του απόλυτου ποσοστού της ανεργίας αλλά και του χρόνου παραμονής στην ανεργία που συμβάλλει στη δυνατότητα διατήρησης των ικανοτήτων του ανέργου.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ του ΠΑΣΟΚ λοιπόν δεν μπορεί να ξεφύγει από αυτά τα πλαίσια. Όχι γιατί το ΠΑΣΟΚ εναρμονίζεται απόλυτα με τις επιταγές της ΕΟΚ αλλά γιατί οποιαδήποτε οικονομική πολιτική στα πλαίσια της ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού δεν μπορεί παρά να έχει περιορισμένες επιλογές. Οι επιλογές αυτές πε-

ριορίζονται ακόμη περισσότερο όταν ένα πρόβλημα πολιτικό, όπως η ανεργία αναζητεί λύση μέσα στα πλαίσια της οικονομικής πολιτικής.

Οι απόψεις της υπόλοιπης Αριστεράς

ΣΥΜΦΩΝΑ με τις μέχρι τώρα ενδείξεις η πολιτική που προωθεί το ΚΚΕ —που με τη σειρά της δημιουργεί και τα όρια κίνησης της κριτικής στο ΠΑΣΟΚ— δεν διαφοροποιείται στο ουσιαστικό της υπόβαθρο από την αντίστοιχη του ΠΑΣΟΚ. Κινείται λοιπόν στη σφαίρα της οικονομικής ανάπτυξης μέσα στα πλαίσια ενός αριστερού κεϋνσιανισμού που προωθείται με συνέπεια από το 1974. Παρουσιάζει όμως και ένα σημαντικό σημείο απόκλισης. Ενώ η οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ αποτυγχάνει στην πράξη, μια και η πραγματικότητα των κοινωνικών συγκρούσεων σε μια εξωστρεφή οικονομία ακυρώνει τις θεωρητικές συλλήψεις και πρακτικές εφαρμογές της, η πολιτική του ΚΚΕ παραμένει αλώβητη, αφού ασκείται μόνο στο επίπεδο των διακηρύξεων.

ΕΤΣΙ κατορθώνει να κινείται σε δύο άξονες που διαρθρώνουν:

- μια γενική αντιπολιτευτική λογική που εμφανίζεται σε περιόδους λιτότητας κυρίως, και
- μια ποσοτική λογική που ανάγεται σε κυρίαρχη, ακόμα και όταν το σύνολο των απόψεων του ΚΚΕ και του ΠΑΣΟΚ σχεδόν συμπίπτουν.

ΣΥΜΦΩΝΑ με τις αναλύσεις του ΚΚΕ, το πρόβλημα της ανεργίας είναι σύμφυτο φαινόμενο του καπιταλισμού και θα εξαλειφθεί μόνο με τη μετάβαση στο σοσιαλισμό. Ειδικότερα για την Ελλάδα η ανεργία συνδέεται με τα μονοπώλια που συμβάλλουν στην αύξησή της μέσα από:

- το κυνήγι του μονοπωλιακού κέρδους που ωθεί σε περιορισμό της παραγωγής για τη διατήρηση υψηλών τιμών,
- την υποκατάσταση εργατών από μηχανές μέσα στα όρια της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης,
- την υποαπασχόληση μέρους του παραγωγικού δυναμικού για μακρές περιόδους,
- τις δυσκολίες προσαρμογής στις διαρθρωτικές αλλαγές που γίνονται στην κοινωνία,
- τη διεθνοποίηση των πολυεθνικών μονοπωλίων.

ΑΚΟΜΑ η ένταξη στην ΕΟΚ θα επιφέρει μεγαλύτερη όξυνση της ανεργίας από:

- την εξάρτηση της οικονομίας από το ξένο κεφάλαιο και την περαιτέρω στρεβλή ανάπτυξη της οικονομίας,
- την εισβολή των ευρωπαϊκών μονοπωλίων, και
- τη σταδιακή εκτόπιση των ελληνικών προϊόντων που θα επιφέρει ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα μονοπώλια.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ μια συνεπής απάντηση στο πρόβλημα της ανεργίας πρέπει να περιλαμβάνεται στα πλαίσια μιας συνολικής πολιτικής εξόδου από την κρίση στα πλαίσια μιας αντιιμπεριαλιστικής-αντιμονοπωλιακής κατεύθυνσης. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να συνδέεται:

- με μέτρα προστασίας της εσωτερικής αγοράς,
- με το γενικότερο αναπροσανατολισμό των διεθνών μας ανταλλαγών,
- την εξυγίανση και διεύρυνση του δημόσιου τομέα,
- την εφαρμογή προγράμματος επενδύσεων με στόχο τη μείωση της ανεργίας,
- τη διεκδίκηση μέτρων προστασίας των ανέργων και περιορισμού των απολύσεων.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ όσον αφορά την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και την αύξηση της παραγωγικότητας όπως προτείνει το ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ θεωρεί ότι κάθε πρόγραμμα αύξησης της παραγωγικότητας θα πρέπει να περιλαμβάνει και αύξηση της απασχόλησης, της παραγωγής και των επενδύσεων διαφορετικά θα έχει σαν αποτέλεσμα την όξυνση της ανεργίας. Μέσα λοιπόν στα πλαίσια του αναπτυξιακού λόγου που καθορίζεται από το ΠΑΣΟΚ, κινείται και το ΚΚΕ που αρθρώνει την κριτική του στην κυβέρνηση πάνω στους εξής άξονες:

- η πολιτική του ΠΑΣΟΚ για την ανεργία δεν εντάσσεται σε μια συνολικά διαρθρωμένη αντιμονοπωλιακή πολιτική. Είναι αποσπασματική και κινείται στη λογική εκσυγχρονισμού του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού. Στα πλαίσια αυτά οι ανακοινώσεις του ΠΑΣΟΚ για αύξηση των θέσεων εργασίας είναι χωρίς αντίκρισμα μια και τα μέχρι τώρα προγράμματα που ανακοινώθηκαν από το

ΚΕΠΕ ή τους άλλους οργανισμούς έχουν αποτύχει,

- η πάλη για την αύξηση της παραγωγικότητας περνάει μέσα από την πάλη για αλλαγή της εισοδηματικής πολιτικής της κυβέρνησης,

- η ύπαρξη μονοπωλίων εμποδίζει το ίδιο το κράτος να προχωρήσει σε παραγωγικές επενδύσεις.

ΜΠΟΡΟΥΜΕ να πούμε ότι στις προτάσεις του ΚΚΕ κυριαρχεί η αντιπολιτευτική λογική και συγκυριακά η ποσοτική. Χωρίς να διαφοροποιείται από την επιλογή μιας πρότασης οικονομικής πολιτικής το ΚΚΕ κατορθώνει να εκμεταλλεύεται τη συναισθηματική φόρτιση που περιβάλλει το πρόβλημα της ανεργίας, να προωθεί την ποσοτική λογική του στα ζητήματα εισοδηματικής πολιτικής της κυβέρνησης, όπως και στην αντιπαράθεση δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στα ζητήματα των επενδύσεων, εκμεταλλευόμενο την αδυναμία ή την απροθυμία της κυβέρνησης να επιλύσει τέτοιου είδους αντιφάσεις μέσα στα πλαίσια μιας αστικής αναπτυξιακής πολιτικής. Ούτε όμως και η άποψη του ΚΚΕ προσθέτει τίποτε στο ζήτημα της ανεργίας —για λόγους που θα εξετάσουμε πιο κάτω— αλλά αντίθετα συσκοτίζει τις διεξόδους και προσανατολίζει το εργατικό κίνημα σε λανθασμένες απαντήσεις.

ΤΟ ΚΚΕ εσ. κινείται πάντα στη σφαίρα των δομικών αλλαγών. Με μια σειρά θολές απόψεις περί μικτής οικονομίας και χωρίς να ξεπερνάει τα πλαίσια του κεϋνσιανισμού και αυτό, δεν έχει διαμορφώσει μέχρι τώρα μια συγκεκριμένη οικονομική πολιτική. Η τελευταία διαμορφώνεται πάντα μέσα στις συνθήκες της συγκυρίας, που συνήθως καθορίζει η πολιτική του ΠΑΣΟΚ, και στα όρια που καθορίζει η λογική των δομικών αλλαγών. Έτσι η διαμόρφωση μιας αντιπολιτευτικής λογικής απέναντι στο ΠΑΣΟΚ είναι περιοριστική και εξαρτάται από την προώθηση των ιεραρχημένων στόχων της αλλαγής των οικονομικών δομών. Η κριτική του ΚΚΕ εσ. κινείται γύρω από ζητήματα διασαφήνισης των στόχων και μέσων, των προγραμμάτων και της συνεπούς εφαρμογής τους και οπωσδήποτε γύρω από ζητήματα εισοδηματικής πολιτικής και ανεργίας, στα οποία μπορεί να διαφοροποιεί τη στάση του προς τα αριστερά, με τρόπο σίγουρο. Μ' αυτά τα δεδομένα η κριτική του ΚΚΕ εσ., απέναντι στο ΠΑΣΟΚ κινείται σε ήπια επίπεδα, με χαρακτηριστικό περισσότερο διορθωτικό παρά αποκαλυπτικό, κυρίως στην περίοδο της λιτότητας που φαίνεται να αποδέχεται το ΚΚΕ εσ. με τρόπο που αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ εσ. η ανεργία και η κρίση προέρχονται:

- από το μετασχηματισμό των επιχειρήσεων μέσα από την τεχνολογική επανάσταση που γεννάει ανεργία,

- από την πολιτιστική αλλαγή στον τρόπο που ο κόσμος αντιλαμβάνεται την εργασία που σε τελική ανάλυση είναι αντιθετική με την πρώτη λογική, μια και περιλαμβάνει αλλαγές στον τρόπο που συνειδητοποιείται η κοινωνική διαίρεση της εργασίας, οι ιεραρχήσεις κτλ.

Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ των δύο οπτικών οδηγεί και στη δυνατότητα επιλογής μέτρων που πρέπει να απαντούν στα ερωτήματα της διαφορετικής ποιότητας ζωής, της αναδιανομής του εισοδήματος κ.ά. Τα μέτρα αυτά συνδέονται με γενικότερα προβλήματα, όπως:

- οι διεθνείς διαστάσεις της κρίσης και οι επιπτώσεις της στην εθνική οικονομία,

- ο ρόλος του κράτους σαν ρυθμιστή της ανάπτυξης μέσα από μια συγκεκριμένη στρατηγική επενδύσεων και παράλληλη εξάλειψη της υπερτροφικότητάς του,

- η κρίση των θεσμών πρόνοιας που συνδέονται με την ανεργία τόσο στο επίπεδο χρηματοδότησης όσο και στο αντίστοιχο της οργάνωσης,

- το πρόβλημα της συμμετοχής των εργαζόμενων στις αποφάσεις και κατά κύριο λόγο στη διεύθυνση της τεχνολογικής επανάστασης. Ακόμα το πρόβλημα της παραγωγικότητας συνδέεται για το ΚΚΕ εσ., με τον περιορισμό του δημόσιου τομέα και τα προβλήματα καθυστέρησης της βιομηχανίας. Σε γενικές γραμμές ούτε το ΚΚΕ εσ. ξεφεύγει από τη λογική επίλυσης του προβλήματος της ανεργίας μέσα από την επίλυση διαφόρων άλλων οικονομικών προβλημάτων που σχετίζονται με τα μακροοικονομικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας.

Κριτήρια οικονομικής πολιτικής και ανεργία

ΕΙΝΑΙ αρκετά εύκολο να χαρακτηρίσει κανείς την κυβερνητική οικονομική πολιτική σαν κεϋνσιανή ή μονεταριστική και υπάχουν ήδη αναλύσεις που αποδεικνύουν τη βασιμότητα τέτοιων σχυρισμών.

ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ χαρακτηρισμού μιας οικονομικής πολιτικής πο-
άπτονται θεωρητικών και ιδεολογικών ζητημάτων, δεν μπορούν
παρά να είναι δευτερεύοντα, αν η συμβολή τους δεν εντάσσεται
μέσα στον καθορισμό και την στρατηγική σχεδιοποίηση μιας ο-
κονομικής πολιτικής που σφραγίζεται από τα ταξικά συμφέροντα.
Μια τέτοια πολιτική με ιεραρχημένους στόχους προσφέρει τα
κριτήρια για την εξέταση της οικονομικής πολιτικής που προτε-
νει η ελληνική αριστερά. Προσδιορίζοντας όμως αυτή την πολι-
κή η αριστερά φανερώνει την κύρια πλευρά της κρίσης της, το
αυτοκεντρισμό, διεκδικώντας το κάθε τμήμα για τον εαυτό του τ
αλάθητο και επιστημονικά τεκμηριωμένο αυτής της πολιτικής.

ΠΑΡΟΛ' ΑΥΤΑ υπάρχουν μια σειρά όροι που «μια αριστερή ο-
κονομική πολιτική» πρέπει να περιλαμβάνει και που ισχύουν γι
όλο το φάσμα της αριστεράς στα πλαίσια της πολυδιάσπασής
της. Η οικονομική πολιτική αν θεωρείται ενταγμένη στη γενικότε-
ρη στρατηγική του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, πρέπει ν
προωθεί τους τακτικούς και στρατηγικούς στόχους της μετάβ
σης. Η στάση των εργαζομένων καθορίζεται άμεσα από τις επιλ
γές που πρέπει να επιτευχθούν και η συναίνεσή τους σε οποιαδ
ποτε ζητήματα λιτότητας και ανεργίας πρέπει να επιτυγχάνετ
μέσα από την κατανόηση της αναγκαιότητας εξυπηρέτησης αι
τών των επιλογών.

Μ' ΑΥΤΗ την έννοια γίνεται καθοριστική η ανάπτυξη του κιν
ματος των εργαζομένων σ' όλες τις μορφές και τα επίπεδα σαν
παραίτητη προϋπόθεση πραγματοποίησης οποιασδήποτε επιλ
γής. Οποιαδήποτε επιλογή που συρρικνώνει και παθητικοποιεί τ
κίνημα ή οξύνει τους όρους συντεχνιακής προαγωγής του ή το
προπροσανατολίζει περιθωριοποιώντας το γύρω από ζητήματα ο-
κονομικής ανάπτυξης, δεν μπορεί παρά να συνιστά μια πολιτικ
που δεν επάγει το λαϊκό κίνημα, αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί κ
κριτήρια που πρέπει να θεωρούνται σαν αρνητικά.

ΜΕ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ αυτά η κυβερνητική πολιτική αντιμετώπισ
την οικονομική κρίση και την ανεργία όχι μέσα από μια προσπ
θεια αξιοποίησης της στην κατεύθυνση του σοσιαλισμού, δηλαδ
μέσα από μια πολιτική οπτική, αλλά με τις κατεστημένες συντ
γές ανάκαμψης που μακροχρόνια εδραιώνουν την αστική κυρια
ρχία. Στα ίδια πλαίσια βέβαια κινήθηκαν και οι απόψεις —κριτικέ
της υπόλοιπης αριστεράς.

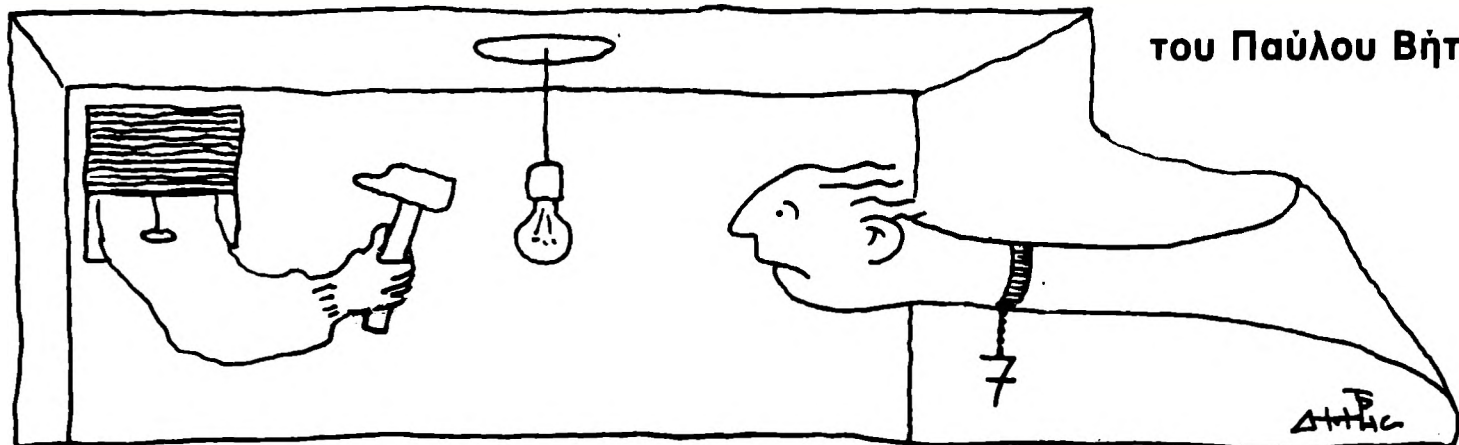
ΑΚΟΜΑ περισσότερο το οξυμένο πρόβλημα της ανεργίας δε
εξαργυρώθηκε με μια επαγωγή του κινήματος των εργαζομένων
αλλά με την αποπολιτικοποίησή του και την πιθανολογούμεν
διάσπασή του. Το κίνημα των εργαζομένων περνά σε αμυντικέ
θέσεις αρθρώνοντας την πολιτική του σε διεκδικήσεις απασχόλ
σης και όχι αύξησης μισθών. Αυτό γίνεται αντικείμενο εκμετάλ
λευσης από την κυβέρνηση που μπορεί να περνά την εισοδημα-
κή της πολιτικής με τρόπο που να μην την φέρνει σε μετωπικέ
συγκρούσεις με το εργατικό κίνημα και ταυτόχρονα να υποστηρ
ζει το δικαίωμα στη δουλειά. Μιας τέτοιας μορφής αποπολιτικ
ποίηση γίνεται πάντα πιο έντονη σε περιόδους κρίσης ιδιαίτερ
όταν ο σοσιαλιστικός λόγος —όχι μόνο ο κυβερνητικός— π
σπαθεί να αποσπάσει τη συναίνεση και να περιθωριοποιήσει τ
κίνημα δένοντας τα οράματα και τις προσδοκίες του πίσω από α
φίβολες προοπτικές σχεδίων και δημοκρατικών προγραμμάτων.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ της ανεργίας είναι πολυδιάστατο. Δεν αποτι
λεί πρόβλημα οικονομικής πολιτικής αλλά συνδέεται άμεσα μ
ζητήματα οργάνωσης του συνδικαλιστικού κινήματος, συμμετ
χής και ενότητας των εργαζομένων κτλ. Η απάντηση στα προβλ
ματα αυτά δεν μπορεί να κινηθεί μονοσήμαντα στη σφαίρα τη
πολιτικής οικονομίας. Η επίλυση του προβλήματος δεν μπορεί
παρά να συνδέεται με τον συνολικό κοινωνικό μετασχηματισμό.
Με την έννοια αυτή η λύση που προτείνεται είναι πάντα λύση π
λιτική τα δε επιμέρους μέτρα που αποσκοπούν σε προσωρινού
περιορισμούς της ανεργίας δεν μπορούν παρά να εντάσσονται σ
μια γενικότερη στρατηγική που προσδιορίζεται από τις γενικέ
πολιτικές αναγκαιότητες.

Οι επερχόμενες Ευρωεκλογές δεν θα αποτελέσουν —δυστυχώς— μια ευκαιρία για έναν ουσιαστικό δημόσιο διάλογο γύρω από τα προβλήματα της ένταξης. Η πόλωση που επιδίωξαν οι δυο «μεγάλοι μονομάχοι» συσκότισε και πάλι το πρόβλημα της συμμετοχής μας στην Κοινότητα. Ο Παύλος Βήτα, ένθερμος κοινοτικός στηρίζει την άποψή του που ελπίζουμε να συναντήσει τον αντίλογό της σε επόμενες στήλες του ANTI.

Η Ελλάδα στην ΕΟΚ: Σχόλια πάνω σε επτά ισχυρισμούς

του Παύλου Βήτα

Δεν είναι, δυστυχώς, απορίας άξιον ότι τρία χρόνια μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ συνεχίζουν να πλανώνται ποικίλοι παραπλανητικοί ισχυρισμοί: ένας μύθος, αν είναι επαρκώς μεγάλος και λέγεται αρκετές φορές, γίνεται τελικά «δεδομένο». Τα παρακάτω σχόλια αφορούν τέτοιους μύθους περί Ελλάδος και ΕΟΚ, ιδιαίτερα προσφιλείς στον Ελληνικό αριστερό χώρο.

1. Λέγεται:

Μπαίνοντας στην ΕΟΚ κερδίζουμε μεν αντλώντας πόρους από τα κοινοτικά ταμεία (αγροτική και περιφερειακή πολιτική κυρίως)· αλλά χάνουμε στον εμπορικό τομέα. Απόδειξη η επιδείνωση του ισοζυγίου εμπορικών μας συναλλαγών με την ΕΟΚ.

2. Λέγεται:

Για τις χωματερές φτάνει η ΕΟΚ. Τα προϊόντα αυτά θα μπορούσαν να εξαχθούν στις χώρες της ΚΟΜΕΚΟΝ.

3. Λέγεται:

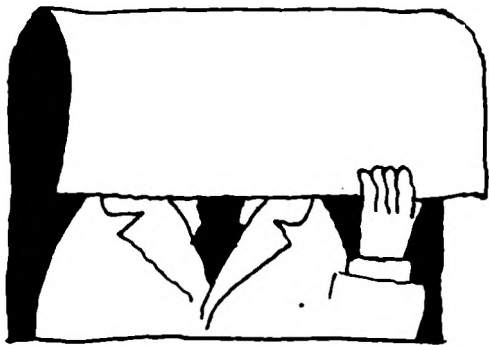
Όσο πιο πολύ φωνάζεις τόσο περισσότερο οικονομιάς. Απειλώντας ότι θα φύγουμε βγαίνουμε κερδισμένοι.

- Στις αναλύσεις εμπορικών ροών Ελλάδος-ΕΟΚ συνήθως ξεχνιέται (από άγνοια ή σκοπιμότητα) ότι τα τελευταία 2 χρόνια υπήρξε μια μαζική μετατόπιση ελληνικών αγροτικών εισαγωγών από εξωκοινοτικές σε ενδοκοινοτικές πηγές, λόγω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Υπολογίζοντας αυτόν τον σημαντικό παράγοντα, η εικόνα αλλάζει: η επιδείνωση στο εμπορικό μας ισοζύγιο με την ΕΟΚ δεν είναι εντονώτερη από την συνολική επιδείνωση στο εξωτερικό μας εμπόριο, που οφείλεται κυρίως σε ενδογενείς παράγοντες (πτώση της ανταγωνιστικότητας, πληθωρισμός, στασιμότητα επενδύσεων).
- Οι καθαρές εισροές από τα Κοινοτικά Ταμεία και τα εμπορικά ελλείματα δεν είναι συγκρίσιμα μεγέθη. Με μια καλύτερη προετοιμασία μας θα μπορούσαμε μάλιστα να αντλήσουμε ακόμα περισσότερα, ιδίως από το περιφερειακό ταμείο.
- Αν είμασταν εκτός ΕΟΚ το εμπορικό ισοζύγιο θα υφίστατο τις ίδιες πιέσεις, το πολύ η ελληνική κυβέρνηση να κατέφυγε σε εντονώτατο προστατευτισμό. Αλλά αυτό θα σήμαινε συνολική κάμψη του βιοτικού επιπέδου, μη αξιοποίηση της συμμετοχής στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και, τελικά, δυσκολίες στις ίδιες τις εξαγωγές μας που είναι προσανατολισμένες κύρια στην Ευρωπαϊκή αγορά: διότι βέβαια, ο προστατευτισμός δεν είναι συνήθως μονομερής.
- Η αύξηση, ακόμα και τα τελευταία δύσκολα χρόνια, των εξαγωγών μας προς την ΕΟΚ, σε αντίθεση με άλλες εξαγωγικές μας αγορές, είναι ενδεικτική της μόνης σοβαρής διεξόδου: τόνωση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων στον αγροτικό αλλά και στον βιομηχανικό τομέα, καθώς και στις υπηρεσίες με επιλεκτική πολιτική ενισχύσεων. Για να πετύχει κάτι τέτοιο, ιδίως στον αγροτικό τομέα, χρειάζεται όμως μια λαϊκή κινητοποίηση που συχνά φρενάρεται από την ίδια την αντικοινοτική συνθηματολογία.
- Χωματερές υπήρξαν και πριν από την ένταξη (1979). Ποιός έφταιγε τότε; Όντως θα μπορούσαμε να εξάγουμε τα προϊόντα αυτά στις χώρες της ΚΟΜΕΚΟΝ, και μάλιστα με επιδότηση από την Κοινότητα. Το ότι δεν εξάγονται αλλά θάβονται (αναλαμβάνοντας βέβαια της τιμής απόσυρσης που δίνει η ΕΟΚ) είναι κατ' εξοχήν ελληνική ευθύνη. Και δείχνει την ανάγκη προγραμματισμού στην παραγωγή, διάθεση και εξαγωγή των αγροτικών μας προϊόντων. Ποιοι και γιατί θάβουν την αλήθεια;
- Η απειλή αποχώρησης από ένα σημείο και μετά στρέφεται κατά του απειλούντος. Η μπλόφα αποδεικνύεται κούφια και γίνεται μπουμεραγκ. Αντίθετα, αποδεχόμενος το κοινοτικό πλαίσιο μπορείς κάλλιστα να διαπραγματευθείς σθεναρά υπέρ των επιμέρους συμφερόντων σου. Τα παραδείγματα αφθονούν. Κάτι τέτοιο είναι σκοπιμότερο από το να συνδέεις το κάθε θέμα με την παραμονή σου ή μη.
- Μερικοί συγχέουν το σθεναρό με το φωνακλάδικο: το πρώτο εξυπηρετεί εθνικά συμφέροντα. Το δεύτερο, κατά κανόνα, κομματικές σκοπιμότητες εντυπωσιασμού της εσωτερικής κοινής γνώμης.
- Το περίφημο «μνημόνιο» πατάει και στις δυο βάρκες: διαπραγμάτευση/εντυπωσιασμός, πολιτική/σύνθημα. Η εκλεγμένη κυβέρνηση της ΝΔ πέτυχε την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981. Ίσως ορισμένες αδυναμίες της συμφωνίας ένταξης μπορούν, αν το παλέψουμε, να βελτιωθούν προς όφελός μας. Κάτι τέτοιο δεν το εξασφαλίζει μια πολιτική του «μέσα κι έξω».
- Η Ισπανία και η Πορτογαλία διαπραγματεύονται από χρόνια την ένταξή τους στην ΕΟΚ (από διετίας δε, με σοσιαλιστικές κυβερνήσεις). Οι επιφυλάξεις και τα εμπόδια προέρχονται κυρίως από την ΕΟΚ. Μια ενδεχόμενη αποχώρησή μας θα κόστιζε οριακά στην ΕΟΚ —κυρίως συμβολικά/πολιτικά· αλλά θα κόστιζε πολλαπλάσια στην Ελλάδα από κάθε πλευρά.
- Δεν είμαστε ο ομφαλός της γης ούτε το κέντρο της Ευρώπης. Ο υπαρκτός (και ενίοτε σημαντικός) ρόλος μας στην Ευρωπαϊκή και διεθνή σκηνή πρέπει να παρουσιάζεται στις πραγματικές διαστάσεις του. Η παραπλανητική ευφορία και η αβάσιμη εθνική υπερηφάνεια είναι επικίνδυνα παιχνίδια. Ποιον οφελούν οι καλλιεργούμενες αυταπάτες;

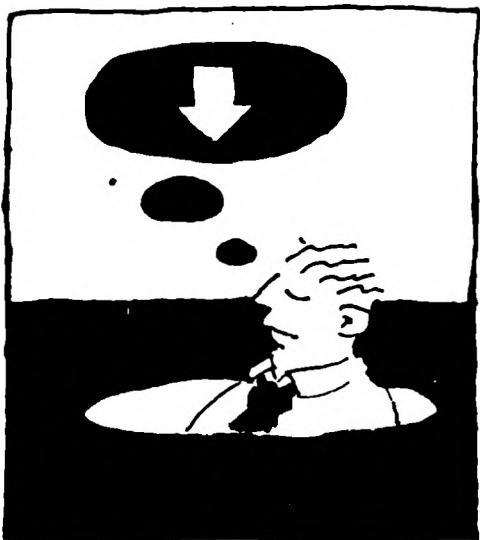
4. Λέγεται:

Μπαίνοντας στην ΕΟΚ χάνουμε την ανεξαρτησία μας. Μας επιβάλλουν άλλοι τι θα κάνουμε στον οικονομικό, εμπορικό, διπλωματικό τομέα.

5. Λέγεται:

Η ΕΟΚ έχει δεξιές κυβερνήσεις. Αποτελεί καπιταλιστική ολοκλήρωση στο συμφέρον των μονοπωλίων. Τι γυρεύουμε εμείς εκεί μέσα;

6. Λέγεται:

Μα είμαστε περιφέρεια και αυτοί κέντρο. Μας εκμεταλλεύονται. Εξ ου και η στρεβλή ανάπτυξη της οικονομίας μας.

- Είναι σωστότερο να εξετάζουμε τα μεγαλύτερα ή μικρότερα περιθώρια ανεξαρτησίας μέσα σ' κόσμο αλληλεξαρτήσεων. Καμιά χώρα άλλωστε στη διεθνή σκηνή, δεν κάνει ό,τι θέλει.
- Μέσα στην ΕΟΚ παίζεται με ορισμένους κανόνες ένα παιχνίδι αλληλεξαρτήσεων. Η διαύγεια κανόνων κατ' αρχήν ευνοεί τον σχετικά αδύναμο κατά της ενδεχόμενης αυθαιρεσίας του δυνατού. Η δε ύπαρξη πολλών κρατών μελών όπου δεν δεσπόζει καμιά μεγάλη δύναμη επιτρέπει διάρες συμμαχίες για επιμέρους θέματα και ενισχύει τις μικρότερες χώρες. Αυτό, σε αντίθεση με ιστά παλαιότερες ολοκληρώσεις που γίναν με πολέμους, ή με ολοκληρώσεις τύπου ΚΟΜΕΚΟΝ ό δεσπόζει μια υπερδύναμη.
- Με την ένταξή μας στην ΕΟΚ ενισχύεται η ελληνική διαπραγματευτική θέση στις οικονομικο/εμρικές, συνδιαλλαγές μας με τρίτους (Αραβικό κόσμο, ΗΠΑ, ΚΟΜΕΚΟΝ). Διότι βαρύνει, γ' τους, το γεγονός της συμμετοχής μας στην Κοινότητα. Ακόμα περισσότερο δε στα καθεαυτό πο' κά προβλήματα (βλ. Ελληνο-Τουρκικές διαφορές). Η προστασία μας από τυχόν αυθαιρεσίες τρι αυξάνει, όπερ σημαντικό σε μια περίοδο έντασης στη διεθνή οικονομική και πολιτική σκηνή (εμρικός προστατευτισμός, προστριβές, πόλεμος).
- Μήπως, αλήθεια, τα περιθώρια ανεξαρτησίας μας αυξάνονται όντας μέσα στην ΕΟΚ; Μήπως νούμαστε να συλλάβουμε και να αξιοποιήσουμε την ιστορική αυτή πρόκληση;
- Η Ελλάδα δεν είναι σοσιαλιστικός παράδεισος. Η σημερινή ελληνική κοινωνία έχει περισσότερη ταση, φτώχεια και αυταρχικότητα κράτους απ' ό,τι η υπόλοιπη ΕΟΚ.
- Η ΕΟΚ όντως είναι μια διαδικασία καπιταλιστικής ολοκλήρωσης. Οι αντιφάσεις του καπιταλισ αναπαράγονται και μεταφέρονται από το εθνικό στο κοινοτικό επίπεδο μέσω της διεθνοποίησης κεφαλαίου (εμπορικό/βιομηχανικό/χρηματιστικό κύκλωμα). Σημειωτέον πως η διαδικασία αυτή δήγησε μεταπολεμικά σε μια πρωτόγνωρη ευημερία στις χώρες της ΕΟΚ και κατά κανόνα στην α πτυξη ενός κράτους προνοίας, κάτω από την πίεση των εργαζομένων. Με το κεφάλαιο διεθνοπο και η εργατική τάξη και οι δυνάμεις αυτές που σπρώχνουν προς τον σοσιαλισμό. Καταλήγει έτσι σ' ένα νέο τύπο και ουσιαστικό διεθνισμό: όχι ψηφίσματα συμπαράστασης σε μακρινούς ούς αλλά αγώνας σ' ένα κοινό πεδίο ταξικής πάλης.
- Έχουμε πολλά να κερδίσουμε (και να μάθουμε) από μια συστηματική εκ των πραγμάτων επαφή τα ευρωπαϊκά αριστερά κόμματα και τις οργανωμένες συνδικαλιστικές δυνάμεις, με την μακ παράδοσή τους δημοκρατικών αγώνων. Το πολύ να θεωρούμε γονιμότερες κι εμπνευστικότερες παφές με την καλοκαθισμένη στην πολυθρόνα της εξουσίας και του δογματισμού «αριστερά» Σοφ τικού Τύπου ή με τριτοκοσμικούς «σοσιαλιστές» τύπου Καντάφι ή Ασσάντ.
- Οι δεξιές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις δεν μας αρέσουν, αλλά εξελέγησαν. Ο κόσμος τις ψήφισε διόι αριστερά, στην κυβέρνηση ή μη, δεν τον έπεισε. Ας δουλέψουμε για να αποκτήσει/επανακτήσει η ριστερά την ηγεμονία προβάλλοντας μια συνολική άποψη για την σημερινή και μέλλουσα ευρωπ κή κοινωνία. Ας γίνει, μάλιστα, το ευρωκοινοβούλιο χώρος ιδεολογικο-πολιτικών ζυμώσεων.
- Που είναι ο συσχετισμός των κοινωνικών δυνάμεων ευνοϊκότερος για τους εργαζόμενους: στην Ι λάδα (χτεσινή και σημερινή) ή στην υπόλοιπη ΕΟΚ;
- Η Νότιος Ιταλία, η Ιρλανδία, η Ιβηρική χερσόνησος, η Βρετάνη, η Ουαλία είναι κέντρο ή περιρεια; Και ο καπιταλισμός πως πρωτοαναπτύχθηκε τον 19ο αιώνα —ροδαλά κι ωραία; Ας διαβάσο μερικοί ορισμένα κείμενα των Μαρξ και Ένγκελς επ' αυτού. Διότι η χρήση σχημάτων όπι «κέντρο-περιφέρεια», «στρεβλή/εξαρτημένη ανάπτυξη» κ.ο.κ. που σημειωτέον εδώ και μια δεκα τία έχουν παραμεριστεί σαν σοβαρά αναλυτικά εργαλεία, πετυχαίνει ένα σκοπό: τη συγκάλυψη ι

ΣΕΙΡΑ ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

Φάρμα των Ζώων
Στή Σκιά του 1984
Αλήτες του Παρισιού και του Λονδίνου
Φάμπρικες του Γουήγκαν Πάϊαρ
Φόρος Τιμής στην Καταλωνία
Κρατήστε Σφιχτά τό Μικροαστισμό σας
Μέρες τής Μπούρμα
Η Κόρη του Παπά

ΣΕΙΡΑ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΟΛΛΟΝΤΑΙ: Έρωτας των Εργατριών
Μελισσών
ΜΕΛΛΕΡ: Στρατιές τής Νύχτας
ΝΟΤΑΡΝΙΚΟΛΑ: Η Αδύνατη Απόδραση
ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Απολυμαντής!
ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Ο Α Πούκ είναι εδώ
ΜΠΑΡΟΟΥΖ: Σε ποιόν ανήκει λοιπόν η θανατηφόρος TV;
ΚΑΜΥ: Η Πανούκλα
ΑΡΤΩ: Ηλιογάβαλος
ΤΖΕΡΟΝΥΜΟ: Απομνημονεύματα

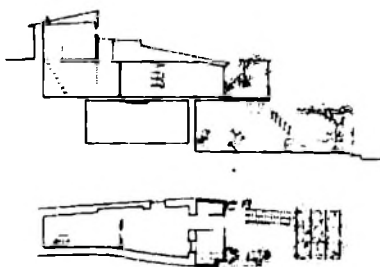
► ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

► Ζ. Πηγής 17 Αθήνα τηλ. 36.39.980

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

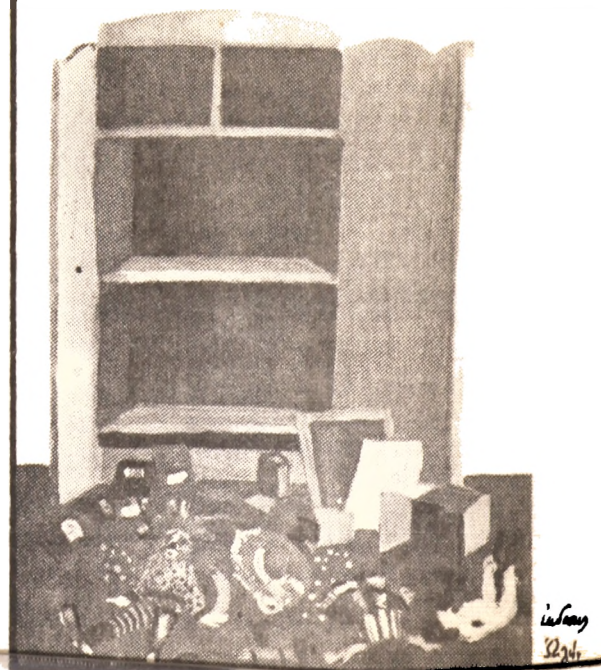
ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

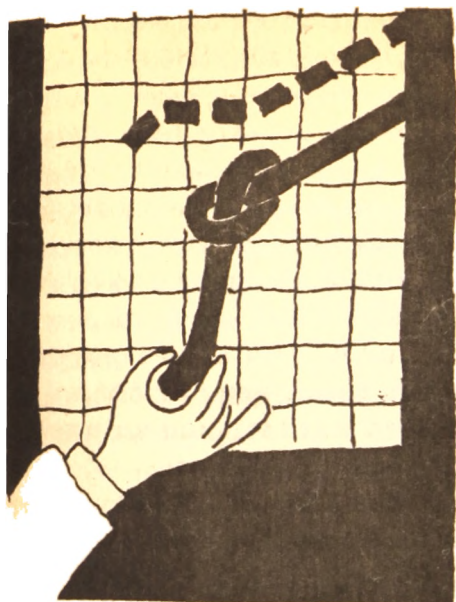

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

Ένα λεύκωμα υποδειγματικής καλαισθησίας με φωτογραφικά παραδείγματα και σχέδια των παλιών λαϊκών αθηναϊκών σπιτιών

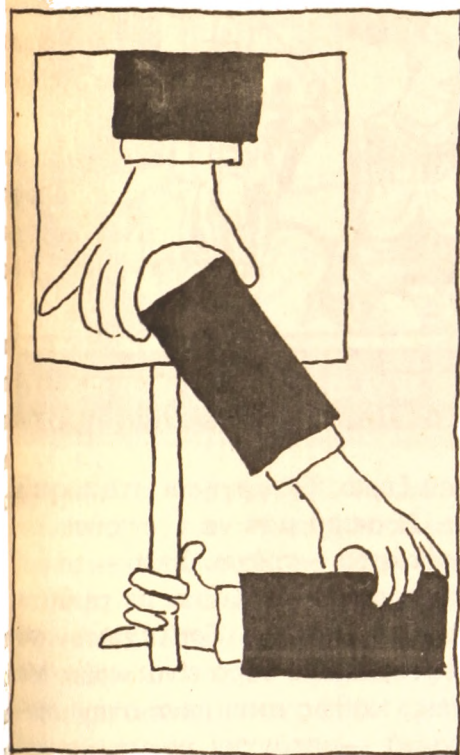
Μανόλης Γκιουράνης μικρή καθοδήγηση

7. Λέγεται:

ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο. Οι Ευρωπαίοι κηδεμονεύονται από τις ΗΠΑ.

- δογενών, εσωτερικών προβλημάτων και αιτιών κάτω από ένα εθνικιστικής έμπνευσης τάχατες προοδευτικό σχήμα όπου φτάνει για όλα ο κακός ξένος: στη προκειμένη περίπτωση, η ΕΟΚ.
- Άλλωστε, το σχήμα αυτό χρησιμοποιείται κατά κανόνα ταυτολογικά: ο,τιδήποτε «κακό» συσχετίζεται με κάποιον εξωτερικό παράγοντα που το «εξηγεί» και οποιοσδήποτε εξωτερικός παράγων συνδέεται με κάτι «κακό». Το σχήμα αυτοτροφοδοτείται. Είναι αυταπόδεικτο. Αρκεί να το πιστέψεις.
- Το σχήμα επιπλέον συγκαλύπτει τις ουδιώδεις, υπαρκτές, συγκεκριμένες εξαρτήσεις: διότι η γενικόλογια των όρων εξάρτηση-στρεβλή ανάπτυξη-κέντρο/περιφέρεια δεν προσφέρεται σε τέτοιου είδους επισημάνσεις. Η ΕΞΑΡΤΗΣΗ κουκουλώνει τις εξαρτήσεις. Το σύνθημα υποκαθιστά τη συγκεκριμένη πολιτική.
- Μια και ο φταίχτης είναι ο έξω, κάθε κοινωνική ομάδα δικαιούται να 'χει απαιτήσεις διότι, προφανώς, δεν είναι αυτή που οφελήθηκε από την «στρεβλή» ανάπτυξη αλλ' ο ξένος ή, έστω, κάποιος «προνομιούχος» εκφραστής του. Εξ ου και η έξαρση του κορπορατιβισμού που πάει χέρι/χέρι με τον εθνικισμό.
- Μια και ο φταίχτης είναι εξ ορισμού απ' έξω, η κυβέρνηση δεν μπορεί να ευθύνεται τελικά για τίποτα: με το σχήμα κέντρο/περιφέρεια μπορεί ανά πάσα στιγμή να φορτώσει την κακή οικονομική κατάσταση στην ΕΟΚ εν μέσω μάλιστα εθνικής έξαρσης.

- Η ΕΟΚ είναι διαδικασία οικονομικής/πολιτικής ολοκλήρωσης 10 Ευρωπαϊκών χωρών. Το ΝΑΤΟ στρατιωτικοπολιτική συμμαχία, με δεσπόζουσα τη θέση των ΗΠΑ.
- Σε μια σειρά οικονομικά/εμπορικά θέματα υπάρχουν σοβαρές προστριβές ΕΟΚ και ΗΠΑ: για την κοινή αγροτική πολιτική, που οι Αμερικάνοι θέλουν ουσιαστικά το ξήλωμά της (σταμάτημα των εξαγωγικών ενισχύσεων): Για τις διακυμάνσεις του δολλαριού, που οι ευρωπαίοι θέλουν τον περιορισμό τους: Γύρω από τον χάλυβα, τα κλωστοϋφαντουργικά, τις υπηρεσίες, τα αεροπλάνα, τα ηλεκτρονικά κ.ά. Τομείς όπου υπάρχουν έντονες προστριβές καθώς ο καθένας επιζητεί τις διεθνείς εμπορικές ρυθμίσεις που τον βολεύουν. Γύρω από την μέθοδο φορολόγησης των πολυεθνικών εταιρειών. Γύρω από τις εξαγωγές στην ΕΣΣΔ.
- Οι διαφορές επεκτείνονται και σε σαφέστερα πολιτικούς τομείς: για τον Τρίτο Κόσμο οι Ευρωπαίοι πρεσβεύουν αμεσώτερη οικονομική παρέμβαση υπό τη μορφή βοήθειας ενώ οι ΗΠΑ, ιδίως υπό τον Ρέγκαν, ευνοούν έναν άκρατο οικονομικό φιλελευθερισμό (σε συνδυασμό με στρατιωτική βοήθεια/επέμβαση σε κατ' εξοχήν αυταρχικά καθεστώτα). Οι Ευρωπαίοι αντιτίθενται στην ερμηνεία των απελευθερωτικών κινήματων του Τρίτου Κόσμου. (Λ. Αμερική, Αφρική) με βάση την σύγκρουση Ανατολής-Δύσης αλλ' έχουν εντονότερα στην οπτική τους την διάσταση Βορρά-Νότου. Μια ανάπτυξη του Νότου μακριά κι έξω από τα δύο μπλοκ συμφέρει άλλωστε οικονομικά και πολιτικά την ΕΟΚ.
- Η Ευρώπη αντιτίθενται σε μια έξαρση της έντασης στη σχέση Ανατολής-Δύσης. Αυτό διαφαίνεται ακόμα και σε ενέργειες του Κολ ή της Θάτσερ (Αν. Γερμανία, Γρανάδα, κηδεία Αντρέαφ, αεριογώγος Σιβηρίας). Οι οικονομικές και πολιτικές συνέπειες του ψυχρού πολέμου γίνονται ιδιαίτερα αισθητές στους ευρωπαϊκούς λαούς. Η παράδοσή της, η γεωπολιτική της θέση και οι οικονομικές σχέσεις της σπρώχνουν την ΕΟΚ σε μια πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική ειρήνης και ύφεσης. Και σε μια επανοτοποθέτηση των σχέσεών της με τις ΗΠΑ (όπερ συνδυάζεται και με μια ευρωπαϊκή κοινή αμυντική πολιτική).
- Μήπως μια πραγματικά πολυδιάστατη κι ανεξάρτητη ελληνική εξωτερική πολιτική πετυχαίνεται καλύτερα όντας μέσα στην ΕΟΚ; Μήπως, προοπτικά, η ΕΟΚ είναι το άλλο συνδικάτο.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ, ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Αποκτήστε μια πλήρη σειρά
του «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ»
κάνοντας μόνο μια ετήσια συνδρομή.

Προσφορά για την περίοδο Μαρτίου- Ιουλίου 1984.

Με κάθε καινούρια ετήσια συνδρομή δώρο όλα τα τεύχη του 1983 του περιοδικού «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ». (Πεζογραφία, Ποίηση, Δοκίμο, Θέατρο, Μουσική, Κινηματογράφος, Βιβλιοκριτική).

Τεύχη περιορισμένα!

Συμπληρώστε τα στοιχεία σας και στείλτε με ταχυδρομική επιταγή τη συνδρομή σας (1.400 δρχ.).

Τα τεύχη θα σταλούν με απόλυτη προτεραιότητα στις 10, 20 και 30 κάθε μήνα αντίστοιχα.

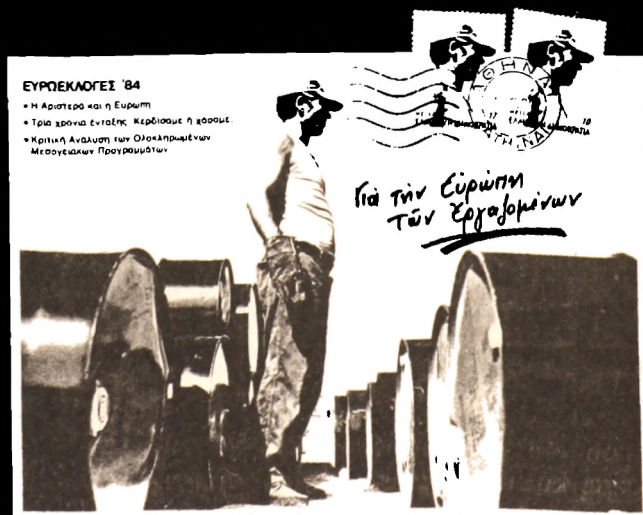
ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Προς
«ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ»
ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΣΤΕΝΟΝ ΠΟΡΤΑΣ 20
161 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 723 4122
Παρακαλώ στείλτε μου ταχυδρομικά την μέχρι τώρα σειρά των τευχών του «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ».
Εσωκλείω ταχυδρομική επιταγή 1.400 δρχ για την ετήσια συνδρομή μου.

ΟΝΟΜΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ
ΟΔΟΣ ΑΡΙΘ
ΠΟΛΗ ΤΗΛ
.....

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Σήμερα

Αν προλαβαίνεις να τηλεφωνήσεις σ' ένα φίλο για να βρεθείτε κι αρχίζει να σου απαγγέλει το πρόγραμμά του. Όσπου, στο τέλος, ανακαλύπτεις ότι μόλις και μετά βίας χωράς σε κάποιο «μη εκμεταλλεύσιμο» κενό του χρόνου του.

Το άστυ κινείται συνεχώς και αδιαλλειπτως. Μας γραπώνει από τον ώμο και μας στριφογυρίζει. Θα προλάβουμε; Το χασάπη, το φούρνο, τον υδραυλικό, το σχολείο, το κομμωτήριο, την Τράπεζα, τα σκουπίδια. Τα τρένα φεύγουν, τα λεωφορεία είναι γεμάτα, τα ταξί εξαφανίζονται, γιατί αλλάζουν βάρδια την ώρα της αιχμής. Ο λογαριασμός της ΔΕΗ που έμεινε απλήρωτος, το ραντεβού με το γιατρό που έπρεπε να 'χεις κλείσει μια βδομάδα πριν, προβλέποντας ότι θ' αρρωστήσεις.

Χωρίς πρόβλεψη, ο βίος είναι δύσκολος. Κάθε άνθρωπος που σέβεται τον εαυτό του έ-

χει μιαν ατζέντα και προβλέπει. Όσο πιο λεπτομερής είναι, τόσο καλύτερα. Ει δυνατόν, να σημειώνεις και πότε θα τελειώσει η βενζίνη, γιατί τα βενζινάδικα είναι δυσεύρετα και, όπως είπαμε, τα τρένα φεύγουν, τα λεωφορεία είναι γεμάτα κτλ., κτλ. Το σπάσιμο συνεχίζεται και στη διασκέδαση ή μάλλον κατεξοχήν στη διασκέδαση, όπου καταφεύγεις ήδη «σπασμένος». Τα σινεμά αρχίζουν όποτε θέλουν, τα θέατρα έχουν άβολες ώρες, προλαβαίνεις-δεν προλαβαίνεις. Ψάχνεις για ρεμπετάδικο. Αν δεν κατοχυρώσεις —και οχυρώσεις— τη θέση σου από τις εννιά, το πολύ πολύ να παρηγορηθείς σ' ένα μπαράκι.

Οι μεταμεσονύκτιες προβολές: Εναποθέσαμε μαζικά τις ελπίδες μας στις ταινίες τρόμου· γίνανε ΙΝ. Πάνε κι αυτές. Απομένουν τα φαστφούντ. Είναι αλήθεια ότι τα χάμπουργκερ θυμίζουν πλαστικό, τουλάχιστον όμως οι ουρές κινούνται φαστ.

Αν έχεις την ατυχία να 'σαι ηθοποιός, μοσικός, νυχτοφύλακας, οδηγός σε λεωφορείο δημοσιογράφος, νοσοκόμος και σχολάς «ανώμαλη» ώρα και μάλιστα δίχως μανούλη ή γυναικούλα να σου ετοιμάσει το φαγητό τότε πια καταντάς μελό. Το δράμα σου είναι ότι Ο ΘΕΟΣ ζει ακόμη στην εποχή που οι άνθρωποι είχαν στη διάθεσή τους οκτώ ώρες δουλειά, οκτώ ώρες διασκέδαση και οκτώ ώρες ύπνο. Κι όταν ΑΥΤΟΣ λέει τα ξενοχτάει κα στις δύο κι η τηλεόραση στις δώδεκα, γνεται! Μένουν τα πατατζίδικα για παρηγοριά... Και το πρωινό «σπάσιμο».

Το πρωινό ξύπνημα για όλες τις ηλικίες και όλες τις τάξεις παραμένει η πιο οδυνηρή στιγμή της ημέρας. Ατυχώς, όλοι και όλοι πρέπει να έχουν το ωράριό τους. Κι αν όλα αυτά τα ωράρια δεν συμπίπτουν μεταξύ τους παρά ελάχιστα, είναι καλώς καμωμένο. Γιατί αν συνέπιπταν, θα μπορούσε άραγε να σι-

Εημερώνει και βραδιάζει

Κρέιζι λαβ

Ευπνάω το πρωί στις εξήμισι. Στριμώχνομαι στην... ουρά για το μπάνιο (η μάνα μου πρόλαβε και πήγε). Να χωθώ ανάμεσα στον πατέρα μου και τον αδερφό μου, γιατί αυτός ο προκομμένος ο Γιώργος θέλει μισή ώρα για ξύρισμα.

Να πλυθώ, να ντυθώ, να πω καφέ, να βαφτώ, να χτενιστώ. Το λεωφορείο περνά στις επτά τέσσερεις δρόμους δεξιά και δύο μπρος. Αν χάσω των επτά, περιμένω των επτά και τέταρτο. Πρέπει να βιαστώ, γιατί έχει στρίμωγμα η στάση. Άσε που καμιά φορά περνά γεμάτο και δεν σταματάει. Αχιλλέως, Πατρόκλου, Ελένης, Ανδρομάχης αριστερά, και Μενελάου Θησέως. Μπρος στην εκκλησία, η στάση προσωρινή. Η ουρά για το λεωφορείο. Δε θέλω να βλέπω γνωστούς, γιατί θα πρέπει να μετράω καλημέρες και σπρωξιές. Νάτο το λεωφορείο. Ορμάω.

— Δεσποινίς Ελενίτσα, ακούω μια φωνή σφιριχτή στ' αυτί μου.

— Α, καλημέρα! Περάστε!

Μια αγκωνιά και γλιτώσα. Να 'μαι μπρος στον εισπράχτορα. Αυτό δεν έχει κουτί. Μετά να κρέμομαι μισή ώρα απ' αυτό το φθαρμένο πλαστικό ή ν' αλλάζω χέρι και να πιάνω τις μεταλικές κρύες γωνίες από τα καθίσματα. Προσπαθώ να δω έξω· να ξεχαστώ. Τουλάχιστον μπορώ να περιμένω ως το βράδυ. Θα πάμε σινεμά με τον Γιάννη.

Οκτώ. Το λεωφορείο μας αδειάζει στο τέρμα. Πλατεία Βάθης. Σήμερα πήγε καλά η διαδρομή. Περπατώ ως τη δουλειά και περνώ από το καθαριστήριο, τακούνι εξπρές, τυρόπιτα, περίπτερο —τσιγάρα, περιοδικό και μια τσί-

χλα.

Μαγαζί στις οκτώμισι. Μισή ώρα καθυστέρηση. Η κυρία Αθηνά εκεί, η Κατερίνα αργεί περισσότερο. Θα τ' ακούσει αυτή σήμερα. Είμαι τυχερή. Βάζω τα ρούχα της δουλειάς. Τακτοποιώ τα ράφια. Σκουπίζω. Τα τζάμια της βιτρίνας είναι χάλια. Κάνω πως δε βλέπω, μήπως και γλιτώσω. Η τουαλέτα. Χαρτί, απορρυπαντικό, ρολό χαρτί για τα χέρια. Νυστάζω. Πελάτισσα. Να δει κάτι σε σιέλ. Να φορέσει κάτι σε κίτρινο. Ν' αγγίξει κάτι σε ροζ. Να ξεκουμπιστεί. Η άλλη πελάτισσα. Κάτι σε βραδυνό, κάτι σε επίσημο, κάτι σε σικ.

Η κυρία Αθηνά μιλά στο τηλέφωνο. Ξέρω όλα τα οικογενειακά της. Βαριέμαι. Η Κατερίνα σα δαρμένο σκυλί μονίμως. Εγώ, πώς δείχνω; Πάω στον καθρέφτη της τουαλέτας. Βαριεστημένη. Βάζω λίγο ρουζ. Η ώρα περνά. Μεσημέρι και τρέχω. Μιάμιση από Ερμού. Αν προλάβω το λεωφορείο των δύο παρά τέταρτο, θαύμα. Στο απέναντι πεζοδρόμιο ο τέως μου. Με σταματά με τις φωνές και τις χειρονομίες του. Χάνω το λεωφορείο των δύο παρά τέταρτο. Παίρνω το λεωφορείο των δύο. Αν δεν έχει μποτιλιαρισμο ο δρόμος, θα είμαι στις δύομισι στο σπίτι. Κολλάμε στο φανάρι. Κολλάμε και στο δεύτερο. Περνάμε το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο. Στο έκτο κολλάμε. Ας το πάρω απόφαση. Αν είμαι στις τρεις παρά τέταρτο στο σπίτι θα είναι καλά. Να φάω —ένα τέταρτο. Να πλυθώ, ν' αλλάξω— θα πρέπει να φτιάξω τα μαλλιά μου για το βράδι, να σιδερώσω το φουστάνι μου, να βάψω τα παπούτσια μου. Πώς θα

προλάβω, δεν ξέρω. Θ' αργήσω στο μαγαζί το απόγευμα. Η σειρά μου να τ' ακούσω.

Τρεις παρά τέταρτο —τρέχω. Σπίτι— το φά δεν είναι στο τραπέζι. Βρίζομαι με τη μάνα μου. Ορμάω στο μπάνιο. Τουλάχιστον ντους, σκέφτομαι. Το νερό είναι κρύο. Μπάνουν τύψεις, καθώς σκυμμένη στην μπανιέρα σκέφτομαι —μετά την πρώτη ψυχρολουσία— ότι η μητέρα μου δουλεύει κι αυτή και θα 'τυχε κάτι στο κομμωτήριο. Να τη παρακαλέσω να μου φτιάξει λίγο τα μαλλιά κι ας μη φάω.

— Ρε συ μάνα, φτιάξε μου λίγο τα μαλλιά, τη λέω παρακαλεστικά. Με κοιτάει και καταλαβαίνω πως κι αυτή έχει τα δικά της. Με στρώνει στην καρέκλα και μου στρώνει τα μαλλιά λιγουλάκι. Τουλάχιστον, κάτι έγινε. Πάνω στην ώρα εισβάλλει ο Γιώργος. Έξαλλος κι αυτός που το τραπέζι δεν είναι στρωμένο. Δεν ξέρω πια τι μου γίνεται. Δεν προφταίνω ούτε να τους λυπηθώ. Αλλάζω, κοδρόμο. Τέσσερεις δρόμοι δεξιά και δύο μπρος. Λεωφορείο. Τέρμα. Περπάτημα. Μαγαζί. Με καθυστέρηση μόνο ένα τέταρτο μπαίνω.

— Τι ώρα είναι αυτή, ακούω την κυρία Αθηνά να μου λέει.

— Πέντε και τέταρτο, της λέω, και εισβάλλω στην τουαλέτα, δίχως δεύτερη κουβέντα. Τα μαλλιά μου είναι καλά. Τα μάτια μου χάλια. Να βαφτώ λίγο —και μάσκα και μολυβάκι και λίγο ρουζάκι. Δύομισι ώρες υπομονή και όλα θα περάσουν.

Θα πάω σινεμά με τον Γιάννη.

Πολύ κίνηση σήμερα. Κλειστές, ως γνωστόν

νεχίσει την κίνησή της αυτή η Πολιτεία των πολυκατοικιών, μονοκατοικιών και Πύργων;

Και δεν είναι αλήθεια ότι δεν μπορείς να εξοικονομήσεις χρόνο. Μόνο που ο χρόνος ποτέ άλλοτε δεν ήταν τόσο «χρήμα», όσο σήμερα. Εξοικονομείς χρόνο; Πρέπει να πληρώσεις. Και πληρώνεις: Για τα καθαριστήρια που παίρνουν τα ρούχα από το σπίτι σου, για τα βίντεο που γράφουν την εκπομπή την ώρα που λείπεις, για τα έτοιμα φαγητά που δεν έχεις χρόνο να μαγειρέψεις, για τα κομπιούτερ που καταχωρούν, θυμούνται και υπολογίζουν, για τα γραφεία που διαβάζουν τις εφημερίδες στη θέση σου.

Οι εφημερίδες. Άλλος κυκεώνας. Πώς να είσαι πληροφορημένος σήμερα; Το ταμπλόνι είναι ατέλειωτο και οι ειδήσεις, εκεί μέσα, χύμα. Αν ξεχάσεις κάτι σημαντικό; Με τι πρόσωπο να κυκλοφορήσεις στις παρέες, όταν σε ρωτήσουν για το τάδε έγκλημα

και ΔΕΝ ΞΕΡΕΙΣ. Τώρα τελευταία κάτι γίνεται όμως. ΕΙΔΗΣΕΙΣ σε 1'. Κατάλογος ειδήσεων. Θα μας σώσει άραγε;

Οι κατάλογοι είναι αλήθεια ότι μας έχουν γενικά σώσει. Όλες οι εφημερίδες έχουν τα διανυκτερεύοντα. Κι όλα τα σπίτια, τηλεφωνικό κατάλογο. Και τα διάφορα... ΡΑΜΑ, όμως, για το πού να πας, τι να δεις, βοηθάνε την κατάσταση. Δικαιολογημένα, λοιπόν, σκίζουν σε κυκλοφορία.

Αλλά ας γυρίσουμε στα ωράρια. Είναι παράδοξο, αλλά η μοναδική κατηγορία του πληθυσμού που δεν έχει ωράριο είναι οι νοικοκυρές. Υφίστανται τα ωράρια όλων των άλλων. Και τα ξέρουν καλύτερα από όλους: Αν τα μαγαζιά κλείνουν στις μιάμιση και ξανανοίγουν στις πέντε, αν τα Υπουργεία δέχονται 12-2.30, αν οι λογαριασμοί της ΔΕΗ εξοφλούνται στις Τράπεζες μέχρι τις 11, αν τα φαρμακεία δουλεύουν πενήνήμερο, αν τα ερ-

γοστάσια δουλεύουν συνέχεια, αν τα σχολεία σχολάνε στις επτά, αν τα καθαριστήρια έχουν συνεχές ή διακεκομμένο, ανάλογα με την εποχή. Γι' αυτό οι νοικοκυρές είναι πιο «σπασμένες» από όλους τους άλλους.

Υπερπληροφόρηση, υπερκατανάλωση, υπερδιέγερση, υπερ-εξόντωση. Από κάπου πρέπει να κόψουμε. Κι αυτό το κάπου δεν μπορεί να είναι άλλο από τις ανθρώπινες σχέσεις. Ευτυχώς, υπάρχει το τηλέφωνο. Η επικοινωνία ως πολυτέλεια, καταδικάζεται στο «τηλε».

Ας το πάρουμε απόφαση. Σήμερα είναι αδύνατο να βρεις αυτό που ζητάς, την κατάλληλη ώρα. Μόνο τα αστυνομικά τμήματα είναι ανοιχτά και τα γραφεία κηδειών, νύχτα-μέρα.

Αχρείαστα να 'ναι...

P.E.

πάντα στον ίδιο το σκοπό

εμένα μου λες

οι τράπεζες το απόγεμα. Και νά τα μπλουζάκια ανοιχτά, και νά οι γιακάδες και τα τρυπητά, και δώστου φουστίτσα στενή που σας πάει και τα κουμπάκια στο πλάι και το σκίσιμο πίσω. Ένα μαντήλι στο λαιμό, στη μέση και πάλι στο λαιμό, σφιχτά.

Η ώρα δε λέει να περάσει. Δεν πρόλαβα να δω τι παίζουν τα σινεμά. Τηλεφώνημα του Γιάννη. Πρέπει να πάει στη δουλειά του λίγο πιο πριν. Στο φαστφούντ της Ιπποκράτους. Πάει το σινεμά περίπατο. Τουλάχιστον, να πάμε κάπου αλλού. Βόλτα, κανένα καφέ κτλ.

Οκτώ παρά τέταρτο ο Γιάννης στημένος. Ωραία. Σε λίγο φεύγω.

Του χαμογελώ απ' το τζάμι, μα δείχνει μουτρωμένος. Βγαίνω.

— Λοιπόν, τι κάνεις, πώς πέρασες τη μέρα σου;

Με κοιτά θολωμένος.

— Χάλια. Διπλοβάρδια στο φαστφούντ. Υπερωρία το μεσημέρι. Υπερωρία το βράδυ.

Η μάνα του τσίριζε το απόγευμα, ο πατέρας του σηκώθηκε όλος τσαντίλα κι έφυγε, η αδερφή του τού την έσπασε με τις φούριες της. Ήθελε, άκου να δεις, να λουστεί μεσημεριάτικα...

— Να πάμε για καφέ, του λέω.

— Όχι, σιχαίνομαι τις καφετέριες, τα φαστφουντάδικα, τα ζαχαροπλαστεία, τα καφενεία και όλα γενικώς.

— Καλύτερα να περπατήσουμε. Λακούβα.

— Καλύτερα να πάμε στο πάρκο.

— Ποιο πάρκο, του λέω.

— Το πάρκο του Άρεως, μου λέει.

— Εκεί με τους μπανιστιρτζήδες, του λέω;

— Ε, όχι δα, μου λέει.

— Σκασίλα μου, του λέω.

Η ώρα περνάει. Εννιά παρά τέταρτο φτάσαμε στο φαστφούντ της Ιπποκράτους.

— Ας κάτσουμε εδώ που τους ξέρω, μου λέει.

Η διασκέδασή μου τελειώνει, όπως θα καταλάβατε. Τελειώνει κι η μέρα μου. Μετά από μισή ώρα σηκώνομαι να φύγω.

— Καληνύχτα, Γιάννη... Και τα λοιπά ως αύριο.

Κατηφορίζω προς το λεωφορείο. Χαζεύω βιτρίνες και τον κόσμο λιγάκι. Τουλάχιστον να προλάβω το σήριαλ, σκέφτομαι και τρέχω προς το λεωφορείο. Περιμένω στην αφετηρία. Φτάνει σε δέκα λεπτά και βρίσκω και θέση. Χαζεύω τη διαδρομή ως το σπίτι. Κατεβαίνω στη στάση και τρέχω. Μόλις που προφταίνω το σήριαλ των δέκα. Ευτυχώς έχει πολλές διαφημίσεις κι έτσι το προλαβαίνω. Η μάνα μου γκρινιάζει, γιατί θέλει να δει κι αυτή το σήριαλ, αλλά έχει μαγειρέμα για αύριο, πουκάμισα για σίδερο, σώβρακα, φανέλες.

Δεν γίνεται να έχεις φίλο που δουλεύει νυχτερινός, σκέφτομαι. Απαγορεύεται να ερωτεύεσαι άντρα άλλου επαγγέλματος. Θα κάνω μια λίστα των ωραρίων και επαγγελμάτων που συμπίπτουν με το δικό μου, σκέφτομαι, καθώς τρώω μακαρονάδα.

Ο πατέρας μου λείπει, ο αδερφός μου λείπει, η μάνα μου τώρα πλένει πιάτα. Παίρνω το περιοδικό να διαβάσω, να ξεχαστώ...

Ες αύριον.

A.Φ.

Τα καλά παιδιά

Ντριν-τουτ-τουτ-τουτ-τουτ-Ντριν. Το σύγχρονο ηλεκτρονικό ξυπνητήρι σε συνδυασμό με το παραδοσιακό με ξυπνά.

7.30 ώρα το πρωί. 7.30-7.44 χουζούρι.

7.44-7.50 γκρίνια μητέρας που προσπαθεί να με αγχώσει για να σηκωθώ λέγοντάς μου ότι είναι περασμένες οχτώ.

7.50-7.55 πλύσιμο μούρης. 7.55.-8.01 περίπου, πρωινό, γάλα κτλ.

8.01-8.03 ξαναπλύσιμο προσώπου.

8.03-8.16 ντύσιμο. 8.17-8.18 ασανσέρ.

8.18-8.24 διαδρομή προς σχολείο.

8.24-8.25 απεγνωσμένες προσπάθειες, να πείσω τον επιστάτη να μου ανοίξει την πόρτα.

8.25-8.34 βρίσιμο από τον γυμνασιάρχη. 8.35-8.40 δικαιολογίες στην καθηγήτρια. 13.45 επιτέλους σχολάμε.

13.54 καταφέρνω να γλιτώσω από το σπρώξιμο της πόρτας. 13.54-14.00 διαδρομή επιστροφής.

14.02 φτάνω σπίτι. 14.03 διαταγή μαμάς να πάρω ψωμί. 14.03-14.10 καβγάς γιατί βαριέμαι να κατέβω. 14.11 υποχώρησή.

14.13 στην ουρά του φούρνου 14.15 έως «εκθαύματος» φεύγω με τη φραντζόλα στο χέρι.

14.18-14.25 αναφορά των γεγονότων στην οικογένεια. 14.26-14.28 πλύσιμο. 14.30-15.01 φαγητό. 15.03-16.29 διάβασμα για το σχολείο. 16.30-17.10 διάβασμα για το φροντιστήριο. 17.50-19.00 αγγλικά 19.10-19.40 Ωδείο. 19.50-21.00 γαλλικά. 21.20 φαγητό. 21.40 τσαλαλέτα (τα γνωστά). 22.10-22.50 μεγάλο μαλλιοτράβηγμα με την αδελφή μου. 23.00 χάνω τη μάχη (κοινώς τρώω άγριο ξύλο από την αδελφή μου). 23.02 επεμβαίνουν τα ΜΑΤ (μπαμπάς-μαμά) και βαράν τους διαδηλωτές (εγώ που διαμαρτύρομαι για το άγριο ξύλο που έφαγα). 23.20 τελειώνει το ξύλο. 23.30 τα ΜΑΤ ξαναεπεμβαίνουν και με βάζουν να κοιμηθώ. 23.35 τα φώτα σβήνουν οριστικώς.

Φτου, ατυχία, έχασα το γουέστερν που το περίμενα μία βδομάδα. Σκάσε τώρα Χάρη γιατί αύριο στις 6.00 π.μ. έχεις κολυμβητήριο.

Χάρης Σ.

12 χρονών

Παρακαλώ πολύ που υπάρχει ένα τηλέφωνο για το κοινό;

— Στην πτέρυγα Γ. Κατεβείτε με το ασανσέρ στο ισόγειο. Πάρτε το ασανσέρ 3 που είναι απέναντι δεξιά απ' τη σκάλα. Ανεβείτε στον 2ο όροφο. Θα βρείτε τα τηλέφωνα για το κοινό, κάτω απ' τη σκάλα του 2ου ορόφου, βγαίνοντας από το ασανσέρ, πίσω δεξιά.

— Ευχαριστώ. Τρέχω. Ισόγειο, Γ, ασανσέρ, στο 2ο πάτωμα, σκάλα. Να προλάβω να ειδοποιήσω τον Νικολόπουλο ή τον Αναστασιάδη να με αντικαταστήσουν στη δίκη. Η σκάλα, ο 2ος όροφος, που είναι τα τηλέφωνα;

— Παρακαλώ, πού είναι το τηλέφωνο για το κοινό;

— Στην πτέρυγα Γ. Κατεβείτε με το ασανσέρ στο ισόγειο. Ασανσέρ 3, 2ος όροφος κάτω απ' τη σκάλα.

Τρέχω Τηλέφωνο.

— Κώστα γεια σου, Παπαγεωργίου. Είμαι στο νοσοκομείο. Όχι, όλοι καλά είμαστε, η Σωσώ γεννάει, ναι, γεννάει, δε γέννησε ακόμη, δεν ξέρω. Άκου, στο 3ο Τριμελές δικάζεται η υπόθεση του Τριανταφύλλου. Είναι εκεί η Κατερίνα με το φάκελο. Δεν προλαβαίνω. 12, ναι 12. Αν μπορείς κάνε μου τη χάρη να ζητήσεις αναβολή, αριθμός 12, Τριανταφύλλου, 3ο Τριμελές. Θα προσπαθήσω. Ίσως προλάβω. Αργεί, βρε παιδί μου, αυτή η Σωσώ. Ξέρω κι εγώ τι γίνεται; Σάμπως μου λένε; Έλα τώρα, άσ τα αστεία! Απ' τις πεντέμισι την κουβάλησα, άσε που δεν κλείσαμε μάτι όλη νύχτα. Πονούσε, ναι, σου λέω, 3ο Τριμελές, αριθμός 12. Ευχαριστώ Κωστή. Είσαι φίλος. Αν είναι κόρη έγινε, τη βαφτίζεις. Ε, όχι και δίδυμα, χαθήκαμε!

Κατεβαίνω στο ισόγειο, παίρνω το ασανσέρ 2, ανεβαίνω στον 3ο όροφο.

— Παρακαλώ Παπαγεωργίου, μήπως γέννησε η κυρία Παπαγεωργίου;

— Σας φωνάξαμε στο megάφωνο, κύριε Παπαγεωργίου, που είσασταν τόση ώρα; Να σας ζήσει! Αγοράκι.

— Πού είναι —να δω το γιο μου!

— Υπομονή κ. Παπαγεωργίου. Η σύζυγός σας είναι καλά. Σε λίγο θα τη δείτε.

— Ο γιός μου;

— Γεννήθηκε στις εννιά και δεκατρία λεπτά. Αριθμός 253567.

— Πού πάω τώρα;

— Σε λίγο θα δείτε τη σύζυγό σας. Θα σας φωνάζουμε.

Πρέπει να βιαστώ. Να προλάβω το δικαστήριο, τα πεθερικά φτάνουν απ' τη Λάρισα. Να πάω να τους πάρω. Ο μικρός γυρνάει απ' το σχολείο στις δύο. Να προλάβω να ψωνίσω μια ρόμπα και λουλούδια για τη Σωσώ. Να πάρω λεφτά απ' την τράπεζα. Φαγητό απ' την ταβέρνα για τον Γιωργάκη, να μην είναι παραπονεμένος. Να διαβάσει γρήγορα. Να έρθουμε πίσω στο νοσοκομείο, να δούμε τη μαμά.

— Τι ώρα είναι παρακαλώ;

— Δέκα και είκοσι. Ελάτε να σας δείξω το παιδί σας. Είναι στο θάλαμο έξι, πτέρυγα Β' νεογνών. Κοιτάζτε στην τρίτη σειρά από τ-

τζάμι. Το 4ο απ' τ' αριστερά.

— Εκείνο το αδύνατο, κατακόκκινο;

— Α, είναι υγιέστατο και το βάρος του κανονικό.

— Σας το φέρνω.

— Βιάζομαι, ξέρετε, το απόγευμα καλύτερα...

— Η σύζυγός σας είναι στο θάλαμο 17, στο βάθος του διαδρόμου Β, πτέρυγα Α, 3ος όροφος.

Να τρέξω να δω τη Σωσώ. Να φύγω για το δικαστήριο. Η ώρα είναι έντεκα παρά είκοσι. Να πάω στο σταθμό Λαρίσης.

— Σωσώ μου, πώς είσαι; Βιάζομαι να προλάβω τη δίκη. Θα σε δω το απόγευμα. Θα φέρω το Γιωργάκη. Καλά που πήραμε τους γονείς σου απ' το σπίτι τηλέφωνο κι έτσι θα είναι κι αυτοί εδώ. Δεν ξέρω τι ώρα φτάνει το τρένο. Να πάρω τις πληροφορίες, έχεις δικίο. Για να πάρω το κέντρο παίρνω τον αριθμό 9.

— Παρακαλώ θάλαμος 17, θα ήθελα να πάρω τις πληροφορίες των ΣΕΚ.

— Ποια πτέρυγα, ποιος διάδρομος, ποιος όροφος;

Η Σωσώ μου υπαγορεύει: πτέρυξ Α, διάδρομος Β, 3ος όροφος, θάλαμος 17.

— Ναι, περιμένω. Ευχαριστώ.

— Λυπάμαι πολύ, βουίζει.

— Σωσώ μου, τρέχω. Βιάζομαι. 11 παρά 10, παίρνω το ασανσέρ από τον 3ο όροφο. Κατεβαίνω στο ισόγειο.

— Παρακαλώ, το πάρκινγκ πού είναι;

— Κατεβείτε με το ασανσέρ στο 1ο υπόγειο. Από εκεί παίρνετε τον αριστερό διάδρομο, που οδηγεί στην εσωτερική αυλή. Έτσι θα φτάσετε πιο γρήγορα. Αν βέβαια προτιμάτε μπορείτε να κάνετε το γύρο του κτιρίου και να πάτε πίσω αριστερά, όπου παίρνοντας τον σκεπαστό διάδρομο, φτάνετε πάλι στην εσωτερική αυλή.

Ασανσέρ, εσωτερική αυλή. Νάτο το αυτοκίνητο, αλλά που είναι ο φύλακας να το ξεπαρκάει; Ωραία ιστορία τώρα. Νάτος. Ξεπαρκάει στην τρίτη σειρά το 5ο και το δικό μου είναι στην πρώτη σειρά το 7ο. Σώθηκα. Να πάρω ταξί. Αλλά πού βρίσκεις ταξί! Τέτοια ώρα, τέτοια λόγια.

Να περιμένω. Έντεκα η ώρα.

— Παρακαλώ μπορείτε να ξεπαρκάρετε...

— Με τη σειρά σας, κύριε...

Έντεκα και δέκα. Επιτέλους στο δρόμο. Τρέχω κατευθείαν Σανταρόζα. Φανάρι με κλείνει. Δεύτερο φανάρι με κλείνει. Να πάρω βενζίνη. Αργότερα. Θα βρω θέση στο πάρκινγκ της Χαριλάου Τρικούπη; Να πάω καλύτερα στην Μαυρομιχάλη, είναι πιο καλός τύπος εκείνος εκεί. Συνήθως το βολεύει κάπου. Κι αν δεν με πάρει αυτός, πάω στο πάρκινγκ της Εμμ. Μπενάκη.

Φανάρι κόκκινο —με κλείνει. Τροχονόμος. Ένας ταξιτζής μου μπαίνει από δεξιά. Πλησιάζω. Δεν έχει θέση. Στο άλλο:

— Δεν έχει, κύριε.

Στο τρίτο:

— Πόση ώρα θα το αφήσετε;

Δώδεκα παρά είκοσι. Δεν έχει νόημα πια. Ό,τι θέλει ας γίνει στο 3ο Τριμελές. Να προλάβω τουλάχιστον τους γέρους. Σταθμός

Λαρίσης. Φανάρι. Επιμένω. Πράσινο. Έν βενζινάδικο. Καλύτερα να πάρω βενζίνη στη επιστροφή. Φανάρι. Επιτέλους φτάνω. Πάω να παρκάρω μπροστά. Τροχονόμος. Πάω πλάι. Ταξί. Πιο πέρα κάτι βρίσκω. Τρέχω στις πληροφορίες. Δώδεκα και τέταρτο. Έφτασε στις δώδεκα παρά δέκα. Ψάχνω μήπως και είναι ακόμη εκεί τα πεθερικά μου. Δώδεκα και μισή. Πρέπει να πάω σπίτι γιατί θα είναι έξω και θα περιμένουν. Τρέχω. Φανάρι. Και δεύτερο κόκκινο. Βενζινάδικο. Καλύτερα λίγο αργότερα. Να προλάβω και τι μαγαζιά να πάρω μια ρόμπα της Σωσώ και φαγητό για τα πεθερικά και το Γιωργάκη. Φτάνω. Δε βρίσκω πάρκινγκ. Κάνω μια βόλτα το τετράγωνο. Βρίσκω. Πάλι καλά. Τρέχω στο σπίτι. Η κυρα-Ελπίδα, η θυρωρός δεν είδε κανέναν να φτάνει. Θα έχουν μείνει να περιμένουν στο σταθμό Λαρίσης. Μια ώρα και μπαίνω ξανά στ' αυτοκίνητο. Πίσω πάλι. Σταθμός. Η Μαρία κι ο Κώστας με σίβη τα μπαγκάζια τους, περιμένουν έξω απ' την κεντρική πύλη. Τους φορτώνω στο αυτοκίνητο. Να πάμε γρήγορα για τη ρόμπα της Σωσώ, πριν κλείσουν τα καταστήματα. Να μην ξεχάσω την τράπεζα. Πρώτα η τράπεζα να πάρω λεφτά. Μιάμιση. Μπρος απ' τη τράπεζα. Μόλις και πρόλαβα.

Τώρα η ρόμπα. Μπρος στο κατάστημα που είναι κλειστό. Σήμερα Τρίτη ανοίγουν τ' απόγευμα. Πάλι καλά. Να προλάβω τον Γιωργάκη πριν φτάσει το σχολικό. Δύο —και ν' μαστε στο τσακ. Φιλιά, αγκαλιές ο Γιωργάκης, η γιαγιά, ο παπούς. Τους αφήνω και πάω για φαί. Έτοιμο. Πού καιρός για μαγερεμα! Να προλάβω το φούρνο. Σπίτι, φ—τσακισμένος. Τηλέφωνο στον Νικολόπουλο.

— Γειά σου Κώστα, Παπαγεωργίου, ναι βριγοράκι. Τι έγινε με τον Τριανταφύλλου. Κι τώρα τι γίνεται; Το κράτησαν για τ' απόγευμα πότε; Σήμερα, ναι, ευχαριστώ. Είσαι πολύ ειτάξει! Στο επόμενο θα γίνεις νονός! Γεια κι σ' ευχαριστώ.

Ο Γιωργάκης έχει αγγλικά, αλλά δεν τρέχει τίποτα. Τώρα που λείπει η Σωσώ ευκαιρία να μάθει να πηγαίνει μόνος του.

— Σήμερα θα πάμε στη μαμά να τη δούμε, να δούμε και το αδελφάκι σου.

Μουγγρίζει ο Γιωργάκης, αλλά θα του περάσει. Να κοιμηθώ, πόσο θα 'θελα να κοιμηθώ. Τον παίρνω για λίγο στην πολυθρόνα. Ο Γιωργάκης σκουντάει, τα πεθερικά περιμένουν να τους πάω.

Πού να σας λέω τι έγινε την υπόλοιπη ώρα της μέρας. Μέρα εξαιρετική, δε λέω, μα δύλυσα. Ξέχασα να πάρω τη ρόμπα της Σωσώ. Ξέχασα να πάρω και λουλούδια. Και το κλου της βραδιάς: έμεινα από βενζίνη επστρέφοντας απ' το νοσοκομείο. Το παράτισα το ρημάδι, δεν άντεξα να ψάξω διανυκτερεύον. Πήραμε ένα ταξί και σπιτάκι.

Σπάσιμο. Και μια ζωή που νόμιζα πως ήμουν οργανωμένος! Ψόφησα. Πέφτω ξεφοσκωτος. Ούτε μωρό, ούτε Σωσώ απόψε. Μινο ύπνος, κι αυτός δεν έρχεται.

Παρακαλώ λίγη ησυχία!

ΑΦ

Πώς καλλιεργούνται τα «άνθη» του κακού (γούστου)

● Στα πλαίσια της έρευνας που κάνει ομάδα από συνεργάτες και φίλους του ANTI για το ελληνικό κιτς (βλ. και τχ. 259, σ. 22), το ANTI δημοσιεύει εδώ συνέντευξη που πήρε ο συνεργάτης του Αλέξης Αιολίδης από Αθηναίο έμπορο που ειδικεύεται στα είδη δώρου και διακοσμητικών αντικειμένων. Οι απαντήσεις είναι αποκαλυπτικές για την λογική και τους μηχανισμούς της αγοράς και δείχνουν τον ρόλο που παίζουν στην προώθηση της αισθητικής ευτέλειας. Για προφανείς λόγους, ο έμπορος θέλησε να κρατήσει την ανωνυμία του. Στη συνέντευξη αναφέρεται ως Μ. Π.

ANTI (Αιολίδης): Είναι δυνατό να μου προσδιορίσετε το μέγεθος του τζιρου σας που καλύπτει είδη, ας τα πούμε αμφιλεγόμενου γούστου; Κακού γούστου, για να ακριβολογούμε.

Μ.Π.: Μου ζητάτε κάτι σχεδόν αδύνατο! Τι ακριβώς είναι το κακό γούστο; Μην ξεχνάτε πως για τον έμπορο κακόγουστο εμπόρευμα είναι μόνο αυτό που δεν πουλιέται!

ANTI: Όταν αγοράζετε το εμπόρευμα που θα πουλήσετε στο κατάστημά σας, επηρεάζεστε από το προσωπικό σας γούστο; Η εκλογή σας είναι τελείως απρόσωπη, ή συμμετέχετε έστω κατά ένα ποσοστό; Μόνον ο παράγων κέρδος σταθμίζει την απόφασή σας όταν κάνετε τις αγορές σας;

Μ.Π.: Ο παράγων κέρδος είναι βέβαια το α' και το ω', αλλά δεν είναι ο μόνος. Συμμετέχει και το προσωπικό μου γούστο, αλλά προσπαθώ να αποφεύγω κάτι τέτοιο. Περισσότερο με ενδιαφέρει το γούστο του υπαλλήλου μου που θα πουλήσει το εμπόρευμα. Πρέπει να σας πω πως αν ένα εμπόρευμα δεν αρέσει στον υπάλληλο, ο υπάλληλος είναι ικανός ως και να το «θάψει», κυριολεκτικά! Όπως βλέπετε, όταν αγοράζω δεν μπορώ να σκέφτομαι μόνο το γούστο του πελάτη... Δεν θέλω με αυτά να βγάλω από μένα τις ευθύνες. Είμαι υπεύθυνος για το τι πουλιέται στο μαγαζί μου, σας εξηγώ όμως τι πρέπει να υπολογίζω, αν με ενδιαφέρει το κέρδος. Και ποιος έμπορος αδιαφορεί για το κέρδος;

ANTI: Πέρα, λοιπόν, από το οικονομικό κέρδος που έχετε, είστε, ειδικότερα, ικανοποιημένος με την αισθητική των πραγμάτων που πουλάτε;

Μ.Π.: Προσπαθώ να συμβαδίζω με τη γενική αντίληψη περί αισθητικής που κατά καιρούς επικρατεί.

ANTI: Μήπως θα μπορούσατε να μου πείτε ποιος παράγοντας δημιουργεί αυτή την κατά καιρούς αντίληψη της αισθητικής; Και ακόμα: εσείς θελήσατε ποτέ να συμβάλλετε στην αλλαγή αυτής της αντίληψης;

Μ.Π.: Είναι αλήθεια πως κατά καιρούς προσπαθώ να επιβάλω τη δική μου άποψη, το δικό μου γούστο...

ANTI: Με συγχωρείτε, αλλά έρχεται μόνη της η ερώτηση: Όταν μιλάμε για το προσωπικό σας γούστο, τι ακριβώς

εννοούμε; Ότι, απλά, σας αρέσει ή όχι κάτι; Έχετε ειδική αισθητική παιδεία; Μελέτες, σπουδές, και λοιπά.

Μ.Π.: Όχι, δεν έχω ειδική παιδεία. Θα έλεγα όμως, πως με τα τόσα χρόνια στην δουλειά διαμόρφωσα κάποιες προτιμήσεις. Αυτό εννοώ. Πάντως, όποτε προσπάθησα να επιβάλω τις δικές μου απόψεις, στην ουσία, βέβαια, «ιδέες» που έκλεψα από βιτρίνες του Παρισιού, του Μιλάνου, ή της Βιέννης, κατά το πλείστο, τα εμπόρευμα αυτά του κάποιου άλλου γούστου, αναγκάστηκα, τελικά, να τα ξεπουλήσω στις εκπτώσεις. Δεν είναι εύκολο να αλλάξεις τις προτιμήσεις των πελατών, ακόμα και αν προσφέρεις κάτι σημαντικά πιο φθηνό! Επιμένουν να ακολουθούν τη μόδα, και πάντα πολύ επηρεάζονται από το τι αγοράζει ο διπλάνός τους.

ANTI: Μήπως, τώρα, θα μπορούσατε να μου πείτε για τον παράγοντα που δημιουργεί και καθορίζει τις κατά καιρούς αντιλήψεις αισθητικής μέσα στην αγορά;

Μ.Π.: Τέτοιος παράγοντας δεν υπάρχει! Πιστεύω πως αυτό που καθορίζει την αισθητική μας αντίληψη, είναι ακριβώς η τέλεια έλλειψη κάθε αισθητικής αγωγής. Ποιος μας διδάσκει, και πότε, αισθητική; Ποιος ποτέ μας μίλησε για την αρμονία των χρωμάτων, ή την συμμετρία των μορφών; Μόνον ό,τι «αρπάξει» τυχαία, συμπτωματικά, ερασιτεχνικά, το μάτι μας, από τη γύρω φύση! Αλλά τυχαία γνώση είναι παιδεία, μόρφωση; Όχι βέβαια! Και όμως! Δεν ήμασταν πάντα έτσι! Στα χρόνια πριν από την Κατοχή υπήρχε μια

καλαισθησία. Το αλλαλούμ που επικρατεί σήμερα είναι το αποτέλεσμα μιας διάβρωσης που ξεκίνησε μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο που σε μας, όπως όλοι ξέρουμε, κράτησε δεκατέσσερα χρόνια, από το '36 έως το '50!... Όταν η κύρια απασχόλησή σου, μέρα νύχτα, δεν είναι καν το πώς να επιβιώσεις, αλλά το εάν θα ζήσεις ή όχι ως αύριο, που καιρός για αισθητικές και τέτοια! Πάντως, έτσι ή αλλιώς, οι ευθύνες για το σημερινό μας χάλι, βαρύνουν όλους μας.

ΑΝΤΙ: Δέχεστε δηλαδή ότι η αγορά έχει αισθητικό χάλι.

Μ.Π.: Ασφαλώς. Είναι κάτι που σου χτυπά, σου πονά τα μάτια.

ΑΝΤΙ: Τι άραγε θα μπορούσε, και πώς, να διορθωθεί; Πιστεύετε μήπως πως μια επιστροφή στην «ελληνικότητα», θα μας βοηθούσε να γλιτώσουμε τις αισθητικές αξίες μας από τη σημερινή καταστροφή τους;

Μ.Π.: Δεν καταλαβαίνω γιατί η «ελληνικότητα» μπερδεύεται με την αισθητική. Υπάρχουν ελληνικά πράγματα που είναι αισθητικά τελειώς απαράδεκτα! Και υπάρχουν ξένα, που είναι πανέμορφα. Το θέμα είναι πώς να μάθουμε να διαλέγουμε. Αφού βρισκόμαστε στο σταυροδρόμι πολλών πολιτισμών, είναι μάταιο, ίσως και στενοκέφαλο, να αναζητούμε κάτι το αμιγώς «ελληνικό». Όντας σ' αυτό το σταυροδρόμι θα έπρεπε να μπορούσαμε να διαλέγουμε ό,τι καλύτερο, δηλαδή ό,τι πιο όμορφο έχουν οι άλλοι πολιτισμοί. Μα η κακογουστιά που μας κατατρώγει, οφείλεται στην ανικανότητά μας επιλογής και διαλογής του ωραίου. Διαμαρτύρονται κάμποσοι για τις ξένες επιδράσεις. Αλλά τι φταίνει οι ξένοι αν εμείς δεν ξέρουμε τι να δεχτούμε, και τι να αρνηθούμε; Αποδίδουμε συχνά και αυτή μας την κακοδαιμονία στους Αμερικάνους. Γιατί όμως; Ύστερα, γιατί παραγνωρίζουμε τις από χρόνια καταλυτικές επιδράσεις που ασκούν στις αισθητικές μας αντιλήψεις οι Άραβες (και οι άλλοι γείτονές μας), η σύγχρονη αισθητική των οποίων ελάχιστη σχέση έχει με τα αραβουργήματα και τα άλλα έργα τέχνης του κάποτε πολιτισμού τους; Θεωρούμε τους Ιταλούς σαν τους πιο εκλεπτισμένους πολιτιστικά, και όμως για πολλά χρόνια, και επειδή η ιταλική προσφορά ήταν γενικώς χαμηλού κόστους, και τα ναύλα λίγα, η ελληνική αγορά κατακλυζόταν από τα πιο ευτελή και απαίσια στην όψη κατασκευάσματα των πιο κακόγουστων και αμόρφωτων Ιταλών μικροβιοτεχνών του Έμπολι, του Μουράνο, και του Σέστο Φιορεντίνο! Το κακό με τα τερατουργήματα αυτά, σε γυαλί, φαγιάνς ή μέταλλο, κορυφώθηκε όταν άρχισαν να τα απομιμούνται (κοπιάρουν) οι εξίσου άσχετοι με κάθε αντίληψη αισθητικής Έλληνες βιοτέχνες, οι αυτοβαφτισμένοι τεχνίτες καλλιτέχνες!

ΑΝΤΙ: Είναι και ο τομέας των φωτιστικών. Γι' αυτά ποιος φταίει;

Μ.Π.: Α! Πέσατε σε χαρακτηριστικό παράδειγμα! Εδώ λοιπόν και περίπου τριάντα χρόνια, ένας άριστος, στο είδος του, τεχνίτης μεταλλουργός, που για κύρια δουλειά του είχε το να στραβώνει φτηνή λαμαρίνα, απ' όπου έφτιαχνε καβουρντιστήρια καφέ και μπρίκια, μάζεψε κάποιο κομπόδεμα και ταξίδεψε στην Ιταλία και στην Ιαπωνία. Επισκέφθηκε

εργοστάσια φωτιστικών, απ' όπου αγόρασε μερικά κομμάτια. Γυρίζοντας στην Αθήνα, έστησε ένα εργαστήριο, το ονόμασε εργοστάσιο, και στρώθηκε στη δουλειά. Με βάση τα ισπανικά και ιταλικά πρωτότυπα, έφτιαξε καλούπια. Είχε λοιπόν τους «κορμούς» από τα πολύφωτα, είχε και τα «μπράτσα». Σε λίγο, βγήκε στην αγορά και πούλαγε τις δικές του... συνθέσεις. Σημειώστε πως για να φτιαχτεί ένα πολύφωτο, ετοιμάζονται πρώτα σχέδια από ειδικούς σχεδιαστές, που εργάζονται μέρες και μέρες με μαθηματικούς υπολογισμούς και χίλιες δυο γεωμετρικές συνθέσεις ως να παρουσιάσουν ένα «κροκί», ένα γραμμικό σχέδιο! Τα ελληνικά «μοντέλα» φτιαχνόντουσαν στο κυριολεκτικά, άρπα κόλλα! Και όμως! Πάνω στο μοτίβο εκείνου του... πρωτοπόρου τεχνίτη, στήθηκαν τόσες βιοτεχνίες φωτιστικών που παράγουν τα περισσότερα «πρωτότυπα» φωτιστικά που πουλιούνται σήμερα σε όλη την Ελλάδα.

ΑΝΤΙ: Οι πορσελάνες, τα πιατικά δηλαδή, εισάγονται ακόμα, ή έχουμε και εγχώρια παραγωγή;

Μ.Π.: Από τότε που το εργοστάσιο «Ιωνία» έβγαλε πιατικό σε πορσελάνη διακοσμημέ-

νη, οι εισαγωγές, στο φτηνό πιάτο, μειώθηκαν αισθητά. Αλλά και η αισθητική εμφάνιση των πιατικών σουλουπώθηκε αξιόλογα. Στο παρελθόν όμως, και για πολλά χρόνια επικρατούσε και στην πορσελάνη πλήρης ασυναρτησία. Να τι συνέβαινε: Για να προστατευθεί η βιομηχανία, μόνη άλλωστε, φτηνών πιατικών φαγιάνς του «Κεραμεικού», από της εποχής του Μεταξά, που είχε και προσωπικό οικογενειακό νομίζω ενδιαφέρον, μπήκε φόρος πολυτελείας στα εισαγόμενα πιατικά με διακόσμηση (δηλαδή χαλκομανίες, ή δουλειά του χεριού, κτλ.). Αυτός ο φόρος πολυτελείας, μαζί με τους άλλους δασμούς, ανέβαζε το αρχικό κόστος του διακοσμημένου πιάτου ως και τέσσερις φορές επάνω, πράγμα που το εμπόδιζε να πουληθεί. Από την άλλη μεριά, η παραγωγή του «Κεραμεικού», εκτός από την χαμηλή ποιότητα, ποτέ δεν έφτανε για να καλύψει ούτε το μισό των αναγκών της ζήτησης. Άρα υπήρχε, όπως λέμε, «πολύ ψωμί» στο πιάτο. Έφερναν λοιπόν οι Έλληνες εισαγωγείς, κυρίως μετά τον πόλεμο, ολόκληρα βαγόνια από πιάτα σε λευκή (χωρίς διακόσμηση) πορσελάνη, τετάρτης και πέμπτης διαλογής, και τα διακοσμούσαν εδώ. Πώς όμως; Επειδή και η εδώ διακόσμηση είχε φόρο πολυτελείας, στήθηκαν «κρυφά» διακοσμητήρια. Σ' αυτά εργαζόντουσαν αρχικά κάπου δέκα τεχνίτες που ήξεραν την δουλειά, είτε σαν παλιοί εργάτες του «Κεραμεικού», είτε σαν εργάτες στη Γερμανία στα χρόνια της κατοχής. Κοντά σ' αυτούς εργαζόντουσαν και κάπου πενήντα ως εξήντα συνολικά κοπελίτσες που τότε πρωτομάθαιναν το ντεκοράρισμα. Το χειρότερο: μόλις μια κοπελίτσα μάθαινε, ή νόμιζε πως έμαθε τη διακόσμηση της πορσελάνης, έφευγε από το αρχικό εργαστήριο και άνοιγε δικό της, παίρνοντας κοντά της άλλες τέσσερις πέντε άσχετες και αμάητες στη δουλειά κοπέλλες. Έτσι, η αγορά γέμιζε για χρόνια με τα πιο ασυνάρτητα «ντεκόρ», και τα πιο αλλοπρόσαλλα σχήματα και χρώματα. Το Υπουργείο Οικονομικών καταλάβαινε πως η ποσότητα της διακοσμημένης πορσελάνης που διακινούνταν στην αγορά ήταν πολλαπλάσια της εισαγόμενης, και τα πρώτα εκείνα χρόνια είχε μετατρέψει τους εφοριακούς υπαλλήλους σε ντέντεκτιβς που έψαχναν παντού να βρουν τα «κρυφά» εργαστήρια. Τελικά, το κυνηγητό σταμάτησε όταν μπήκε κάποιος πρόσθετος δασμός και στη λευκή (χωρίς διακόσμηση) πορσελάνη, κάνοντας σχετικά ασύμφορη την αθρόα εισαγωγή της. Όμως, το κακό, η ζημιά από πλευράς αισθητικής είχε γίνει, και εν πολλοίς, παρέμεινε. Για να γίνει πιο σαφές: όταν ένας Γερμανός κατασκευάζει ένα πιάτο, κάνει ταυτόχρονα και ολόκληρη μελέτη, συμβουλευεται τους ειδικούς, γιά το ποια ή ποιες διακοσμήσεις ταιριάζουν στο πιάτο αυτό, εδώ το βασικό κριτήριό μας για τη διακόσμηση ήταν, για πολλά χρόνια «όσο πιο φανταχτερό, τόσο πιο καλά πουλιέται»!

ΑΝΤΙ: Συμπεραίνουμε λοιπόν πως ένας κύριος παράγοντας που δημιουργεί την αισθητική κακοδαιμονία μας, είναι το υψηλό εμπορικό κέρδος, που γενικά το κυνηγάτε, χωρίς να υπολογίζετε τις επιπτώσεις.

Μ.Π.: Θα έλεγα πως πρόκειται για το κυνηγητό του γρήγορου κέρδους, κυνηγητό που, δυστυχώς το έχουμε όλοι εδώ στον τόπο μας,

και πέρα από την εμπορική πιάτσα. Πιστεύω πως το τέτοιο κυνηγητό οφείλεται κυρίως στην ανασφάλεια που αισθανόμαστε όλοι, όχι για το άμεσο αύριο. Η λειψή παιδεία από τη μια, και η πάντα ρευστή πολιτική και οικονομική κατάσταση, από την άλλη, δημιουργούν αυτή την ανασφάλεια όλων μας.

ΑΝΤΙ: *Για πολλά τώρα χρόνια, η ελληνική αγορά είναι γεμάτη από κάτι κάδρα, που πουλιούνται σαν έργα Τέχνης. Πώς εξηγείτε τη μεγάλη εμπορικότητα αυτών των αντικειμένων;*

Μ.Π.: Πούλησα και εγώ, και πουλώ ακόμα, χιλιάδες τέτοια κάδρα. Ήταν όλα εισαγωγής, από την Ιταλία κυρίως, μέχρι πρότινος που άρχισαν να φτιάχνουν και εδώ παρόμοια. Πρόκειται για «λάδια», δουλειά του χειριού, φτιαγμένα συνήθως από σπουδαστές Καλών Τεχνών, που με τέσσερα πέντε τέτοια, βγάζουν τα έξοδά τους της ημέρας! Τόσα, τέσσερα-πέντε, μπορεί να φτιάξει κάποιος σε μια μέρα! Είναι, συνήθως, τοπία, ή λουλούδια, αντίγραφα από κάποιες καρτ ποστάλ!

Το Δασμολόγιο τα θεωρούσε και τα θεωρεί «Έργα Τέχνης», και σαν τέτοια, εισάγονται χωρίς δασμό. Θα με ρωτήσετε, ίσως, γιατί ο κόσμος προτιμά αυτά, και όχι τα έργα, τα αληθινά έργα τέχνης, γνωστών Ελλήνων καλλιτεχνών; Ίσως, αν οι Έλληνες καλλιτέχνες εύρισκαν άλλο τρόπο επικοινωνίας με το κοινό από τον κλειστό χώρο και τον εξώκοσμο κόσμο των γκαλερί του Κολωνακίου, ίσως λέω, να τους αναγνώριζε και ο πολύς κόσμος. Δεν φταίμε πάντως εμείς οι έμποροι γι' αυτό που γίνεται! Στο κάτω κάτω, από ένα άδειο ντουβάρι, καλύτερος είναι ένας τοίχος με έστω και τέτοια κάδρα!

ΑΝΤΙ: *Μα πρόκειται για διαστρέβλωση της τέχνης, και για εκμαυλισμό κάθε γούστου! Δεν σας ενοχλεί αυτό;*

Μ.Π.: Θα διαφωνήσω μαζί σας! Πάρα πολλά απ' αυτά τα έργα της ψευδο-τέχνης τουλάχιστον δεν ενοχλούν στο μάτι! Όταν παράλληλα, προσφέρονται εκατομμύρια για να αγορασθούν, σαν υψηλή τέχνη, κάτι περιέργα ανθρώπινα όντα που πολύ θυμίζουν τις παιδικές μας καρικατούρες, δεν ξέρω πια από πού μας έρχεται ο εκμαυλισμός κάθε γούστου!

ΑΝΤΙ: *Τελικά, μήπως θα μπορούσατε να μου δώσετε μια κάποια στατιστική εικόνα; Δηλαδή, ποιο ποσοστό των ειδών που πουλάτε είναι κακού γούστου, κατά τη γνώμη σας, ποιο ποσοστό είναι υποφερτής αισθητικής, και ποιο το ποσοστό των αντικειμένων με πραγματικά καλό γούστο;*

Μ.Π.: Θα έλεγα, έτσι κάπως γενικά, πως το 60% των ειδών που πουλώ είναι στην κατηγορία του ανυπόφορου «γούστου»! Ένα περίπου 30%, κατά κάποιον τρόπο υποφέρεται... Μόνον το 10%, ή ίσως και λιγότερο ανήκει στην κατηγορία του καλού γούστου, πληρεί δηλαδή τους όρους μιας παραδεγμένης αισθητικής.

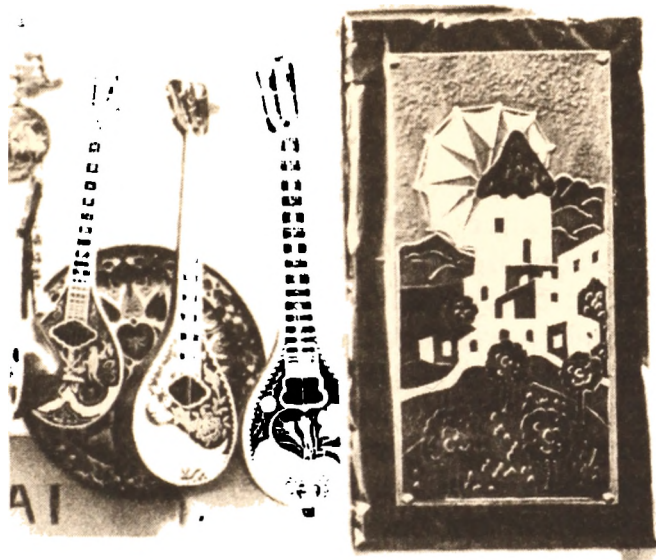
ΑΝΤΙ: *Υπάρχουν προοπτικές για να καλυτερέψει αυτή η θλιβερή κατάσταση;*

Μ.Π.: Δοσμένες, γνωστές προοπτικές, όχι δεν υπάρχουν. Ξέρω πολλούς συναδέλφους εμπόρους που θα ήθελαν να πουλούν κάτι αισθητικά καλύτερο, αλλά, όπως όλοι μας, δεν

τολμούν να το διακινδυνέψουν. Ή, και αν το διακινδυνεύσουν, πάντα το κάνουν σε πολύ μικρή κλίμακα. Πώς να γεμίσεις το μαγαζί σου με πράγματα αισθητικά τέλεια που όμως δεν θα πουληθούν; Κάθε τετραγωνικός πόντος του μαγαζιού κοστίζει χιλιάδες και χιλιάδες δραχμές στον έμπορο! Μιλώ πάντα για τον έμπορο που από το μαγαζί του περιμένει να ζήσει μια φαμίλια, όχι για τις μονωμένες μπουτίκ που συνήθως λειτουργούν για το κάποιο κέφι, μεράκι του ιδιοκτήτη τους, και που σπάνια απευθύνονται στο πλατύ κοινό, δηλαδή στη μεγάλη αγορά, στη μεγάλη πιάτσα. Μιλώ για το χοντρό, θα έλεγα και σκληρό εμπόριο.

ΑΝΤΙ: *Πιστεύετε πως μια κρατική παρέμβαση θα ήταν χρήσιμη για να προλάβουμε την αισθητική καταστροφή;*

Μ.Π.: Με φειρόμενα ή με ευχολόγια θα σώσουμε την αισθητική μας; Κατά τα λοιπά, τα κρατικά όργανα έχουν τόση αισθητική παιδεία όση και οι άλλοι Έλληνες πολίτες. Προς τι λοιπόν η κρατική παρέμβαση; Θα σας έλεγα μάλιστα, πως από το σημερινό τρελοκομείο υπάρχει πιθανότητα, και μεγάλη μάλιστα, η ιδιωτική πρωτοβουλία και σε πολλά σημεία η αυτοθυσία κάποιων ατόμων,

να ανοίξει δρόμο για προοπτικές μιας αισθητικής αναγέννησης. Μια κρατική παρέμβαση θα μπορούσε να μας οδηγήσει στον μονολιθισμό και στη νέκρωση κάθε αισθητικής, όπως έγινε και γίνεται αλλού.

ΑΝΤΙ: *Πιστεύετε πως εξάγουμε πολύ συνάλλαγμα για να εισάγουμε όλες αυτές τις καρικατούρες δώρων, και συναφών ειδών;*

Μ.Π.: Επειδή η σύνδεσή μας με την ΕΟΚ συνεπάγεται την ανυπαρξία εισαγωγικών δασμών για προϊόντα της ΕΟΚ, και πάντοτε υψηλούς δασμούς για προϊόντα άλλων χωρών, είναι βέβαιο πως ήδη εξοικονομούμε πολύ συνάλλαγμα, τουλάχιστον στο δικό μας τομέα, που αλλιώς θα το εξάγαμε για να εισάγουμε όλα εκείνα τα εξαμβλωματικά μπιχλιμπίδια της ιαπωνικής και της κινέζικης (μέσω Χονγκ Κονγκ, Φορμόζης, κτλ.) μαζικής παραγωγής. Κάπως, δηλαδή, νοικοκυρευόμαστε, αλλά μένει ακόμα πολύς ανήφορος ως να μάθουμε να επιλέγουμε σωστά, με (αν μπορώ να το πω έτσι) υπεύθυνο αισθητικό κριτήριο.

ΑΝΤΙ: *Για την εγχώρια, τη γνήσια παραγωγή, δηλαδή αυτήν που δεν είναι αντιγραφή, απομίμηση, «κοπιάρισμα» ξένων μοντέλων, έχετε να μας πείτε κάτι;*

Μ.Π.: Όταν η εγχώρια παραγωγή στηρίζεται στη δημιουργική φαντασία, στην πρωτότυπη ιδέα, και κυρίως στην καλλιτεχνική παιδεία του δημιουργού, τότε παρουσιάζονται πολύ όμορφες, πολύ αξιόλογες κατασκευές. Όμως, οι τέτοιες δημιουργίες, σπανίζουν! Επειδή κοστίζουν: κυρίως σε κόπο και προσπάθεια! Συνήθως, η εγχώρια παραγωγή ξεκινά από την ευκολία της αντιγραφής κάποιων παλιών λαϊκών μοτίβων, και με τη μόδα περί «ελληνικότητας» και τα τοιαύτα, γεμίζει η αγορά με στρεβλωμένες απομιμήσεις της κάποτε πηγαίας λαϊκής πολιτιστικής μας παράδοσης. Έτσι, περίπου, έχουν τα πράγματα.

ΑΝΤΙ: *Για τα λεγόμενα «τουριστικά είδη», ποια η γνώμη σας;*

Μ.Π.: Στον τομέα αυτόν μπαίνει, δυστυχώς, και ο παράγοντας της κουτοπονηριάς μας! Δεν γενικεύω. Όμως οι κάποιες καλές εξαιρέσεις δεν σώζουν την κατάσταση! Δεν είναι μόνο το κακό, ή, πολλές φορές, θεοπάλαβο «γούστο» που παρουσιάζεται στα «τουριστικά είδη», είναι και η συνήθως κάκιστη ποιότητα, όσο και η πρόχειρη, «στο πόδι», κατασκευή. Διότι ο τουρίστας είναι, κατά το πλείστο, κάποιος περαστικός, που σε μία ή σε δύο ώρες, ή το πολύ αύριο, θα φύγει μακριά! Άρα, του πλασάρουμε ό,τι να είναι! Κακό γούστο! Κακή ποιότητα! Κακή κατασκευή! Και όμως! Αυτή είναι μια από τις προβολές της Ελλάδας στις άλλες χώρες! Εάν οι έμποροι θελήσουμε, θα μπορέσουμε να επιβάλουμε στους κατασκευαστές «τουριστικών ειδών», τουλάχιστον την καλή ποιότητα, και την προσεγμένη δουλειά. Πάντως, το γεγονός ότι αυτά τα αντικείμενα πουλιούνται, «τραβιούνται», πολύ, και ας είναι όπως είναι, οφείλεται και στο ανάλογο μορφωτικό επίπεδο των περισσότερων τουριστών που επισκέπτονται τη χώρα μας. Το τονίζω αυτό, σ' αντιδιαστολή προς την αντίληψη πως, τάχα μου, οι ξένοι που έρχονται εδώ είναι από καθηγητές της Σορβώνης, και άνω!

ΑΝΤΙ: *Κάτι ακόμα. Για τη διακόσμηση του μαγαζιού σας, σκεφθήκατε ποτέ να χρησιμοποιήσετε άνθρωπο με ειδικές γνώσεις;*

Μ.Π.: Το έκανα και αυτό. Τελικά όμως, οι υπάλληλοί μου και εγώ επιβάλαμε τη δική μας άποψη! Η διακοσμήτρια περιορίστηκε στο να κρεμά διάφορα άσχετα χαρτόνια με ζωγραφιές, λουλούδια, πεταλούδες, πουλιά, και τέτοια. Πάντως, νομίζω πως σήμερα πια οι βιτρίνες μου είναι αρκετά ανεκτές, και πολύ λίγο θυμίζουν το πάλαι ποτέ τουρλού τουρλού ανατολίτικο παζάρι που ήταν. Το κακό με τους διακοσμητές μας, όσο και αν είναι αξιόλογοι, βρίσκεται θαρρώ στο ότι ο έμπορος πρέπει να τους μάθει τον παλμό της αγοράς! Κάπου χάνουν αυτοί, την επαφή με την πραγματικότητα. Αν τους αφήσεις μόνους, να κάνουν ό,τι εκείνοι ξέρουν, πάει, στο κλείνουν το μαγαζί!

ΑΝΤΙ: *Σας ευχαριστούμε για τις πληροφορίες.*

Μ.Π.: Σας ευχαριστώ και εγώ που μου δίνετε την ευκαιρία να πω τον «πόνο» μου, αν και ο «πόνος» μου αυτός είναι ήδη, χρόνια τώρα, καλά πληρωμένος από την πελατεία μου!

Θάτσερ-Μιτεράν: Αγώνας κοινός

Τα τελευταία σοσιαλιδεολογήματα της μιτερανικής διαχείρισης έγιναν παρανάλωμα του πυρός μαζί με τα τοπικά γραφεία και τις κομματικές ταυτότητες στο Λονγκβύ, στο Μετς κι αλλού στην εργατομάνια Λωραίνη, όταν στις 4 Απριλίου ο πρόεδρος όλων των Γάλλων επιβεβαίωσε από την τηλεόραση την απόφαση για το σχέδιο αναδιάρθρωσης της μεταλλουργίας. Για πολλοστή φορά, από το Μάιο του '81, το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα ξανατρώει ό,τι έφτυνε επί δεκαετίες ολόκληρες, πνιγμένο μέσα στην οργή και την αμηχανία των «δικών» του και στις ειρωνικές επιδοκίμασιές του «ταξικού εχθρού». «Αρχίζει επιτέλους να μυρίζει καπιταλισμός», σχολίασε ο πρόεδρος των Γάλλων εργοδοτών μετά από τη συνέντευξη του Μιτεράν. Κι ο γελοιογράφος Βολίνσκι έγραψε την άλλη μέρα στη λεζάντα: «Ο σοσιαλύκος». Ένας εργάτης της μεταλλουργίας, σαράντα χρονών στην ηλικία, με οικογένεια, με φίλους μεταλλουργούς, με σωματείο που βαστάει απ' τις αρχές του αιώνα κι ακόμη πιο πίσω, ένας εργάτης που τα τελευταία είκοσι χρόνια περνάει οχτώ ώρες την ημέρα στην υψικάμινο, αυτός έχει το ευτύχημα να μην μπορεί ν' ανεχτεί τα σοσιαλμονεταριστικά φληναφήματα της οικονομικής θεωρίας. Αυτός καταλαβαίνει μόνο την ουσία, όπως άλλωστε κι εργοδότης του, ποιος έχει τη δύναμη. Αυτά στη Γαλλία.

Απέναντι, ωστόσο, περνώντας τη Μάχη, οι ανθρακωρύχοι φυσικά δεν έχουν καμιά διάθεση να κάψουν τα γραφεία των Τόρυδων. Δεν εξαπατήθηκαν από κανέναν και πολύ περισσότερο από την Θάτσερ. Η σύγκρουση αποτελούσε βεβαιότητα εξαρχής, κι ώσπου να 'ρθει η ώρα της, οι κοινωνικοί αντίπαλοι απλώς προσπαθούσαν να βελτιώσουν τις θέσεις απ' τις οποίες θα 'διναν την κρίσιμη μάχη. Αυτό ισχύει κυρίως για την κυβέρνηση που είχε και την πρωτοβουλία να εξαπολύσει τώρα την επίθεση για την «αναδιάρθρωση του Βρετανικού Άνθρακα». Έτσι, η αναμέτρηση στη Βρετανία έχει μια καθαρότητα σχεδόν κλασική. Πρόκειται για μια μάχη χωρίς ενδιάμεσους, θολούρα, πικρίες, νεφελοειδή ιδεολογήματα και τα παρόμοια: ή εσείς ή εμείς. Κι είναι ενδεικτικό σχετικά ότι ως την περασμένη βδομάδα ο αρχηγός του Εργατικού Κόμματος, ο Νηλ Κίνοκ, είχε αποφύγει επιμελώς να πάρει οποιαδήποτε θέση πάνω στο θέμα της απεργίας των ανθρακωρύχων. Ούτε υπέρ ούτε κατά. Κανονικά, οι Εργατικοί θα πρέπει να τρίβουν τα χέρια τους που δεν βρίσκονται στην εξουσία αυτές τις κρίσιμες για το βρετανικό έθνος ώρες. Κι όσο κοιτάζουν απέναντι απ' το Κανάλι τόσο περισσότερο θα πρέπει να εκτιμάνε την καλοτυχία τους.

Η μακριά νύχτα του απελευθερωτικού αγώνα στη Νότια Αφρική

Από τις τελευταίες μέρες του Γενάρη, στις εφημερίδες της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης άρχισαν να εμφανίζονται ολοσέλιδες διαφημιστικές καταχωρίσεις τουριστικών γραφείων που καλούν τους Αφρικάνερς να περάσουν τις διακοπές τους στις «μαγευτικές παραλίες» της Μοζαμβίκης. Είναι η πρώτη φορά μετά από δέκα ολόκληρα χρόνια που οι τουριστικές επιχειρήσεις της χώρας έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στη λευκή πελατεία τους την ανάπαυση στα μέρη που τόσο νοστάλγησε.

Στις 7 Φεβρουαρίου, το Αφρικανικό Εθνικό Κονγκρέσο (ANC), σε μια ανακοίνωση γεμάτη οργή και απόγνωση κατάγγειλε στην «παγκόσμια προοδευτική κοινή γνώμη» τις εννέα χώρες της Αυστραλιανής Αφρικής που συμμετείχαν εκείνες τις μέρες στη Συνδιάσκεψη της Λουζάκας για την Ανάπτυξη και τον Οικονομικό Συντονισμό. Στο τελικό ανακοινωθέν της Συνδιάσκεψης, οι εννέα χώρες, σύμμαχες μέχρι σήμερα του ANC στον αγώνα του κατά του ρατσιστικού καθεστώτος της Πραιτώριας, είχαν υποδεχτεί με «ικανοποίηση, σημεία λιγότερο επιθετικής στάσης από μέρους της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης».

Αισθάνεται κανείς ότι έκλεισε μια μεγάλη ιστορική περίοδος στον απελευθερωτικό αγώνα των λαών της Νότιας Αφρικής. Μάλιστα, σε μερικές μέρες, στις 25 Απριλίου, συμπληρώνεται και ημερολογιακά μια δεκαετία από το περίφημο πρωινό της «Γκράντολα Βίλα Μορένα», όταν ο Καρβάλιο, ο ναύαρχος Ρόζα Κουτίνιο, ο Βάσκο Γκονσάλβες και οι άλλοι του Μ.Φ.Α. έδωσαν τη χαριστική βολή στη λουζιτανική αποικιοκρατία. Ασφαλώς, ούτε αυτοί, ούτε

οι ιστορικοί ηγέτες των κινημάτων των πρώην πορτογαλικής αυτοκρατορίας υπλόγιζαν σε μια εξέλιξη των πραγμάτων σαν τη σημερινή.

Αξίζει να ρίξουμε μια σύντομη ματιά στο φιλμ αυτής της εξέλιξης.

Όπως είναι γνωστό, μετά από τη συτριβή της νοτιοαφρικανικής εισβολής στην Αγκόλα το 1975, χάρις κυρίως στην παρουσία των 25 χιλιάδων κουβανό στρατιωτικών συμβούλων, η Πραιτώρ και η Δύση γενικότερα έριξαν το βάρος τους στην αποσταθεροποίηση του επανστατικού καθεστώτος του τότε προέδρου Αγκοστίνου Νέτο. Όργανο αυτής της αποσταθεροποιητικής στρατηγικής η UNITA του Γιόνας Σαβίμπι. Ύστερα από μια πρώτη περίοδο υποχώρησης στα εδάφη της Ναμίμπιας, οι δυνάμεις της UNITA επνήλθαν στην Αγκόλα και κατάφεραν να θέσουν υπό τον έλεγχό τους μια εκτεταμένη περιοχή στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας έχοντας πάντοτε ασφαλή μπότπισθεν μέσα στη Ναμίμπια. Η Λουάντσα παρά την αμείωτη παρουσία των Κουβανών, και τη σημαντική οικονομική βοήθεια της Μόσχας, όχι μόνο δεν κατάφερε να διώξει τον Σαβίμπι αλλά αναγκάστηκε να του παραχωρήσει σταδιακά τον έλεγχο και πιο εκτεταμένων περιοχών στα νότια της χώρας. Από ένα σημείο κι έπειτα, μόνος τρόπος αντίδρασης που απέμεινε στη Λουάντσα ήταν η ενίσχυση με κάθε διαθέσιμο μέσο των ανταρτικών ομάδων της SWAPO που με ορμητήριο την Αγκόλα χτυπούσαν και χτυπούν στόχους στη Ναμίμπια.

Η κατάσταση διατηρήθηκε σε μια τόσο ασταθή ισορροπία για μερικά χρόν

ώσπου το 1981, η Πραιτώρια εξαπέλυσε την Επιχείρηση Πρωτέας, εισβολή σε μεγάλο βάθος μέσα στο έδαφος της Αγκόλας. Η εισβολή αυτή, κατά τη διάρκεια της οποίας χτυπήθηκαν κυρίως άμαχοι και εγκαταστάσεις οικονομικής υποδομής, δεν αποσκοπούσε, όπως η προηγούμενη, στην ανατροπή της κυβέρνησης του MPLA. Ήταν ένα πιο προχωρημένο στάδιο στην αποσταθεροποιητική στρατηγική και είχε σκοπό να εξουθενώσει την ήδη εξαιρετικά ασθενική οικονομία της Αγκόλας. Για να πάρει κανείς μια ιδέα για την αιμορραγία που προκάλεσε η Επιχείρηση Πρωτέας, αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με αμερικανικούς υπολογισμούς, το ύψος των καταστροφών — σε δρόμους, γέφυρες, σιδηροδρομικές γραμμές, εργοστάσια, διυλιστήρια και αγρούς — ξεπέρασε το αστρονομικό για την Αγκόλα ποσό των εφτά δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Έκτοτε, η Πραιτώρια δεν απέσυρε ποτέ πλήρως τις δυνάμεις της από το έδαφος της Αγκόλας παρά διατηρεί εκεί μια μόνιμη στρατιωτική παρουσία παράλληλα με τις δυνάμεις του Σαβίμπι, σε συνεργασία με τις οποίες εξαπολύει κάθε τόσο συντονισμένες επιδρομές με πρόσχημα την καταστροφή των βάσεων της SWAPO στην Αγκόλα.

Παραλλαγή του ίδιου σεναρίου είναι η ιστορία των σχέσεων της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης με τη μετεπαναστατική Μοζαμβίκη, με μόνη διαφορά ότι η τελευταία είναι πιο ευάλωτη στις επιθέσεις της Πραιτώριας απ' όσο η Αγκόλα. Ήδη από το 1976, όσο ακόμη στη Ζιμπάμπουε κυβερνούσε ο Ίαν Σμιθ, λευκοί και μαύροι πορτογάλοι φυγάδες από τη Μοζαμβίκη συγκρότησαν, με την βοήθεια της Πρετώριας και του Σώλσμπερυ, τη λεγόμενη Εθνική Αντίσταση της Μοζαμβίκης (MNR). Πρόκειται για έναν άριστα εκπαιδευμένο κι εξοπλισμένο μισθοφορικό στρατό καταδρομέων με δύναμη δέκα χιλιάδων ανδρών, δικά του στρατόπεδα και δικό του ραδιοσταθμό στο έδαφος της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης. Έργο του MNR, όπως και της UNITA στην Αγκόλα, ήταν και είναι κυρίως το να προκαλεί καταστροφές στην οικονομική υποδομή της Μοζαμβίκης.

Βέβαια, κι εδώ η Πραιτώρια δεν αρκέστηκε στη δράση των ανδρικών της. Τον Ιανουάριο του 1981, με πρόσχημα την καταστροφή μιας βάσης του ANC, οι νοτιοαφρικανικές δυνάμεις έκαναν επιδρομή στα περίχωρα του Μαπούτο σκοτώνοντας δεκάδες άμαχους και προκαλώντας μεγάλες καταστροφές. Το Μάιο του ίδιου χρόνου, η νοτιοαφρικανική αεροπορία βομβάρδισε την ίδια την πόλη του Μαπούτο, πάλι με πρόσχημα το χτύπημα βάσεων του ANC. Είναι χαρακτηριστικό ότι η επιδρομή πραγματοποιήθηκε ενώ διεξάγονταν συνομιλίες μεταξύ των δύο χωρών για τη μετακίνηση των ανθρώπων του ANC στα βόρεια της Μοζαμβίκης. Έτσι, από το '81 και έπειτα, η ασφυκτική πίεση της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης πάνω στις δυο γειτονικές της πορτογαλικές αποικίες συνεχίστηκε αδιάκοπη.

Η πίεση αυτή, σε συνδυασμό και με άλλους παράγοντες, άρχισε να φέρνει απτά αποτελέσματα τους τελευταίους μήνες.

Το πλήγμα που, όπως φαίνεται, έκαμψε τις τελευταίες αντιστάσεις του Σαμόρα Μαχέλ ήταν η φοβερή ξηρασία που δοκιμάζει τη Μοζαμβίκη από πέρσι. Τον περασμένο Νοέμβριο, το Μαπούτο παραδέχτηκε επίσημα ότι σαράντα χιλιάδες κάτοικοι της χώρας είχαν πεθάνει τους προηγούμενους μήνες από την πείνα. Το έργο της ανομβρίας ολοκλήρωναν οι μισθοφόροι της Πραιτώριας. Έτσι, μέσα στον Δεκέμβριο, η Μοζαμβίκη ζήτησε εκείνη συνομιλίες με τη Νοτιοαφρικανική Ένωση για συνολική «ρύθμιση» στις σχέσεις των δύο χωρών. Πράγματι, στις 21 Δεκεμβρίου, ο Pik Botha, υπουργός εξωτερικών της Πραιτώριας, και ο Jacinto Veloso, υπουργός οικονομικών της Μοζαμβίκης συναντήθηκαν στη Σουαζιλάνδη. Από τη συνάντηση δεν βγήκε ανακοινωθέν αλλά γυρίζοντας πίσω, ο Pik Botha έκανε την εξής δήλωση: «Η Νοτιοαφρικανική Ένωση ξέρει μόνο ένα πράγμα: οι γείτονές της πρέπει να πάψουν να προσφέρουν προστασία σε τρομοκράτες».

Κι ενώ γινόταν η συνάντηση της Σουαζιλάνδης, οι δυνάμεις της Πραιτώριας έκαναν νέα εισβολή στην Αγκόλα. Τι είχε προηγηθεί; Στις 16 Δεκεμβρίου, η νοτιοαφρικανική κυβέρνηση, με επιστολή της στον ΟΗΕ, είχε προτείνει σχέδιο για δοκιμαστική «απεμπλοκή» των αντιμαχόμενων δυνάμεων κατά μήκος των συνόρων Αγκόλας-Ναμίμπιας. Το σχέδιο προέβλεπε αποχώρηση των νοτιοαφρικανικών δυνάμεων από ορισμένες περιοχές της Νότιας Αγκόλας υπό την προϋπόθεση ότι η Λουάντα δεν θα άφηνε τους Κουβανούς και τη SWAPO να προωθηθούν σ' αυτές τις περιοχές. Το σχέδιο καταρχήν απορρίφθηκε. Η Πραιτώρια απάντησε στέλνοντας στο έδαφος της Αγκόλας τρεις μηχανοκίνητες ταξιαρχίες και τέσσερις πυροβολαρχίες με την κάλυψη εκατό περίπου αεροπλάνων που βομβάρδισαν όλες τις πόλεις της Αγκόλας σε βάθος μέχρι διακόσια μίλια από τα σύνορα. Στις 3 Ιανουαρίου, η Αγκόλα ζήτησε ανακωχή.

Το αίτημα έγινε δεκτό με μεγάλη ικανοποίηση στην Ουάσιγκτον. Στις 20-22 Ιανουαρίου, ο υφυπουργός εξωτερικών της Αγκόλας Venancio da Moura και ο Frank Wisner, υπ' αριθ. 2 του Στάνιτ Ντηπάρτμεντ για τα ζητήματα της Αφρικής, είχαν συνομιλίες στο Πράσινο Ακρωτήριο. Τίποτε δεν ανακοινώθηκε, αλλά στις 26, ο Chester Crocker, επικεφαλής της αφρικανικής υπηρεσίας του Στάνιτ Ντηπάρτμεντ πέταξε στην Πραιτώρια κομίζοντας «ειδικό μήνυμα» από την κυβέρνηση της Αγκόλας. Το ίδιο βράδυ, ο πρωθυπουργός του ρατσιστικού καθεστώτος P.W. Botha, μιλώντας στο Καίηπ Τάουν δήλωσε την πρόθεση της κυβέρνησής του να προχωρήσει σε «συνολική ρύθμιση» του ζητήματος της Ναμίμπιας. Την επομένη ακριβώς, το Ράδιο Τανζανία μετέδωσε δήλωση του προέδρου της SWAPO που απέρριπτε το σχέδιο ρύθμισης ως «αμερικανική συνωμοσία». Στις 31 Ιανουαρίου, η ρατσιστική κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι αποσύρει τα

στρατεύματά της από την Αγκόλα προκειμένου να επιτευχθεί γενική κατάπαυση του πυρός κατά μήκος της μεθορίου με τη Ναμίμπια.

Ενάμισης μήνας γεμάτος έντονο παρασκήνιο πέρασε από τότε, ώσπου στις 14 Μαρτίου, η Πραιτώρια πρότεινε «συνδιάσκεψη ειρήνης» με συμμετοχή όλων όσοι είναι αναμειγμένοι στις εχθροπραξίες, σε μια προφανή προσπάθεια να ανταλλάξει τον Σαβίμπι με την SWAPO, παρακάμπτοντας την απόφαση 435 του ΟΗΕ που αναγνωρίζει την τελευταία ως το μόνο νόμιμο εκπρόσωπο του λαού της Ναμίμπιας. Αυτή τη φορά, η Λουάντα απέφυγε ν' απορρίψει την πρόταση τέσσερις μέρες αργότερα, ο πρόεδρος της Αγκόλας Χοσέ Εντουάρντο ντος Σάντος πήγε να συναντήσει το Φιντέλ Κάστρο, κι από τη συνάντηση αυτή βγήκε ένα ανακοινωθέν που υπόσχεται την αποχώρηση από την Αγκόλα των 25 χιλιάδων Κουβανών υπό τρεις όρους: 1. Να αποσύρει η Πραιτώρια τα στρατεύματά της από την Αγκόλα, 2. Να κόψει τη βοήθεια προς την UNITA, 3. Να εφαρμόσει την απόφαση 435 για τη Ναμίμπια μετά την αποχώρηση των Κουβανών από την Αγκόλα.

Στο μεταξύ, οι εξελίξεις στο μέτωπο της Μοζαμβίκης ήσαν ραγδαίες. Στις 16 Ιανουαρίου, η Μοζαμβίκη σύρθηκε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με την Πραιτώρια, αναγκασμένη να συζητήσει την απαίτηση των ρατσιστών: πουλήστε το ANC για να κόψουμε τη βοήθεια προς το MNR. Ύστερα από παζάρια μερικών εβδομάδων, ο υπουργός εσωτερικών της Μοζαμβίκης συναντήθηκε στη Λουζάκα με τον Pik Botha και με τον άνθρωπο του Στάνιτ Ντηπάρτμεντ προκειμένου να κανονίσουν τις τελευταίες λεπτομέρειες της έτοιμης πια συμφωνίας. Στις 20 Φεβρουαρίου, ο Σαμόρα Μαχέλ, ο ιστορικός ηγέτης του Φρελίμο, δέχτηκε τον υπουργό εξωτερικών της Πραιτώριας μέσα στο Μαπούτο. Βγαίνοντας από τη συνάντηση, ο Μαχέλ δήλωσε ότι οι δύο χώρες θα υπέγραφαν σύντομα «σύμφωνο αμοιβαίας ασφάλειας». Ήδη, τέσσερις μήνες πριν, υπογράφοντας μια συμφωνία με τον ίδιο ακριβώς τίτλο, η μικρή χώρα του Λεσόθο, είχε διώξει από το έδαφός της όλους τους αγωνιστές του ANC, υποκύπτοντας σε πολύμηνο ασφυκτικό αποκλεισμό των ρατσιστών.

Θα άξιζε να κλείσουμε τη σύντομη αυτή ανασκόπηση μνημονεύοντας ένα ακόμη περιστατικό που φανερώνει με πόση σιγουριά ατενίζουν οι ρατσιστές το άμεσο μέλλον της αναμέτρησής τους με τα απελευθερωτικά κινήματα. Στα μέσα Μαρτίου, η νοτιοαφρικανική κυβέρνηση πρότεινε στον Νέλσον Μαντέλα, πρόεδρο του ANC που βρίσκεται στη φυλακή από το 1962, να τον αποφυλακίσει αν εκείνος δεχόταν να παραμείνει περιορισμένος στο γκέτο του Τρανκσέι και να μην αναπτύξει «ανατρεπτική» δραστηριότητα. Ο Μαντέλα δεν μπορούσε παρά να απορρίψει χωρίς συζήτηση την πρόταση καλώντας για συνέχιση του ένοπλου αγώνα.

ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ Η ΤΟΥΡΚΙΑ

του SİNAN OKTAY

Οι προσπάθειες για την εγκαθίδρυση ενός αστικού δημοκρατικού καθεστώτος δυτικού τύπου στην Τουρκία —από την εποχή της εμφάνισης του κεμαλισμού μέχρι σήμερα— δεν στέφθηκαν με επιτυχία. Η ιδιότυπη ένταξη μιας κατ' εξοχήν φεουδαρχικής χώρας στις διαδικασίες της (νεο)καπιταλιστικής ανάπτυξης, δεν επέτρεψε την υιοθέτηση δημοκρατικών μοντέλων. Από την άλλη μεριά η Αριστερά δεν μπόρεσε να διαμορφώσει μια εναλλακτική πολιτική πρόταση.

Στο Α' μέρος ο Sinan Oktay αναφέρθηκε στον κεμαλισμό και στις μεταρρυθμίσεις που

επέβαλε, χωρίς να έχουν γίνει κτήμα του τουρκικού λαού, στην ίδρυση του Λαϊκού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος (CHP) και στην διακυβέρνηση της χώρας από το Δημοκρατικό Κόμμα, κατά την δεκαετία του '50. Στις εκλογές του 1957, το Δ.Κ. ξανακέρδισε τις εκλογές με ποσοστό 48%, χάρη στην υποστήριξη, κυρίως, των αγροτών και παρά την τοποθέτηση της στρατιωτικής και πολιτικής γραφειοκρατίας και της οικονομικής ολιγαρχίας στο πλευρό του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος. Το κείμενο γράφτηκε πριν τις δημοτικές εκλογές τις 25ης Μαρτίου.

Ο ανανεωμένος αυταρχισμός

ΜΕΡΟΣ Β'

Η στρατιωτική επέμβαση του 1960

Η παράδοση των παρεμβάσεων της πολιτικοστρατιωτικής γραφειοκρατίας συνεχίζεται με την επέμβαση του «Κεμαλιστικού» Συμβουλίου Εθνικής Ενότητας (MBK) στις 27 Μαΐου 1960.

Η Αριστερά, σε αντίθεση με τη στάση που κράτησε απέναντι στις δικτατορίες του '71 και του '80, έμεινε παράδοξα σιωπηλή στην επέμβαση του '60. Ίσως, γιατί είχε ένα δήθεν «προοδευτικό» περίβλημα. Το καινούργιο Σύνταγμα κατοχύρωνε κάποια δημοκρατικά δικαιώματα και ελευθερίες. Ταυτόχρονα όμως με τη στάση αυτή αποδέχτηκε και την πατερναλιστική ιδεολογία των στρατιωτικών επεμβάσεων. Αντίθετα οι αστικές πολιτικές δυνάμεις, που ορισμένες από αυτές δεν ήταν δημοκρατικές ούτε καν με την τυπική έννοια του όρου, συνέλαβαν τον σφυγμό των αντιδράσεων του λαού.

Λίγο αργότερα ο Στρατός, αφήνοντας πίσω του ένα σχετικά δημοκρατικό Σύνταγμα και μια οικονομία που τελεί υπό κρατική κηδεμονία, παραδίδει τη σκυτάλη στο Ρεπουμπλικανικό Δημοκρατικό Κόμμα και αποσύρεται στους στρατώνες για να συνεχίσει να παίζει το ρόλο του «φύλακα του καθεστώτος και του Συντάγματος».

Στη δεκαετία του '60 η Τουρκία εισέρχεται σε μια περίοδο έντονης βιομηχανοποίησης. Το υψηλό όμως κόστος και η αδυναμία του τουρκικού κεφαλαίου να ανταγωνιστεί το ξένο, επιβάλλουν την ύπαρξη μιας κραταίας κρατικής κηδεμονίας. Αυτή την περίοδο κανένα τμήμα της αστικής τάξης δεν είναι σε θέση να επιβάλει την παρουσία του στο μπλοκ εξουσίας. Ταυτόχρονα οι ρυθμοί της αστυφιλίας επιταχύνονται, οι κοινωνικές διαφοροποιήσεις γίνονται περισσότερο ορατές, ο όγκος της εργατικής τάξης αυξάνεται και παρατηρούνται, όπως είναι φυσικό, οργανωτικές εξελίξεις στο συνδικαλιστικό χώρο.

Η επέμβαση του 1971

Το 1965, μετά από αλληπάλληλες κυβερνήσεις συνασπισμού, το Κόμμα της Δικαιοσύνης (συνεχιστής του Δημοκρα-

τικού Κόμματος), με επικεφαλής τον Ντεμιρέλ, συγκεντρώνει ποσοστό 53% και σχηματίζει κυβέρνηση. Το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα προβάλλει και πάλι τον κρατισμό σαν κυρίαρχο πολιτικό λόγο με μοναδικό πλεόν στήριγμά του την πολιτική γραφειοκρατία¹. Ο Στρατός έχει ήδη «συνεταρριστεί» με τα πολυεθνικά συγκροτήματα².

Η κορύφωση της οικονομικής κρίσης, η προσπάθεια εξισορρόπησης των αντιθέσεων μεταξύ αγροτικής και βιομηχανικής μπουρζουαζίας που προωθούσε το κόμμα του Ντεμιρέλ, το άγχος των επικείμενων εκλογών που προκαλεί προχειρότητα στην αντιμετώπισή των προβλημάτων, η ενεργοποίηση της φιλελεύθερης κοινωνικής πολιτικής και η μεγάλη αντίδραση των εργατών στις 15-16 Ιουνίου με στόχο να παρεμποδίσουν το «πάγωμα» του δικαιώματος της απεργίας συγκροτούν την φυσιογνωμία της συγκυρίας όπου ευδοκίμει η χούντα του 1971, που πέρασε στην ιστορία σαν «διάγγελμα της 12ης Μαρτίου».

Ο Ντεμιρέλ αναγκάστηκε να πάρει το καπέλο του και να αποχωρήσει από την Προεδρία. Ο Στρατός προσπάθησε να συγκροτήσει μια ισχυρή κυβέρνηση χωρίς κομματικά στελέχη, αποφεύγοντας τη διάλυση της Βουλής. Έτσι ορκίστηκε η γνωστή σαν κυβέρνηση «των τεχνοκρατών».

Η στάση της Αριστεράς

Το θέμα που δέσποζε στις συζητήσεις της Αριστεράς εκείνη την εποχή ήταν «αν μπορεί ή όχι ο Στρατός να παίζει επαναστατικό ρόλο». Η Τουρκική Αριστερά αναζητούσε τη δυναμική μετεξέλιξη της κοινωνίας έξω από αυτήν. Έτσι δεν είναι παράξενο ούτε το γεγονός ότι ξαφνιάστηκε με την επέμβαση του 1971, ούτε ακόμη και το ότι πολλοί διανοούμενοι χειροκρότησαν στην αρχή το Στρατό, για να βρεθούν στη συνέχεια στις φυλακές, με την εκστρατεία «Μπαλγιάζ».

Στην πραγματικότητα όλα αυτά απορρέουν από την τραγική διάταξη των αριστερών δυνάμεων. Η Αριστερά τάχτηκε υπέρ της υιοθέτησης του δυτικού προτύπου με νόμους και υπερασπίστηκε το «λαϊκισμό».

Στη διάρκεια της μονοκομματικής διακυβέρνησης της χώρας από το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα τοποθετήθηκε

στην πλευρά του κεμαλισμού. Υπερασπίστηκε την πολιτική καταστολής των «οπισθοδρομικών» εξεγέρσεων καταλήγοντας στην υπεράσπιση του «προοδευτισμού» της μονοκομματικής περιόδου, εναντίον του οποίου έγιναν οι λαϊκές εξεγέρσεις. Η εθνικιστική στάση που κράτησε στο ζήτημα των Κούρδων ξεπέρασε και αυτήν που κράτησε στο Κυπριακό.

Τα τελευταία χρόνια οι οπαδοί των τριτοκοσμικών θεωριών του «γνήσιου κεμαλισμού» δεν επέτρεψαν σε κανένα να αμφισβητήσει τη φωτισμένη πρωτοπορία τους. Ακόμα και ο Χ. Κιβιλτζιμλί, πρώην ηγετικό στέλεχος του Τουρκικού Κομμουνιστικού Κόμματος, που πέθανε πρόσφατα ολομόναχος στη Γιουγκοσλαβία, παρ' όλους τους διωγμούς που έζησε στην κεμαλική Τουρκία, δεν έπαψε μέχρι τα τελευταία του να ελπίζει στην «προοδευτικότητα» του στρατού.

Τα αριστερά ρεύματα —ιδιαίτερα μετά τον μακαρθισμό της ψυχροπολεμικής περιόδου και την δικτατορία του ενός κόμματος στην Τουρκία— αποτέλεσαν τις περισσότερες φορές απελπισμένες κινήσεις διανοουμένων σε μεγάλη σύγχυση.

Για το λαό ο «αριστερός» έχει ταυτιστεί μ' ένα συγκεκριμένο τύπο ανθρώπου που σε κάθε ευκαιρία, στο χωριό, στο καφενείο, στη δουλειά, συζητά την «ύπαρξη ή όχι του Θεού», που φοράει «γραβάτα» για να δείχνει μετρημένος, που τέλος δεν γνωρίζει τιμή και ηθική και πρέπει να τον κρατάς σε απόσταση.

Είναι ζωντανές ακόμα στη μνήμη μου οι ουρανοκατέβατες συζητήσεις του τύπου «να κατέβουμε στο λαό», «να μιλάμε όπως ο λαός» και αργότερα «να κατέβουμε στην εργατική τάξη». Αυτή την εποχή της «καθόδου στο λαό» ο ποпуλισμός έζησε τη χρυσή εποχή του.

Οι πρώτες αντιπολιτευτικές τάσεις στην παραδοσιακή Αριστερά εκδηλώθηκαν μετά το 1960 μέσα στο Τουρκικό Εργατικό Κόμμα (T.I.P.).

Απο τότε μέχρι σήμερα η νέα Αριστερά ταλαιπωρημένη από την ιδιόμορφη ταξική ανάπτυξη, τη συνεχή επίθεση των αντιδραστικών δυνάμεων και την καθημερινή πρακτική βρίσκεται σε μια συνεχή κρίση ταυτότητας. Μπορούμε να πούμε ότι η αναζήτηση αυτή ταυτότητας της Αριστεράς συμπορεύτηκε σε μεγάλο βαθμό με τον «μικροαστικό φιλελευθερισμό».

Βαδίζοντας προς το 1980

Η αντιπολιτευτική στάση του Γενικού Γραμματέα του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος Μπουλέντ Ετζεβίτ —παρά την παρουσία του Ι. Ινονού— και η αποκοπή της δεξιάς πτέρυγας που υποστήριζε τη δικτατορία, αποτέλεσαν σημεία αλλαγών για το κόμμα που θεωρείται ως ο «ιδρυτής του Κράτους». Στις εκλογές για την Προεδρία του κόμματος, ο Ετζεβίτ επικρατεί του Ινονού.

Το κοινοβούλιο με καίρια παρουσία των δύο κομμάτων, του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος και του Κόμματος της Δικαιοσύνης αντιδρά στην υπόδειξη από το Στρατό του Προέδρου της Δημοκρατίας, ψηφίζοντας όμως ένα παλιό συνταγματάρχη, τον Κοροτούρκ. Σιγά σιγά διαγράφεται στον ορίζοντα η προοπτική επιστροφής του στρατού στους στρατώνες. Προκηρύσσονται γενικές εκλογές για το 1973.

Στην εκλογική αναμέτρηση το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα έρχεται πρώτο αυξάνοντας τη δύναμή του από 27,4% σε 33,3%.

Μετά τα γεγονότα στην Κύπρο το 1974 διαλύεται η κυβέρνηση συνασπισμού των Ερπακάν-Ετζεβίτ. Συγκροτείται τότε το Εθνικό Μέτωπο με το Κόμμα της Δικαιοσύνης του Ντεμιρέλ, τον Ερπακάν και το Φασιστικό Κόμμα του Τουρκές (AP-MSP-MHP).

Στις εκλογές του 1977 παρά τη σημαντική του νίκη με ποσοστό 42% και την αύξηση της επιρροής του στις επαρχίες του Αιγαίου, όπου το Κόμμα Δικαιοσύνης ήταν κατεξοχήν ισχυρό, το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα του Ετσεβίτ δεν κατορθώνει να συγκροτήσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Από την άλλη πλευρά το Φασιστικό Κόμμα του Τουρκές φτάνει στο 6,4%.

Με την κατάρρευση και του δεύτερου Εθνικού Μετώπου (II M.C.) σχηματίζουν κυβέρνηση ο Ετσεβίτ με τους Ανεξάρτητους. Η νέα κυβέρνηση έχει να αντιμετωπίσει ένα αυξανόμενο κλίμα φασιστικών επιθέσεων και ταυτόχρονα τις συνεχείς πιέσεις του μονοπωλιακού κεφαλαίου για φιλελεύθερες λύσεις στην Οικονομία. Με την παραίτηση των ανεξαρτητών, ιδρύεται το Τρίτο Εθνικό Μέτωπο (III M.C.).

Από το 1973 οι δυνάμεις του Τουρκές ακολουθούν «στρατηγική εμφυλίου πολέμου». Η φασιστική τρομοκρατία συνεχίζεται χωρίς φραγμούς και επιλογές, οδηγώντας την κυβέρνηση του Ετσεβίτ όλο και σε δεξιότερη πολιτική και τις μάζες σε συνεχή υποχώρηση. Με την σφαγή στο Μαράς ο Ετσεβίτ αναγκάζεται να κηρύξει στρατιωτικό νόμο. Η δράση της φασιστικής τρομοκρατίας συνεχώς επεκτείνεται.

Ο αντιφασιστικός αγώνας που αναπτύσσεται γύρω στα 1980 επιτυγχάνει την καθήλωση για λίγο καιρό της «στρατηγικής εμφυλίου πολέμου», που εκτός από το Εθνικιστικό κόμμα έχει υιοθετηθεί και από κύκλους του κεφαλαίου.

Μια νέα φάση συμμαχίας στρατού και φασιστικών δυνάμεων αρχίζει με τη σφαγή στο Τσόρουμ. Κι αυτή η φάση αντιμετωπίζεται με μεγάλη αποφασιστικότητα. Η συνεχιζόμενη για αρκετές μέρες λαϊκή αντίσταση εμποδίζει την πραγματοποίηση και αυτού του «μοντέλου»³.

Αμέσως μετά τη σφαγή στο Τσόρουμ και με τη σύμφωνη γνώμη του Ντεμιρέλ (έτσι κι αλλιώς και χωρίς αυτόν, το σχέδιο θα προχωρούσε)⁴ ο Στρατός περνά σε πρώτο πλάνο φτάνοντας στη γνωστή σαν «επιχείρηση Φάτσα»⁴ οι φασίστες κινήθηκαν με μάσκες αυτή τη φορά.

Η επιχείρηση αυτή προκαλεί την αντίδραση διαφόρων αστικών πολιτικών κύκλων, αλλά ακόμα και αυτής της κίτρινης εφημερίδας «Χουριέτ».

Η ενεργητική δράση του λαού στις επιθέσεις αυτές αποκαλύπτει την αδυναμία του φασιστικού κινήματος να πετύχει το στόχο του. Η «μοναδική λύση» αρχίζει να φαίνεται στον ορίζοντα: Στρατιωτική επέμβαση «ενάντια στ' αριστερά και στα δεξιά».

Η κίνηση της 12ης Σεπτεμβρίου

Η επικράτηση της στρατιωτικής παρέμβασης έχει άμεση σχέση με την αποδυνάμωση των αριστερών δυνάμεων. Το ενθουσιώδες αριστερό κίνημα, αφού έχασε τις ελπίδες του από τις υποσχέσεις του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος του Ετσεβίτ για «ένα δικαιότερο και πιο ανθρώπινο σύστημα» και βλέποντας κυρίως μετά το 1977 το φασιστικό κίνημα να ανεβαίνει, στράφηκε σε αριστερότερες κατευθύνσεις.

Αυτή η εποχή όμως χαρακτηρίζεται από μια δεύτερη απογοήτευση των μαζών που η πίστη τους στα «σοσιαλιστικά ιδανικά» έχει διαταραχθεί, αποτέλεσμα της κυρίαρχης μέχρι τότε πολιτικής πρακτικής της Αριστεράς. Μια απογοήτευση που αντανάκλαται και στους αγωνιστές της Αριστεράς⁵.

Η σοσιαλιστική πολιτική πρακτική απέναντι στο φασιστικό κίνημα εξελίσσεται σε μια προσπάθεια καθαρής επιβίωσης.

Ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης για την ήττα της 12ης Σεπτεμβρίου βαρύνει την ίδια την Αριστερά. Αν είχε κατορθώσει να κρατήσει ζωντανή την κοινωνική αντιπολίτευση του 1973 είναι φανερό ότι δεν θα φτάναμε στην 12η Σεπτεμβρίου.

Υπήρχαν όλες οι προϋποθέσεις για να ανατραπεί αυτή η εξέλιξη.

Οι αποφάσεις της 24ης Γενάρη

Το πραξικόπημα αποτέλεσε αναγκαία προϋπόθεση για την επιβολή μιας μονεταριστικής πολιτικής, που η ειρηνική της συνύπαρξη με την ενεργή κοινωνική αντιπολίτευση ήταν αδιανόητη. Η κατάληξη όμως της αναπτυσσόμενης αυτής αντίθεσης θα εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από τη δύναμη αυτής της αντιπολίτευσης. Οι αποφάσεις της 24ης Γενάρη πάρθηκαν την εποχή του ΙΙΙ Εθνικού Μετώπου του Ντεμιρέλ. Εμπνευστής αυτής της πολιτικής, (συνέχισε το ρόλο του και επί χούντας) ήταν ο Τ. Οζάλ, ο οποίος παραιτήθηκε στις αρχές του 1983 για να αναλάβει την πρωθυπουργία μετά τις πρόσφατες εκλογές.

Κύριες συνιστώσες αυτής της πολιτικής ήταν: «*Η δραστηριοποίηση του ιδιωτικού τομέα και η ταυτόχρονη προώθηση της παραγωγής προϊόντων για εξαγωγή, με κύριο μέλημα την εξασφάλιση πρωταγωνιστικού ρόλου για το κεφάλαιο. Ταυτόχρονα η μερική αναστολή και συρρίκνωση των ανεπιθύμητων κλάδων ή τουλάχιστον η παρεμπόδιση της ανάπτυξής τους. Οι πηγές που θα απελευθερωθούν από την αναστολή ή τη μείωση του ενδιαφέροντος διαφόρων δραστηριοτήτων θα εξασφαλίσουν τη ροή κεφαλαίου σε κλάδους με εξαγωγικές κατευθύνσεις*»⁶.

Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής ήταν, όπως είναι φυσικό, η πτώχευση και οι πωλήσεις εκατοντάδων εταιριών και η συνεχής συγκεντρωποίηση του κεφαλαίου⁷. Η πολιτική των υψηλών επιτοκίων οδήγησε στην εμφάνιση επιταγών χωρίς αντίκρυσμα ύψους 500 δις. Μαζί με τους τραπεζίτες υπέστησαν πλήγματα και 500.000 οικογένειες με τα 100 δις ομολογά τους. Ο λαός αδύναμος να τα βγάλει πέρα οικονομικά, ξεπούλησε τα υπάρχοντά του στους δανειστές.

Σήμερα διαφαίνεται ότι στα μέτρα του συγκυριακού καθεστώτος της 24ης Γενάρη υπήρχαν σπέρματα μιας κρατιστικής παρέμβασης, χωρίς φυσικά αυτό να σημαίνει ότι ήταν απαλλαγμένα από την οικονομία της ελεύθερης αγοράς. Έγιναν προσπάθειες διάσωσης μεγάλων επιχειρήσεων. Η παραιτηση του Οζάλ οφείλεται ακριβώς στις διαφωνίες του πάνω σ' αυτά τα θέματα.

Η μετάβαση στη δημοκρατία

Μετά το πραξικόπημα οι πλατίες μάζες, όχι μονάχα δεν αντέδρασαν, αλλά αντίθετα επιδοκίμασαν το μοτίβο της «ηρεμίας», τουλάχιστον για το πρώτο διάστημα.

Η χούντα είχε την πολιτική διορατικότητα σ' αυτή την πρώτη φάση να προτάξει το πρόγραμμά της, έτσι ώστε να αποπλίσσει τις δυνάμεις που θα αντιδρούσαν και παράλληλα να ναρκώσει τους φύσει και θέσει εχθρούς. Το πρόγραμμα μπήκε σε εφαρμογή με αργά και σταθερά βήματα. Η χούντα ακολούθησε μια πρακτική γνωστή από παλιά. Νόμοι που παρείχαν δικαιώματα, μόλις έμπαιναν σε εφαρμογή αναιρούνταν. Θεσμικοί νόμοι ακολούθησαν ο ένας τον άλλον. Μια πολιτική βίας χωρίς όρια απέναντι στο σοσιαλιστικό κίνημα προωθήθηκε με ραγδαίους ρυθμούς.

Η μορφή που θα έπαιρνε η αντιπολίτευση της τουρκικής κοινωνίας δεν είχε ακόμη ξεκαθαριστεί μέχρι το δημοψήφισμα για τη χούντα.

Μέχρι εκείνη τη στιγμή η αστική αντιπολίτευση είχε κρατήσει μια στάση του τύπου «να εξασφαλίσουμε μια ώρα αργότερα το πέραςμα της μεταβατικής περιόδου». Το δημοψήφισμα κατέληξε με 92% ΝΑΙ και με την προειδοποίηση του Εβρέν. Παρόλες τις νομικές επιπτώσεις δύο εκατομμύρια ψηφοφόροι δεν πήγαν να ψηφίσουν. Αυτός ο αριθμός αντιστοιχεί στο 10% των ψηφοφόρων.

Η χούντα μετά το δημοψήφισμα σχεδίαζε την εκμετάλλευσή του 92% με την ίδρυση ενός «κεντρώου» κόμματος. Η δεξιά εφημερίδα «Τερτζουμάν» έγραφε ότι το δημοψήφισμα αποτέλεσε ένα «εθνικό ματς», ενώ «τώρα ήρθε η ώρα να φτιαχτούν οι ομάδες για να αρχίσει το πρωτάθλημα». Το μήνυμα ήταν να μην επαναπαυτεί η χούντα με το 92%.

Οι σφυγμομετρήσεις όμως έδειχναν ότι οι ελπίδες για τη λύση «κεντρώου» κόμματος ναυαγούσαν. Η προεκλογική περίοδος πέρασε με την παρουσίαση σαν κρατικού κόμματος του Μ.Δ.Ρ. και με τον αποκλεισμό μέσω των «βέτο», από τον προεκλογικό αγώνα όλων των ενοχλητικών. Κάπως έτσι προσπάθησαν να μαζέψουν τους δεξιούς ψήφους προς όφελος του Μ.Δ.Ρ.

Η χούντα υποστηρίχθηκε από τη δυτική κοινή γνώμη σαν αρχή. Απαγορεύοντας όμως το Κόμμα της Μεγάλης Τουρκίας (Β.Τ.Ρ) απογοήτευσε τους Χριστιανοδημοκράτες της Ευρώπης, ενώ ταυτόχρονα άρχισαν να βγαίνουν στην επιφάνεια δειλά δειλά οι πολιτικές συγκρούσεις.

Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου υπήρξε βομβαρδισμός «βέτο» από τη χούντα και αλλεπάλληλες υποβολές νέων «ιδρυτών» σαν να μην συνέβαινε τίποτε. Τελικά το «Κόμμα του Σωστού Δρόμου», διάδοχο σχήμα του Κόμματος της Δικαιοσύνης, και το «Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα» που ιδρύθηκε από μέλη του απαγορευμένου Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, όπως και άλλα μικρότερα δεν κατάφεραν να πάρουν μέρος στις εκλογές αυτές. Είναι σίγουρο ότι η συμμετοχή τους θα είχε εκμηδενίσει τα τρία κόμματα που διάλεξε η χούντα. Το «Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα» και το «Κόμμα του Σωστού Δρόμου» που αντλούσαν δυνάμεις «από το λαό» το ένα, και «από το έθνος» το άλλο, δεν σταμάτησαν κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου να καλούν το λαό να ρίξει άκυρα ψηφοδέλτια, δηλώνοντας ξεκάθαρα ότι δεν θα δανείσουν τους ψήφους τους σε κανένα κόμμα.

Ο Τύπος αλλά και διάφορα κόμματα στιγμάτιζαν διακριτικά με μια ειρωνική «αθωότητα» το γεγονός ότι ο Πρόεδρος του Εθνικοδημοκρατικού Κόμματος (Μ.Δ.Ρ.) Σουνάλπ είναι «πασάς», φέρνοντας στην επιφάνεια ένα από τα πιο ενοχλητικά για τον τουρκικό λαό στοιχεία. Δύο μέρες πριν τις εκλογές ο Εβρέν τάχτηκε ανοιχτά υπέρ του Σουνάλπ, επιτιθέμενος μάλιστα στον Τ. Οζάλ (ΑΝΑΡ).

Το Εθνικοδημοκρατικό Κόμμα (Μ.Δ.Ρ.) αποτελεί ένα κλασικό για την Τουρκία κόμμα της πολιτικοστρατιωτικής γραφειοκρατίας. Στις εκλογές χρησιμοποίησε συνθήματα όπως «Συνέχιση του κράτους» κτλ.

Το Κόμμα Μητέρας Πατρίδας (ΑΝΑΡ) εκτός από τη διαφορετική οικονομική πολιτική που υποστηρίζει σε σχέση με

το MDP, αποτελεί ένα κόμμα διαφόρων ισορροπιών και δυνάμεων.

Το Λαϊκό Κόμμα (C.H.P.), το τρίτο από τα κόμματα που έφτασαν στις εκλογές, αποτελεί όπως και το ANAP ένα κόμμα λεπτών υπολογισμών και σκοπιμοτήτων. Είναι φανερό ότι θα σβήσει μαζί με το τέλος αυτής της περιόδου.

Η συμβιβαστική τακτική που τηρεί το ANAP του Οζάλ, παρά την ποпуλιστική εμφάνισή του, δεν φαίνεται ικανή να εμποδίσει τη διαρροή της βάσης του προς το «Κόμμα του Σωστού Δρόμου». Πάντως η διατήρηση της δύναμής του θα εξαρτηθεί από την ικανότητά του να διατηρήσει την ισορροπία των τεσσάρων κομμάτων της βάσης που εκπροσωπεί και να πάψει να ακολουθεί ευκαιριακή πολιτική και συμβιβασμούς.

Τα αποτελέσματα των εκλογών της Τουρκίας⁸ παρουσιάζουν ενδιαφέρον, όπως τόνισε και ο Σουνάλπ του MDP, ως προς το ποιους «δεν ήθελε ο λαός» και όχι ως προς «εκείνους που θα ήθελε». Καθρεφτίζουν επίσης την έκφραση της σύγκρουσης μεταξύ κοινωνίας και πολιτικοστρατιωτικής ελίτ. Με τη διαφορά ότι ο τουρκικός λαός προτίμησε να κινηθεί στα πλαίσια που όρισε η χούντα, αρνούμενος πιο ριζοσπαστικές λύσεις που είχαν προταθεί από τις πλατφόρμες του Ετσεβίτ ή τις αποχές που υπέδειξαν ο Ντεμιρέλ και άλλοι⁹.

Ένα σοβαρό πρόβλημα είναι το κατά πόσο θα αποδεχθεί την ήττα του το MDP έστω και αν η χούντα αναγκαστεί να το χωνέψει. Υπάρχουν αρκετοί ενδοιασμοί, όσον αφορά τη στάση που πιθανά θα κρατήσει μια μερίδα του.

Οι τελευταίες εξελίξεις στο Κυπριακό έχουν ιδιαίτερη σημασία για την εσωτερική κατάσταση της Τουρκίας. Με την ανακοίνωση της «έκτακτης κατάστασης» δόθηκε η ευκαιρία στη χούντα να προβάλει για μια ακόμη φορά τα κηρύγματα για εθνική ισότητα και συμφιλίωση, ενώ ταυτόχρονα ανέβηκε το κύρος του милитарισμού. Οι στάσεις των δυτικών χωρών ως προς την κατεύθυνση που θα πάρουν οι εξελίξεις αυτές, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον σ' αυτή την κρίσιμη φάση.

Διαφαίνεται η δυσκολία του Οζάλ να ανακηρύξει σε «ανεξάρτητη περιοχή» το Τουρκοκυπριακό τμήμα της Κύπρου στα πλαίσια της μονεταριστικής πολιτικής και των εσωκομματικών αντιθέσεων του ANAP. Κεφαλαιώδες πρόβλημα παραμένει από ποιες πηγές θα εξασφαλίσει την κάλυψη των εξωτερικών δανείων κατά την περίοδο 84-85 όσο κι αν αναπνεύσει η τουρκική οικονομία, σε μια πρώτη φάση, από τους διεθνείς δανεισμούς.

Κι εμείς παρακολουθούμε

Οι μέρες που ζούμε, αποτελούν για την τουρκική κοινωνία ένα ακόμη βήμα στην πορεία αναζήτησης ταυτότητας, όσο κι αν η ελίτ αντιμετωπίζει με «μίσος» αυτή τη σοβαρότατη εξέλιξη.

Το βήμα αυτό εντάσσεται σε μια μεταβατική περίοδο καθώς η κοινωνία δεν είναι ακόμη έτοιμη για ριζοσπαστικές αναμετρήσεις... Ποια θα είναι όμως η πορεία από δω και πέρα; Προς τα πού; Πόσο εύκολα οι «κεμαλιστές» θα δεχτούν να τραβηχτούν από τη σκηνή; Θα καταφέρει η Τουρκική Αριστερά να ξεφύγει από την επιρροή του «κεμαλισμού» πετυχαίνοντας μια ριζική αλλαγή; Αυτά είναι κάποια από τα ερωτήματα που επιζητούν σήμερα περισσότερο από ποτέ άλλωστε, απάντηση.

Στα πλαίσια της συνεχιζόμενης κρίσης της Αριστεράς σε παγκόσμιο επίπεδο, θα μπορούσε η Τουρκική Αριστερά με αμφισβήτηση κάποιων «δεδομένων», με μια ευρεία αντίληψη σοσιαλιστικής δημοκρατίας και με γνώση των αδυναμιών και λαθών της να κατακτήσει μια αξιολογή θέση στο λαό

της. Αυτό είναι απαραίτητο για να νικηθεί μια για πάντα η «από τα πάνω» αντίληψη της ελίτ και για «να ανέβει το επίπεδο της μαζικής οργάνωσης και κινητοποίησης».

Με τη διαφορά ότι απ' ό,τι φαίνεται μέχρι στιγμής, θα αρκεστούμε να παρακολουθούμε την πολιτική που αναπτύσσει η αστική αντιπολίτευση απέναντι στη χούντα.

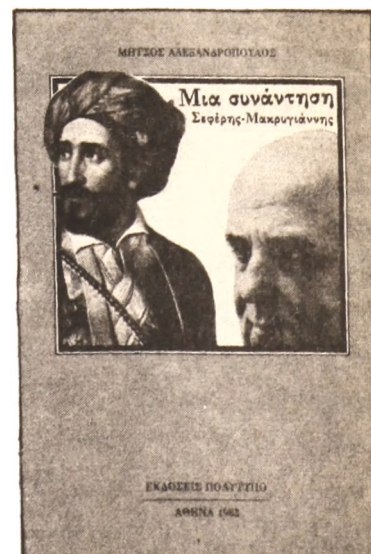
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τώρα ούτε και στην πολιτική γραφειοκρατία δεν μπορεί να στηριχτεί.
2. Βλ. Τσαγλάρ Κεϊντέρ: «Η οικονομική πολιτική της Τουρκικής Δημοκρατίας» NEW LEFT REVIEW, σελ. 30, ελληνική έκδοση από τον «Στοχαστή».
3. Έτσι το όνειρο του Ντεμιρέλ να χαλιναγωγήσει και να καταπνίξει την κοινωνική αντιπολίτευση έμεινε όνειρο. Εκείνη την περίοδο το Κόμμα της Δικαιοσύνης αναλώθηκε στην προσπάθεια χρησιμοποίησης του Τουρκές. Γι' αυτό το λόγο κι αν ακόμα σταματούσε να συμμαχεί μαζί του στα πλαίσια του Εθνικού Μετώπου, ήταν πλέον αδύνατο να αποφύγει την οργή του κόσμου απέναντί του. Παρ' όλα αυτά η κυβέρνηση του Ντεμιρέλ μέχρι την τελευταία στιγμή πέρασε στο Κοινοβούλιο όποιον αντιδημοκρατικό νόμο ήθελε. Λίγο πριν το πραξικόπημα το κοινοβούλιο είχε πάψει να λειτουργεί. Αυτή την περίοδο άναψε πράσινο φως από το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα για συμμαχία με το Κόμμα Δικαιοσύνης, αλλά το δεύτερο αρνήθηκε επίμονα επιλέγοντας την πολιτική απομόνωσης του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος. Μια κυβέρνηση συνασπισμού αυτών των δύο δυνάμεων ίσως εύρισκε την λαϊκή υποστήριξη. Την ίδια εποχή το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα προκειμένου να αποφύγει την στρατιωτική επέμβαση κράτησε μια στάση υποχωρήσεων και συμβιβασμού απέναντι στις απαιτήσεις του στρατού.
4. Εδώ δεν θα πρέπει να ξεχνάμε τις πετυχημένες προσπάθειες του λαού τόσο την περίοδο της επιχείρησης Fatsa όσο και στο Yeni Celtek. Ίσως αυτά τα γεγονότα, σαν εξαιρέσεις βέβαια, μπορούν να αποτελέσουν ένα παράδειγμα ανάπτυξης του σοσιαλιστικού κινήματος στην Τουρκία.
5. Βλ. «Τα 4 χρόνια της χούντας» —Demokrat Türkiye— Σεπτέμβρης 1983.
6. Βλ. «Κρίση στην Τουρκική Οικονομία» του M. Sonmez σελ. 96-97, II τόμος, εκδ. Belge 1982.
7. Η πρώτη υποστήριξη στην αστική αντιπολίτευση θα προέλθει από την μικροαστική τάξη, η οποία θα οδηγηθεί σε αφανισμό από την μονεταριστική οικονομική πολιτική του Οζάλ.
8. Εκτός από τα δύο εκατομμύρια ψηφοφόρων που λόγω της αποχής από το δημοψήφισμα δεν είχαν δικαίωμα ψήφου, άλλοι 1.382.332 παρά τις υψηλές χρηματικές ποινές δεν πήγαν στις κάλπες, ένα ποσοστό 4,9 έρριξε άκυρα λευκά.
9. Στις εκλογές του '83 υπήρξε συμμετοχή 92,9.
Είναι όμως αξιοσημείωτο το ότι ενώ στις εκλογές του 1977 ο αριθμός των ψηφοφόρων ήταν 21.207.000 στις εκλογές του 1983 ήταν 19.702.000 (παρά την πληθυσμιακή αύξηση).
Αποτελέσματα εκλογών 1983.
ANAP (Κόμμα Μητέρας Πατρίδας) με επικεφαλής τον Οζάλ: 45,15 211 βουλευτές.
H.P. (Λαϊκό Κόμμα) επικεφαλής ο Τζαλπ: 30,46 117 βουλευτές.
M.D.P. (Εθνικοδημοκρατικό Κόμμα) επικεφαλής ο Σουνάλπ: 23,27 71 βουλευτές.
Ανεξάρτητοι: 1,12 κανένα βουλευτή
9. Demokrat Türkiye Νοέμβρης 1983 —Κύριο άρθρο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΜΗΤΣΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΣΕΦΕΡΗΣ-ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

Το κείμενο αυτό της Μάριον Σαράφη αναφέρεται στην ομιλία της Νταϊάνα Πυμ «Η League για τη δημοκρατία στην Ελλάδα» που δημοσιεύτηκε ολόκληρη στο τχ. 245 του ANTI.

Τα αρχεία του Συνδέσμου για τη Δημοκρατία στην Ελλάδα στο King's College του Λονδίνου

της Μάριον Στ. Σαράφη

Τελειώνοντας το κείμενό της, η φίλη και συνάδελφος, Νταϊάνα Πυμ, ανέφερε τα αρχεία του Συνδέσμου για τη Δημοκρατία στην Ελλάδα (ΣΔΕ), που, καθ' ομόφωνη απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής, δόθηκαν στη Σχολή Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Η Σχολή αυτή είναι η μοναδική στην Αγγλία με ειδικό τμήμα νεοελληνικής ιστορίας, με lecturer τον κ. Richard Clogg.

Όπως γράφει η Νταϊάνα Πυμ, μου ανατέθηκε η δουλειά της ταξινόμησης των αρχείων και έτσι είμαι σε θέση να κατατοπίσω τον Έλληνα αναγνώστη για το περιεχόμενό τους. Μια τέτοια κατατόπιση ίσως να έχει ενδιαφέρον για τον ερευνητή της ιστορίας που ασχολείται με την περίοδο 1944-74, να μάθει τι βρίσκεται στα αρχεία αυτά και να μπορεί επομένως να κρίνει αν αξίζει να κάνει ταξίδι στο Λονδίνο. Ευχαριστώ θερμά το ANTI που μου δίνει την ευκαιρία να παρέχω τις ακόλουθες πληροφορίες.

Κανονικά τα αρχεία αρχίζουν με την ίδρυση του ΣΔΕ το φθινόπωρο του 1945. Υπάρχει όμως και υλικό από τον Οκτώβρη του 1943, ιδιαίτερα τα δελτία της Greek Unity Committee που δρούσε τότε στο Λονδίνο με γραμματέα τον διάσημο ιστορικό και λογοτέχνη, κ. Δημήτρη Φωτιάδη. Επίσης κείμενα του Greek News Agency που ιδρύθηκε στις αρχές

του 1945 με πρωτοβουλία της Πανελληνίου Ομοσπονδίας Ενώσεων Ναυτεργατών. Υπάρχουν και τα αποκόμματα των Times για τα Δεκεμβριανά και, από το καλοκαίρι του 1945, ενδιαφέρουσες αναφορές από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Ερυθραία και στο Σουδάν όπου κρατήθηκαν οι φυλακισμένοι αγωνιστές του Κινήματος της Μέσης Ανατολής και οι αιχμάλωτοι ελασίτες από τα Δεκεμβριανά.

Με την ίδρυση του ΣΔΕ αρχίζουν πλέον όλοι οι κλάδοι των αρχείων. Χρονολογικά η σπονδυλική στήλη είναι tri-πλή:

1. Η πλήρης συλλογή αποκομμάτων αγγλικού Τύπου 1945-75 (καλύπτει όλα όσα έγραψε ο αγγλικός Τύπος για την Ελλάδα και εν μέρει ο υπόλοιπος ξένος Τύπος π.χ. αποκόμματα της Le Monde για την περίοδο της Επταετίας). Πρόκειται για 65 μεγάλου σχήματος κλασέρ, το περιεχόμενο τακτοποιημένο κατά ημερομηνία.

2. Τα δελτία Τύπου που εκδόθηκαν εβδομαδιαία και κατά περιστάσεις από το Greek News Agency. Ας σημειωθεί εδώ ότι τα δελτία αυτά στάθηκαν μια «ανεκτίμητη βοήθεια» για τον στρατηγό Σαράφη, όταν στην Αγγλία το καλοκαίρι του 1955 άρχισε να γράφει τον τρίτο τόμο των αναμνήσεών του, το κομμάτι, δηλαδή, που εκδόθηκε με τίτλο «Μετά

τη Βάρκιζα» απ' τις εκδόσεις «Επικαιρότητα».

3. Οι εγκύκλιοι που εξέδωσε ο ΣΔΕ με σκοπό να κατατοπίσει τα μέλη των συνεργαζομένων οργανώσεων του εργατικού κινήματος και των εργατικών βουλευτών.

Η αλληλογραφία του ΣΔΕ όχι μόνον μέσα στην Αγγλία, αλλά με οργανώσεις και πρόσωπα που της έστειλαν πληροφορίες από την Ελλάδα και από την προσφυγιά, περιέχεται σε 280 φακέλους τακτοποιημένους σε 3 σειρές, ανάλογα με τα θέματα, τα πρόσωπα, και την χρονολογική σειρά των διαφόρων εκστρατειών του ΣΔΕ.

Κοντά στις βασικές αυτές σειρές υπάρχουν:

- 18 λευκώματα με φωτογραφίες (αντίστασης, διώξεων, εμφυλίου, προσφυγιάς στρατοπέδων και φυλακών, διαδηλώσεων, ζωγραφικής των φυλακών).
- 2 κλασέρ με μπροσούρες και φυλλάδια στα ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά και άλλες γλώσσες.
- 2 κλασέρ με υπομνήματα και εκκλήσεις από τις φυλακές και τα στρατόπεδα (μερικά κρυφογραμμένα με μικροσκοπικά γράμματα).
- Τα Πρακτικά της Εκτελεστικής Επιτροπής και της Γενικής Συνέλευσης του ΣΔΕ.
- Το έντυπο υλικό που εξέδωσε ο ΣΔΕ.
- Το έντυπο υλικό της οργάνωσης Διε-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

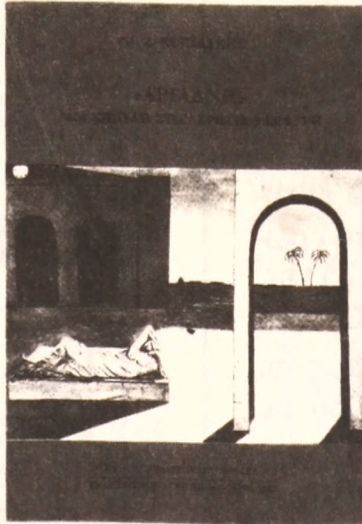
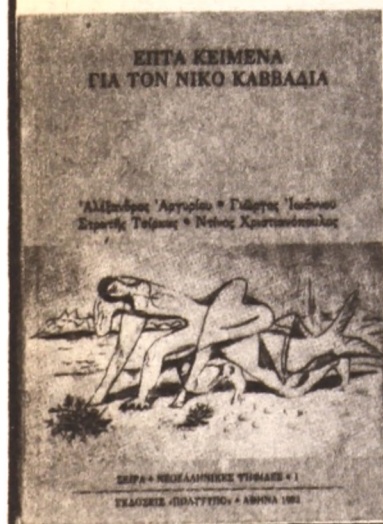
● ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ ● ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
● ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ ● ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

● ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η αρχαιογνωσία του ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

● Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«Αριάδνη» μια σπουδή στον ερωτικό ΣΕΦΕΡΗ

Στην ίδια σειρά θα κυκλοφορήσουν σύντομα

● ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων» του ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ
Μια ανάγνωση
● ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Το πρόβλημα του γλωσσικού αφελληνισμού
● ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο έρωτας στα χιόνια» του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
Μια ανάγνωση

θνούς Αμνηστίας σχετικά με την Ελλάδα.

- 5 κλασέρ με τα δελτία επιτροπών φιλελλήνων Γαλλίας, Γερμανίας, Ελβετίας, ΗΠΑ, Σοβιετικής Ένωσης.

- Δελτία της Ελληνικής Πρεσβείας στο Λονδίνο (μερική συλλογή).

- Πρακτικά της Αγγλικής Βουλής σχετικά με την Ελλάδα.

- Οι επίσημες αγγλικές αναφορές για την Ελλάδα (TUC δηλ. αγγλικά συνδικάτα, 1945, Legal Mission 1945, Election Observers 1946, All-Party Parliamentary Delegation 1946).

- Τις αναφορές του ΟΗΕ για την Ελλάδα, κυρίως του UNSCOB 1947-8.

- Δελτία Προσφυγικών Οργανώσεων.

- Δελτία ΚΚΕ 1967-74 (μερική συλλογή).

- Δελτία ΚΚΕ εσωτερικού 1967-74 (μερική συλλογή).

- Καθημερινό Δελτίο Ειδήσεων, Βουκουρέστι, 1970-74.

- Athènes Presse Libre, 1967-74.

- Ελεύθερη Πατρίδα (Ρώμη), 1968-74.

- Ελεύθερη Πατρίδα (Λονδίνου), 1968-74.

- Ελληνικός Περιοδικός Τύπος της Επταετίας (μερική συλλογή).

- Ελληνικός Περιοδικός Τύπος της Επταετίας στα αγγλικά.

- Άρθρα αγγλικού και ξενόγλωσσου περιοδικού Τύπου.

- Μια μικρή βιβλιοθήκη ελληνικών και αγγλικών εκδόσεων.

- Σχεδόν πλήρη καταλόγηση των θυμάτων της Επταετίας, με τις καταδίκες, φυλακίσεις κτλ. (περίπου 5.000 καρτέλες).

Τα θέματα που κυρίως φωτίζονται από τούτο το υλικό είναι προ παντός: τα στρατοδικεία και η πολιτική νομοθεσία (Έκτακτα Μέτρα 1946, Νόμος 509, Νόμος 375), οι φυλακές, τα στρατόπεδα και το συνδικαλιστικό κίνημα (μια που από τα αγγλικά συνδικάτα βρήκε ο ΣΔΕ την πιο αποτελεσματική υποστήριξη). Άλλα θέματα είναι αυτά όπου ο ΣΔΕ είχε να απαντήσει στην προπαγάνδα του κυβερνητικού Γραφείου Πληροφοριών στο Λονδίνο, π.χ. για το δήθεν «παιδομάζωμα».

Από τότε που έγιναν γνωστά τα αρχεία μας, μας έρχονται δωρεές με άλλα αρχεία και έγγραφα και έτσι πλουτίστηκε πολύ το υλικό μας. Σημειώνω:

- 8 φάκελλοι αλληλογραφίας και πληροφοριακού υλικού της Ελληνικής Αντιδικτατορικής Επιτροπής Μεγάλης Βρετανίας, δώρο του καθηγητή Γιάννη Σπράου.

- 13 φάκελλοι αλληλογραφίας και πλη-

ροφοριακού υλικού των οργανώσεων ΠΑΜ Αγγλίας, ΕΑΣ και Κίνηση για την απελευθέρωση όλων των πολιτικών κρατουμένων, δώρο της Ασπασίας Παπαθανασίου και Κώστα Μαυρομμάτη.

- Υλικό σχετικά με το νόμο 509 και γενικά με την πολιτική νομοθεσία στην Ελλάδα, δώρο του Ρούσσου Κούνδουρου.

- Πλήρης σειρά του Balkan Herald από τα χρόνια του μεσοπολέμου, δώρο του Christopher Lake.

- Έντυπο υλικό από τα αρχεία του διευθυντή του Greek News Agency, Pat Sloan, δώρο της χήρας του Margaret Sloan.

- Έντυπο υλικό, με αυτόγραφα τυπογραφικά του συγγραφέα και φιλέλληνα Compton Mackenzie, δώρο του μακαρίτη Επαμεινώνδα Αθανάσογλου.

Θα μας έρθει και το αρχείο της Ευρωπαϊκής Βορειο-Ατλαντικής Επιτροπής για την Ελλάδα, μόλις τελειώσει ο βιογράφος του Sir Hugh Greene την εργασία του.

Προς το παρόν μας λείπουν ακόμα τα αρχεία της Επιτροπής Βοήθειας (Greek Relief Fund) γιατί, μια που είναι ακόμα εν ενεργεία η Επιτροπή, τα αρχεία βρίσκονται στην κατοχή της Νταϊάνας Πυμ.

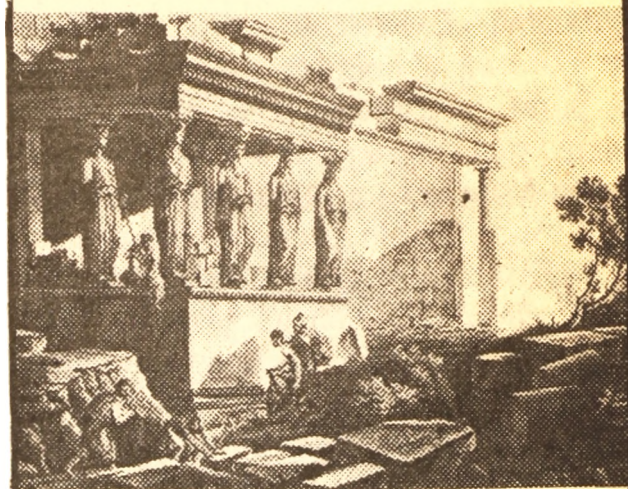
Το Γενάρη του 1981 στα πλαίσια του σεμιναρίου «Η Ελλάδα στη δεκαετία του '80», που οργανώθηκε στο King's College με συμμετοχή πολλών πανεπιστημιακών και επιστημών φορέων από την Ελλάδα, Αγγλία και ΗΠΑ, μού ζήτησε ο κ. Clogg να παρουσιάσω μια μικρή έκθεση με τα σπουδαιότερα έγγραφα και έντυπα από τα αρχεία. Η έκθεση (όπως όλο το σεμινάριο) σημείωσε αρκετή επιτυχία. Είχαμε συρροή κόσμου και μερικοί ξαναήρθαν επανειλημμένα για να μελετήσουν τα κείμενα. Είχα την εντύπωση ότι οι περισσότεροι Έλληνες χάρηκαν με την παρουσίαση της ελληνικής δημοκρατικής υπόθεσης και της απήχησης που βρήκε στην Αγγλία αυτά τα σκληρά χρόνια. Και πιστεύω πως ακόμα και οι «αντίθετοι» κατάλαβαν την σημασία της.

Πιστεύω, επίσης, πως το γεγονός ότι στο King's College βρίσκονται τα προσωπικά αρχεία των κ. Myers και Woodhouse, τώρα δε και τα αρχεία του ΣΔΑ παρέχει μια μεγάλη ευκαιρία στους Έλληνες ιστορικούς. Η υποφαινόμενη εργάζεται μια μέρα της εβδομάδας στα αρχεία και θα δεχτεί πρόθυμα ν' απαντήσει σε ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο των αρχείων από σοβαρούς ερευνητές. Επίσης, αν κανένας ιστορικός σκέφτεται ταξίδι στο Λονδίνο για μελέτη των αρχείων, συστήνω να μας ειδοποιήσει πριν από την αναχώρησή του.

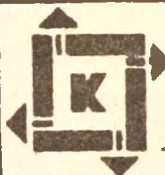
Γιάννη Σπανδωνή

ΘΡΗΝΟΣ

Α' βραβείο Παρνασσού

Ένας σκλάβος διηγείται την αρπαγή των μαρμάρων του Παρθενώνα και το στοίχειωμα της Μαρμαρωμένης Βασιλοπούλας, της Καρυάτιδας. Με την πένα του Γ. Σπανδωνή ζωντανεύει ένας παλιός αθηναϊκός θρύλος που ασκεί μια μυστικιστική γοητεία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗ

Κολοκοτρώνη 15,

1ος όροφος τηλ. 32.34.270

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ -- ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Γιά τήν κρίση

Τ. Μαστραντώνης: 'Η επιστροφή των άριστερών (στό παραβάν του έκλογικού τμήματος).

Χ. Θεοχαράς: «Ανταυταρχική» Άριστερά - παραδοσιακή Άριστερά: Τά δύο πρόσωπα τής κρίσης.

Ή. Ίωακείμογλου: 'Η διαχείριση τής άνεργίας.

Γ. Μηλιός: 'Η κρίση τής Τεχνικής - 'Επαγγελματικής 'Εκπαίδευσης ('Ενας ιδιότυπος ιδεολογικός «ρατσισμός»).

Ν. Κομνηνός: 'Η πόλωση τής συσσώρευσης του κεφαλαίου.

Γ. Σταμάτης: Γιά τό νόμο τής πτωτικής τάσης του γενικού ποσοστού κέρδους.

Θ. Τσεκούρας: Κυπριακό: 'Από τήν «ένωση» στή Ζυρίχη.

Μ. Σπαθής: 'Η κυματοσυνάρτηση τής ψυχής.

Α. Ταρπάγκος: Σταθερότητα καί μεταλλαγές στό καθεστώς καί τή φυσιογνωμία του στρατού.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1984

7

Πόσο πένθιμη είναι η κλασική μουσική;

Αφ' ότου υπάρχει ελληνικό ραδιόφωνο, κάθε Μεγάλη Βδομάδα τ' αυτιά μας αλλάζουν κλίμα. Τα ελληνικά και ξένα τραγούδια εξαφανίζονται απ' τα προγράμματα και η λεγόμενη κλασική ή σοβαρή μουσική μεταδίδεται σε εικοσιτετράωρη βάση. Αν κάποιος ξένος άκουγε ελληνικό ραδιόφωνο μόνο αυτές τις μέρες θα έλεγε ανεπιφύλακτα πως βρίσκεται σε μια χώρα όπου αυτή η μουσική είναι πρώτη ανάγκη.

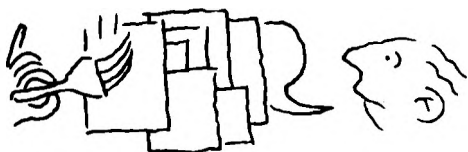
Αυτά βέβαια για το πρώτο άκουσμα. Γιατί προσεκτικότερη μελέτη των κομματιών που μεταδίδονται οδηγεί σε άλλα συμπεράσματα. Μαζί με τα Κατά Ματθαίον Πάθη, μαζί με την Τρίτη Συμφωνία, μαζί με τα Ρέκβιεμ, μπορεί κανείς ν' ακούσει επίσης κοντσέρτα δεξιοτεχνίας, συμφωνικά ποιήματα, κουαρτέτα εγχόρδων, ακόμη και προκλασικούς χορούς της αυλής, τη Συμφωνία της Χαράς ή το Απόγευμα ενός Φαύνου. Δεν πρόκειται δηλαδή για κάποια επιλογή των θρησκευτικών ή πένθιμων κομματιών αυτής της μουσικής αλλά για μια γενικευμένη μετάδοση κλασικής μουσικής, ανεξάρτητα απ' το περιεχόμενό της. Έτσι, δημιουργείται ο ακόλουθος συμφορμός: *Κλασική μουσική, ίσον πένθος! Μπετόβεν και Μότσαρτ, ίσον θλίψη!*

Δεν είναι εδώ ο κατάλληλος χώρος για να δούμε όλο το πλέγμα παρεξηγήσεων που διακατέχουν τους έλληνες αρμοδίους ως προς τις μορφές τέχνης, ελληνικής και ξένης. Ένα είναι σίγουρο: Ότι πιο σαφής, απόδειξη για τη σοβαροφάνεια και την αμάθειά τους, από τις μεγαλοβδομαδιατικές ραδιοφωνικές μεταδόσεις είναι δύσκολο να βρεθεί. Στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες όπου γίνεται κάτι ανάλογο και απ' όπου κάποτε αντιγράφηκε η συνήθεια μηχανιστικά, όλοι γνωρίζουν καλά πως και στην έντεχνη —όπως και σ' όλα τ' άλλα είδη μουσικής— υπάρχουν κομμάτια πένθιμα και κομμάτια χαρούμενα ή εκφραστικά άλλων ιδεών και συναισθημάτων. Έπειτα, εκεί η μετάδοση «κλασικής» μουσικής είναι πάντα κάτι φυσικό και καλόδεχτο, γιατί πρόκειται για τη μουσική που γνωρίζουν απ' το σχολείο και τις συναυλίες και την οποία αισθάνονται —αφού είναι η οργανική εξέλιξη της θρησκευτικής ή κοσμικής μουσικής παράδοσής τους. Εδώ όμως;

Δεν φτάνει που όλο το χρόνο η προβολή της απ' τα κρατικά μέσα είναι μηδαμινή σε σχέση με το βιομηχανοποιημένο τραγούδι, δεν φθάνει ότι στην εκπαίδευση κανείς δεν προνοεί για τη μάθηση του μουσικού κώδικα, δεν φθάνει που οι δυο ορχήστρες μας υπολειπονται, έρχεται από πάνω το ίδιο το κράτος να δηλώσει κάθε χρόνο ανελλιπώς ότι η σοβαρή μουσική σημαίνει πάντα πένθος και θλίψη. Ωραιο, αλήθεια, τρόπος για την προώθησή της —εκτός αν κάποιος πιστεύουν ότι συκοφαντώντας την κλασική μουσική προστατεύεται η εγχώρια παράδοση από ξένες επιμιξίες...

Τα πανό στους δρόμους

Έχει καθιερωθεί στις προεκλογικές περιόδους και στις πόλεις και στα χωριά, εκτός από τις αφίσες τα κόμματα να προπαγανδίζουν τις θέσεις τους για διάφορα ζητήματα, και να αναγγέλλουν τις συγκεντρώσεις τους με μεγάλα πανό, που τα κρεμούν στους κεντρικούς δρόμους και στους δρόμους που οδηγούν στο κέντρο των συνοικιών, και των κεντρικών πλατειών των πόλεων. Το όλο θέαμα δεν έχει βέβαια πάντα τα αναμενόμενα αισθητικά αποτελέσματα, αλλά μιας και την

πρακτική αυτή την χρησιμοποιούν όλα τα κόμματα, ουδείς διαμαρτύρεται για το αποτέλεσμα.

Στην πλειοψηφία τους τα κρεμασμένα με σχοινιά πανό εκτός από το αισθητικό μέρος της κατασκευής τους, που σε πολλά είναι απαράδεκτο, μένουν συνήθως έκθετα στους δρόμους για μεγάλο χρονικό διάστημα πέρα από αυτό για το οποίο κατα-

• Οι ειδήσεις, το χρονολόγιο εκθέσεων, οι κριτικές και τα εκτεταμένα άρθρα που δημοσιεύουν κάθε μήνα τα **Εικαστικά**, είναι απαραίτητα για τον σοβαρό φιλότεχνο. Στο τελευταίο τεύχος (Απρίλιος) διαβάσαμε μια ενδιαφέρουσα αναδρομή στο έργο του Θεοφυλακτόπουλου και αναλυτικό σημείωμα για τη ζωγραφική του Fr. Bacon
• Ζωγραφική και πάλι: Στην αίθουσα «Σπεύσιππος» (Σπεύσιππου 26-28, Κολωνάκι) εκθέτει από 30 Απριλίου ως 12 Μαΐου την τελευταία του

δουλειά ο ζωγράφος Σταύρος Μαρμινάκης.

• Ο αγώνας τώρα δικαιώνεται: στο προηγούμενο τεύχος του ANTI αναγγείλαμε τις προσεχείς (και από καιρό προγραμματισμένες) εκδηλώσεις του περιοδικού με θέμα **Το κιτς στη σημερινή Ελλάδα**, δημοσιεύοντας άρθρο του Χάρη Καμπουρίδη για το νεοελληνικό κιτς και την 21η Απριλίου. Μια βδομάδα μετά, το περιοδικό ENA ανταποκριθηκε στο αγωνιστικό κάλεσμά μας και δημοσίευσε ανάλογο άρθρο του Τάκη Θεοδωρόπουλου. Είχε προηγηθεί ένα εύστοχο σχόλιο του **Δεκαπενθήμερου Πολίτη**. Ελπίζουμε η πρωτοβουλία μας να εμπνεύσει και άλλα έντυπα που ενδιαφέρονται να αντιμετωπίσουν κριτικά το κιτς, με τελικό στόχο πάντοτε την ευαισθητοποίηση του αναγνωστικού κοινού. Στη σειρά των σχετικών δημοσιεύσεων στο ANTI, διαβάστε στο παρόν τεύχος τη συνέντευξη του Αιολίδη με έναν Αθηναίο έμπορο.
• Συμβαίνουν στην Αίγυπτο: ο Γιουσέφ Σαχίν, ο μεγαλύτερος ίσως σύγχρονος Αιγύπτιος κινηματογραφιστής εκτίει, από τις 21 Μαρτίου, ποινή ενός χρόνου φυλάκισης. Ο Σαχίν κατηγορείται ότι διένειμε την ταινία «Ο δικηγόρος», του συναδέλφου του Ραφάτ Ελ Μιχί, η οποία κρίθηκε από την αιγυπτιακή δικαιοσύνη συκοφαντική για το δικηγορικό επάγγελμα. Ο Σαχίν ήταν έτοιμος να γυρίσει την εικοστή εκτη μεγάλου μήκους ταινία

του, μια γαλλοαιγυπτιακή συμπαραγωγή με τίτλο **Ο Ναπολέον στην Αίγυπτο** • Να μερικοί αριθμοί που αποδεικνύουν ότι ο αμερικάνικος κινηματογράφος είναι υγιέστατος οικονομικά: το 1983 γυρίστηκαν στις ΗΠΑ 249 ταινίες, 120 από τις μεγάλες εταιρείες (40% παραπάνω από το 1982) και 129 από τις ανεξάρτητες εταιρείες παραγωγής που συνεργάζονται με τους "μεγάλους" σε ό,τι αφορά τη διανομή. Οι εισπράξεις για το εσωτερικό: 3,7 δισεκατομμύρια δολάρια

• Όποιος ανακαλύψει τον τρόπο με τον οποίο αυτές οι 249 ταινίες εξασφάλισαν το 50% των εισιτηρίων της ευρωπαϊκής αγοράς (κάθε χρόνο παράγονται περίπου 800 ταινίες μεγάλου μήκους στην Ευρώπη) κερδίζει μία θέση στο διοικητικό συμβούλιο του τραςτ των διανομέων ξένων ταινιών στην Ελλάδα • Φαίνεται ότι ο **Μάρτιν Σκορτσέζε** εγκατέλειψε οριστικά την ιδέα να γυρίσει (στην Τουρκία) τον **Τελευταίο πειρασμό** με τον Ρόμπερτ Ντε Νίρο κι έτσι ματαιώθηκε η συνάντηση Χόλλυγουντ-Νίκου Καζαντζάκη • Ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός καταγγέλεται καθημερινά από τον πρωθυπουργό, υπουργούς, νομάρχες, δημάρχους, πολιτιστικούς συλλόγους, κλαδικές, κτλ., τα **Όσκαρ** όμως δεν λείπουν κάθε χρόνο από την τηλεόραση. • Στη φετινή (θλιβερή) απονομή ο

σκευάσθηκαν με αποτέλεσμα να σχίζονται, να πέφτουν στο δρόμο, να δημιουργούν προβλήματα στους πεζούς και να συνθέτουν τελικά ένα θέαμα κάθε άλλο παρά ικανό να προσελκύσει τον πολίτη να διαβάσει το περιεχόμενο του πανό. Όσοι τα στήνουν, ξεχνούν να τα ξεστήσουν, όσοι τα γράφουν ξεχνούν τι γράφουν, και δεν τα μαζεύουν, όσοι τα δένουν τα δένουν πρόχειρα, άσχημα και λύνονται και αυτοί δεν ενδιαφέρονται για να τα ξαναδέσουν ή να τα μαζεύσουν. Στα επίκαιρα σημεία όλοι προσπαθούν να πάρουν θέση με αποτέλεσμα κανένα να

μην διαβάζεται και να δημιουργούν και άσχημες εντυπώσεις.

Λύση βέβαια δεν είναι να απαγορευτούν. Δεν θα 'πρεπε όμως τόσο οι κατασκευαστές και αυτοί που τα τοποθετούν, όσο και οι δήμοι και οι κοινότητες να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα; Όχι πολλά πράγματα. Το ελάχιστο. Όταν σχίζονται, πέφτουν ή το γεγονός για το οποίο γράφτηκαν και τοποθετήθηκαν παρέρχεται, να τα μαζεύουν. Να εκπληρώνουν και τα πανό την αποστολή τους. Να μπορούμε δηλαδή, όσοι από μας θέλουμε να τα διαβάζου-

μόνος που υπενθύμισε τι γινόταν εκείνη τη στιγμή ήταν ο Τζακ Νίκολσον. Παραλαμβάνοντας, με μαύρα γυαλιά, το βραβείο δεύτερου ρόλου είπε, χαμογελαστός, στο μικρόφωνο: «Ευχαριστώ τον ατζέντη μου».

Όλοι οι υπόλοιποι ευχαρίστησαν τους σκηνοθέτες, τους γονείς και τους παραγωγούς τους. ● Οι τηλεοπτικοί συντάκτες ψήφισαν τους τέσσερις συναδέλφους τους που συμμετείχαν στη ζωντανή τηλεοπτική συζήτηση με τον υπουργό κ. Αναστάση Πεπονί για την αναγκαιότητα ή μη του ενιαίου ραδιοτηλεοπτικού φορέα. Ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία της που η ΕΡΤ αποφάσισε να συζητήσει για τον εαυτό της. Ένα από τα πράγματα που κέρδισε ο τηλεθεατής ήταν η ματαιώση της προβολής της ταινίας **Η θυσία του Αβραάμ**, λαμπρού επιτεύγματος του ελληνικού κιτς.

● Κατά τα άλλα το ραδιοτηλεοπτικό Πάσχα δεν παρουσίασε εκπλήξεις. Άλλωστε, για την ΕΡΤ η Μεγάλη Βδομάδα σημαίνει δύο πράγματα: κλασική μουσική και Χόλλυγουντ. ● Πληθαίνουν τα συμπαθητικά μπαράκια στην περιφέρεια. Συντάκτριά μας με πληροφορεί με σημείωμά της που βρέθηκε στο συρτάρι μου ότι στην Ανθούπολη υπάρχει ο Πυράκανθος (Θηβών 274 και Φιλιατρών 3) και γεμίζει τις νύχτες με ροκ, τζαζ, κάντρυ, προσαρμόζοντας τη μουσική στο κέφι και της πιο δυναμικής παρέας. ● Ας μιλήσουμε για ένα βιβλίο: «Τα Καλύτερα Χρόνια» του Δημήτρη Νόλλα αρχίζουν με τη φράση: «Πίσω από κάθε έργο κρύβεται ένα πτώμα». Στις σαραντατέσσερις σελίδες του τελευταίου αυτού κειμένου του συγγραφέα αναπτύσσεται με θαυμαστή οικονομία αυτή η ιδέα. Έχω συνεχώς την αίσθηση ότι ο Νόλλας γράφει μόνο τα απαραίτητα: να κάτι που χρειαζόμαστε, στη ζωή και στη λογοτεχνία. ● Το περιοδικό «Πολιορκία» προετοιμάζει για το Σεπτέμβριο ένα διεθνές λογοτεχνικό συνέδριο με θέμα Συγγραφέας και Εξουσία. Οι βασικοί άξονες του συνεδρίου θα είναι τρεις: 1. Ανασκόπηση του πολιτικού ρόλου και των σχέσεων του συγγραφέα με την εξουσία, μέσα από διαφορετικές κοινωνικές δομές. 2. Ο συγγραφέας αντιμέτωπος με την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα (αυταρχική εξουσία: δικτατορία, απελευθερωτικοί αγώνες). 3. Ο συγγραφέας στο πλευρό της εξουσίας (συμμετοχή στη διαμόρφωση της πολιτικής διακυβέρνησης). Στην ενδιαφέρουσα αυτή εκδήλωση θα επανέλθουμε, σε επόμενο

τεύχος. ● Μια και το έφερε η κουβέντα, να και μια απάντηση του Στέλιου Ράμφου σε όσα γράφαμε στο προηγούμενο τεύχος σχετικά με τη φημολογούμενη συνεργασία του με τη Νέα Δημοκρατία:

Αγαπητό Αντί,
Στο προηγούμενο τεύχος (αρ. 258, στήλη Επισημαίνουμε), συνεργάτης σου δημοσιεύει μία πληροφορία κατά την οποία επεξεργάζομαι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της «Νέας Δημοκρατίας» και ζητεί επιβεβαίωση ή διάψευση.

Θα ήθελα να του γνωρίσω ότι η πληροφορία είναι εντελώς ασύστατη. Δράττομαι όμως της ευκαιρίας να δηλώσω πως είμαι πάντα στη διάθεση οιοδήποτε ανεξαιρέτως πολιτικού οργανισμού, ο οποίος θα ζητούσε τη γνώμη μου επί γλωσσικοεκπαιδευτικών θεμάτων. Τα θέματα αυτά, πιστεύω, πρέπει να τίθενται υπέρνω των κομματικών ανταγωνισμών και σκοπιμοτήτων.

Φιλικά
Στέλιος Ράμφος

● Και τα απαραίτητα δισκογραφικά νέα: ο δεξιότεχνης (στο κανονάκι) Βασίλης Νόνης επιμελήθηκε ένα μοναδικό δίσκο βυζαντινής μουσικής που έχει τον τίτλο **Η ναυς, βυζαντινά ενόργανα κρατήματα και λαϊκοί θρήνοι**. Όπως σημειώνει ο ίδιος στο οπισθόφυλλο τα κρατήματα είναι «ενόργανα μελισματικά καλλιτεχνήματα που ψάλλονται εκτός εκκλησίας, σε επετείους εορτών, ή πανηγύρεων κατά μίμηση των οργανικών μελών, που παίζονταν από έντεχνους μουσικούς. Τα μέλη αυτά, είναι οι ανώτερες μελισματικές δημιουργίες των πρωτοψαλτών, μαϊστόρων, διδασκάλων, είναι εύρυθμα, σύντονα και αποτελούν τον συνδετικό κρίκο, μεταξύ εκκλησιαστικής και κοσμικής μουσικής». ● Ο Βασίλης Νικολαΐδης ηχογράφησε το δεύτερο δίσκο του με τίτλο **Ελλάς**, που περιέχει μια σειρά από ευαίσθητες και καυστικές μπαλλάντες. Δυστυχώς, ούτε αυτός απέφυγε το μπιπ της λογοκρισίας... Συμμετέχουν οι Χάνομαι γιατί ρεμβάζω και η Δήμητρα Γαλάνη. ● Ο Ρασούλης τραγουδά Ρασούλη στο δίσκο **Ναι στο ναι και ναι στο όχι** που περιέχει δεκατέσσερα ανέκδοτα τραγούδια σε μελωδίες Μάνου Λοΐζου, Χρήστου Νικολόπουλου, Νίκου Ξυδάκη, Μάριου Στεφανόπουλου, Αντρέα Μικρούτσικου, καθώς και τη μαντινάδα «Σησάμι με το μέλι».

● Μια ματιά στην επαρχία, όπου δεν είναι και λίγα τα περιοδικά και οι εφημερίδες: ο κερκυραίος Πόρφυρας έφτασε αισίως στο εικοστό δεύτερο τεύχος του. Πρόκειται για μια «περιοδική έκδοση γραμμάτων και τεχνών» με ενδιαφέρουσα ύλη. Ανάμεσα στα άλλα ένα

κειμένο του Κώστα Σουέρες για το Φεντερίκο Φελλίνι, ένα διήγημα του Αλέξανδρου Κοσματόπουλου και πολλές βιβλιοκριτικές. ● Λίγο παρακάτω, στη Ζάκυνθο, η εφημερίδα Ρούγα συνεχίζει την πορεία της αποδεικνύοντας ότι ο επαρχιακός Τύπος μπορεί και πρέπει να γίνει υπόθεση ευφάνταστου γραψίματος και πρωτότυπης ματιάς στα πράγματα. ● Τα ίδια μπορεί να διαπιστώσει κανείς ξεφυλλίζοντας την τοπική ανεξάρτητη εφημερίδα του Παλαιού Φαλήρου **Διάλογος** που συμπλήρωσε 27 τεύχη και ασχολείται πάντα, από το ελληνικό πανκ μέχρι τον Ιππόδρομο. Στο άρθρο με τον τίτλο **Η Βενετία στην πόρτα σας** διαβάζουμε: «Ποτέ οι κάτοικοι της Αμφιθέας δεν περίμεναν ότι μια απλή βροχή θα έκανε το θαύμα (...) Βγαίνω λεωφόρο Αμφιθέας και τη βλέπω αγνώριστη. Σειρές ολόκληρες από βάρκες προχωρούσαν πάνω κάτω στο μεγάλο ποτάμι, ένας

τύπος προσπαθεί να περάσει με κρόουλ, απέναντι ένας μικρός έχει απομονωθεί στη νησίδα μη ξέροντας τι στυλ κολύμβησης να προτιμήσει (...) Τα ταχύπλοα περιπολικά του ΛΔ' Αστυνομικού τμήματος επιπλέον ησυχά στο πεζοδρόμιο-συγγνώμη, στο λιμανάκι του τμήματος».

● Είναι αλήθεια ότι βρέχει πολύ, πρέπει να παραγγείλουμε γόνδολες. ● Κι ένα ανέκδοτο με γόνδολες: γιατί όλοι οι καραμπινιέροι στη Βενετία κυκλοφορούν μονίμως με βρεγμένο το δεξί μπατζάκι του παντελονιού τους; Γιατί είναι όρθιοι στη γόνδολα και καπνίζουν. Μόλις τελειώνουν πετάνε τη γόπα και τη σβύνουν πατώντας την. ● Τελειώνουμε με μια βαρυσήμαντη είδηση: όπως προέβλεψε η δημοσιογράφος **Ελευθερία Ρουλιού** στο αδερφό περιοδικό **Υπέρ** (βλέπε *Αντί*, τεύχος 250) το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ θα γίνει πράγματι στο Ολυμπιακό στάδιο της Καλογρέζας.

Τα εικαστικά Mediassemblages του Κ. Τριανταφύλλου

Κάτι που είναι σταθερό γνώρισμα σε κάθε δημιουργία είναι η προσπάθεια να βρεθεί η κατάλληλη γλώσσα που θα εκφράσει τις νέες έννοιες, τις νέες εμπειρίες, σ' έναν κόσμο που αλλάζει διαρκώς. Όλοι οι εκφραστικοί τρόποι είναι έγκυροι, αρκεί να υπηρετούν αυτόν το στόχο.

Η τελευταία δουλειά του Κωστή Τριανταφύλλου έχει πολλά τέτοια χαρακτηριστικά. Έντυπες εικόνες με θέματα απ' τον σύγχρονο κόσμο, υφίστανται έντεχνη επάλληλη επεξεργασία με ζωγραφικές και φωτογραφικές τεχνικές. Τελικό αποτέλεσμα οι συνθέσεις που εκθέτει αυτές τις μέρες (3-23 Μαΐου, στην γκαλερί «F» Φωκυλίδου 12). Έργα που καταθέτουν μια νέα άποψη, πολλή δουλειά, δημιουργική φαντασία, ποιητική διάθεση —γι' αυτό και είναι έγκυρα κι αληθινά.

Χ. Κ.

Από την εσωστρέφεια στην κωμωδία

Συνέντευξη με τον Βασίλη Βαφέα

Το *Ρεπό* του Βασίλη Βαφέα, διακριτικού κινηματογραφιστή που διέγραψε ολόκληρη την τροχιά του νέου ελληνικού κινηματογράφου μέχρι σήμερα, ήταν μια διαφορετική ελληνική κινηματογραφική κωμωδία στο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης του 1982. Ταυτόχρονα αποτέλεσε μια ευχάριστη έκπληξη για τους κινηματογράφοφιλους που είχαν συνηθίσει τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια να ταυτίζουν το νέο ελληνικό κινηματογράφο με αισθητικές αναζητήσεις που σπάνια περιείχαν κάποια δόση χιούμορ. Ο Βασίλης Βαφέας ξεκίνησε με μερικές μικρού μήκους στις αρχές της δεκαετίας του '70 και πριν απ' το *Ρεπό* γύρισε την *Ανατολική Περιφέρεια*, ένα παράξενο όσο και σημαδιακό φιλμ για τη στροφή του νέου ελληνικού κινηματογράφου στις αρχές της δεκαετίας του '80, για το πέρασμα από μια θελημένη εσωστρέφεια στην αναζήτηση της επικοινωνίας μ' ένα ευρύτερο κοινό. Συναντήθηκα με τον Βασίλη Βαφέα, με αφορμή την προετοιμασία της νέας κωμωδίας που θα γυρίσει το καλοκαίρι, μιας ταινίας με πρωταγωνιστή τον Κώστα Βουτσά, που είναι σίγουρο ότι θα απαντήσει (θετικά ή αρνητικά) στο ερώτημα που βασανίζει αυτή τη στιγμή τους Έλληνες κινηματογραφιστές, δηλαδή στο κατά πόσο είναι έτοιμοι να συνδιαλλαγούν με το παρελθόν τους. Η συζήτησή μας επεκτάθηκε μοιραία και σε άλλα θέματα, από τους ηθοποιούς μέχρι την κρατική κινηματογραφική πολιτική και από τον κινηματογράφο ως επάγγελμα μέχρι τό τι θα ήταν μια σύγχρονη ελληνική κωμωδία.

Χρήστος Βακαλόπουλος

ΕΡ: Πώς αποφάσισες να κάνεις κωμωδίες;

ΑΠ: Δεν το είχα σκεφτεί στην αρχή. Όταν ήμουν στη σχολή Σταυράκου, στο τρίτο έτος, είμασταν υποχρεωμένοι να κάνουμε ένα φιλμάκι σε σούπερ οχτώ. Καθηγητές μου τότε ήταν ο Καβάγιος κι ο Βούλγαρης. Όταν έγραψα την ιστορία της *Απορρόφησης* στα 257 και τους την έδωσα με συμβούλευσαν να την κάνω σε τριανταπέντε mm. Έκανα την ταινία, δεν πλήρωσα τα διδάκτρα της σχολής και δεν έχω πάρει ακόμα το δίπλωμα. Η ταινία απορρίφθηκε από την προκριματική επιτροπή του φεστιβάλ του '73 και παίχτηκε στη Γκρενόμπλ, σ' ένα φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους. Εκεί διαπίστωσα ότι οι Γάλλοι γελάγανε, ενώ εγώ δεν είχα κάνει κωμωδία. Ανακάλυψα ότι τα πράγματα μέσα στο φιλμ ήταν ιδωμένα με χιουμοριστικό τρόπο, έμμεσο βέβαια. Από εκεί και πέρα έβλεπα όλο και περισσότερο σ' αυτήν την κατεύθυνση τις ταινίες μου, σε μια κατεύθυνση που γινόταν όλο και πιο σύνθετη. Ξαφνικά, λοιπόν, βρέθηκα στο σημείο να θέλω να κάνω μια ταινία με το Βουτσά.

ΕΡ: Πώς αντιμετώπιζες εκείνη την εποχή τις παλιές κωμωδίες;

ΑΠ: Χαιρόμουνα τους κωμικούς, δεν χαιρόμουνα την κωμωδία. Ήταν κάτι το εντελώς στατικό. Απολάμβανα τον αυτοσχεδιασμό των ηθοποιών μας, την άνεση, τους κωμικούς τύπους. Ποτέ, όμως, δεν καθόμουνα να χαζέψω μια ταινία ελληνική για την ιστορία της ή τη σκηνοθεσία της.

ΕΡ: Εκείνη την εποχή είχε μεγάλη πέραση ο Τατί.

ΑΠ: Ναι, τα ξεχωρίζαμε. Πήγαينا στον Τατί για να απολαύσω τη σκηνοθεσία του, τα ευ-

ρήματά του, αλλά χαιρόμουνα επίσης όταν έβλεπα έναν Χατζηχρήστο να αυτοσχεδιάζει μπροστά στην ακίνητη κάμερα.

ΕΡ: Μπορούμε να πούμε ότι κάποια στιγμή σκέφτηκες να συνθέσεις αυτά τα δύο;

ΑΠ: Τώρα πια θέλω να προσπαθήσω να συνθέσω αυτά τα δύο. Ο Τατί δεν έχει καθόλου λόγο ή μάλλον ο λόγος του είναι ο ήχος και οι ελληνικές ταινίες είναι κατεξοχήν ταινίες λόγου. Ενώ όλοι αυτοί οι κωμικοί είχανε μια κίνηση, μια χάρη στο κορμί τους, κανείς ποτέ δεν τους ζήτησε να την αξιοποιήσουνε. Αυτό με τράβηξε στον Βουτσά. Έβλεπα ότι οι σιωπές του Βουτσά, στις ταινίες του Δαλιανίδη, όταν μιλάγε ο Βουλγαρίδης ας πούμε, είχανε πολύ ψωμί. Με ενδιέφερε το πως κοιτάζε ο Βουτσάς, το πως έπαιζε εκτός ρόλου.

ΕΡ: Θα ήθελες δηλαδή να καταστρώσεις μια στρατηγική των νεκρών χρόνων των παλιών κωμικών;

ΑΠ: Όχι τόσο των νεκρών χρόνων, όσο της αμηχανίας τους. Αυτό που δεν τους ζήτηγαν να κάνουνε, το πως γυρίζανε, το πως περπατάγανε, όταν μιλάγε κάποιος άλλος. Βέβαια, και η κατάσταση του ίδιου του πάσχοντος προσώπου, τα στοιχεία του Τατί, αλλά στους δικούς μας κωμικούς.

ΕΡ: Το σενάριο της καινούριας σου ταινίας το έγραψες ειδικά για τον Βουτσά;

ΑΠ: Όχι. Το σενάριο βγήκε από μια εμμονή μου, την αγάπη μου για τις οδύσσειες. Μου αρέσει η περιπλάνηση... Στις ταινίες μου υπάρχει πάντα ένας άνθρωπος που διασχίζει καταστάσεις και γίνεται μάρτυρας σε διάφορα συμβάντα, ρεαλιστικά μέχρι τώρα. Εδώ επιχειρώ μια οδύσσεια μέσα από καταστάσεις όχι και τόσο γνώριμες, καταστάσεις πρώτο-

Ο Βασίλης Βαφέας και ο Γιώργος Καβάγιος πίσω από την κάμερα στο γύρισμα του *Ρεπό*.

γνώρες για τον ήρωα και ίσως για το θεατή Δυστυχώς, όταν γράφω ένα σενάριο δεν έχω το πλεονέκτημα του Τατί. Ο Τατί έπαιζε ο ίδιος και δεν είχε παρά να φανταστεί τις προσωπικές του αντιδράσεις. Εγώ αναγκαστικά πρέπει να προσαρμόσω το σενάριό μου στη ηθοποιό, δεν το έγραψα όμως ειδικά γι' αυτόν. Βέβαια, ήξερα από την αρχή ότι αυτό το πρόσωπο δεν μπορούσε να το υποδυθεί Ζαρκάδης. Στο *Ρεπό* το κωμικό στοιχείο βγαίνει από τη σύγκρουση της σοβαρότητας του Ζαρκάδη με τα αστεία του περιγύρου. Εδώ συμβαίνει εντελώς το αντίθετο: ένα σοβαρό πρόσωπο δε μπορεί να βολευτεί μέσα σε διάφορες σοβαρές καταστάσεις.

ΕΡ: Θα πρέπει, λοιπόν, να σε ενδιαφέρει ο Βουτσάς, όπως είναι τώρα κι όχι μια εικόνα του κληρονομημένη απ' το κινηματογραφικό παρελθόν.

ΑΠ: Ακριβώς. Το σενάριο αυτό δε θα μπορούσε να το ερμηνεύσει ο Βουτσάς στα νιάτα του, ο ήρωας είναι ένας άνθρωπος μιας κάποιας ηλικίας, δηλαδή μιας κάποιας φθοράς που παραμένει όμως ένας κλόουν.

ΕΡ: Διάβασα ότι η ταινία είναι ένα ταξίδι διακοπών.

ΑΠ: Είναι ένα ταξίδι που ο ήρωας επιχειρεί για πρώτη φορά. Είναι ένας λογιστής που δουλεύει σε μια εταιρεία, αλλάζει διάφορα μεταφορικά μέσα για να φτάσει στον τόπο δουλειάς του και κάποια στιγμή απολύεται. Το συνηθισμένο του ταξίδι σταματάει, χωρίς να το θέλει και ο άνθρωπος αυτός υποχρεώνεται να κάνει ένα άλλο ταξίδι που δεν το έχει επιχειρήσει ποτέ. Μπλέκει σε παράξενες καταστάσεις, παρασύροντας το θεατή, λειτουργεί σαν υποβολέας του θεατή.

ΕΡ: Στη δεκαετία του '70 έχουν πολλαπλασιασθεί τα ταξίδια στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο.

ΑΠ: Ίσως ο Οδυσσεάς, αυτό το παλιό σύμβολο, να βρίσκεται έδαφος τελευταία, να ανταποκρίνεται στο πνεύμα της εποχής. Με μία διαφορά φυσικά, το ότι δεν υπάρχει Ιθάκη κι αυτή είναι η πραγματικότητα των σημερινών οδυσσειών. Όταν τελειώνει η ταινία το ταξίδι μπορεί να συνεχισθεί.

ΕΡ: Στο Ρεπό είχες πολύ καλούς δεύτερους ρόλους και συνδέθηκες έτσι με μια ακόμα ελληνική κινηματογραφική παράδοση.

Μπορούμε να πούμε ότι τα τελευταία χρόνια είχαν εξαφανιστεί οι καλοί δεύτεροι ρόλοι.

ΑΠ: Κι οι ηθοποιοί, όμως, δε βοηθάνε σ' αυτό. Οι ηθοποιοί πάντα θέλουν τον πρώτο ρόλο, οπότε οι δεύτεροι συμπεριφέρονται σαν πρώτοι ή δεν έρχονται να παίξουν τους δεύτερους. Αν δεν σταματήσει αυτό το πράγμα το αποτέλεσμα του θα τα πληρώσουμε όλοι, κι εμείς και οι ηθοποιοί. Η περσινή χρονιά του φεστιβάλ ήταν σημαντική γιατί κάπως έσπασε αυτό, οι δεύτεροι ρόλοι ήταν πολύ καλοί.

ΕΡ: Εσύ έχεις ένα δικό σου ηθοποιό, κάποιον που τον παίρνεις μαζί σου από ταινία σε ταινία, του δίνεις πάντα ένα δεύτερο ρόλο. Μιλώ για τον Γκούμα.

ΑΠ: Θα παίξει και στην καινούρια ταινία, όπως κι ο Μηνάς ο Χατζησάββας άλλωστε, ο πρωταγωνιστής της Ανατολικής Περιφέρειας... Ο Γκούμας, όμως, είναι το τυπικό παράδειγμα καλού δεύτερου ρόλου, κάποιου που ελέγχει απόλυτα τα εκφραστικά του μέσα, χωρίς να πρωταγωνιστεί.

ΕΡ: Στον κινηματογράφο υπάρχει και υποβόσκει πάντα η ιδέα μιας ομάδας που από ταινία σε ταινία ταξιδεύει μαζί...

ΑΠ: Είναι φυσικό, πρόκειται για το πλήρωμα του σκάφους. Το παράξενο είναι ότι ο

Γκούμας σ' αυτό το σενάριο είναι ο καπετάνιος ενός κότερου. Οι άλλοι δεύτεροι ρόλοι δεν προέρχονται από τον παλιό κινηματογράφο κι αυτό για να είναι μόνος του ο Βουτσάς, να αποτελεί τη μόνη αναφορά στην παλιά εποχή.

ΕΡ: Πιστεύεις ότι κάνεις κάτι μόνος σου ή ότι υπάρχει μια γενικότερη ανάγκη για μια νέα κωμωδία;

ΑΠ: Στον κόσμο υπάρχει αυτή η ανάγκη. Παλιά οι κωμικοί ήταν οι ίδιοι φορείς αυτής της ανάγκης, είχαν πάρει το πράγμα στα χέρια τους. Ήξεραν τι μπορούσαν να κάνουν και τι είχε ανταπόκριση. Εμείς δυσκολευόμαστε να επικοινωνήσουμε με τον κόσμο, γιατί έχουμε ανάγκη από μεταφορικούς ιμάντες· τα πράγματα είναι στο μυαλό μας και η ανταπόκρισή τους δεν είναι εξασφαλισμένη. Ένα νέο στοιχείο που αφορά την κωμωδία είναι ότι ο κόσμος βλέπει στην τηλεόραση όλο το φάσμα της κωμωδίας, από τον Τσάπλιν μέχρι τον Γούντνυ Άλλεν. Σε λίγο θα βλέπει και Τατί... Όσο κι αν γίνεται παθητικός ο τηλεθεατής, γίνεται όμως και ειδικός. Εμείς έχουμε να αντιμετωπίσουμε ένα κοινό που έχει μάθει να βλέπει κωμωδίες, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να κάνουμε συνέχεια αυτό το είδος ταινιών για να ασκούμαστε.

ΕΡ: Και οι σκηνοθέτες, όμως, έχουν αισθανθεί αυτή την ανάγκη: ο Περάκης έκανε δύο κωμωδίες και μερικές μικρού μήκους το αποδεικνύουν επίσης. Αυτό συμβαίνει για πρώτη φορά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, αν εξαιρέσει κανείς το φιλμ του Αλευρά.

ΑΠ: Τα χρόνια αυτά ήταν η σοβαρή περίοδος της ιστορίας μας, φαινόταν αστείο ή μάλλον όχι σοβαρό το να κάνεις πράγματα με χιούμορ.

ΕΡ: Η κωμωδία βασιζόταν πολύ στους ηθοποιούς και οι νέοι σκηνοθέτες

προσπαθούσαν να τους αποφύγουν· οι ηθοποιοί τους θύμιζαν πολύ τον παλιό κινηματογράφο.

ΑΠ: Οπωσδήποτε. Ξεκινήσαμε σαν περιθωριακοί σκηνοθέτες, με τους δικούς μας ανθρώπους, αυτούς με τους οποίους επικοινωνούσαμε καλλιτεχνικά. Οι ηθοποιοί, καλοί ή κακοί, ανήκαν σε άλλο χώρο. Έπρεπε, όμως, κάποια στιγμή να αρχίσει μια διαδικασία γενικευμένης επικοινωνίας. Όταν προσπαθείς να εκφραστείς πρέπει να γίνεις αποδεκτός, αλλιώς η ίδια σου η απόπειρα έκφρασης κινδυνεύει να γίνει μπουμερανγκ. Ο ηθοποιός μπορεί, λοιπόν, να λειτουργήσει σα μεταφορικός ιμάντας του προσωπικού σου κόσμου στο ευρύτερο κοινό. Ο Σκορτσέζε χωρίς τον Ντε Νίρο δεν ξέρω τι θα μετέφερε.

ΕΡ: Το περίεργο είναι ότι η αλλαγή την οποία περιγράφεις υπάρχει στο εσωτερικό της πρώτης σου ταινίας μεγάλου μήκους, της Ανατολικής Περιφέρειας. Στην αρχή της ταινίας υπάρχει μια ψυχρή ματιά σ' ένα κοινωνικό φαινόμενο, μια ματιά αναλυτική που σιγά σιγά «ζεσταίνει» και στο δεύτερο μέρος —κυρίως μέσω του Γκούμα— η ταινία αλλάζει, γίνεται κωμωδία.

ΑΠ: Ίσως είναι ενδεικτικό σ' αυτό το σημείο ότι τα δύο μέρη του φιλμ γυρίστηκαν με παρεμβολή τεσσάρων μηνών. Κάτι άλλαξε σ' αυτό το διάστημα κι αυτή η αλλαγή μπορεί να γράφτηκε στο φιλμ.

ΕΡ: Κάτι άλλαξε στον ελληνικό κινηματογράφο κι η ταινία το συνέλαβε...

ΑΠ: Το καταλαβαίνω πολύ καλά αυτό (γέλια).

ΕΡ: Πως βλέπεις σήμερα την Ανατολική Περιφέρεια.

ΑΠ: Την αγαπώ, γιατί αγαπώ πολύ τους ηθοποιούς. Η ταινία είχε πάρα πολλούς. Ήταν για μένα ένα εργαστήριο: μεγάλα πλάνα... Παραδέχομαι αυτό που λες, υπάρχει η βασανιστική πορεία ενός εσωστρεφούς φαινομένου που αποζητάει την εξωστρέφεια, αυτή νομίζω ότι είναι η ιστορία του νέου ελληνικού κινηματογράφου, η απόπειρα να βρεθεί μια επαφή... Κυρίως, όμως, σταματάω στους ηθοποιούς, στον Μηνά, στην Αγγελίδου, που τη βρίσκω πολύ κινηματογραφική. Και η δουλειά με τον Καβάγια, φυσικά, η δουλειά στο χώρο... Ωστόσο δεν ήταν ακόμα η Οδύσσεια, ήταν ένα είδος κρυπτο-οδύσσειας, μια κίνηση σαλιγγαριού.

ΕΡ: Σ' όλες τις ταινίες που έχεις κάνει βλέπουμε επαγγελματίες, συνήθως χημικούς, σαν και σένα.

ΑΠ: Δούλευα από πολύ μικρός και με ενδιαφέρει πάρα πολύ αυτή η υπόθεση του επαγέλματος, της εξαρτημένης εργασίας. Τελικά μας καθορίζει όλους, ακόμα και τους ελεύθερους επαγγελματίες.

ΕΡ: Αντιμετώπισες τον κινηματογράφο, όπως αντιμετωπίζει ο Βουτσάς το ταξίδι που κάνει: τη στιγμή που απολύεται;

ΑΠ: Ναι, σαν βουτιά... Η ασχολία μου με τον κινηματογράφο λειτούργησε λυτρωτικά, ήταν μια διαμαρτυρία γι' αυτά που είχα υποστεί. Από εκεί και πέρα άρχισε ένα παιχνίδι, με τράβηξε το ίδιο το μέσο. Ήθελα και να γλιτώσω από κάτι και να ασχοληθώ με το κινηματογραφικό μέσο, να διεισδύσω στους μηχανισμούς του.

Ο Μηνάς Χατζησάββας και ο Γιάννης Γκούμας στην Ανατολική Περιφέρεια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8 ΤΗΛ. 3627318 ΑΘΗΝΑ

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

(Φύλλο 21)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αιχμές.

Δ. ΠΑΥΛΙΔΗ: Αναπτυξιακός νόμος 1262/82.

Ο. ΜΕΡΛΙΝΟΥ: Το λιβανικό στραπάτσο του ιμπεριαλισμού.

F. ORCUN: Τουρκία: Μια πολιτική κυβέρνηση κάτω από στρατιωτική παρακολούθηση.

E. ΜΑΝΤΕΛ: Η «μη ευθυγράμμιση» και η μονόπλευρη δράση.

Χ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ: Ο αρχειομαρξισμός στη γέννηση και στην ανάπτυξή του.

Θ.Θ.: Τα απομνημονεύματα του Μάρκου και η αλήθεια για τον Π. Πουλιόπουλο.

Δ. ΙΟΝΙΟΥ: Ο τροτσκισμός και οι επαναστατημένοι μικροαστοί του «Φυλλάδιου για το σοσιαλιστικό κίνημα».

T. ΓΑΛΑΝΟΥ: Κόμμα και πρωτοπορία.

Βιβλιοκρισίες-Βιβλιοπαραουσιάσεις:

Μ.Α.: «Οίστρος ανατροπής» του Γιώργου Παπαλεονάρδου.

Θ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ: «Εν ονόματι του Μαρξ (Η γέννηση του σταλινισμού)» του Μιχαήλ Ράϊμαν.

T. ΓΑΛΑΝΟΥ: «Το Σοσιαλιστικό Κόμμα» του Jacques Kergoat.

Θ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ: Πέντε χρόνια ζωής και προβληματισμού του «Μαρξιστικού Δελτίου».

ΕΡ: Τώρα, όμως, είσαι υποχρεωμένος να αντιμετωπίσεις τον κινηματογράφο σαν επάγγελμα.

ΑΠ: Τώρα μετατοπίζεται το ενδιαφέρον στο δεύτερο σκέλος, στην άσκησή μου στο μέσο. Υπέφερα τόσο πολύ από το προηγούμενο επάγγελμά μου, έτσι ώστε να ελπίζω ότι δε θα δημιουργηθούν ανάλογες καταστάσεις με τη νέα μου ασχολία. Δεν την αντιμετωπίζω, λοιπόν, βιοποριστικά, δε θα ήταν όμως καθόλου άσχημα να μπορέσω να ζήσω από το πράγμα που αγαπώ. Προτιμώ, όμως, να πάψω να γυρίζω ταινίες, αν πρόκειται να εξαρτιέμαι βιοποριστικά απ' αυτό, χωρίς να εξασφαλίζω κάτι άλλο, κάτι παραπάνω.

ΕΡ: Πως βλέπεις τη σημερινή κατάσταση του ελληνικού κινηματογράφου; Διαπιστώνεις την άνοδο ενός νέου επαγγελματισμού;

ΑΠ: Αυτό είναι γεγονός. Οι ελληνικές ταινίες των νέων κινηματογραφιστών έκαναν παλιά χίλια εισιτήρια, τρεις χιλιάδες εισιτήρια. Καταλαβαίνεις, λοιπόν, γιατί υπάρχει αυτή η βιασύνη στους νεότερους να κάνουν πολλά εισιτήρια. Αυτό έχει, βέβαια, έναν κίνδυνο, όταν επιδιώκεις τα εισιτήρια χρησιμοποιείς και μέσα που μπορεί απλώς να σε εξασφαλίζουν, κινδυνεύεις να χάσεις το μηχανισμό της έκφρασης. Αυτός είναι ο κίνδυνος. Η άχαρη περίοδος της απομόνωσης είχε τελικά ένα ενδιαφέρον, ήταν μια περίοδος έκφρασης. Η μανία να επικοινωνήσεις αορίστως με το κοινό μπορεί να μας οδηγήσει στον αντιποδα. Στην καλύτερη περίπτωση μπορεί να βρεις ένα κοινό, αυτό όμως δεν είναι σίγουρο, η καταστροφή μπορεί να είναι τελειωτική. Και οικονομική και υπαρξιακή... Μάλλον η καλύτερη λύση είναι να κάνεις τη δουλειά σου έντιμα, να λες αυτά που πραγματικά νιώθεις, να χειρίζεσαι τα εκφραστικά σου μέσα. Το κοινό μπορεί να ανταποκριθεί, μπορεί και όχι. Η ιστορία, όμως, ίσως γράφεται διαφορετικά.

ΕΡ: Έχω μια ερώτηση που προσπαθώ να την κάνω σ' όλους τους Έλληνες κινηματογραφιστές. Αν έπρεπε να κάνεις μια αποτίμηση τι θα έλεγες ότι σε ενδιαφέρει από τον ελληνικό κινηματογράφο;

ΑΠ: Με ενδιαφέρουν οι παλιοί κωμικοί, οι καινούριοι σκηνοθέτες και οι παλιοί τεχνίτες. Την καινούρια μου ταινία την κάνω με οπερατέρ τον Κατσουρίδη, που είναι ταυτόχρονα σκηνοθέτης και μεγάλος τεχνίτης. Έχω έναν παλιό κωμικό κι εγώ ανήκω στη νέα γενιά των σκηνοθετών. Κάποτε πρέπει να συνδυαστούν όλα αυτά τα πράγματα, αυτό είναι το δυναμικό μας, δε μπορούμε να κλείνουμε τα μάτια. Είναι στρουθοκαμηλισμός, θα βγούμε ζημιωμένοι όλοι. Δε μπορούμε να ξαναανακαλύπτουμε τη ρόδα απ' την αρχή, η ρόδα έχει βρεθεί. Πρέπει να τονίσουμε, βέβαια, ότι στον ελληνικό κινηματογράφο πολλοί λίγοι απ' τους παλιούς ασχολήθηκαν με την κινηματογραφική γλώσσα. Ο Γλυκοφρύδης, ο Κατσουρίδης ήταν οι εξαιρέσεις, αγαπούσαν το set up... Έτσι φαίνεται ότι τώρα είναι η εποχή που προσπαθούμε να συγκεράσουμε τα πράγματα, τώρα γίνεται ο συγκερασμός, μια όσμωση. Στην αρχή της δεκαετίας του '50 έγιναν επίσης ενδιαφέροντα πράγματα, οδηγηθήκαμε όμως αμέσως μετά στο

χολλγουντιανό κακέκτυπο. Ενδιαφέρον να το γεγονός ότι και τότε η κωμωδία έμεινε μια ανάπτυξη. Ίσως υπάρχει μια αναλογ στην περίοδο αμέσως μετά τον εμφύλιο κ στην περίοδο μετά τη χούντα, σε ό,τι αφορά μια ανάγκη για κωμωδίες που προκύπτει που τη βλέπουμε να εμφανίζεται.

ΕΡ: Πώς βλέπεις την κρατική ενίσχυση στον κινηματογράφο; Υπάρχει η άποψη ότι ροή χρημάτων στις ταινίες δεν εξασφαλίζει σίγουρα την επιβίωση των ταινιών, όταν δε συνοδεύεται από άλλα μέτρα.

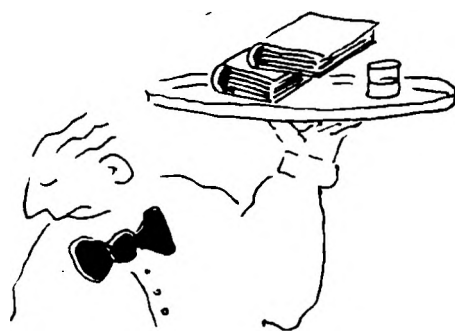
ΑΠ: Η χρηματοδότηση είναι απαραίτητη χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο τρόπος με το οποίο γίνεται είναι ο ιδανικός. Το ότι φέτος αποφάσισε το Κέντρο Κινηματογράφου χρηματοδοτήσει είκοσι ταινίες κι όχι δέκα να σωστό. Βέβαια το 30 με 40% που σου νουν είναι σίγουρο ότι δεν είναι αρκετό. Δίνεται η ταινία κι αν γίνει θα είναι υποβαθμισμένη. Απ' την άλλη μεριά δε μπορεί να πουν λεφτά μόνο δέκα κι όχι δεκαοχτώ ή κοσι. Το Κέντρο Κινηματογράφου λέει, λοιπόν, «εγώ θα δώσω σε δεκαοχτώ κι ας πά να κόψουν το λαιμό τους να βρουν τα άλλα. Αυτό, όμως, δεν είναι λάθος, γιατί πρέπει πάντα να υπάρχει το κίνητρο του δημιουργού, πρέπει οι κινηματογραφιστές να βσκουν λύσεις κι όχι να επαφένται στο ότι κποιος θα τους καλύψει απόλυτα. Γιατί τέχάνεται το μεράκι που είναι η κινητήρια δύναμη μπορείς ακόμα και να σταματήσεις ενδιαφέρεσαι για την ταινία σου. Όμως 60% ή ακόμα και το 30% που πρέπει να κλύψεις είναι πολύ μεγάλο. Η τηλεόραση, νμίζω, ότι οφείλει να καλύψει αυτό το άνομα δεν είναι τίποτα γι' αυτήν. Έχει έσοδα πό τις ταινίες και μόνο αν ενισχύσει τον κινηματογράφο θα ανανεωθεί και η δική της γλώσσα. Αν δε βοηθήσει τον κινηματογράφο κάποια στιγμή και η ίδια θα έχει πρόβλημα με τη γλώσσα των προγραμμάτων της.

ΕΡ: Δούλεψες λίγο στην ΕΡΤ-2, στην επιτροπή προγραμματισμού. Ποια είναι η γνώμη σου για τον τρόπο που αντιμετωπίζει τον κινηματογράφο η τηλεόραση;

ΑΠ: Δεν τον έχει προσέξει σχεδόν καθόλου. Αυτό είναι τελείως αυτοκαταστροφικό κι βέβαια όλοι είμαστε αυτοκαταστροφικοί αυτόν τον τόπο, μόνο που η τηλεόραση έχει φτάσει στα άκρα, πρέπει να δουλέψει σ' έντελώς άλλο πλαίσιο. Πρέπει να αρχίσει να συμπαραγωγές, τις προαγορές, να αναλάβει το φορτίο της παραγωγής. Θα έλεγα, μάλιστα, να δίνει λεφτά ακόμα και στις ταινίες που δε θέλει να παίζει το κέρδος που θα έχει είναι πολύ μεγαλύτερο από τα λίγα εκατομύρια που θα χάσει στις ταινίες που δεν μπορεί να προβάλλει λόγω θεματικής. Από την άλλη, ξεδεύονται λεφτά με λάθος τρόπο: κατά τη γνώμη μου δεν πρέπει να γίνονται ταινίες των 300 εκατομμυρίων με 30 εκατομμύρια, αλλά ταινίες των 20 εκατομμυρίων με εκατομμύρια, κι αυτό βέβαια είναι ένα πρόβλημα σεναρίων. Η τηλεόραση θα μπορούσε να καλύψει αυτό το άνοιγμα αυτός νομίζω τι είναι ο ρόλος της σε σχέση με τον κινηματογράφο.

Μία από τα ίδια

του Γιάννη Η. Χάρη

Για το Ετυμολογικό και Ερμηνευτικό Λεξικό του Α. Θ. Φλώρου

Στο τεύχος της 16ης Μαρτίου (αρ. 256, σσ. 48-49) ο κ. Νίκος Φωτίου επισκοπεί το *Μεγάλο Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας, Μονοτονικό* του Α. Γεωργοπαπαδάκου, και εξ όνυχος ανασύρει έναν ταλαιπωρο λέοντα*.

Ας μου επιτρέψει να δανειστώ την επιχειρηματολογία του, τις γενικότερες παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά του, ώστε να μη μακρηγορήσω σχετικά με κάποιο άλλο προχειρογράφημα: το *Νεοελληνικό Ετυμολογικό και Ερμηνευτικό Λεξικό*, του Αθανάσιου Θ. Φλώρου, Επίτιμου Εκπαιδευτικού Συμβούλου, εκδόσεις Αντώνης Λιβάνης «Νέα Σύνορα», Αθήνα 1980, σσ. Χ + 732¹.

Παρακαλείται λοιπόν ο αναγνώστης να ανατρέξει στο κριτικό σημείωμα του κ. Ν. Φωτίου, και στις αμαρτίες που καταμετρώνται εκεί στο *Λεξικό Γεωργοπαπαδάκου* να προσθέσει τη θλιβερή εμφάνιση του *Λεξικού Φλώρου*, με την ανύπαρκτη τυπογραφική επιμέλεια και τα διάφορα τυπογραφικά λάθη, στοιχείο που βαρύνει ιδιαίτερα σε ένα λεξικό, σχεδόν όσο και τα αγκυλωμένα ελληνικά που παραγεμίζουν τα λήμματα και τις εφτακόσιες τόσες σελίδες του τόμου.

Ας ανοίξουμε στην τύχη το *Λεξικό*, στο «σαλόνι» των σελίδων 212-213, όπου συναντούμε πρώτο πρώτο το λήμμα *καμελό*, το «ύφασμα που αρχικά κατασκευάζονταν (sic) από τρίχες γκαμήλας, απ' όπου έχει και το όνομα». Σημειώνεται ότι «η λέξη είναι αντιδάνειο, γιατί (sic) έρχεται, βέβαια, από το γαλλικό *camelot*, αλλά αυτό² βγαίνει από το ελληνικό *κάμηλος*», δεν σημειώνεται όμως το αξιοπαρατήρητο, ότι η λέξη αυτή αναζητήσε από καιρό τις ρίζες της (κι αυτή!) και έγινε *καμηλό* (κι αυτό, πιστεύω, έπρεπε να είναι το λήμμα σε σύγχρονο λεξικό, έστω με σχετική παραπομπή).

Ακολουθεί το λήμμα *καμήλα*, δίχως ερμηνευμα.

Έπεται το λήμμα *καμηλαύκι*, κι αυτό ανερμήνευτο. Από τα ετυμολογικά του: «η λέξη *καμηλαύκι* προέρχεται από το *κάμηλος* [και λήμμα *κάμηλος* δεν υπάρχει!], γιατί το *καμηλαύκι* των κληρικών και μοναχών...» κτλ., συνάγεται, τουλάχιστον, ότι αποτελεί κάποιο εξάρτυμα των κληρικών και μοναχών (καλογέρων και καλογριών;).

Δεν ακολουθεί λήμμα *καμηλοπάρδαλη*.

Ακολουθεί λήμμα *καμηλωτή*, και αμέσως έπειτα η *καμιζόλα* = «είδος ενδύματος» —μπορεί και παντελόνι, δηλαδή; Η λέξη μάλιστα αυτή «είναι γαλλική: *camisole* που προέρχεται από το μεσν. λατινικό *camisia* (= ποκάμισο)» —και, ευτυχώς, δεν υπάρχει λήμμα *ποκάμισο*!

Σειρά, τώρα, του γνωστού *καμικάζε*: ο *καμικάζε*!

Ακολουθεί το λ. *καμινάδα* = καπνοδόχος, και λήμμα *καπνοδόχος* δεν υπάρχει.

Έπεται το *καμινέτο*, κι αυτό ανερμήνευτο.

* Το παρόν σημείωμα ήταν έτοιμο να δημοσιευτεί στο προηγούμενο τεύχος (αρ. 257), που το κατέκλυσαν όμως δικαστικοί κλητήρες, εξώδικες προσκλήσεις και τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας, με στόχο ακριβώς τον κ. Φωτίου, το κείμενό του και το περιοδικό που το φιλοξένησε: ο υπογραφόμενος τους παραχώρησε ευχαρίστως τη θέση τους: noblesse oblige. Τεχνικοί λόγοι εξαφάνισαν στη συνέχεια το άρθρο, και απ' το περασμένο τεύχος παρόλη τη μάχη που έδωσε ο πίνακας περιεχομένων.

Και πέφτουμε στο *καμίνι*, κι αυτό ανερμήνευτο, πάντως «υποκορ. του αρχ.³ η κάμινος [δεν υπάρχει λήμμα *κάμινος*!] (βλ. καίω) [προς τι η παραπομπή;]».

Ακολουθεί το *καμιόνι*, και το ρ. *κάμνω*, που σημαίνει «αρχ. κάμνω»!

Έπεται το λ. *καμόρα*, και το λ. *καμουτσι*, που σημαίνει, κατά τον κ. Φλώρο, «μάστιγα», και τίποτε άλλο. Η *μάστιξ*, όμως, η σημερινή *μάστιγα*, κ. Φλώρο, ήταν και το «καμουτσι» σας και η *μάστιγα*, η γνωστή μας *μάστιγα*, η οποία όμως νεοελληνική *μάστιγα* μπορεί να είναι, λόγου χάρη, το λεξικό σας, όχι όμως και *καμουτσι*. Αλλά, ούτως ή άλλως, λήμμα *μάστιγα* στο λεξικό Φλώρου δεν υπάρχει, άρα το *καμουτσι* μένει ουσιαστικά ανερμήνευτο. Μπορεί ωστόσο (τυχαία: όχι έπειτα από παραπομπή του λεξικογράφου) να συσχετιστεί με το *καμουτσίκι*, που παριστάνει, με τη σειρά του, το ερμηνευμα στο λ. *μαστίγιο*.

Ακολουθεί το λ. *καμουφλάρ*, και το *καμουχι* και το *καμπ*(!).

Έπεται η *καμπάνα*, ανερμήνευτη (και με το παράγωγό της *καμπανιό* γραμμένο με ει).

Ακολουθεί το *καμπανάρι*, η *καμπάνια* και το ρ. *καμπανίζω*, που σημαίνει, πιστέψτε το ή όχι (και αναλόγως χρησιμοποιήστε το, στο μανάβη σας, ας πούμε), «ζυγίζω, μεσν. *καμπανίζω*»!⁴

Και με τον *καμπανίτη* εισερχόμαστε στο *καμπαρέ* = «νυχτερινό κέντρο όπου τραγουδούν και χορεύουν γυναίκες του ελαφρού (chic) κόσμου και πίνουν [= οι γυναίκες] οινόπνευματώδη ποτά».

Δεν ακολουθεί λήμμα *καμπαντίνα*: υπάρχουν όμως τα λ. *Καμπάς*, *καμπάτικος*, *καμπέρα*.

Και *κάμπη* = «αρχ. *κάμπη*». (Όποιος δεν αρκείται στην ερμηνεία αυτή, ας προσφύγει στο λ. *κάμαρα*, όπου *παραπέμπει*, άγνωστο γιατί, ο λεξικογράφος μας).

Και *κάμπια* = «η αρχ. *κάμπη*, κατά τα θηλυκά σε -α»! (Και η *κάμπη*; Γνωστή!)

Και το *κάμπιν* (να, λοιπόν, ένα σύγχρονο λεξικό) = «*σπορ*⁵ που συνίσταται στο να ζει κανείς στο υπαίθρο και να κοιμάται κάτω από τη σκηνή».

Ακολουθεί η *καμπίνα*, και καταλήγουμε στο λ. *καμπινές*: εδώ απολήγει το σαλόνι μας, οι σελίδες 212-213, και εδώ φιλοξενούνται τα εξής ελληνικά: «*καμπινές* ο, αποχωρητήριο: γαλλ. *cabinet* και σημαίνει [δηλαδή το αποχωρητήριο] μικρό δωμάτιο, γραφείο, υπουργικό συμβούλιο. Στα ελληνικά πέρασε με *παραλείψη*: *cabinet d'aisance*...» κτλ.

Με *παραλείψη* το πάθαμε κι εμείς, κύριε Φλώρο!

1. Θα ασχοληθούμε με το συμπλήρωμα αυτό επειδή —εκτός από ερμηνευτικό— καμώνεται πρωτίστως το ετυμολογικό λεξικό, και ετυμολογικά λεξικά δεν έχουμε, πέρα από το πολύτιμο μα συνοπτικότατο Ετυμολογικό του Ανδριώτη. Σημασία έχει, ακόμη, και το ότι κυκλοφορεί από εκδοτικό οίκο με επιφάνεια τέτοια ώστε να προωθείται σε δημόσιους οργανισμούς, Τράπεζες λ.χ., και να μοιράζεται σε διάφορες βιβλιοθήκες.

2. Όλες οι υπογραμμίσεις στα παραθέματα είναι δικές μου —αντί για οποιοδήποτε σχόλιο.

3. Έτσι, *υποκορ. του αρχ.*, όπως και ο κ. Φλώρος είναι *επιτ. εκπαιδ. σύμβουλος*, ακόμη και στη σελίδα τίτλου!

4. Στο επίτομο λεξικό του Δημητράκου, λ.χ., στο λήμμα *καμπανίζω* διαβάζουμε: «*κτυπώ την καμπάνα*. 2. *αμτβ.*, αποδίδω ήχον *καμπάνας*, *κουδουνίζω*. 3. *μτφ.* υπαινίσσομαι τι, *κάμνω καμπανιές*. 4. *Μ ζυγίζω* διά του *καμπάνου* (στατήρος)...» κτλ.

5. *Σπορ* δε εστί λέξη *αγγλ.* Για την ακρίβεια: «*σπορ* το, η λέξη είναι *αγγλ.* *sport* ρίζα: *per-*, από την οποία παράγονται: *πείρω*, *πέρα*, *περώ*, *περαίνω*, *πόρος*, *πορθμός*: *λατιν.* *portus*, *porta*. *porto -are*, *αγγλ.* *sport*» (η στίξη του πρωτοτύπου τηρήθηκε και εδώ πιστά).

Η Αγγελική Worning γράφει για το βιβλίο της Κολέτ Ντόουλινγκ «Το σύνδρομο της Σταχτοπούτας», εκδ: Γλάρος, Αθήνα 1983

Το σύνδρομο της Σταχτοπούτας είναι ο εσωτερικός εχθρός, ένας φόβος για χειραφέτηση και αυτοδιαχείριση, που κάθε γυναίκα διατηρεί, σ' όποιο στάδιο απελευθέρωσης κι αν βρίσκεται, λέει η Κολέτ Ντόουλινγκ. Είτε αυτός ο ψυχολογικός εχθρός λέγεται ναρκισσισμός, ανασφάλεια, μαζοχισμός, είτε αίσθημα κατωτερότητας ή ενοχής, έχει για ρίζα την εσωτερικευμένη καταπίεση, και για αποτέλεσμα την αναπαραγωγή του εξωτερικού κατασταλτικού συστήματος, και το σβύσιμο κάθε ίχνους προσωπικής ταυτότητας. Η Σταχτοπούτα, μεταφέροντας από τα χέρια της την ευθύνη της δικής της ύπαρξης στις πλάτες του Πρίγκιπα, του άντρα, στερεί από τον εαυτό της κάθε δυνατότητα ν' αξιοποιήσει τα συσσωρευμένα της χαρίσματα, ν' αναπτύξει τις ικανότητές της, και να κερδίσει, μέσα από το δικό της αγώνα αυτοπραγματοποίησης, εμπιστοσύνη και σεβασμό στον εαυτό της.

Το θέμα του βιβλίου δεν είναι από ποιους και πως χειραγωγείται και καταπιέζεται η γυναίκα,

αλλά ποιους μηχανισμούς αυτοκαταστροφικούς κινητοποιεί η ίδια για ν' αποφύγει να πάρει θέση και αποφάσεις, που θα είχαν σα συνέπεια αυτή να είναι πρίγκιπας του εαυτού της.

Η συγγραφέας καταπιάνεται με τα πολιτισμικά αίτια της εξάρτησης και του φόβου. Η παραδοσιακή κοριτσίστικη ανατροφή, που φρενάρει και φιλτράρει κάθε πρωτοβουλία, που ελέγχει και υπερπροστατεύει τα «αδύνατα» κοριτσάκια, δημιουργεί κλασικές, θηλυκές ευνούχους. Κι αν ακόμη μια μέρα επαναστατήσουν και σηκώσουν κεφάλι στις αξίες της ανταγωνιστικής, απάνθρωπης, ανδροκρατικής κοινωνίας, ο θυμός τους γίνεται τροχόπέδη για τις ίδιες, αφού, στις πιο πολλές περιπτώσεις, μετατρέπεται σε άλλοθι για παθητικότητα, αποχή κι αδυναμία, σε μια αξιόπιστη δικαιολογία για να κρατηθούν μακριά από την πραγματικότητα.

Πολλά από τα παραδείγματα αναφέρονται σε περιπτώσεις γυναικών μεσαιας τάξης, που, ως μια ηλικία, χρησιμοποιούν όλες τις υλικές δυνατότητες που βρίσκουν γύρω τους για εξοπλισμό του επαγγελματικού τους αγώνα. Δονούνται από αυτοπεποίθηση κι ανησυχία για να βρουν την ταυτότητά τους. Όμως, με τη σταθεροποίηση της ερωτικής τους ζωής στο πλευρό ενός συντρόφου, με το γάμο τους, αυτή η στάση ζωής αλλάζει σταδιακά, και όλες τους οι φροντίδες για ανεξαρτησία μπαίνουν στο χρονοντούλαπο των εφηβικών παραξενιών, και παίρνουν συγχωροχάρτι από τις ίδιες, κι από έναν κύκλο άλλων

γυναικών, που βρίσκει τη δικαίωσή του στην πολλαπλή ταύτιση. Όλες αυτές οι γυναίκες μεγάλωσαν κάτω από την επίβλεψη αποφασιστικών πατεράδων και άβουλων μανάδων. Ταυτίστηκαν με τους πατεράδες τους, που τις ενθάρρυναν και τις παρότρυναν ως μια ηλικία και ως ένα σημείο: ως εκεί που δεν γίνονται οι επιτυχίες τους πραγματική απειλή για την πατρική κυριαρχία, για την ανδρική εξουσία. Οι γυναίκες αυτές, εκτός βέβαια από εξαιρέσεις, δεν μπορούν να ξεπεράσουν τέτοιο φραγμό, και μόλις ένας ρόλος (μητέρα, σύζυγος...) τους εξασφαλίσει ένα καταφύγιο, παύουν να εκθέτουν τον εαυτό τους σε κινδύνους, γυρεύοντας ανεξαρτησία.

Άλλες καταστάσεις δείχνουν την καμουφλαρισμένη εσωτερική σύγκρουση της οικονομικά ανεξάρτητης, διχασμένης, γυναίκας ανάμεσα στην εργασία και την αισθηματική ζωή, στην εποχή μας όπου η δουλειά της είναι άμεση αναγκαιότητα, κι όχι εκδήλωση ανεξαρτησίας. Αναλύονται, με διεισδυτικότητα όλες οι συνηθισμένες δικαιολογίες για οπισθοχώρηση και αυταπάρνηση.

Το μήνυμα όμως είναι αισιόδοξο. Το πρόβλημα μπορεί να βρει τη λύση του. Τα μικρά, καθημερινά, αυτοδίδακτα, συνειδητά βήματα είναι αναμφισβήτητες προσωπικές νίκες. Τα θαύματα των «ειδικών» βέβαια δεν υπάρχουν, δεν αποκλείεται όμως η βοήθεια του ψυχοθεραπευτή, αν είναι ανάγκη.

Το βιβλίο φέρνει ξανά στο προσκήνιο τις θεωρίες της K. Horney (1885-1952), και εκλαϊκεύει με

προσοχή πολλές ψυχιατρικές ωρίες γαλλικής και γερμαν προέλευσης. Είναι γραμμένο δημοσιογραφικό, ευχάριστο προσωπικό ύφος.

Παρότι δεν αναφέρει την ακριβή καιότητα της συλλογικής στήγικής και του κοινωνικού να, έχει τη φεμινιστική του Πολλές φορές η ομαδοπο μπορεί να φέρει σαν αποτέλε την προσωπική επανάπαυση ιδιωτικό πεδίο. Ελλοχεύει βέ ο κίνδυνος της απολιτικοπ σης και της απομόνωσης, α περιεχόμενο του βιβλίου δεν ποθετηθεί μέσα σ' ένα πιο πλαίσιο ταξικού και φυλετι προβληματισμού.

Η συγγραφέας δεν αναφ καθόλου το τόσο επίκαιρο βλημα της ανεργίας, και των κολων απολύσεων, που κρ δέσμιες και εξαρτημένες γυ κες όλων των κοινωνικών σ μάτων, ούτε κάνει καμία ν για τη γενική οικονομική κ που παραλύει τις κινήσεις π λών γυναικών.

Ένας χαρακτηριστικός «ο ρικανισμός» διαπερνά όλο κείμενο. Η Κολέτ Ντόουλι δεν αμφισβητεί πουθενά τα ερεότυπα σχήματα της επιτυχ και της καριέρας, δε βάζει κ να ερωτηματικό στο ποιος τ κά έχει την οικονομική εξου και λέει την τελευταία λέξη.

Στην πατρίδα του λιμπερ σμού, το όνειρο της «λαμπρ σταδιοδρομίας έχει πάρει α χρώσεις που προκαλούν κά κάπου το χαμόγελο σ' όποιο χει βάλει τις κοινωνικές αξίες άλλη σειρά.

BAR FORUM

*Τώρα που η επικοινωνία
δυσκολεύτηκε,
άπ' τις περιστάσεις...*

*...Υπάρχει ένα **FORUM**
επικοινωνίας*

**6τα ΕΞΑΡΧΕΙΑ 6την ΠΛΑΤΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 3 Α' ΟΡΟΦΟΣ**

νηπιαγωγείο το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλατε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιού
Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

Χάιντς Ρίχτερ γράφει για το βιβλίο του Γιάννη Λούλη «Το ελληνικό κομμουνιστικό όμμα 1940-1944» έκδοση routin Helm, Λονδίνο 1982

Οι πληροφορίες γύρω από τη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας γενικά και το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΚΕ) ειδικότερα, είναι κάπως σπάνιες έξω από την Ελλάδα. Αυτό οφείλεται σε δύο κύριους πα- ραγοντες: πρώτα, υπάρχει το σχε- δόν αδιεπέραστο εμπόδιο της γλώ- σσης (ποιος, εκτός από μερικούς ελ- ληνικά;) και στο ότι μέχρι τη στρα- τωτική δικτατορία (1967-1974) εί- ναι εμφανιστεί πολύ λίγα βιβλία σε α γενικά προσιτή γλώσσα, τέτοια όπως τα Αγγλικά. Δεύτερον, είχε κατά πολύ μειωθεί το ενδιαφέρον για τη σύγχρονη ιστορία της Ελλά-δας. Διεθνείς ιστορικές και πολιτι- κές έρευνες αφομοιώνονταν από α- λττερα θέματα που συγκεντρώνο- ναν κυρίως στις εξελίξεις της κε- ντρικής και δυτικής Ευρώπης· η Ελ- λάδα ήταν δευτερεύον θέμα που παβούσε την προσοχή μερικών μό- νο μελετητών. Για να μιλήσουμε α- ντικτά υπήρχαν δύο ομάδες: Έλλη- νες που γεννήθηκαν ή που κατά- ρονταν από τη χώρα αυτή και η ο- μάδα των Άγγλων κυρίως και Αμε- ρικάνων μελετητών από τους ο- ποίους οι περισσότεροι είχαν υπη- ρέσει στην Ελλάδα κατά τη διάρ- κεια του πολέμου σε ειδικές απο- πολές. Οι αναγνώστες των εκδό- σών τους ήταν επίσης μάλλον λί- γοι και το περιεχόμενο των μελε- τών τους ήταν αρκετά παρόμοιο στην ιδεολογική τους βάση. Με λί- γα λόγια ήταν κυρίως αντιπροσω- πευτικοί ιστοριογραφικά τύποι του ψυχρού πολέμου.

Η στρατιωτική δικτατορία από το 1968 ως το 1974 άλλαξε αυτή την κατάσταση ριζικά. Η δοκιμασία της Ελλάδας κατά τη διάρκεια αυτών των εφτά ετών βρήκε συμπαράστα- ση σε μια Ευρώπη πολύ ευαίσθητη γύρω από τις φασιστικές δικτατο- ρίες. Οι πολιτικοί αρθρογράφοι και

οι δημοσιογράφοι, αλλά και οι με- λετητές ανά την Ευρώπη και τις ΗΠΑ αισθάνθηκαν επίσης αυτή την πρόκληση και άρχισαν να ερευνούν το πρόσφατο παρελθόν της Ελλά-δας. Έτσι, μέσα σε δυο χρόνια πα- ρουσίασαν πλήθος μελετών πάνω στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας οι οποίες έχουν μερικά κοινά χα- ρακτηριστικά γνωρίσματα: ήταν επι- στημονικές εργασίες και παρουσία- ζαν μια αμφιλεγόμενη εικόνα. Σε σύγκριση προς τις ανιαρές ερμη- νείες της περιόδου του Ψυχρού Πο- λέμου ήταν ανανεωτικά διαφορο- ποιημένες και δεχόντουσαν ανοι- κτά ότι είχαν γραφεί από διαφορε- τικές ιδεολογικές απόψεις.

Η πτώση της Χούντας το 1974 οχι- μόνο απελευθέρωσε τη χώρα από τις αλυσίδες των δικτατόρων, αλλά προκάλεσε μια διανοητική αναγέ- ννηση άγνωστη μέχρι τότε. Μέχρι ε- κείνη τη χρονιά ο ιστορικός επιστη- μονικός κλάδος «σύγχρονη ιστο- ρία» ήταν ανύπαρκτος —η ιστορία είχε τελειώσει πριν τον πρώτο πα- γκόσμιο πόλεμο. Από το τέλος του Εμφύλιου Πολέμου (1949) οι μελέ- τες πάνω στο πρόσφατο παρελθόν της Ελλάδας, ειδικά αυτές που ανα- φέρονται στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν, με μερικές εξισο- μείωτες εξαιρέσεις τέτοιες όπως αυτές του Πυρομάγλου, μονόπλευ- ρες από τα δεξιά. Αντίθετες φιλε- λεύθερες απόψεις είχαν ακουστεί μόνο για μια μικρή περίοδο πριν τη χούντα. Τώρα, μετά την πτώση των συνταγματαρχών στα χρόνια που ακολούθησαν, παρουσιάστηκαν ε- κατοντάδες βιβλία και άλλες μελέ- τες πάνω στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας γενικά και στην ιστο- ρία της Αντίστασης κατά τη διάρ- κεια της κατοχής ειδικότερα. Αν και πολλοί απ' αυτούς ήταν αντάρτες στη μια ή στην άλλη πλευρά και ό- λοι είχαν τις δικές τους ιδεολογι- κές απόψεις, υπήρξαν χρήσιμοι συ- νεργάτες στη δημόσια συζήτηση γύρω από το δύσκολο παρελθόν.

Αυτή η συζήτηση οδήγησε στη γενική παραδοχή ότι η Εθνική Αντί- σταση κατά των εισβολέων του Ά- ξονα υπήρξε εθνική υποχρέωση ό- λων των Ελλήνων. Αυτή η δημόσια

συζήτηση που φορτίστηκε με πολ- λά πάθη αλλά και με μια εξίσου σο- βαρή επιθυμία να υπερνικήσουν τις διχόνοιες του παρελθόντος τέλειω- σε με την επίσημη αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης από το ελληνι- κό κράτος το καλοκαίρι του 1982, 37 χρόνια μετά την Απελευθέρωση.

Μόνο μια μερίδα Ελλήνων πολι- τών καταδίκασε αυτή την αναγνώ- ριση: Η ελληνική Δεξιά. Ο προηγού- μενος Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Ευάγγελος Αβέρωφ, κατηγορήσε την Αντίσταση σαν μια προδοτική μηχανορραφία των Κομμουνιστών. Όλα τα άλλα κόμματα ψήφισαν ο- μόφωνα για την αναγνώριση την ο- ποία ο Παναγιώτης Κανελλόπου- λος, πρώην πρωθυπουργός και συντηρητικός πολιτικός, συνέστη- σε σε μια εξαιρετικά αξιοσημείωτη ομιλία. Υπήρχε μόνο ένα πολιτικό κόμμα το οποίο δεν ήταν παντελώς ευτυχισμένο ούτε και μ' αυτό το α- ποτέλεσμα: το ΚΚΕ, που νομιμοποι- ήθηκε το 1974 μετά από 27 χρόνια παρανομίας. Έτσι υπερνικήθηκε ο δεύτερος μεγάλος εθνικός διχα- σμός της Ελλάδας και η πόρτα ήταν ανοικτή για την τελική συμφιλίωση και ισορροπία και για την λογική συζήτηση για θέματα του παρελ- θόντος.

Από το τέλος του Δευτέρου Πα- γκοσμίου Πολέμου η Δεξιά είχε συνδυάσει την Εθνική Αντίσταση με τον Κομμουνισμό. Την είχαν κα- ταγγείλει σαν τέτοια σε εκατοντά-δες φυλλάδια και οι αρχηγοί της τα είχαν ανταγωνιστεί στις αναμνή- σεις τους. Αλλά ταυτόχρονα είχαν προσπαθήσει να το αποδείξουν σε μια πιο επιστημονική βάση. Υπάρ- χουν ολόκληρες σειρές αντι-Κομ- μουνιστικών μελετών οι οποίες δη- θεν αναλύουν το πρόβλημα αντικει- μενικά, τέτοιες όπως αυτές του Αρ- χιμανδρίτη, του Παυλόπουλου, του Παπακωνσταντίνου, του Κούσουλα και του Αβέρωφ για να αναφέρουμε τους πιο γνωστούς. Μια πιο προσε- κτική ανάλυση του περιεχομένου αυτών των μελετών φανερώνει ότι το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ο στείρος μαχητικός αντι-κομμουνι- σμός και μια σχεδόν απερισκεπτη και ανεύθυνη επεξεργασία των πη- γών τους που συχνά έχει σαν απο-τέλεσμα την παραποίηση αν όχι τη διαστρέβλωση, των γεγονότων. Αλ- λά ως το 1974 αυτοί οι συγγραφείς είχαν την επίσημη ευλογία των κυ- βερνητικών αρχών και οι θέσεις τους εσφυρηλατούντο στα κεφά- λαια της νέας γενιάς και γίνοντου-σαν σχεδόν πολιτικό πιστεύω.

Το Ελληνικό Κομμουνιστικό Κόμ- μα ακολούθησε σχεδόν παρόμοια τακτική. Η προπαγάνδα τους πα- ρουσίασε την Εθνική Αντίσταση σαν εξ ολοκλήρου δουλειά του ΚΚΕ και αυτό φαινόταν να το αποδεικνύ- ει η δίωξη και η καταπίεση που ά- σκησε η ελληνική κυβέρνηση για μεγάλο χρονικό διάστημα στους

προηγούμενους αγωνιστές και στα μέλη του κόμματος. Έτσι το 1974 το ΚΚΕ μπορούσε να παρουσιάζε- ται σαν το κόμμα της Αντίστασης ει- δικά στους νέους που έξω από ο- ποιοδήποτε αγώνα κατά της δικτα-τορίας συχνά έφευγαν εύκολη λεία σ' αυτόν τον προπαγανδιστικό μύ-θο. Έτσι, παρέμειναν δύο ομάδες προσκολλημένες στις ξεπερασμέ- νες προπαγανδιστικές θέσεις του Ψυχρού Πολέμου: Οι κομμουνιστές και οι δεξιοί. Αυτοί είχαν μερικά πράγματα κοινά: Δεν συγκράτησαν τίποτα από την πρόσφατη επιστη- μονική συζήτηση και λογοτεχνία εκ-τός του ότι προσάρμοσαν τη δική τους προκατειλημμένη εικόνα του κόσμου. Επανελάβαν παλιές θέ- σεις, κατά σύγχρονο τρόπο και προσθέτοντας ένα τεράστιο επι- στημονικό υλικό τις έκαναν να φαί- νονται σαν γνήσιες επιστημονικές μελέτες.

Αυτές οι μέθοδοι δεν εκπλήσ- σουν αν χρησιμοποιούνται από ορ- θόδοξους κομμουνιστές οι οποίοι μέχρι σήμερα προσπαθούν να κά- νουν πραγματικότητα την εφαρμο- γή της ιδεολογίας. Αλλά αν ακο- λουθούν τον ίδιο δρόμο και συγ- γραφείς που δεν είναι κομμουνι- στές είναι δύσκολο να μην συμπε- ράνεις ότι και αυτοί επίσης είναι προσκολλημένοι σε μια ιδεολογία με παρωπίδες. Το βιβλίο από τον (πρώην;) Διευθυντή Μελετών στο Κέντρο Πολιτικής Έρευνας και Πληροφόρησης, Ιωάννη Λούλη, εί- ναι ένα τυπικό παράδειγμα αυτού του είδους γραφής. Σ' αυτή την κρι- τική είναι αδύνατο να σχολιάσω ό- λα τα σημεία που είτε είναι αμφι- σβητούμενα ή απλώς παρουσιάζον- ται κατά μονόπλευρο τρόπο· για να αναιρέσεις και να διορθώσεις όλα τα λάθη και τις διαστρεβλώσεις θα χρειαζόταν ένα ολόκληρο βιβλίο. Έτσι θα περιοριστούμε στον σχο- λιασμό σίγουρων παρερμηνειών και μεθολογικών αδυναμιών:

Η συνθήκη του γράφοντος κριτι- κού όταν διαβάζει ένα επιστημονι- κό βιβλίο είναι ν' αρχίζει με τη βι- βλιογραφία. Η βιβλιογραφία του Ιωάννη Λούλη χωρίζεται σε δύο κύ- ριες κατηγορίες: «Το Υλικό του Ελ- ληνικού Κομμουνιστικού Κόμμα-τος» και στο «Άλλο Υλικό». Το υλι- κό του ΚΚΕ υποδιαιρείται περαιτέρω στα παρακάτω αντικείμενα: «1. Συλλογές Ντοκουμέντων του ΚΚΕ, 2. Άλλα Ντοκουμέντα του ΚΚΕ, 3. Αναμνήσεις των Ηγετών του ΚΚΕ, 4. Κομματικές Εκδόσεις του ΚΚΕ, 5. Συνέντευξη με τους Ηγέτες του ΚΚΕ, 6. Εφημερίδες του ΕΑΜ και του ΚΚΕ». Από μια πρώτη ματιά αυ- τή η συλλογή φαίνεται πολύ εντυ- πωσιακή. Το υπο-κεφάλαιο 1 περιέ- χει τις εκδοθείσες σειρές των ντο- κουμέντων «Επίσημα Κείμενα» στο υποκεφάλαιο 2, βρίσκουμε δύο ανε- ξάρτητα ντοκουμέντα, το υλικό του 7ου Συνεδρίου του ΚΚΕ που έγινε

στον
ημιοροφο

ΦΩΛΙΑ
ΤΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΥ

- Ειδική προσφορά βιβλίων της COLUMBIA UNIVERSITY PRESS με μεγάλη έκπτωση.
- Προσφορά των εκδόσεων SEUIL. Ένα βιβλίο δώρο για κάθε αγορά 3 βι- βλίων της σειράς POINTS.

Και όπως πάντα η πλουσιώτερη έκθεση των Αγγλικών και Γαλλικών βιβλίων τσέπης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 25-29(ΣΤΟΑ) ☎ 3231703-3229560

τον Οκτώβριο του 1945, και της 7ης Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής που έγινε το 1957, και την σπουδαία τεκμηρίωση του Πάνου Δημητρίου στο ιστορικό της διασπάσης του κόμματος το 1968. Οποσδήποτε λείπει άλλο πιο σπουδαίο υλικό.

Στα 38 χρόνια που πέρασαν το ΚΚΕ ανέλυσε αρκετές φορές τις κατ'εξοχήν κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Αν και οι περισσότερες από τις ήδη αυτοκριτικές ήταν αυτοδικαιώσεις, εν τούτοις τα ντοκουμέντα απεικονίζουν την συζήτηση και οι αποφάσεις περιέχουν πολλές αξιόλογες πληροφορίες. Η πρώτη φορά που το ΚΚΕ συζήτησε τα γεγονότα μεταξύ 1941 και 1944 κατά αμφισβητούμενο τρόπο ήταν τον Οκτώβριο του 1950 κατά τη διάρκεια της 3ης Συνδιάσκεψης του Κόμματος. Το νέο θεωρητικό όργανο της Κεντρικής Επιτροπής, το οποίο εμφανίστηκε από το 1949 ως το 1974 δημοσίευσε μεταξύ Αυγούστου και Δεκεμβρίου έναν αριθμό άρθρων που αναφερόντουσαν σ' έκταση στη γραμμή του Κόμματος κατά τη διάρκεια της κατοχής. Επιπρόσθετα ο Νέος Κόσμος δημοσίευσε αρκετές κριτικές επιστολές και γραπτές αναφορές των ηγετικών πυρήνων και αυτό το ίδιο υλικό της Συνδιάσκεψης. Οι συγγραφείς των οποίων τα γραπτά περιέχουν πολύτιμες πληροφορίες πάνω στο θέμα μας ήταν: ο Ζαχαριάδης (Γενικός Γραμματέας), ο Παρτσαλίδης (μέλος του Πολιτικού Γραφείου), ο Μπαρτζιώτας (μέλος του ΠΓ), Γκούσιας-Βοντίτσιος (Κεντρική Επιτροπή), Ζωγράφος (ΚΕ), Ρούσσος (υποψήφιος για το ΠΓ), Ιωαννίδης (ΠΓ). Δυστυχώς, ο τόμος του Νέου Κόσμου του έτους 1950 δεν είναι δυνατόν να βρεθεί στο Κέντρο Μαρξιστικών Μελετών του ΚΚΕ γιατί αργότερα αποσύρθηκε από το ίδιο το κόμμα. Μερικά από τα γραπτά (του Ζαχαριάδη και Μπαρτζιώτα) ανατυπώθηκαν και έτσι είναι δυνατόν να βρεθούν. Αν και ο Λούλης το 1950 είχε φανερά προσεγγίσει τον Νέο Κόσμο, είναι κρίμα που χρησιμοποίησε μόνο τα άρθρα του Ζαχαριάδη και του Μπαρτζιώτα.

Η επόμενη φορά που το ΚΚΕ επανεκτίμησε την ιστορία του στη διάρκεια της Κατοχής ήταν το 1956 και το 1957 στα πλαίσια της αποσταλινοποίησης. Το Νοέμβριο του 1956 ο Νέος Κόσμος δημοσίευσε μια επιστολή από το Μάρκο Βαφειάδη προς το ΠΓ, το Μάιο του 1945, στο οποίο επιτίθονταν κατά της ηγεσίας του ΚΚΕ την περίοδο της κατοχής επειδή δεν είχε προσπαθήσει να καταλάβει την εξουσία. Τον Δεκέμβριο τότε ακολούθησαν τρία άρθρα από τους ηγετικούς πυρήνες (Ρούσσος, Ζωγράφος και Μαυρομάτης) με παραπέρα πληροφορίες.

Το Φεβρουάριο του 1957 η Έβδομη Ολομέλεια, μεταξύ των άλλων προβλημάτων, συνάντησε και ανέλυσε κι αυτό της Κατοχής. Τα τεύχη του Νέου Κόσμου από Μάρτιο ως Μάιο περιέχουν τα υλικά αυτής της Ολομέλειας που περιέχουν πλήθος πληροφοριών. Το Σεπτέμβριο και το Νοέμβριο ακολούθησαν δύο μακροσκελή άρθρα του Αποστόλου και Στρίγγου, πάνω στην ιστορία του ΕΑΜ και του ΚΚΕ. Αν και ο Λούλης φαίνεται να έχει υπόψη του τα τεύχη του Νέου Κόσμου αυτής της χρονιάς αναφέρεται μόνο στο τεύχος του Μαρτίου και το έχει υπερδέψει φανερά με το τεύχος του Απριλίου, στο οποίο είχαν δημοσιευτεί τα «Υλικά». Είναι και πάλι κρίμα

που ο Λούλης δεν χρησιμοποίησε αυτά τα υλικά μιας και ήταν σε μεγάλο βαθμό αυτοκριτικά και μιλούσαν ανοικτά και ειλικρινά, πράγμα που δεν είχε γίνει ποτέ στο παρελθόν ούτε ξανάγινε στο μέλλον. Αντί αυτών χρησιμοποίησε νεότερα άρθρα του Νέου Κόσμου των ετών 1969 ως 1973 όταν το ΚΚΕ είχε βρει το δρόμο του πίσω στην ορθοδοξία και τα πιο φιλελεύθερα στοιχεία είχαν αποχωρήσει από το κόμμα το 1968 και είχαν σχηματίσει το ευρωκομμουνιστικό ΚΚΕ εσωτερικού. Ήταν φανερό ότι τα πρόσφατα περισσότερα δογματικά άρθρα συνδεόταν καλύτερα με τις φιλοδοξίες του Λούλη. Τελικά θα έπρεπε να είχε σημειωθεί ότι δεν χρησιμοποίησε τα υλικά που περιείχαν τα περιοδικά (Διάλογος, Κομμουνιστική Επιθεώρηση, Κομμουνιστική Θεωρία και Πολιτική) του ΚΚΕ εσωτερικού τα οποία ήταν πάλι σε μεγάλο βαθμό αυτοκριτικά και για μια ακόμη φορά πλούσια σε πληροφόρηση.

Στο υποκεφάλαιο 3 «Αναμνήσεις των Ηγετών του ΚΚΕ» παραλείπονται στο σύνολό τους οι αναμνήσεις μερικών κορυφαίων θεωρουμένων πυρήνων που εμφανίστηκαν μετά το 1974, όπως του Παρτσαλίδη (Γενικού Γραμματέα του ΕΑΜ, μέλους του ΠΓ, που εκδόθηκαν το 1979), του Χατζή (Γενικού Γραμματέα του ΕΑΜ, μέλους της ΚΕ, 3 τόμοι, 1977-1979), του Ρούσσου (μέλους του ΠΓ, 2 τόμοι, 1976), του Μπαρτζιώτα (μέλος του ΠΓ, 1979), του Γκούσια-Βοντίτσιου (μέλους του ΠΓ, 1977). Επίσης παραλείπονται οι αναμνήσεις των δευτερευόντων πυρήνων (δηλαδή οι τρεις τόμοι του Μανούσακα) και των πρώην ηγετών του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ (δηλαδή των: Θεσπρωτού, Σεβαστάκη, Σανουδάκη, Κοτζιούλα, Γελαδόπουλου, Φλουτζή, Μπουτίνη, Μπέκιου, Αρσενίου).

Οι μόνες αναμνήσεις από τα κορυφαία κλιμάκια του ΚΚΕ που παραθέτει ο Λούλης εκτενώς είναι αυτές των δύο πρώην μελών του Πολιτικού Γραφείου του Ιωαννίδη και του Βλαντά. Αμφότερες οι αναμνήσεις αυτές οπωσδήποτε, πρέπει να χρησιμοποιούνται προσεκτικά μιας και οι δύο συγγραφείς, πιστοί οπαδοί του σταλινικού Ζαχαριάδη, εκδιώχθηκαν από το ΚΚΕ το 1956, και έκτοτε προσπάθησαν να δικαιώσουν την παλιά ορθόδοξη γραμμή. (Ο Ιωαννίδης πέθανε γύρω στα 1976). Ο Βλαντάς ήταν πρόθυμος να εκδώσει απολογητικές εκτιμήσεις και δεν δίστασε ακόμα να χρησιμοποιήσει τον Τύπο της Δεξιάς, παραχωρώντας τους φλύαρες συνεντεύξεις στις οποίες τους λέει αυτά που προσδοκούσαν να ακούσουν. Οι μαρτυρίες του Βλαντά, σαν ιστορική πηγή για την ιστορία του ΚΚΕ, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με τη μεγαλύτερη προσοχή. Οι αποκαλούμενες αναμνήσεις του Ιωαννίδη (στην πραγματικότητα πρόκειται για μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις) δημοσιεύτηκαν σε σειρές στην Αυγή (την εφημερίδα του ΚΚΕ εσωτερικού) κατά ένα πολύ περιεκτικό τρόπο το καλοκαίρι του 1976. Το 1979 επανεκδόθηκαν από τον Αλέκο Παπαναγιώτου σαν κριτική έκδοση μαζί με ένα 95σέλιδο παράρτημα ντοκουμένων και ένα 34σέλιδο επεξηγηματικών υποσημειώσεων. Ο Ιωάννης Λούλης οπωσδήποτε, χρησιμοποίησε τις σειρές της εφημερίδας· έτσι ο καθένας έχει την εντύπωση ότι είναι πολύ εκλεκτικός με τις πηγές του.

Αυτή η εντύπωση εκτείνεται σ' ε-

κείνο το μέρος του βιβλιογραφικού υλικού του Λούλη που έχει να κάνει με τη γενική ιστορία της Ελλάδας κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Τα μόνα βιβλία που αναφέρει πάνω στο ΚΚΕ είναι αυτά του Αρχιμανδρίτη και του Κούσουλα. Οι εκτιμήσεις του Solaro (Ιταλικά 1973, Ελληνικά 1975) και του Κατσούλη (7 τόμοι 1976-1978) γραμμένες από μια συμπαιθητική αν και κριτική άποψη φαίνεται να του είναι άγνωστες. Από το πλήθος μελετών πάνω στην Αντίσταση που παρουσιάστηκαν στην Ελλάδα από το 1974 και μετά δεν χρησιμοποιεί ούτε μία.

Οι μόνες ελληνικές μελέτες που χρησιμοποίησε μετά από αυτή τη χρονιά είναι δύο άρθρα εφημερίδων, αλλά ακόμα και αυτό το προβληματικό υλικό (ειδικά στα ελληνικά), έχει διαλεχτεί κατά ένα διαστρεβλωμένο τρόπο. Έτσι —για να δώσουμε ένα μόνο παράδειγμα— μερικές καλές σειρές γραμμένες από ανθρώπους με δράση, όλων των πολιτικών παρατάξεων, και οι οποίες παρουσιάζονται επί εβδομάδες στην ημερήσια Αθηναϊκή εφημερίδα τα ΝΕΑ, διέφυγαν της προσοχής του. Αλλά ακόμα και το υλικό που δημοσιεύτηκε πριν τη στρατιωτική δικτατορία έχει σοβαρές παραλείψεις. Κατ' αυτό τον τρόπο δεν σημείωσε τίποτα από τα τρία βιβλία του πρώην υπαρχηγού της αντιστασιακής κίνησης ΕΔΕΣ, Κομνηνού Πυρομάγλου, τα οποία συνιστούν μια πρώτης τάξεως πηγή πάνω στην ιστορία της κατοχής και της Αντίστασης. Δεν χρησιμοποιήθηκαν ούτε τα δύο ιστορικά περιοδικά που εκδόθηκαν από τον Πυρομάγλου μεταξύ των ετών 1958 και 1966 τα οποία περιέχουν πολλά αξιόλογα άρθρα πάνω στο θέμα του. Ακόμα κι αν δεχτούμε ότι η μελέτη του Λούλη αντανάκλα το καθεστώς της έρευνας πριν το 1967, δεν μπορούμε να δεχτούμε το γεγονός ότι δεν συμβουλευτήκε τις μελέτες και τις αναμνήσεις των συγγραφέων Τζελέπη (1946), Φ. Γρηγοριάδη (5 τόμοι, 1964), Λιναρδάτου (1966) και Ζέπου (1945). Εξίσου ακατανόητο είναι το γεγονός ότι αμέλησε να λάβει υπόψη του τις μονογραφίες του Σταυριανού και του Spencer οι οποίες διατηρούν την αξία τους μέχρι και σήμερα. Κάτω από αυτές τις περιστάσεις δεν μας εκπλήσσει το γεγονός ότι ο Λούλης δεν αναφέρει τον Κέδρο (1966) που αντανάκλα τη θέση του ΚΚΕ μετά την αποσταλινοποίηση. Στο τέλος της ανάλυσης του βιβλιογραφικού υλικού του Λούλη πρέπει απλά να αναφέρουμε τα παρακάτω: Ο τρόπος που χρησιμοποιήθηκε το διαθέσιμο υλικό από τον συγγραφέα υποδεικνύει ότι δεν ενδιαφερόταν να γράψει μια επιστημονική αμερόληπτη ανάλυση της ιστορίας του ΚΚΕ, αλλά ήθελε να αποδείξει μερικές προϋπάρχουσες σκέψεις. Είναι δύσκολο να μην το αναφέρουμε καθαρά ότι η παρούσα μελέτη είναι αντικομμουνιστική στο στυλ της ιστοριογραφίας του Ψυχρού Πολέμου.

Το κείμενο δεν είναι καθόλου καλύτερο. Το πρώτο μεγάλο λάθος αναφέρεται ήδη στη σελίδα δύο της εισαγωγής όπου ο Λούλης περιγράφει τη ρευστότητα των μελών του ΚΚΕ από το 1931 ως το 1944. Οι πρώτοι τέσσερις αριθμοί για τα χρόνια 1931 (1.500), 1933 (4.500), 1934 (6.000) και 1936 (14.000) είναι κατά προσέγγιση σωστοί. Ο Λούλης αποδίδει αυτή την αύξηση στον αριθμό των μελών, στις οργανωτικές ικανότητες του Ζαχαριάδη και

στην πτώση της Μακεδονικής τικής της 3ης Κομμουνιστικής θνούς (σελ. 2). Κατά τη γνώμη άνοδος του ΚΚΕ από μια αμελ ομάδα σε μια πολιτική δύναμη αποτέλεσμα της παγκόσμιας νομικής κρίσης. Πολλά από τα που μπήκαν στο ΚΚΕ κατά τη κεια αυτών των χρόνων, το έκ λόγω της αντίθεσής τους προς πάρχον σύστημα, σαν είδος μαρτυρίας. Κανείς δεν έπρεπ αυταπατάται ότι μόνο ελάχιστ αυτούς ήταν κομμουνιστές π στις διδασκαλίες του Μαρξ κα νιν, οι οποίες τελικά ήταν σχεδ γνωστες, αν εξαιρέσουμε μερι ηγετικούς πυρήνες που είχαν ποια εκπαίδευση στο εξωτερικ θεωρητικό επίπεδο του κόμματ αν εξαιρετικά χαμηλό. Πόσο στην πραγματικότητα ήταν εφσ μένα τα μέλη, φάνηκε καθαρ αν το κόμμα πέρασε στην παρ μία κατά τη διάρκεια της δικτ ρίας του Μεταξά (1936-1941). Μ 2.000 μέλη του ΚΚΕ ήταν ικαν αντισταθούν στην πολύ ισχυρή ση που τους ασκήθηκε στις φ κές και δεν υπέγραψαν δήλ Απ' αυτούς περίπου 700 είχαν τύχη να δραπετεύσουν από τις λακές στις αρχές της Κατοχής τσι μαζί με τα μέλη που ήταν ακ ελεύθεροι, περίπου και μετά λίγοι περισσότεροι από 2.000 λαβαν τον αγώνα εναντίον των νάμεων κατοχής το 1941. Ο Λού οπωσδήποτε, αναφέρεται πολι μυδρά στο κείμενο σ' αυτή τη στική μείωση των μελών. Οι αριθ του για την ανάπτυξη του Κότ ος στα χρόνια 1942 (28.000) ως Ιούνιο του 1944 (200.000) βασ νται σε όχι και τόσο αξιόπισ μαρτυρίες που περιλαμβάνοντ άρθρα της Κομμουνιστικής Επιέ ρησης εκείνου του καιρού και μπορούν να εξυπηρετήσουν κατά προσέγγιση εκτιμήσεις. Α η εκτίμηση ότι το ΚΚΕ ήταν ικ να αυξήσει τα μέλη του εντός τω πόμενων έξι μηνών κατά 100.000 200.000 περισσότερα μέλη φαίνε φοβερά υπερβολική. Μετά, σε ι στημα μικρότερο του ενός χρό —αν και μετά την μεταφορά τω γρωτών-μελών στο ΑΚΕ και τοι υπερβολικό διωγμό του κόμματο πό τη Δεξιά— ο Ζαχαριάδης ε μόνος του ανέφερε ότι το ΚΚΕ α μούσε λιγότερα από 100.000 μέ

Απο μια αποψη, οπωσδήποτε Λούλης έχει δικιο: προς το τέ της Κατοχής το ΚΚΕ είχε μαζ προσέλευση. Αυτό φυσικά είχε ι πτώσεις στο χαρακτήρα του κόμτος το οποίο από ένας συνωμοτι μονολιθικός κομματικός πυρήν μεταβλήθηκε σ' ένα είδος λαϊ κίνησης, σ' ένα μαζικό κόμμα. Α ξάρτητα απ' αυτό ο Λούλης π γράφει το ΚΚΕ σαν μονολιθ μπλοκ που ακολούθησε μία γρα (σελ. 60)· αρνείται την ύπαρξη τρών και διχασμένων γνωμών ε αφορά την πορεία που θα ακολ θούσαν, αν και η ύπαρξή τους ε φανερή στις αποφάσεις της Κεν κής Επιτροπής εκείνου του καιρ που επικρίνουν τις δεξιές και σ στερές αποκλίσεις και στις αναμ σεις των τότε κορυφαίων πυρήν όπου υπήρχαν αντίθετες απόψε Μόνο το 1945 η ηγεσία του Κι προσπάθησε να επαναδημιουργ σει το λενινιστικό μονολιθικό κ ματικό πυρήνα.

Συνεπώς το δεύτερο κύριο ε χειρήμα του Λούλη ότι το ΚΚΕ λεγχε την τεράστια κίνηση τ ΕΑΜ με τα 1,5 εκατομμύρια μέ

τις τόσες υπο-οργανώσεις είναι ε-
σου λάθος. Το ΕΑΜ ήταν μια πλα-
ιά λαϊκή κίνηση βασισμένη σ' ό-
λες τις τάξεις και σ' όλα τα στρώμα-
τα της κοινωνίας που αγωνιζόντου-
σαν για ελευθερία και για μια δημο-
κρατική, αβασίλευτη, σοσιαλιστική
εταπολεμική κοινωνία. Είναι αλή-
θεια, ότι το ΚΚΕ δημιούργησε το
ΕΑΜ και επηρέασε την πορεία του,
αλλά ποτέ δεν υπήρξε απλό όργα-
νο, απλή καλυμμένη οργάνωση του
ΚΚΕ. Ο Λούλης καταδικάζει κατη-
γορηματικά τη θέση του Eudes ότι
πήρχαν διαφορές μεταξύ ενός μέ-
λους της ηγεσίας του ΕΛΑΣ, της
στρατιωτικής πτέρυγας του ΕΑΜ,
και της ηγεσίας του ΚΚΕ. Αν και η
κρίση του Eudes έχει σοβαρές πα-
ραλείψεις, οι κύριες θέσεις του, ο-
ποσδήποτε, είναι βασισμένες σ'
αυτούς τους τόμους του Νέου Κό-
μμου που ο Λούλης δεν συμβουλεύ-
εται, καθώς και στην μαρτυρία, ε-
κτός άλλου ηγετικού πυρήνα του
ΚΚΕ, του Αντρέα Τζίμα. Η αναφορά
του Λούλη ότι το ΚΚΕ έλεγχε το
ΕΑΜ στο σύνολό του, δεν ισχύει α-
πλά και αν τη συσχετίσουμε με το
δημοκρατικό Στρατό του Εμφυλίου
1946-1949 ως αποδεικνύεται από το
πρόγραμμα της διάσπασης με τον
Γιάννη Βαφειάδη.

Τα πιο αδύναμα κεφάλαια των ε-
κδόσεων του Λούλη (σύνολο 20
λίστες) είναι αυτά που έχουν να
πουν με την κρίσιμη μισή περίο-
δο της Κατοχής από το Φεβρουά-
ριο του 1943 ως το Μάρτιο του
1944. Σπουδαία γεγονότα όπως η υ-
πογραφή της Εθνικής Συμφωνίας
1945, η δημιουργία του Γενικού
Αρχηγείου Συνδέσμου των αντάρτι-
νων και η αντιστασιακή αποστολή
στο Κάιρο, αναφέρονται σε μιάμιση
λίστες κατά τον πιο περιληπτικό
όπο. Ο Λούλης δεν χαλαρίζει ούτε
μία λέξη για τη δημιουργία και
τη λειτουργία μιας ελεύθερης Ελ-
λάδας στα βουνά με χαρακτηριστι-
κά στοιχεία όπως η τοπική αυτο-
βέρνηση, οι ελεύθερες εκλογές
και τις κατά τόπους συγκεντρώσεις
δικοποίησης της λαϊκής δικαιο-
σύνης. Η ερμηνεία του ότι στο Κάι-
ρο το ΚΚΕ προσπάθησε για πρώτη
φορά για εξουσία απαιτώντας τον
εγχο των Υπουργών του Εσωτε-
ρικού Πολέμου και της Δικαιοσύνης
και ειρωνική. Αυτό απαιτήθηκε
για πρώτη φορά από τον Πυρομά-
χο που ζήτησε τη δημιουργία
μιας κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας
από τις οποίες ένα κομμάτι θα μπορού-
σε να λειτουργεί στην Ελλάδα στα
πλάγια του Γενικού Αρχηγείου του
Συνδέσμου όπου το ΚΚΕ είχε την
ποσοπία (ΕΑΜ/ΕΛΑΣ 3, ΕΔΕΣ 3,
ΕΚΑ 2 πλέον του Αρχηγού της
Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστο-
λής). Από τα τόσα γεγονότα και
τις τόσους παράγοντες που τελι-
κά οδήγησαν στο ξέσπασμα του εμ-
φυλίου πόλεμου μεταξύ ΕΔΕΣ και
ΕΛΑΣ ο Λούλης γνωρίζει μόνο δύο
την δήθεν οπισθοχώρηση των Γερ-
μάνων και την κατοχή από τον Ε-
ΛΑΣ όπλων από ένα διαμελισμό
των Ιταλών). Οι επιβεβαιώσεις του
Λούλη για πολύ στενές επαφές με
τους Γερμανούς που ήταν επικίνδυ-
νες να καταλήξουν σε συνεργασία
αψηφούνται. Η περιλαμβανόμενη
αυτή τη μικρή εκτίμηση ιστορική
για σ' ένα χρόνο, ανάπτυξη είναι
πρόσφατα μια μικρή διατριβή (σελ.
17) πάνω στην ιδεολογική γραμμή
του ΚΚΕ κατά τη διάρκεια της Κατο-
χής, η οποία και πάλι είναι εν μέρει
αποστή. Σίγουρα το ΚΚΕ χρειάστη-
κε αξιοσημείωτο χρόνο και κατέβα-
λε διαλεκτικές προσπάθειες για ν'

αποκτήσει μια ξεκάθαρη προοπτική
και για να επανερμηνεύσει την από-
φαση της 6ης Ολομέλειας του 1934
που είχε καθοριστεί σαν το πρώτο
στάδιο της επανάστασης από ένα
ριζοσπαστικό-δημοκρατικό σύστη-
μα διακυβερνήσεως, ένα σύστημα
των σοβιέτ (όχι Σοβιέτ όπως το βά-
ζει ο Λούλης). Το αποτέλεσμα ήταν
η έννοια της λαοκρατίας, η οποία,
τουλάχιστον από το καλοκαίρι του
1944, είχε γίνει συνώνυμη για τον
κοινοβουλευτισμό όπως ο Ιωάννη-
δης από μόνος του αναφέρει κατη-
γορηματικά: «Τα προβλήματα της
αστο-δημοκρατικής επανάστασης,
που τέθηκαν από την 6η Ολομέλεια,
θα λυθούν κατά τον κοινοβουλευτι-
κό τρόπο της λαϊκής δημοκρατίας».
(Η 6η Συνδιάσκεψη της Κομμουνι-
στικής Οργάνωσης Αθήνας 28-29
Σεπτεμβρίου 1945, Αθήνα, εκδόσεις
ΚΑΟ, 1945, σελ. 13).

Ο Σιαντος είχε επιβεβαιώσει αυ-
τή την πορεία το Φεβρουάριο του
1945 όταν είχε ρωτηθεί σε μια συ-
νέντευξη Τύπου εάν συμφωνούσε
με την αναφορά του Thorez ότι το
Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα θα
μπορούσε να ακολουθήσει την πο-
λιτική του δραστηριότητα σαν ένα
κόμμα αφοσιωμένο στο Σύνταγμα
και εντός του συνταγματικού πλαι-
σίου. Η απάντησή του ήταν: «Ότι
λέει ο Thorez ισχύει και για τη Γαλ-
λία και για την Ελλάδα». (Antonio
Solaro, Ιστορία του Κομμουνιστι-
κού Κόμματος Ελλάδας, Αθήνα:
Πλειάς, 1975 σελ. 77). Έτσι, το ΚΚΕ
δεν αποφάσισε να πάρει την εξου-
σία δια της βίας το Δεκέμβριο του
1944 ως ο Λούλης ισχυρίζεται (σελ.
200). Ο Ιωάννης Ο. Ιατρίδης του ο-
ποίου η μελέτη έγινε αντικείμενο α-
ναφοράς από αυτόν αλλά δεν δια-
ψεύθηκε, αναφέρει όσον αφορά αυ-
τό το θέμα: «Αλλά, οπωσδήποτε ο
μεγάλος ρόλος του ΚΚΕ στην ανα-
ταραχή αν δούμε το όλο ζήτημα
σαν προϊόν μιας σκόπιμης απόφα-
σης των κομμουνιστών να πάρουν
την εξουσία δια της βίας, θα πρέπει
να μην αναγνωρίσουμε τις βαθύτε-
ρες ρίζες της σύγκρουσης. Οι
πραγματικές αιτίες πρέπει να ανα-
ζητηθούν στην οικονομική, κοινωνι-
κή, πολιτική και ψυχολογική εξα-
σθένση που κληρονομήθηκε από
το παρελθόν και επιδεινώθηκε από
τον πόλεμο, την ξένη κατοχή και
τους εξωτερικούς χειρισμούς». (Ιω-
άννης Ο. Ιατρίδης, Εξέγερση στην
Αθήνα. Ο Έλληνας Κομμουνιστής
«Δεύτερος Γύρος», 1944-1945, Prin-
ceton, Princeton University Press,
1972, σελ. 277). Πραγματικά, η μόνη
φορά που το ΚΚΕ πράγματι δεν
προσπάθησε να πάρει την εξουσία
ήταν στον Εμφύλιο Πόλεμο 1946-
1949.

Ο Πίνακας (ονομάτων και οδη-
γών), είναι επίσης ανεπαρκής στο
σύνολό του. Δεν περιλαμβάνονται
τα ονόματα των Woodhouse, My-
ers, Τζίμα, Leeper, Κατάλη, Μπα-
κιρτζή, Ρούσσου, Μπαρτζιώτα, για
να δώσουμε μόνο ένα παράδειγμα.
Για να συνοψίσουμε: Το βιβλίο
του Ιωάννη Λούλη είναι ένα εκλε-
πτυσμένο κομμάτι της ιστοριογρ-
φίας του Ψυχρού Πολέμου, χωρίς
οποιαδήποτε επιστημονική σπου-
δαιότητα για διεθνή έρευνα.

Η κριτική αυτή αναδημοσιεύεται
από «The South Star Journal»,
Τόμος 5, αρ. 4 (18), Χειμώνας
1982/3, σε μετάφραση από τα αγγ-
λικά της Ελπίδας Χριστοδου-
λάκη.

Εκδόσεις ΠΟΛΥΤΥΠΟ

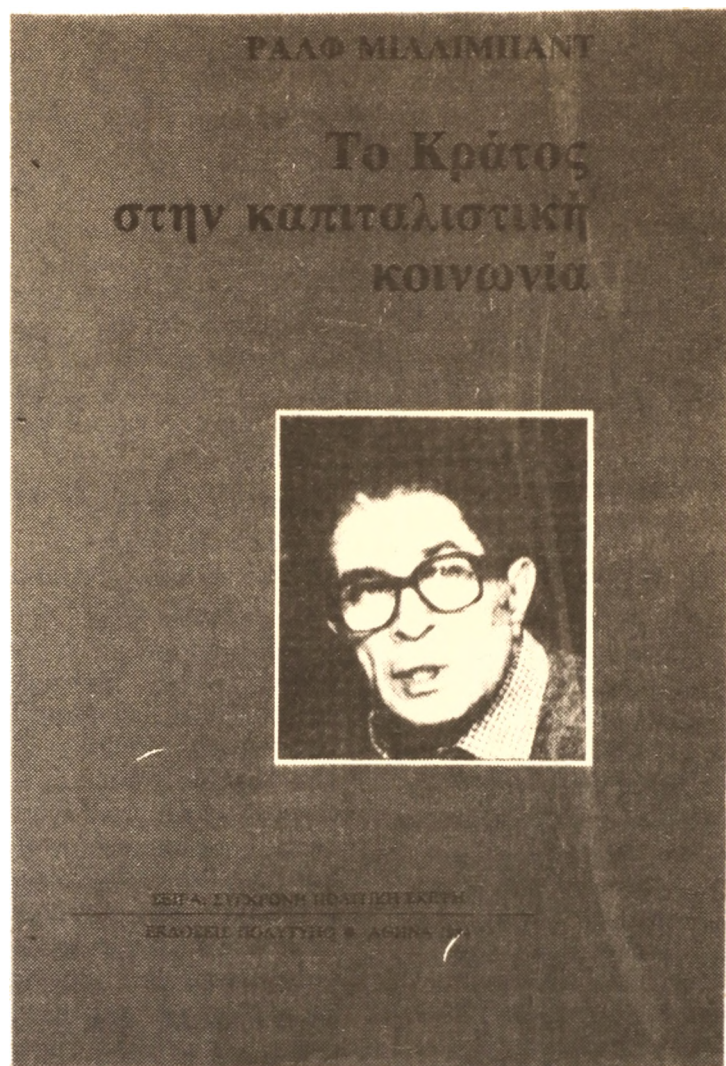
Σειρά: Σύγχρονη Πολιτική Σκέψη

Ραλφ Μίλιμπαντ

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

ΣΤΗΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πρόλογος: Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Ένα κλασικό έργο της μεταπολεμικής μαρξιστικής έ-
ρευνας στο χώρο της πολιτικής κοινωνιολογίας. Συνδυά-
ζοντας ορισμένες από τις θεωρητικές προτάσεις του «πο-
λιτικού» μαρξισμού με το ριζοσπαστικό ρεύμα της εμπειρι-
κής αγγλοσαξωνικής σχολής της πολιτικής επιστήμης, ο
καθηγητής Μίλιμπαντ τεκμηριώνει μια σύνθετη προσέγγι-
ση του φαινομένου «Κράτος», στη διαπλοκή και τη συστα-
τική του σχέση με τους πολιτικούς θεσμούς (κόμματα, Τύ-
πος, ομάδες συμφερόντων, «ιδεολογικοί μηχανισμοί») και
την κοινωνία.

Παράλληλα, ο εκτεταμένος πρόλογος του Σπήλιου Πα-
πασπηλιόπουλου τοποθετεί το φαινόμενο του Κράτους στα
πλαίσια των σημερινών θεωρήσεων για την «πολιτική θε-
ωρία» της μαρξιστικής αριστεράς, χαράζοντας έτσι τους ά-
ξονες για την επανατοποθέτηση του προβλήματος της β-
ξουσίας, της δημοκρατίας και της σοσιαλιστικής αλλαγής
σήμερα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ:

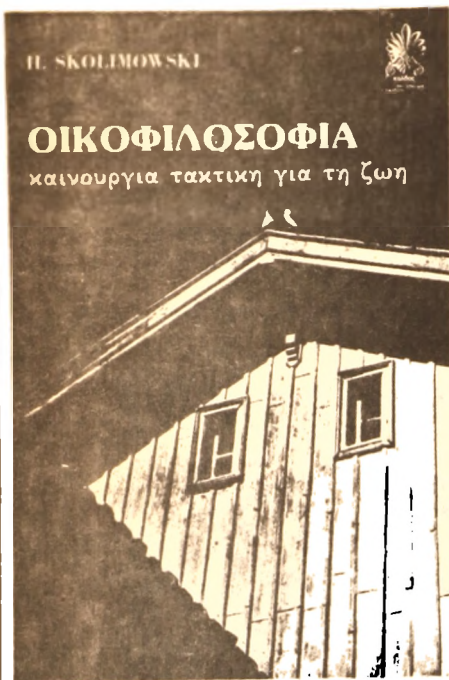
εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9

Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Μ. Κοτζιά και Σια ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΟΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
καινούργια τακτική για τη ζωή

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, 105 52 - Αθήνα
Τηλ. 52.46.241

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΘΕΩΡΙΑ

Z. Πηγής 16
Τηλ. 36.24.187

Ο Λεοπόλντ Τρέππερ επιτέλους μιλά... Λίγες είναι οι μαρτυρίες που θάχουν ακουστεί τα τελευταία χρόνια με τέτοιο ενδιαφέρον. Ο Λεοπόλντ Τρέππερ είναι ο αρχηγός της Κόκκινης ορχήστρας, ενός από τα σημαντικότερα δίκτυα πληροφοριών του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Ο Λεοπόλντ Τρέππερ, όπως και οι περισσότεροι σύντροφοι συναγωνιστές-του θα πληρώσει στις σταλινικές εκκαθαρίσεις, μετά τον πόλεμο, ένα βαρύ τίμημα. Οι συναντήσεις-του με διάφορες προσωπικότητες τα χρόνια που βρίσκεται στις φυλακές, είναι γεμάτες αναμνήσεις, με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον που θα μπορούσαν ποτέ να έχουν για την Ιστορία.

ΓΙΟΖΕΦ ΡΟΤ

Φυγή χωρίς τέλος
Εκδ.: Οδυσσεύς, Αθήνα 1984

Το δεύτερο έργο του Γιόζεφ Ροτ που μεταφράζεται στην Ελλάδα, εξίσου ενδιαφέρον με το πρώτο («Ο βουβός προφήτης»). Κοινό θέμα είναι η ανθρώπινη συνθήκη, η «ατομική» ακριβέστερα μέσα στη δίνη των κοινωνικών μεταλλαγών στις οποίες το άτομο μετέχει ή υφίσταται.

Πιο συγκεκριμένα, η διερεύνηση γίνεται και πάλι στην Ευρώπη του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, στη Ρώσικη Επανάσταση, στα ταραγμένα χρόνια του μεσοπολέμου που γέννησαν το φασισμό. Η οξύτητα της κοινωνικής παρατήρησης του Ροτ καθώς και η «αντιιδεολογική» γραφή του, τον κατατάσσουν στους πρωτοπόρους μιας ορισμένης κεντροευρωπαϊκής «σχολής» που δίνει μέχρι σήμερα λαμπρά δείγματα στο μυθιστόρημα.

ΡΑΙΗΜΟΝ ΚΑΙΝΩ

Ο φίλος μου ο Πιερό
Μετ.: Στέργ. Βαρβαρούσης
Εκδ.: Ερατώ, Αθήνα 1984

Έργο που παρόλο που εκδόθηκε μέσα στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο παρουσιάζει χαρακτήρες με χαρούμενη διάθεση. Η γλώσσα του βιβλίου απλώνεται από την αργκό ως την επιστημονική ορολογία, η φαντασία συνδέει απάντεχα τα μέρη της ιστορίας μυστήριο και χιούμορ εναλλάσσονται με φιλοσοφική διάθεση και μεταφυσική ατμόσφαιρα.

ΡΑ'ΤΝΕΡ ΜΑΡΙΑ ΡΙΛΚΕ
Γράμματα σ' έναν νέο ποιητή
Εκδ.: Μπαρμπουνάκης, 1984

Πρόκειται για 10 γράμματα του Ρίλκε προς τον Φραντς Ξάφερ Κάπους, ένα νέο και άγνωστο του ποιητή. Ο Κάπους είχε στείλει στίχους στο Ρίλκε, παρακαλώντας να του γράψει τη γνώμη του.

Μ' αφορμή την αλληλογραφία του με τον Κάπους, ο Ρίλκε γράφει για καθένα που ονειρεύεται να δημιουργήσει, τις απόψεις του για το «μακρό, επώδυνο και μοναχικό ταξίδι που πρέπει να κάνει για να φτάσει ως τις βαθύτερες ρίζες του εαυτού του».

Το βιβλίο περιλαμβάνει επίσης ένα βιογραφικό σημείωμα του Ρίλκε, και μια σύντομη αναφορά στο έργο του, βοηθώντας έτσι να γνωρίσουμε καλύτερα το μεγάλο ποιητή.

Τη μετάφραση έκανε ο Νίκος Παπασταϊκούδης και την επιμέλεια η Άννα Χατζημανώλη.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΛΗΝΟΣ
Παιδαγωγός και Φιλόσοφος
Εκδ.: Gutenberg 1983

Με αφορμή τα εκατό χρόνια από τη γέννηση του Δημήτρη Γληνού, ο Τομέας Φιλοσοφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων οργάνωσε διήμερη συνάντηση αφιερωμένη

στο φωτισμένο παιδαγωγό και φιλόσοφο.

Στο βιβλίο περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των μελών του, Γεωργίας Αποστολοπούλου, Ευτύχη Μπιτσάκη, Παναγιώτη Νούτσου, και Νίκου Ψημμένου, του ιστορικού Φίλλιπου Ηλιού και των μελών του τομέα Ψυχοπαιδαγωγικής του ίδιου πανεπιστημίου, Μπάμπη Νούτσου και Άννας Φραγκουδάκη.

ΕΡΕΚΙΝ ΚΑΛΝΤΓΟΥΕΛ
Καλοκαιριάτικη μπόρα
Εκδ.: Ηριδανός, Αθήνα 1983

Ο Κάλντγουελ έγινε γνωστός στην Ελλάδα για πρώτη φορά, όταν το έργο του Καπνοτόπια ανέβηκε από το Θέατρο Τέχνης στα 1943. Τα Καπνοτόπια, Το μικρό στρέμμα του Θεού και η Καλοκαιριάτικη Μπόρα του χάρισαν μια από τις πρώτες θέσεις στην αμερικανική λογοτεχνία.

Στην Καλοκαιριάτικη Μπόρα ο Κάλντγουελ βάζει το χέρι του σε μια από τις πληγές της αμερικανικής ζωής το ζήτημα των νέγων. Το βιβλίο συνάντησε πολλές αντιδράσεις. Σε μερικές πολιτείες του νότου, οι βιβλιοπώλες αρνήθηκαν να το πουλήσουν. Παρ' όλα αυτά από το 1940 που γράφτηκε η Καλοκαιριάτικη Μπόρα μέχρι σήμερα, έχει ανατυπωθεί 64 φορές.

Τη μετάφραση στα ελληνικά έχει κάνει ο Α. Ζαχαρόπουλος.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΙΖΙΚΙΡΙΚΗΣ
Η Αισθητική της ρωμοσύνης
Εκδ.: Φιλιππότη, Αθήνα 1984

Ο Διζικιρίκης είναι γνωστός, εκτός από τις σκηνοθετικές του εργασίες, σαν δοκιμιογράφος στο χώρο των σύγχρονων υφολογικών και αισθητικών θεωριών. Στο βιβλίο αυτό, επιχειρεί μια ερμηνεία του δημοτικού τραγουδιού μέσα από τους δρόμους που προσφέρουν η σύγχρονη σημειολογία και δομική ανάλυση, για να καταλήξει σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα.

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ
Ο Έλληνας Βούδας
Εκδ.: Νεφέλη, Αθήνα 1984

Βιβλίο με αξιώσεις επιστημονικής εργασίας, ο «Έλληνας Βούδας» αφορά στην ελληνοβουδιστική τέχνη.

Το πρώτο μέρος διαδραματίζεται στο κέντρο της Ασίας από το 500 π.χ. μέχρι το 500 μ.χ και είναι μια ιστορική τεχνοκριτική και αρχαιολογική μελέτη για την ελληνοβουδιστική τέχνη που επηρέασε αποφασιστικά την ασιατική τέχνη.

Το δεύτερο μέρος διαδραματίζεται γύρω στο 300 π.χ. Αφορά στον έλληνα φιλόσοφο Πύρρωνα που συνόδευσε τον Μ. Αλέξανδρο και επιστρέφοντας από την Ινδία με τη διδασκαλία του συνετέλεσε στην ριζική αλλαγή των προτεραιοτήτων της ελληνικής φιλοσοφίας. Από τότε η φιλοσοφία αντί να στοχεύει στη γνώση, ζη-

τάει τη λύτρωση.

Σύμφωνα με τον συγγραφέα αν οι έρευνές του —που βασίζονται σε μακροχρόνιες μελέτες— είναι σωστές, αυτό θα μείνει την ανάγκη για το ξαγράψιμο της ιστορίας της ελληνικής φιλοσοφίας. Φιλοδοξίες νέες!...

Ζούσαμε μια φορά και όχι μόνο δυο μικρά ψαράκια χωρίς όνομα
Κείμενο: Νέαρχος Θαλάσσης
Ζωγραφιές: Τατιάνα Βολανάκη
Εκδ.: Γνώση, Αθήνα 1984

Πρόκειται για ένα παραμύθι που θα μπορούσε κάλλιστα να είναι μια καθημερινή ιστορία μικρούς και μεγάλους. Οι ανθρώπινες σχέσεις, οι συμβιβασμοί και η κοινωνική καταπίεση νονται στα παιδιά, και όχι μόνο μ' έναν απλό, ποιητικό και αλγορικό μύθο που ξαφνιάζει την αλήθεια που κρύβει, μα με την αμεσότητά του.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΟΣΚΩΦ
Η πράξη και η σιωπή
Εκδ.: Καστανιώτη, Αθήνα 1984

Στον τόμο αυτό συγκεντρώνονται 10 δοκίμια που ο γνωστός ιστορικός και συγγραφέας δημοσίευσε πρόσφατα. Θέμα τους προσέγγιση της ιστορίας και της μαρξισμού μέσα από την ταύτιση και τον έρωτα, που για τον συγγραφέα ανάγονται σε παράγοντες αληθινούς όσο και η κριτική. Ένα βιβλίο που θέτει προβλήματα παρά δίνει λύσεις, επιχειρώντας μια επανεκτίμηση της ανθρώπινης αξίας στο ιστορικό γινεσθαι.

ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
Τέσσερα μελετήματα για το Σεφέρη
Εκδ.: Κέδρος, Αθήνα 1984

Το δοκιμιακό έργο του Σινούπουλου είναι εξ ίσου σημαντικό με το ποιητικό του, παρόλο που είναι μικρότερο και λιγότερο γνωστό. Στον τόμο αυτό συγκεντρώνονται τέσσερα εκτεταμένα μελετήματα και καλύπτουν μεγαλύτερο μέρος της σεφερικής ποιητικής. Ο πρόλογος του Βαγενά δίνει χρήσιμες πληροφορίες για τη σχέση του Σινούπουλου με το έργο του Σεφέρη, ενώ πίνκες στο τέλος του βιβλίου το κτιστούν χρηστικό.

Περιοδικό ΦΙΑΜ
Τεύχος 27
Εκδ.: Καστανιώτης, Αθήνα 1984

Αφιερωμένο στις νέες τεχνολογίες είναι το νέο τεύχος του ΦΙΑΜ. Σειρά από έγκυρα κείμενα μιλούν για τα σπέσιαλ-εφ την βιντεομουσική, την ειδοματική κλπ. και μας ξεναγούν στο χώρο του μελλοντικού οπτικού θεάματος.

ΔΗΜ. ΤΣΙΜΠΟΥΚΙΔΗ
Ιστορία του ελληνικού κόσμου
Εκδ.: Παπαδήμα, Αθήνα 1984

Οι ελληνιστικοί χρόνοι είχαν καθοριστική σημασία για ό-

ν ανθρωπότητα. Η ανάμιξη
υ ελληνικού πολιτισμού με
υς διάφορους τοπικούς της Α-
ις και της Αφρικής, δημιούρ-
σε το υπόβαθρο που ενοποίησε
λιτιστικά αργότερα την μείζο-
περιοχή της Μεσογείου. Το βι-
ιο του Τσιμπουκίδη κάνει μια
ιταγραφή των επιδράσεων του
. Αλεξάνδρου και των επιγόν-
ν του.

ΩΝΤΑΣ

ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

λόφος, τα αλησμόνητα χρόνια
ποέκδοση, Αθήνα 1983

Τη δική του μαρτυρία για την
ιτοχή καταγράφει ο Ν. Α. με
αφυρό ύφος. Μας περιγράφει
άφορα περιστατικά από την
ιτοχή, τον νεανικό ενθουσια-
μό και την ομοψυχία της παρέ-
ς του Λόφου Σκουζέ —στην ο-
ρία ανήκει κι ο ίδιος— και τον
όπο που δρούσαν.

Το βιβλίο είναι διανθισμένο με
χλαιοσθητά σκίτσα που έχει
τιάξει η κόρη του Ν. Α.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑ

πονίτισα, στους δρόμους και
τις γειτονιές της Αθήνας
κδ: Δωρικός, Αθήνα 1982

Τη συμβολή της επονίτισας
την Αντίσταση μας περιγράφει
Μαρία Καρα.

Η μαρτυρία της «είναι η μνήμη
ιας νέας κοπέλας, μιας γυναι-
ας που συμπορεύτηκε και έζησε
ασικά σαν όλο το λαό, απ' τα
άτω, όλες τις ταλαιπωρίες. Α-
λή μαρτυρία ενός απ' τις χιλιά-
ες», όπως γράφει η ίδια.

ΜΑΡΙΖ ΣΟΥΖΑΖΥ

Ένα μήνα με τα κορίτσια
Ιετ.: Θάνος Βρυσούλας
κδ: Ερατώ, Αθήνα 1984

Μια γραφική περιήγηση της ι-
αίδας στα «αξιοπρεπή» μπορ-
τέλα του μεσοπολέμου. Οι βε-
ούδινοι καναπέδες, οι κρυστά-
ινοι καθρέφτες οι μεταξωτές
ουρτίνες και τα ακριβά ποτά
τήνουν το σκηνικό όπου παρε-
αύνει η αστική τάξη και διακω-
ωδείται η ηθική της εποχής.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ιάννη Γ. Γαλανού, Νεύρωση και
ανάσταση, Εκδ: 2002, Θεσσα-
λονίκη 1984

ημήτρης Δημητριάδης, Χωρίς
ύνορα, Εκδ: Τέχνη και Λόγος,
Θεσσαλονίκη 1983

ιάννης Μουτάφης, Οι κόκκινες
ρες, Εκδ: Δωδώνη, Αθήνα-
ιάννινα 1983

έσποινα Πολυχρονίδου, Στά-
ες, Εκδ: Μπέλλου, Αθήνα 1983

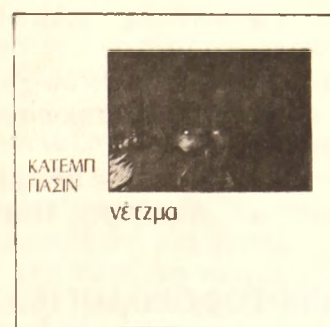
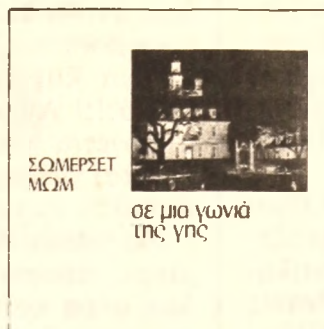
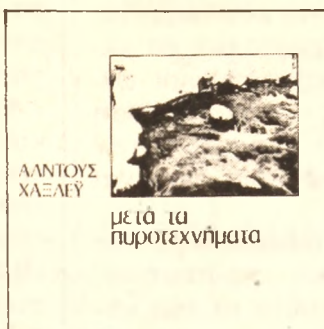
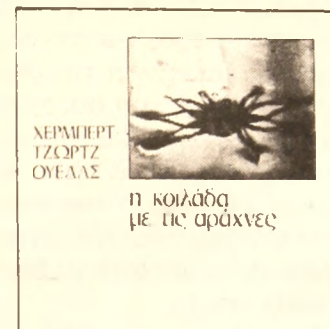
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 16 ΤΗΛ 3624187

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

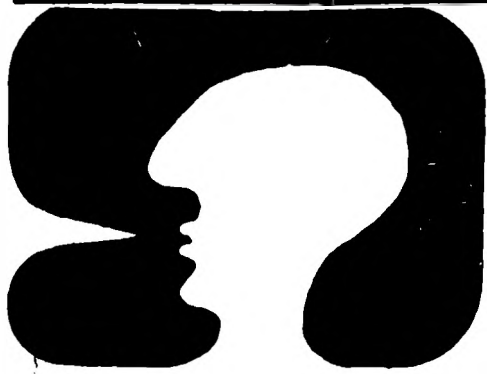
ΜΙΚΡΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Εξάντας

Κωλέττη 11 • Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 • Τηλ. 36.21.236

ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΑ

● *Ο αναγνώστης μας παραθέτει ορισμένα παραδείγματα που κατά τη γνώμη του αποδεικνύουν ότι πολλοί Έλληνες είναι ρατσιστές:*

Αγαπητό Αντί,

Η είδηση γράφτηκε στο «Ποντίκι», σε αναδημοσίευση από τη «Ευναϊκα». Ο Γιάννης Μαρκόπουλος και άλλοι Έλληνες καλλιτέχνες ήταν μεταξύ των καλλιτεχνών οι οποίοι παραβίασαν το καλλιτεχνικό εμπάργκο ενάντια στη Νότια Αφρική. Στο φύλλο της επόμενης εβδομάδας ένας εξαγριωμένος Γ. Μ. προφασίζεται ότι δεν ήξερε σχετικά με το εμπάργκο και κατηγορεί το Υπ. Εξωτερικών που δεν τον πληροφόρησε. Στο κάτω κάτω της γραφής τραγούδησε «μόνο» για τους Έλληνες, γιατί όλη αυτή η φασαρία;

Μετά από αυτή την απάντηση το ερώτημα γεννιέται. Εάν ο Γ. Μ. ένα μέλος της Ελληνικής Καλλιτεχνικής Κοινότητας περιμενε από το Υπ. Εξωτερικών να τον πληροφορήσει σχετικά με το εμπάργκο αναρωτιέται κανείς το βαθμό της λήθης, στην οποία βρίσκεται αυτός ο χώρος. Με τόσα κινήματα αλληλεγγύης που έχουμε στην Ελλάδα (για την Πολωνία, Τουρκία, Παλαιστίνιους), πως δεν υπάρχει ένας για τη Νότια Αφρική (εάν βέβαια υπάρχει, πράγμα που δεν είμαι σίγουρος, δεν κάνει καμία σοβαρή δουλειά εφόσον κανείς δεν ξέρει τι γίνεται στη Ν.Α.)

Ίσως το πράγμα να μην είναι τόσο περιεργο, αλλά να σχετίζεται με της στερεότυπες αντιλήψεις που έχουμε για τους εαυτούς μας. Νομίζουμε (όλοι οι Έλληνες) ότι είμαστε πάντα θύματα του ιμπεριαλισμού και της ρατσιστικής μεταχείρισης. Πράγματα βέβαια από πολλές απόψεις σωστά. Ποτέ όμως δεν κοιτάζουμε τις δικές μας πράξεις. Δοξολογούμε τις ένδοξες ελληνικές παραιτίες στην Αφρική, στην πραγματικότητα σταθμούς εκμετάλλωσης. Ο Γ. Μ. στο δεύτερο σκέλος της απάντησής του λέει ότι τραγούδησε μόνο για τους Έλληνες. Σαν αυτοί να μην είναι μέλη της λευκής κοινότητας. Το ξέρει ο Γ.Μ. ότι το κράτος της Ν.Α. ξοδεύει για το παιδάκι τον φτωχό-έλληνα μετανάστη 13 φορές περισσότερα από όσα ξοδεύει για τα μαύρα παιδιά που κατοικούν εκείνη τη γη για αιώνες; Και εφόσον πήγε από λάθος, χωρίς

να ξέρει, όταν ήρθε πώς και δεν έκανε μια δήλωση για τις συνθήκες που αντίκρισε κει κάτω;

Αλλά ας αφήσουμε τη Ν.Α. και ας έλθουμε στις αντιλήψεις μας σχετικά με άλλες μειονότητες. Οι Έλληνες φοιτητές στο εξωτερικό διαμαρτύρονται για τη συμπεριφορά των κατοίκων στις χώρες των οποίων σπουδάζουν. Ποτέ όμως δε λένε τι αυτοί σκέφτονται για άλλους συμφοιτητές τους με σκουρότερο δέρμα (Αραβες, Πέρσες, Ινδούς, Νιγηριανούς). Είναι ένα φαινόμενο πολύ συχνά συναντούμενο στις φοιτητικές ελληνικές κοινότητες.

Δε θέλω να αναφερθώ πλατιά στον αντισημιτισμό, που με αφορμή δήθεν συμπαραστάση στους Παλαιστίνιους έχει φουντώσει στο κατακόρυφο.

Ένα άλλο θέμα στο οποίο θα ήθελα να αναφερθώ είναι οι τσιγγάνοι. Παρακολούθησα τη συζήτηση από τις στήλες του περιοδικού σχετικά με το «πρόβλημα». Η μόνη λύση που διαφαίνεται σαν η καλύτερη δυνατή, είναι η αφομοίωση. Αποψη καπιταλιστικότατη, παράλληλη με την προτεινόμενη «λευκοποίηση» των νέγων στις ΗΠΑ.

Πολιτική δηλαδή να αναπτυχθούν μαύρες επιχειρήσεις και να ανεβούν καπιταλιστικά, οι μαύροι σε ίσους εκμεταλλευτές με τους λευκούς. Φυσικά πρέπει να κάνουν τη μικρή θυσία, να ξεχάσουν την ξεχωριστή κουλτούρα τους.

Έτσι η καλύτερη λύση για τους τσιγγάνους είναι να αφομοιωθούν με τους άλλους Έλληνες, ξεχνώντας τη γλώσσα τους και τις παραδόσεις τους. Καμιά μέριμνα για να διατηρηθούν σαν ξεχωριστό έθνος μέσα στην ολότητα του ελληνικού κράτους. Δε νομίζετε ότι θα είμαστε καλύτερα οικονομικά αν ξεχνούσαμε τα ελληνικά και μαθαίναμε όλοι αγγλικά;!! Αν μια τέτοια πρόταση ακούγεται τρελή για μας, όταν λέγεται για τους άλλους δεν είναι καθόλου αστεία.

Θα ήθελα να τελειώσω με ένα μικρό προσωπικό περιστατικό. Μια μέρα καθόμουν σε ένα καφενείο με δυο φίλους μου τσιγγάνους. Μερικοί συμμαθητές μου ήρθαν, όλοι μέλοι αριστερών οργανώσεων. Αποδείχτηκε ότι ενοχλήθηκαν που καθόμουν στο ίδιο τραπέζι με τους «γύφτους». Ελάχιστοι απ' αυτούς ήξεραν ότι οι «γύφτοι» μπορούν να μιλήσουν δική τους γλώσσα.

Εμείς λοιπόν ρατσιστές, κάποιο λάθος κάνετε παρακαλώ!! Υ.Γ Η Ελλάδα ήταν μεταξύ 5 δυτικών χωρών που πούλησαν όπλα τα τελευταία χρόνια και είχαν στρατιωτικές σχέσεις με τη Ν. Α. Οι άλλες ήταν: Ολλανδία, Ελβετία, ΗΠΑ, Δ. Γερμανία. Αναρωτιέμαι αν οι σχέσεις συνεχίζονται κάτω από σοσιαλιστική κυβέρνηση. (Η πληροφορία από το αμερικάνικο «The Nation» Thomas Conrand, μέλος του NARMIC

(National Action/Research of the Military Industrial Complex) τεύχος Ιανουαρίου 24, 1984.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Γιώργος Τράκος

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

● *Ο Δημήτρης Πιατάς, με αφορμή το άρθρο του συνεργάτη μας Χρήστου Λάζου για το θέατρο (τχ. 256) σαν άμεσος ενδιαφερόμενος, μας εξηγεί που απέβλεπε η διαμάχη ΣΕΗ-ΠΕΕΘ.*

Αγαπητό Αντί,

διάβασα το άρθρο του συνεργάτη σας Χρήστου Λάζου, «Διότι το θέατρον έχει άλλην αποστολήν...» και οφείλω να ομολογήσω ότι ανακάλυψα την αποστολή μου.

Το λειτουργήμα του ηθοποιού προάγει την τέχνη και μόνον... όλες οι απεργιακές κινητοποιήσεις, η ύπαρξη Συλλογικής σύμβασης εργασίας —με φρασεολογία που κατά τον κ. Λάζο, δεν είναι καλλιτεχνική, παρά στενά εργασιακή, για κείμενο που απευθύνεται στους εργολάβους θεάτρου— βλέπε: Π.Ε.Ε.Θ., βλέπε: καταστηματαρχές κατά τον κύριο Γιαννόπουλο ή τους εκάστοτε μανδρινούς των κρατικών σκηνών βλέπε: διευθυντές σκηνής. —Η παραπομπή της διένεξης ΣΕΗ-ΠΕΕΘ στην διαιτησία, η απροκάλυπτη φιλοεργοδοτική στάση του σοσιαλιστή υπουργού εργασίας, το παιχνίδι της ΓΣΕΕ με τα κόμματα, ο κομματικός παρεμβατισμός με τις κλαδικές στους χώρους, δουλειάς, το Λοκ-άουτ των θιασαρχών, δεν ενόχλησε καθόλου το ευαίσθητο πολιτικά περιοδικό σας.

Το σύνολο των εργαζομένων στο θέατρο δεν συσπειρώθηκε στο σωματείο του, για στενές εργασιακές σχέσεις, για την διεκδίκηση της ΑΤΑ ή του οικογενειακού επιδόματος, αλλά για το δικαίωμα να είναι ελεύθεροι. Καλλιτεχνική ελευθερία-συνδικαλιστική ελευθερία για Καλλιτεχνική δημιουργία, αυτά είναι δεμένα στενά μαζί τους.

Αλλά κατά τον αρθρογράφο σας... «ηθοποιός σημαίνει φως...»

Δεν πειράζει, να μη του χαλάσουμε το χατήρι, ας σηκώσουμε το διακόπτη.

Με εκτίμηση
Δημήτρης Πιατάς

ΑΓΡΟΤΟΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ

● *Στο συνεργάτη μας Σ. Καβουνίδη απαντά ο Κ. Κασαπάκης, Γεωπόνος από το Ηράκλειο Κρήτης. Αναφέρεται σε σχόλιό του με τον ίδιο τίτλο στο ANTI τχ. 249. Να τι γράφει επί της ουσίας:*

«Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι δεν μπορεί κανείς να βασιστεί μόνο σε εντυπώσεις». Έτσι λέει, ο φίλος Σ.Κ., αλλά στην πράξη μόνο σε εντυπώσεις και σε μια α-

νακρίβεια στηρίζεται το σχόλιο του.

Πρώτα η ανακρίβεια:

Το 1.250.000 δεν είναι το καθαρό εισόδημα που απαλλάσσει ο αγρότης. Είναι οι ακαθάριστοι εισπράξεις, ο τζίρος του με βάση τα τιμολόγια που υποχρεωτικά εκδίδει όταν πουλά τα προϊόντα του.

Η διαφορά είναι, παρά πέρα από σαφές και είμαι σίγουρος πως αν το γνώριζε, ο φίλος Σ.Κ. δε προχωρούσε σε εκτιμήσεις κρίσεις, κατά την άποψή μου, πομπροσανατολιστικές.

Γιατί, τι άλλο από απώλεια στόχου μπορεί να μαρτυρεί το γεγονός ότι, ακόμη και ένας πρωτεύων διανοούμενος κάτοικος της πόλης, βλέπει το δέντρο τα ελάχιστων εισοδημάτων του αγροτικού χώρου και χάνει το δόσος των εκατοντάδων χιλιάδων εργαζομένων, κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες αγρών μας;

Και παρατηρεί τελειώνοντάς για το φορολογικό ζήτημα.

Τα τρία τέταρτα της συνολικής φορολογίας μας είναι από τους βαρείς έμμεσους φόρους στους οποίους όλοι οι εργαζόμενοι, πόλης και χωριού, έχουν την ίδια συμβολή μια και οι επενδύσεις τους, μια ζωή, δεν ξεπερνούν το ένα διαμέρισμα, για τη προίκα του πρώτου κοριτσιού.

Κ. Κασαπάκης

● *Και μια δεύτερη επιστολή για το ίδιο θέμα από τον Βαγγέλη Κουνάδη.*

Αγαπητό «αντάκι»,

Σόρυ σου γράφω έτσι γιατί πριμένω σε κάποιο νοσοκομείο και σε διαβάζω. Μιλώ για το τ. 249 «αγροτοφορολογικά». Οι πολλοί λέγανε (έξω από το χορό πολλά...) Μήπως ο Κ. δεν έχει δέα τι θα πει αγρότης καλλιεργητής που νοικιάζει χωράφι σηκώνει δάνειο για να καλλιεργήσει και από την πρώτη μέρα ως τη τελευταία ο καιρός παίζει ρωσική ρουλέτα στο κεφάλι του. Αλλά αν ξεπεράσει τον καιρό και βγάλει την παραγωγούλα του έρχεται το σκυλί ο έμπορος που τώρα βρήκε τρόπο να ενεργεί μέσω συνεταιρισμού και που του τη παίρνει πάλι για μια μπουκιά ψαμί;

Β. Κουνάδης

ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΑΣ

● *Ένα πρωτότυπο γράμμα από τον αναγνώστη μας Α. Γούμιο για το γλωσσικό:*

Αγαπητό «Αντί»,

Εάν και η διεξαχθείσα από τη λοψίας συζήτηση επί του γλωσσικού

ού συνετελέσθη χωρίς τον
ιχειώδη συντονισμό ασκούμε-
πό έναν επαίοντα του θέμα-
δημοσιογράφου, εν τούτοις
ιστώθη ότι ο κομματικός
ροσκοπισμός του Ράλλη δεν
όρθωσε να «δολοφονήσει»
όλως το ενδιαφέρον του Έλ-
ος διά την γλώσσα των προ-
ων του.

Ιράγματι στον βωμόν του
ματικού καιροσκοπισμού ε-
ιάσθη η διαμορφωμένη Κοινή
ελληνική. Οι διαφημιστάι ή
ημιστάι της Δεξιάς συνεβού-
σαν στους κατ' επάγγελμα ε-
σταλλευομένους τα εθνικά
βολα και θέματα κομματι-
ς της επιχειρηματίας ότι δύ-
ται αυτοί κάλλιστα να «αξιο-
ήσουν» το σύνθημα της Ανεγ-
ράλου Αριστεράς περί (ΔΗ-
Ν) δημοτικισμού επί του
ροσικού μας είναι, επιβάλλον-
, αυτοί, πριν τους προλάβουν
καραδοκούντα (ΠΑΣΟΚ τα
η ΕΔΗΚ («Ν.Δ.)) άλλα κόμ-
α και αξιοποιήσουν υπέρ αυ-
τα τα «πλεονεκτήματα» —τα
ΦΟΘΗΡΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗ-
ΤΑ— ενός τόσο «φιλολαϊ-
» στόχου... Άλλωστε η
ιμμητική του Μεταξικού κα-
τώτος της 4ης Αυγούστου ήτο
μη. Την είχε συντάξει ο Εμ-
λουήλ ή Μανό(ω)λης Τριαντα-
λίδης Του. Την εφύλαγε και
ρυλακτούν το «ίδρυμα» του
προδότημα), το οποίο, παρά
σα έννοια λογικής και δικαίου
γάζεται εις γραφεία της Φιλο-
ρικής Σχολής Θεσσαλονί-
!!! Από όπου ορμώμενοι οι
ευθεν ωφελούμενοι «συγυρί-
» την γλώσσα μας συμφώ-
ς προς τας συνταγάς του Μα-
η. Αντί Γλωσσικού Ινστιτού-
της Καθόλα Ελληνικής επι-
πεται η λειτουργία στο πανε-
τήμιον ενός ιδιωτικού κέν-
ου προπαγανδίζοντας την πα-
κμακλήν γλώσσα των Ψυχάρη-
ιανταφυλλίδη. Την επίπλα-
ην αυτήν γλωσσική έκφανσι,
ν κατασκευή αρρωστημένων
ων. Ένεκα της οποίας επεριο-
θη ο λεξιλογικός ορίζων της
ληνικής.

Τι μέλλει γενέσθαι;

Μετά τιμής

Α. Γούμιος

Κοινωνιολόγος

Ελευθέρια Θεσσαλονίκης

ΖΩΝΤΑΝΗ ΛΑΛΙΑ

Αντίθετη άποψη, με αφορμή
ν ίδια τηλεοπτική συζήτηση, έ-
ο αναγνώστης μας Βασίλης
τσαβάς:

άθε τίμια συνείδηση αποδέχε-
ι πρόθυμα την ύπαρξη του
ωσσικού προβλήματος, αντί-
τα με την πονηρή τακτική του
τιδραστικού κυκλώματος, που
οσπαθεί να το καταχωνιάσει
το σύνθημα: «αφήστε τη
ώσσα να διαμορφώνεται μονα-
της». Που σημαίνει: Αφήστε
παγιωθεί αυτός ο γλωσσικός
αγέλαφος της μιξοκαθαρεύου-
ς, που μαστίζει την —αστική

προπαντός— κοινωνία μας, έ-
στω και μόνο για να μην πάρει η
δημόσια ζωή μας λαϊκό χαρα-
κτήρα, δηλαδή το γνήσιο εθνικό
της πρόσωπο.

Η γλώσσα είναι πρωταρχικά
άκουσμα, φωνή, λαλιά. Είναι δη-
λαδή στοιχείο ζωντανό, που
διαρκεί και αναπλάθεται όσο και
όπως η κοινωνία που τη γέννησε
και τη μεταχειρίζεται.

Η γραφή είναι ένα σύστημα με
οπτικά σύμβολα που αποτυπώ-
νουν τη φωνητική της γλώσσας
σε μια ορισμένη χρονική στιγμή.
Όταν όμως ένα κείμενο γραφτεί
μια φορά, δεν αλλάζει στον αιώ-
να τον άπαντα, αποστεώνεται,
δεν ακολουθεί τη λαλιά στην α-
διάκοπη εξέλιξή της. Το γραπτό
με δυο λόγια είναι στοιχείο νε-
κρό.

Το συμπέρασμα είναι ότι την
«παράδοση» και τις «ρίζες» θα
τις αναζητήσουμε και θα τις
βρούμε στη ζωντανή λαλιά, και
όχι βέβαια στα αρχαία γραφτά.
(Τα γραφτά εδώ εξετάζονται από
άποψη γλωσσολογική και όχι
νοηματική).

Θα έδειχνε πολλή αφέλεια και
σχεδόν αγραμματοσύνη το να υ-
ποστηρίξει κανένας ότι είναι δυ-
νατό, έστω και με προσέγγιση,
να αναπλάσει την αρχαία λαλιά.
Καμιά σχέση με την αρχαία
γλώσσα δεν έχει ο τρόπος που οι
λόγιοι εννοούν και καθιέρωσαν
να διαβάζονται τα αρχαία κείμε-
να, και νομίζουν έτσι ότι η φωνο-
λογία της καθαρεύουσας συγγε-
νεύει με την αρχαία φωνολογία.

Μαθαίνουν λογουχάρη στα
παιδιά να διαβάζουν με τη γνω-
στή εκφορά το αρχαίο αρνητικό
«ουχι». Όμως οι αρχαίοι δεν έλε-
γαν «ουχι», παρά έλεγαν «οίχι».
Και με τον καιρό εσίγησε ο φθόγ-
γος «ι» από το δίφθογγο «οϋ» και
βγήκε το σύγχρονο «όχι».

Η αρχαία μετοχή «κεκαυμέ-
νος» επίσης δεν προφέρονταν α-
πό τους αρχαίους έλληνες «κε-
καβμένος», όπως μαθαίνουν στα
παιδιά οι φιλόλογοι, παρά προφέ-
ρονταν «κεκαϋμένος», που με το
κύλησμα των καιρών απόληξε
στο σύγχρονο επίθετο «καημέ-
νος».

Και λοιπά, και λοιπά, και λοι-
πά.

Λοιπόν; Για ποιες ρίζες και για
ποια γλωσσική παράδοση μιλά-
νε;

Αν νοιάζονται πραγματικά για
τις γόνιμες αξίες και παραδόσεις
αυτού του τόπου, θα τις αναζητή-
σουν —και θα τις βρουν— στο
μόνο από τη φύση ταγμένο ακοί-
μητο θεματοφύλακα αυτών των
παρακαταθηκών, στο λαό.

Βασίλης Κατσαβός

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΓΟΝΗ;

● Ο Γιάννης Κιουρτσάκης απαν-
τά στο γράμμα του Θανάση Φω-
τιάδη (τχ. 256), «σχηματικά», ό-
πως λέει, γιατί θεωρεί ότι είναι ά-
σκοπη η διαιώνιση μιας συζήτη-
σης πάνω σε θέματα που έχουν ή-

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Νέο τμήμα Κοινωνικών Επιστημών

- SOCIOLOGY
- POLITICAL SCIENCE
- INTERNATIONAL AFFAIRS
- HISTORY
- FEMINISM
- SOCIAL ANTHROPOLOGY
- PSYCHOLOGY
- ECONOMICS
- GEOGRAPHY/URBAN STUDIES

Βιβλιοπωλείο Ι. Παντελίδη,
Αμερικής 9-11 (στη στοά),
τηλ. 3623673-3629763

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

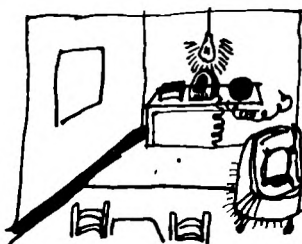
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΟΜΜΑΤΑΚΙΑ

ΔΙΟΔΙΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Β' έκδοση

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Β' έκδοση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1 Αθήνα 10552

τηλ. 52.46.241

δη συζητηθεί μεταξύ τους.

Αγαπητό Αντί,

α) Ούτε θεώρησα ποτέ τα φυλλάδια ως «δραματουργία», ούτε υπαινιχθήκα έστω ότι οι Καραγκιοζοπαίχτες τα χρησιμοποιούν στις παραστάσεις τους. Αντίθετα, υπογράμμισα ότι ο Καραγκιόζης αναδημιουργείται ουσιαστικά σε κάθε παράσταση και ότι, για τον λόγο αυτό, κανένα κείμενο δεν μπορεί να μας δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα του. β) Ωστόσο τα φυλλάδια της συλλογής του Στίλπωνα Κυριακίδη προσφέρουν στον σημερινό μελετητή, που θέλει να σκύψει προσεχτικά πάνω στον λόγο του Καραγκιόζη, αν όχι το μοναδικό εργαλείο δουλειάς, οπωσδήποτε ένα από τα βασικότερα (για μένα το πιο πολύτιμο).

γ) Με τη διαπίστωση αυτή φαίνεται τελικά να συμφωνεί στην πράξη και ο κ. Φωτιάδης, αφού —παρά τις «θεωρητικές» αντιρρήσεις του— δεν δίστασε ο ίδιος να περιλάβει στην ανθολόγηση έργων Καραγκιόζη που επιχειρεί στο βιβλίο του και κείμενα από αυτά τα φυλλάδια.

δ) Τέλος, μια πρόχειρη αντιπαραβολή των ηχογραφημένων ή υπαγορευμένων έργων που δημοσίευσε και επικαλείται ως «γνησιότερα» ο επιστολογράφος μου (λ.χ. του Κ. γραμματικού του Σ. Σπαθάρη ή του συγγενικού Κ. υ-

πουργού του Θεοδωρόπουλου) με τα αντίστοιχα παλαιά φυλλάδια που έχω υπ' όψη μου (λ.χ. με τον Κ. γραμματικό του Ξάνθου) είναι διδακτική: γιατί όχι μόνο επιβεβαιώνει ότι τα τελευταία αναπαράγουν με μεγάλη πιστότητα τον παραδοσιακό λόγο των «κλασικών» παραστάσεων' αλλά και δείχνει ανάγλυφα πόσο πλουσιότερος ήταν αυτός ο λόγος σε μια εποχή όπου ο Καραγκιόζης παιζόταν ακόμα μπροστά σ' ένα ευρύτατο κοινό ενηλίκων. Κρίμα που οι αναγνώστες μας δεν μπορούν να βρουν εύκολα τα απαραίτητα τεκμήρια, για να κρίνουν οι ίδιοι!

Γιάννης Κιουρτσάκης

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

● Η αρχαιολόγος Λήδα Μόσχου και η αρχιτέκτων Ράνια Κλουτσινιώτη, που είχαν γράψει το άρθρο για τη διαμάχη ΥΧΟΠ-ΥΠΠΕ (τχ. 255) απαντούν στο γράμμα (τχ. 258) του Έφορου Αρχαιοτήτων, Ε. Πεντάζου.

Μας εκμηδένισε με το «κατέγνω» του και με τις τρομερές προτάσεις του ο κύριος έφορος αρχαιοτήτων. Εμείς τι να απαντήσουμε τώρα; «Ανέγνω»ς, άλλ' ούκ έγνω»ς· εί γάρ έγνω»ς ούκ αν κατέγνω»ς.

Υστερόγραφο: Υπενθυμίζουμε

στον κ. Πεντάζο το έκτακτο συνέδριο του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων (9-13 Μαρτίου). Ήταν μια λαμπρή και επίκαιρη ευκαιρία να ακούσουμε τις όποιες απόψεις του. Θα (μας) λείψουν, πραγματικά, από τα Πρακτικά του συνεδρίου οι θέσεις του για εκείνο «το σύστημα» (ποιό;) που «δούλεψε τόσα χρόνια πολύ καλά» (πώς;) για την «αποδυνάμωση» της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας...

Ράνια Κλουτσινιώτη,
Λήδα Μόσχου

ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΤΗΣ ΟΝΝΕΔ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ

● Από το δικηγόρο κ. Γ. Ξανθάκη υπεύθυνο του Μαθητικού της ΟΝΝΕΔ, πήραμε και δημοσιεύουμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται στην κατάσταση στο μαθητικό της ΟΝΝΕΔ, στη ΜΑΚΙ και σε όσα δημοσίευσε το ΑΝΤΙ (τχ. 257 και 258) για την κατάσταση στο χώρο της νεολαίας της ΝΔ και των σχέσεών της με την ακροδεξιά.

Αγαπητό Αντί,

Με ιδιαίτερη ικανοποίηση μου δίνεται επί τέλους —μετά από προσπάθειές μου που δεν βρήκαν ανταπόκριση— η ευκαιρία να επικοινωνήσω με τους φίλους, παλιούς συναδέλφους, που σήμερα διάλεξαν τη δραστηριοποίηση έξω από την ΟΝΝΕΔ.

Κι είναι βέβαια φανερό ότι οι πιμαχες «πληροφορίες» του ΑΤΙ δεν στρέφονται σε βάρος των αναφερόμενων παιδιών, αφού —ενταγμένα σε όργανο επί— γραμματεία μαθητικού δεν διορισθεί— ούτε τη συγκεκριμένη πολιτική του μαθητικού επηρεάζουν.

Επιχειρείται λοιπόν έτσι, μειωθεί ο σημερινός υπ. Μαθηκού της ΟΝΝΕΔ, για τον οπο αφού δεν μπορούν να ισχυρθούν ότι είναι ακραίος ή ιδεολογικά ασυνεπής —θα τους διαψήδαν άλλωστε κατηγορηματικά οι μέχρι χθες συνάδελφοί των άλλων παρατάξεων στο σιδικαλιστικό κίνημα της Νοκής— ούτε ότι ακολουθεί ακροπολιτική —με πρότασή του κ παρά τις σ' όλα τα επίπεδα διφωνίες εντατικοποιείται η οργανωτική κι ιδεολογική δραστηριότητα σε δημοκρατικές και φιλευθέρους βάσεις— προσπαθώντας να εμφανίσουν ότι διορίζει ακραία στοιχεία. Ελπίζουν έτσι κλείσουν με το «ε!!! μ' ακραίο» δε συναναστρέφεται; ακραίος είναι κι αυτός».

Μου κάνει μάλιστα εντύπωση το πως, αφού μέχρι σήμερα δεν έχω δώσει καμιά αφορμή για σχόλια δυσμενή και διαλλακτικός «ανοιχτός» σε όλους είμαι, δέχομαι μια πολεμική αστήρικτη κηθικά απαράδεκτη. Να 'ναι

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΧΜΗ

ΛΟΥΚΑΣ Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(Ευρώπη-Ελλάδα)

Εκδόσεις
■ οργάνωση και λειτουργία
■ θέματα
■ συλλογισμοί και τακτική
■ σχέσεις συνδικαλιστικού κινήματος και κράτους

ΑΘΗΝΑ 1983
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΧΜΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΔΟΥΒΙΤΣΗ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

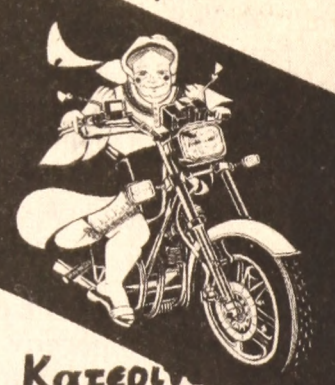
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΚΑΠΕΤΑΝ ΟΟΡΥ

ΣΤΕΡΕΑ ΕΥΦΟΙΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΧΜΗ

Αύγερινου-Βαμβάνα

Κατερίνη
ή
'Αντι-Σταχτομπίνα

ΑΙΧΜΗ - ΑΘΗΝΑ 1980

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΜΠΟΣ

ΕΞΑΡΤΗΣΗ
ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΗ ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΧΜΗ - ΑΘΗΝΑ 1983

PROKOPIJE MILENKOVIC
ΚΑΝΗΘΕΤΕ ΣΤΟ ΠΑΝΟΡΕΘΙΜΟ ΤΟΥ ΝΟΤΙ ΣΑΔ

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

"AGROCOOP"
ΑΓΡΟΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΒΟΥΒΟΝΤΙΝΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΧΜΗ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Χαριλάου Τρικούπη 50
Τηλ. 360 8960 - 364 3102

ΑΘΗΝΑ

αίχμη

ίρα —όπως εσείς μου είπατε— όλους όσους ασχολούνται κα- κάποιο τρόπο με τα κοινά, να ονται αντικείμενο φθόνου και ρεξηγήσεων; Ή όσοι σήμερα ριτα, ανωνυμοεπώνυμα τρο- δοτούν με δημοσιεύματα αβά- ια κι αναληθή στοχεύουν κά- ο αλλού, που εγώ ή εμείς, σαν ράταξη, στοχεύουμε;

Μάλλον και τα δύο, γιατί η μό- διαφορά μου μ' αυτούς τους κλους είναι ότι σαν υπεύθυνος ποιου τμήματος δεν επιλέγω όσωπα, αλλά διαδικασίες, α- ρόληπτες κι αξιοκρατικές: δεν ρίζω, αλλά προωθώ εκλογή αμματειών σ' όλην την Ελλάδα ι καλώ τους πάντες να υποβλη- όν σε τούτη την ιερή δοκιμασία θέλουν να δικαιώνουν τον ό- ο τίτλο φέρνουν· δεν διώχνω τυχικά, επειδή «έτσι μου γου- άρει» όποιον δεν συμφωνεί μα- μου, ούτε φέρνω «κολλητούς» ι συγγενείς. Ελέγχω το βάσιμο ς όποιας τιμίας, επώνυμης επι- μανσης και την εισάγω στα μόδια όργανα. Αν μια φορά εί- ι απαράδεκτο το ότι «στην Ελ- δα είσαι ό,τι δηλώσεις», είναι ο φορές απαράδεκτο να είσαι ι σε δηλώσουν.

Αυτή η πολιτική είναι εγγύηση ς εξέλιξης και ανανέωσης της ΝΝΕΔ μέσα από δημοκρατικές ιδικασίες. Η άλλη, που προτει- ύν οι παλιοί συνάδελφοι δεν ο- γεί παρά στην αντικατάσταση ν διορισμένων μ' άλλους διορι- ένους, στη διαιώνιση των δια- νιών και των διαγραφών, που ι απλά τραυματίζει την ΟΝ- ΕΔ αλλά, θα συμφωνείτε μαζί ου, τραυματίζει τη δημοκρατία ι την ελευθερία όλων μας. Για- δεν είναι νίκη μιας παράταξης η βοηθά ή να μην αναγνωρί- τις προσπάθειες εκδημοκρα- ζμού μιας άλλης. Νίκη της εί- να διασφαλίζει τη δική της ε- οτερική δημοκρατία.

Θα 'πρεπε αυτές τις σκέψεις ου να τις στηρίξω και με τα ιτ' ιδίαν επιχειρήματα παρά το ι οι άμεσα θιγόμενοι είναι κι οι ο αρμόδιοι.

Πρώτα-πρώτα δεν έχει —πό- ς φορές πρέπει να το επαναλά- ο;— διορισθεί γραμματεία. Σας αβεβαιώνω δε ότι κανένα απο- ισιστικό όργανο δεν θα διορι- εί, όσο υπεύθυνος του τμήμα- ς παραμένω. Αντίθετα εκλέ- νται τούτη τη στιγμή γραμμα- ιες από κάθε νομαρχιακή επι- οπή, σύμφωνα με τις αποφά- ς των συνδιασκέψεων διαμερι- ιάτων, που έγιναν και γίνονται.

Όσον αφορά στα πρόσωπα:

Ατομο ονομαζόμενο Μπε- ύτσος ουδέποτε υπήρξε κάτω ό οποιαδήποτε ευθύνη μου, ου- φυσικά σήκωνε τα τηλέφωνα ου, μια και από τότε που ανέλα- το μαθητικό, εκ νέου, το ένα ι μοναδικό τηλέφωνο ήταν χα- σμένο. Η προσωπική αντίλη- ι του συνεργάτη σας, συνεπώς, ιαι πράγματι «προσωπική».

Παρ' όλα αυτά, το ότι λέτε ότι τον απομάκρυνα —ενώ ποτέ δεν τον έφερα ή τον δέχθηκα σε κα- νένα όργανο— βοηθάει στη συνέ- χεια της συζήτησής μας, αν και αποφεύγεται ν' απαντήσετε, πα- ρά τα συγκεκριμένα στοιχεία, που σας διέθεσα, στο ότι πριν το δημοσίευσά σας καταγγέλθηκαν από τη ΜΑΚΙ και οι «ελεύθεροι μαθητές» και η ηγετική τους ο- μάδα.

2. Το γνωστό «ακροδεξιό κουαρτέτο», όπως λέτε για τους Τασσιόπουλο, Πίκουλα, Χαρίτο Νοϊτάκη, που είναι μέλη της ορ- γάνωσης, δεν συμμετέχουν όμως σε κανένα όργανο του μαθητι- κού, ούτε γνωστό, ούτε ακροδε- ξιό, ούτε «κουαρτέτο» είναι.

Ο μεν Τασσιόπουλος ήταν —και το αναγνωρίζετε— μέλος του διορισμένου από Χατζηνικο- λάου Κ.Σ της ΜΑΚΙ και παραιτή- θηκε μαζί του για διαφωνίες με την ΕΕ της ΟΝΝΕΔ. Δεν εξεδιώ- χθη πριν την παραίτηση Χατζηνι- κολάου, για λόγους ασυνέπειας, αλλά παραιτήθηκε μαζί του και προς στήριξη της δικής του πα- ραιτήσης. Πάντως οφείλω να σας ομολογήσω, ότι έχω συγκεκριμένα στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία η αξιολόγηση της δουλειάς του καθενός στην παράταξη, γι- νόταν από κάποια μέλη του τότε Κ.Σ. —τα ίδια αυτά που σας πλη- ροφορούν— κατά πολύ «περιερ- γο» τρόπο, που εκθέτει όχι μόνο όσους πρόβαιναν σ' αυτά αλλά και κύρια εσάς που χρησιμο- ποιείται εν γνώσει σας αυτά τα στοιχεία.

Για τους κ. Πίκουλα και Χαρί- το, που ελαφρώς κι αβασάνιστα χαρακτηρίζεται ακραίους, ασφα- λώς δεν θα σας είπαν ότι είναι απ' τους συνυπογράφοντες την περίφημη επιστολή των 100, που μόνο σα τέτοιους δεν θα μπορού- σε να τους χαρακτηρίσει.

Ο δε Νοϊτάκης ούτε μέλος γραμματείας είναι, ούτε εντολές δίνει.

Οι τέσσερες μεταξύ τους καμιά σχέση δεν έχουν και γιατί σε δια- φορετικές σχολές βρίσκονται και σε διαφορετικές συνοικίες διαμέ- νουν. Όσο για τη φανταστική παράταξη «Νέοι μαχητές», που από σας για πρώτη φορά ακούγε- ται ούτε που την είδαν, ούτε που την άκουσαν.

Κανείς δεν μπορεί να τους προ- σάψει «στραβοτιμονιές», εκτός εάν έτσι αντιλαμβάνεσθε το ότι έ- χουν την εντιμότητα να λειτουρ- γούν —έστω και κριτικά— μέσα κι όχι έξω απ' την ΟΝΝΕΔ.

Και φυσικά δε νομίζω να θέλε- τε —αν και φοβάμαι ότι κάποιοι άλλοι θέλουν, για να κατηγορούν μετά— από μένα ν' ασκήσω πο- λιτική μονόδρομη, καταδιώκον- τας όσους παραιτήθηκαν, διαφώ- νησαν ή άσκησαν κριτική στην ΕΕ ΟΝΝΕΔ, που άλλωστε εγώ τότε δε συμμετείχα.

3. Σαν επισφράγισμα της διαβο-

λής, που επιχειρείται, οι πληρο- φοριοδότες σας αναφέρονται σε μένα προσωπικά λέγοντας ότι δεν ξέρω πρόσωπα και πράγμα- τα γιατί «απουσίαζα δύο χρόνια». Έτσι σας οδηγούν στη μισή αλή- θεια κι αυτή διαστρεβλωμένη. Διότι, πιστεύοντας ότι συμβάλλω στην ποιότητα κι επιστημονική θεμελίωση του αγώνα μας μετά- βηκα για εννιά μήνες στη Γαλλία —όπου πήρα και το μεταπτυχια- κό μου δίπλωμα (D.E.A. Paris-2), στον ενδιαμέσο δε χρόνο, εκτός ότι ακολουθήθηκε σχεδόν κατά γράμμα το πρόγραμμα δράσης της ΜΑΚΙ, που εκπόνησα προ- τού να φύγω, ο προταθείς από μέ- να για υπ. μαθητικού Ν. Χατζηνι- κολάου είχε τη συνέπεια να με ε- νημερώνει τακτικότερα για ό- ποια επιλογή προσώπων ή τακτι- κής. Ίσως έτσι τα παιδιά των λί- γων μηνών μέσα στην παράταξη και των πολλών έξω από αυτή, πάνε να εκμαιεύσουν την εντύπω- ση του ουρανοκατέβατου ή του αλεξιπτωτιστή για κάποιον που αφιέρωσε απ' το '74 κιόλας μέχρι σήμερα, και κάτω από συνθήκες πολύ χειρότερες απ' τις σημερι- νές, τα καλύτερά του χρόνια για παιδεία σύγχρονη, με περιεχόμε- νο, συνδικαλιστικό μαθητικό και φοιτητικό κίνημα αυτόνομο, ε- σωπαταξιακές δημοκρατικές διαδικασίες.

Λυπάμαι γι' αυτού του είδους την πολεμική, που μόνο κι επειδή είναι ανώνυμη φτάνει να χαρα- κτηρίσει τους εμπνευστές της.

Όσο για το ΑΝΤΙ πρέπει να σας πω ότι μ' απογοήτευση είδα στο φύλλο σας της 13/4/84 να ε- παναλαμβάνετε το σχόλιο του προηγούμενου τεύχους σας χωρίς την εν τω μεταξύ δική μου απάν- τηση. Κι ενώ οι εφημερίδες για λόγους δημοσιογραφικής δεον- τολογίας δεν την δημοσίευσαν α- φού αναφερόταν σ' άρθρο άλλου απ' αυτές εντύπου, περίμενα από εσάς περισσότερη δημοσιογραφι- κή λεπτότητα και δημοκρατική ευαισθησία. Γιατί αν κάθε φορά παρουσιάζεται τη μια άποψη, τη μία όψη του νομίσματος, δε δι- καιώνετε τον τίτλο σας σαν «ΑΝΤΙ-λογος» ή «ΑΝΤΙ-θεση» που προϋποθέτει διάλογό κι αν- ταλλαγή γνώμων, παίρνετε δε στη συνείδηση του λαού τον τί- τλο «ΜΟΝΟ-λογος». Θα μου πεί- τε ότι, έτσι, μόνο εγώ ξέρω ότι δεν δώσατε και τη δική μας άπο- ψη στο ζήτημα. Δεν αποτυχαίνει, όμως, ο Τύπος όταν κι ενός μο- ναχά κλονίζει την εμπιστοσύνη στην αντικειμενικότητά του, θε- μέλιο του δημοκρατικού πολιτεύ- ματος; Ή μήπως είμαι ονειροπό- λος και δεν αντιλαμβάνομαι ότι κι ο Τύπος έχει προκαταλήψεις και κομματικές προτιμήσεις; Ό- χι!!! Νιώθω μοναχά, και σ' αυτό είμαι πρόθυμος να σας βοηθήσω, ότι πρέπει να υπάρχει ένα μινι- μουμ, έστω, αξιοπιστίας των δη- μοσιευμάτων, στηριγμένων σε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Γράμματα
του Αρθούρου Ρεμπώ

ΝΕΦΕΛΗ

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

Ο Βροχοποιός

ΝΕΦΕΛΗ

ΝΕΦΕΛΗ

Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομυχάλη 9, Αθήνα
τηλ. 3607744

ΑΝΤΡΕ ΜΠΡΕΤΟΝ
ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο
ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ

ΝΤΕΙΒΙΝΤ ΚΟΥΠΕΡ
Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ
ΤΡΕΛΛΑΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: αεροπ.δολ. 13
ετήσια: αεροπ.δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: αεροπ.δολ. 15
ετήσια: αεροπ.δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: αεροπ.δολ. 20
ετήσια: αεροπ.δολ. 40

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομικήλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

πραγματικά, υπάρχοντα γεγονότα. Μπορείται ν' αξιολογείται την κάθε είδηση απ' τη δική σας σκοπιά, ν' αφήνετε όμως στον αναγνώστη την τελική κρίση όχι απλά απ' την αντιπαράθεση των ιδίων ειδήσεων σε διαφορετικά έντυπα, αλλά των περισσότερων απόψεων πάνω σε μια είδηση από το ένα έντυπο.

Μπορείται, βέβαια, αν θέλετε να συνεχίσετε το ρόλο του μεσολαβητή μεταξύ παράταξης και των ελάχιστων ανώνυμων έξω απ' αυτήν αντικαθιστώντας έτσι τις διαδικασίες στις οποίες εγώ, εμείς ανυπόκριτα τους καλούμε κι αυτοί δεν θέλουν να συμμετάσχουν.

Θα είναι για όλους μας όφελος: Για μένα ηθικό γιατί θ' αποδεικνύεται και δημόσια και σε δεκαπενθήμερη τακτική βάση η διαλλακτικότητά μου, η ευαισθησία μου σε ζητήματα ελευθερίας και δημοκρατίας κι ο αμετακίνητος, σ' αντιξοές συνθήκες, αγώνας μου. Για τους άλλους, το όφελος θα είναι... οικονομικό μιας και θ' αποτελεί μια πρώτης τάξης άσκηση σε μελλοντική σεναριογραφική δραστηριότητα μέσα από την ΕΡΤ —δυστυχώς και τέτοια θέση έχουν υποσχεθεί.

Θα σας παρακαλέσω θερμά τούτη την επιστολή —όσο μακροσκελής κι αν είναι— να τη δημοσιεύσετε χωρίς περικοπές —υλοποιήστε αρχίζοντας από σας τη θέλησή σας για κείμενα χωρίς λογοκρισία— και να αποκαταστήσετε την αλήθεια, που είναι ευαπόδεικτη.

Βοηθήστε και σεις στη διαφάνεια πολιτικών αγώνων, που επαναλαμβάνω πρέπει να γίνονται επώνυμα, τίμια μέσα από φανερές, υποβλημένες στην κρίση του λαού, διαδικασίες κι όχι πίσω από την πλάτη του με διαδόσεις, ψυθιρισμούς, συκοφαντίες και ψεύδη.

Σας εύχομαι ειλικρινά να είστε πάντα σε θέση ν' ασκείται την —έστω κι αντιπολιτευτική σ' εμάς— δραστηριότητά σας επισημαίνοντας ό,τι σίγουρα κι αναντίρρητα είναι λαθεμένο.

Με εκτίμηση
Γιώργος Β. Ξανθάκης
Δικηγόρος

Σ.Σ. 1. Το ANTI τόσο στο πρώτο κείμενο όσο και στο δεύτερο δεν επεσήμανε παρά τα όσα και ο κ. Ξανθάκης γράφει στην επιστολή του δηλαδή την «επικοινωνία με φίλους, παλιούς συναδέλφους, που σήμερα διάλεξαν τη δραστηριοποίηση έξω από την ONNEΔ». Όσο για τις δραστηριότητες των όσων επώνυμα αναφέρθηκε το σχόλιο του ANTI δεν ανατρέπονται από όσα γράφει ο κ. Ξανθάκης. Απλά μας διαβεβαιώνει ότι δεν συμμετέχουν σε κανένα όργανο μιας και τώρα γίνονται διαδικασίες εκλογής, γεγονός που δεν είχε να κάνει με τα όσα το ANTI έγραψε και τις ο-

ποιες άλλωστε δεν σχολίασε.

2. Ανεξάρτητα από τις οργανωτικές μικρολεπτομέρειες στις οποίες επιμένει ο κ. Ξανθάκης —και εμείς δεν μπορούμε να γνωρίζουμε— τα δημοσιεύματα του ANTI έθιγαν ένα πολιτικό πρόβλημα για τη νεολαία της ΝΔ και ιδιαίτερα για το μαθητικό τους τμήμα, στο οποίο επιμελώς αποφεύγει να αναφερθεί ο υπεύθυνος του Μαθητικού της ONNEΔ. Αυτό αφορά στην πολιτική επιλογή της ηγεσίας της ONNEΔ να προσεταιρισθεί και να εντάξει στο δυναμικό της νεολαίας της ΝΔ στελέχη των οποίων οι απόψεις και οι θέσεις τους ή ταυτίζονται ή αποδέχονται τη συνύπαρξη με αντίστοιχες ακροδεξιές, γνωστές και στο κ. Ξανθάκη, επιλογές για την ιδεολογία που καλύπτουν.

Οι πολιτικές επιλογές συνεπώς της ηγεσίας της ONNEΔ αποτελούν το ουσιαστικό πρόβλημα, και αυτές είναι και το πλαίσιο των σημερινών αντιθέσεων και συγκρούσεων στο μαθητικό τμήμα της. Και προφανώς η επανδραστηριοποίηση μέσα στην ONNEΔ «φίλων και παλιών συναδέλφων» στα πλαίσια ορισμένων επιλογών εντάσσεται, οι οποίες είναι προϊόν κάποιας, συγκεκριμένης άποψης απέναντι στην οποία ο κ. Ξανθάκης θέλει να εμφανίζεται ουδέτερος.

3. Υποθέτουμε ότι ο κ. Ξανθάκης με ορισμένες άλλες διαδικασίες θα σύγκρινε τα όσα έγραψε το ANTI, για να του αποδώσει την πρόθεση προσωπικής του μείωσης ως υπεύθυνου του μαθητικού της ONNEΔ. Γιατί προφανώς θα δημοσιεύαμε αυτούσια την επιστολή που έστειλε στις εφημερίδες αν την έστελνε και στο ANTI.

4. Πιστεύουμε ότι με τη δημοσίευση της επιστολής του κ. Ξανθάκη έκλεισε και το θέμα που δημιουργήθηκε. Όταν ολοκληρωθούν οι «αμερόληπτες και αξιοκρατικές διαδικασίες» στην ONNEΔ, που τόσο πολύ επιμένει ο κ. Ξανθάκης, θα είναι περισσότερο διαφανή ορισμένα πράγματα και σ' αυτό η συμβολή του υπεύθυνου του Μαθητικού της ONNEΔ είναι πράγματι πολύτιμη.

... ΚΑΙ Η ΣΑΚΕ

● Πήραμε και δημοσιεύουμε από τη ΣΑΚΕ την καταγγελία που ακολουθεί:

Καταγγέλλουμε στο ελληνικό λαό άλλη μια επίθεση των αλητοφασιστών ενάντια στα γραφεία της οργάνωσής μας.

Κατευθυνόμενοι από την αμερικάνικη ΣΙΑ και άλλους ιμπεριαλιστικούς κύκλους καθώς και τους έλληνες σωβινιστές έχουν αποθρασυνθεί αναπτύσσοντας τελευταία έξαλλη δραστηριότητα.

Με πρόσχημα την δήθεν καταπίεση των ανθρωπινων δικαιωμάτων των ελλήνων μειονοτικών της Νότιας Αλβανίας προσπαθούν να καλλιεργήσουν στον ελληνικό λαό σωβινιστικά αισθήματα και έχθρα ενάντια στο γειτονικό ειρηνόφιλο αλβανικό λαό, για να εξυπηρετήσουν τα βρώμικα σχέδια της αντίδρασης και των ιμπεριαλιστών.

Αυτοί που αμέτρητες φορές έχουν ξεπουλήσει τα συμφέροντα του ίδιου του ελληνικού λαού, αυτοί που επανειλημμένα τον έχουν ματοκυλήσει αυτά οι ίδιοι που και σήμερα υποστηρίζουν ανοιχτά τα σχέδια των αμερικάνων και άλλων ιμπεριαλιστών της Ευρώπης ενάντια στον κυπριακό λαό, καμώνονται τους ιμπεριαλιστές των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία. Και μάλιστα τη στιγμή που η ίδια η ελληνική μειονότητα τους έχει επανειλημμένα τονίσει πως ζει αδελφωμένη με τον αλβανικό λαό απολαμβάνοντας τα ίδια δικαιώματα μ' αυτόν, τρέφοντας αλληλέγγυα αισθήματα αγάπης, εκτίμησης και αφοσίωσης με τη σοσιαλιστική αλβανική κυβέρνηση και τον αγαπητό τους ηγέτη Ενβερ Χότζα. Την ίδια στιγμή που η ίδια η μειονότητα έχει απαιτήσει από τους σωβινιστές και τους πάτρωνές τους να πάντων να κάνουν ύπουλα σχέδια εναντίον της.

Η οργάνωσή μας εκτελώντας το διεθνιστικό της καθήκον καταπολεμά πάντα στο πλευρό του λαού μας, μ' όλες της τις δυνάμεις, τους κάθε είδους σωβινιστές και τα κηρύγματά τους.

Γι' αυτό και συγκεντρώνει το μίσος όλου αυτού του αλητοφασιστικού συρφετού και των σωβινιστών πατρώνων τους.

Όμως το ποιο είναι το ποιόν τους φαίνεται κι από το είδος των βρωμιών που άφησαν ύπουλα πάνω στην πόρτα των γραφείων μας. «Υπογραφή» αισχρών υποκειμένων του υπόκοσμου.

Η Τ.Ε. Αθήνας της ΣΑΚΕ

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

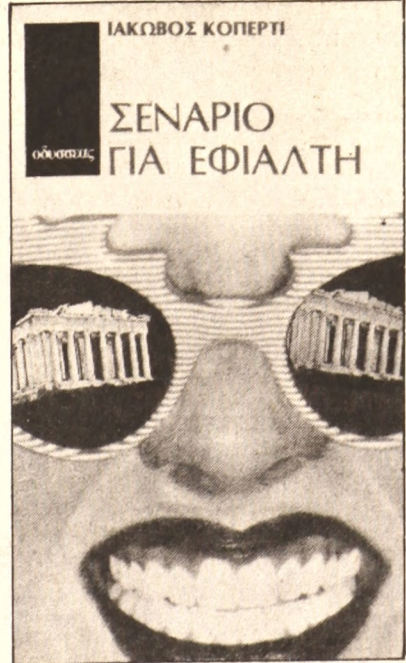
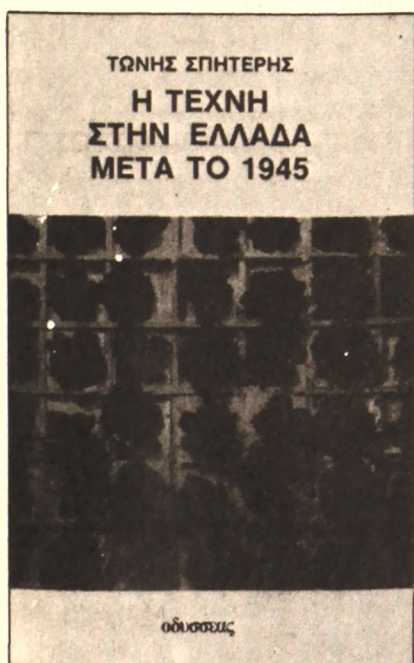
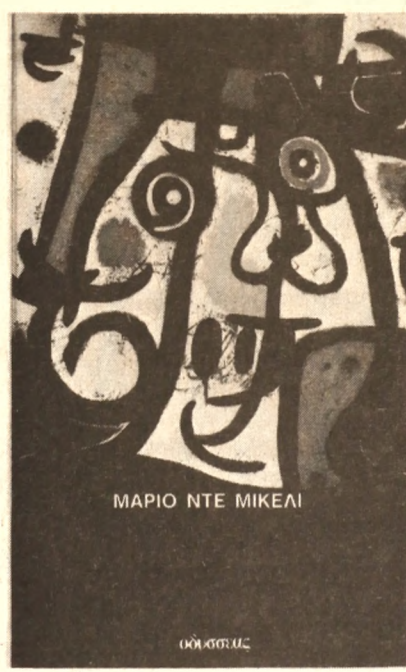
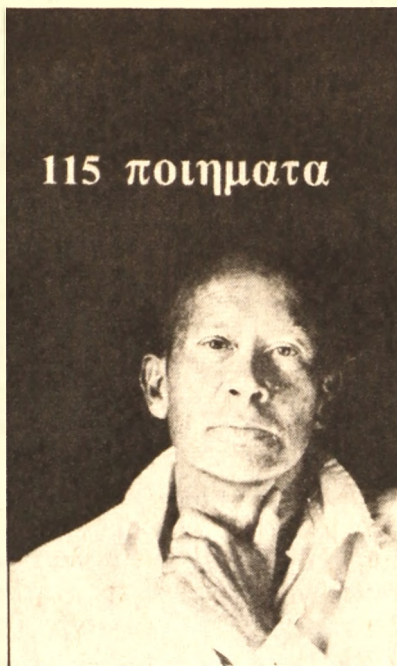
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Κυκλοφορεί το 20ό τεύχος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116 - ΑΘΗΝΑ 145 - ΤΗΛ. 36.19.724

βιβλία

από την Εθνική Τράπεζα

Εκδόσεις Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος

Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία (Συλλογικός τόμος)	2.300.-
• Νεολιθική Ελλάς (Συλλογικός τόμος)	2.000.-
• Μονή Σταυρονικήτα (Συλλογικός τόμος)	1.700.-
Κύπρος '74 (Συλλογικός τόμος)	600.-
• Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα (Φ. Ανωγειανάκη)	2.300.-
Λεύκωμα Μακρυγιάννη/Ζωγράφου	1.200.-
Εικόνες της Πάτμου (Μανόλη Χατζηδάκη)	2.700.-
Η ελληνική ζωγραφική (1832-1922) (Χρυσ. Χρήστου)	3.000.-
Χειρόγραφα εκκλησιαστικής μουσικής (1453-1820) (Μανόλη Κ. Χατζηγιακουμή)	4.000.-

* Η ελληνική έκδοση εξαντλήθηκε. Κυκλοφορεί στην αγγλική γλώσσα

Εκδόσεις Μορφωτικού Ιδρύματος Ε.Τ.Ε.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΕΜΝΗΣ ΚΑΡΟΥΖΟΥ Ανθολόγημα Θησαυρών του Εθνικού Μουσείου	3.000.-
ΣΟΛΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ Εγκυκλοπαιδεία της Αρχαίας Ελληνικής Μουσικής	500.-
J.P.V.D. BALSDON Ρωμαίες Γυναίκες	600.-
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία (1833-1856)	450.-
R. HARRE Επιστημονική Σκέψη 1900-1960	450.-
DOUGLAS DAKIN Ο Αγώνας των Ελλήνων για την Ανεξαρτησία (1821-1833)	550.-
W. SCHADEWALDT Από τον κόσμο και το έργο του Ομήρου (Β' τόμος)	400.-
C.M.BOWRA Αρχαία Ελληνική Λυρική Ποίηση (Β' τόμος)	450.-
ENCYCLOPEDIE DE LA PLEIADE Ιστορία και Μέθοδοί της (Τόμος Β2)	430.-

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ, ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ ΣΕΡΒΙΑΣ 2, ΤΗΛ 3222730
ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΜΙΕΤ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 3 - ΑΘΗΝΑ 117 ΤΗΛ 3221335 - 3221337

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ